

**Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки
Рада молодих вчених**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ
ПРИРОДНИЧИХ ТА ГУМАНІТАРНИХ НАУК**

*Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної
конференції молодих учених, студентів та аспірантів*

15 грудня 2016 року

Луцьк 2016

УДК 33
ББК 65
Т33

*Рекомендовано до друку вченою радою
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 18 від 22.12.2016)*

Т 33 Актуальні проблеми розвитку природничих та гуманітарних наук :
збірник матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. (15 грудня 2016 р.) /
відп. ред. доц. Н. В. Коленда. – Луцьк, 2016. – 472 с.

У збірнику подано тези доповідей та виступів учасників Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої удосконаленню та розвитку теоретичних, методичних та прикладних аспектів природничих та гуманітарних наук.

Матеріали друкуються в авторській редакції. Організаційний комітет не несе відповідальності за достовірність фактів, власних імен та іншої інформації поданої в публікаціях. Відповідальність за зміст та оригінальність матеріалів конференції несе автор та його науковий керівник.

**УДК 33
ББК 65**

© Коленда Н. В. (упорядкування), 2016

ЗМІСТ

Секція 1. Економіка

Аленічкіна Анна, Дядюк Марина

Технологія управління за слабкими сигналами в системі адаптаційного управління підприємства 18

Андрійчук М.П.

Проблеми ефективного управління державним боргом України 20

Андрійчук М.П.

Проблеми розвитку страхового ринку України та шляхи їх вирішення 21

Борисюк Олена

Проблеми управління державним боргом в сучасних умовах 23

Бортнік Світлана

Менеджмент корпоративної соціальної відповідальності на підприємствах України 25

Бортнік Світлана, Голубчук Владислав

Стратегічне управління та планування розвитку персоналу підприємства 27

Бугріменко Роман, Кравченко Олександр

Особливості функціонування підприємств торгівлі в конкурентному середовищі 29

Булигіна А., Борисюк О.

Банкрутство підприємства : механізм визначення і шляхи подолання 31

Булигіна А., Борисюк О.

Шляхи вдосконалення бюджетного процесу в Україні 32

Бурдило Катерина

Роль домогосподарства у розвитку економіки 34

Биць Ю.

Проблеми фінансування освіти в Україні та шляхи їх вирішення 36

Віндюк Б.І.

Проблеми державного боргу України та шляхи їх вирішення 38

Волинець К. М.

Боргова безпека України 40

Войникова О. І.

Інтегральна багатофакторна модель оцінювання змагань у танцювальному бізнесі 41

Гелешко Катерина

Антикризове управління банками 43

Главічка А.В.

Комп'ютеризація бухгалтерського обліку витрат підприємств 45

Goy Julia

Savings and investment in Ukraine 47

Гребень В.	48
Проблеми та особливості реформування податкової системи України	
Гринько О., Шанда А.	50
Логістичні стратегії постачання підприємства	
Дубина Назарій	52
Перспективи використання світового досвіду управління якістю продукції на вітчизняних підприємствах	
Кисляк Артем, Дядюк Марина	54
Удосконалення організаційно-економічного механізму управління потенціалом підприємства в умовах кризи	
Ковальчук Володимир	56
Проблеми визначення нормативної грошової оцінки земель	
Кокош Олена	58
Екологічний менеджмент та проблеми його впровадження в Україні	
Коленда Наталія	59
Гендерні проблеми працевлаштування випускників вищих навчальних закладів	
Корпач Б., Борисюк О.	61
Проблеми забезпечення прозорості у сфері державних видатків	
Максимчук Андрій	63
Управління інноваційним розвитком підприємства	
Маркова Марта	65
Організація обліку доходів і видатків бюджетних установ у вітчизняній практиці	
Матвійчук Наталія	66
Напрями вдосконалення оподаткування землі в Україні	
Мельник Катерина	68
Стан та перспективи розвитку рибництва в Україні	
Миронюк Анастасія	71
Управління фінансами на підприємстві	
Музика Юлія, Маркус Ольга	72
Шляхи удосконалення обліку оплати праці на підприємствах України в умовах гармонізації з міжнародною практикою ведення обліку виплат працівникам	
Окружко Софія	74
Дорожня карта в системі стратегічного планування	
Окружко Софія	76
Управління конфліктами в трудовому колективі	
Остапук Ангеліна	79
Ефективність управління фінансовими ресурсами підприємства	
Патуга О.	80
Напрямки вдосконалення податкового контролю в Україні	

Поляк Мирослава	
Вплив кредитів МВФ на економіку України: позитивні і негативні сторони	82
Рабосюк Юлія	
Проблеми та напрямки вдосконалення державної політики в галузі страхування	84
Рабосюк Юлія	
Безробіття як соціальний аспект економічної безпеки України	86
Свистун Оксана	
Проблеми розвитку ринку фінансових послуг в Україні	87
Смірнова Поліна, Рясіна Ганна	
Вплив витрат на маркетингову діяльність вітчизняних підприємств	89
Смірнова Поліна, Боброва Ганна	
Матеріальна та нематеріальна мотивація персоналу в умовах кризи	91
Смірнова Поліна, Співак Олена	
Взаємозв'язок між ВВП та рівнем інфляції в Україні	93
Супрунюк Федір	
Управління конфліктами в організації	95
Тищенко Вікторія	
Оптимізація управління витратами підприємства як стратегія підвищення конкурентоспроможності	97
Феклистова Инесса	
Эффективное взаимодействие властных структур и хозяйствующих субъектов для устойчивого развития социальной сферы территории	98
Хомич Олена, Сухоставська Христина	
Проблеми, що існують на шляху залучення іноземних інвестицій в Україну	100
Шпятиковська Тетяна	
Автоматизація обліку виробничих запасів	102
Штинь Анна	
Значення облікової політики підприємства для управлінського обліку	104
Штинь Анна	
Проблематика автоматизації аудиторської діяльності на підприємствах України	105
Яцечко Анна	
Недоліки євроінтеграції для економіки України	107

Секція 2. Педагогіка, психологія і соціологія

Budnik Svitlana	
Hobby-group “Young aquarians” as the means of forming schoolchildren’s research abilities	109
Ващук Марія	
Формування професійної компетентності майбутніх Учителів молодших класів	111

Альберт Нестор Діатта	
Професійна соціалізація фермерів Сенегалу: соціологічний аналіз	112
Зінченко Марія	
Екологічна освіта в Україні	114
Кузьмук Ольга	
Громадське здоров'я як чинник суспільної стабільності та показник розвитку суспільства	116
Нижник Олеся	
Особливості гендерного виховання дітей за допомогою мультиплікації	117
Остапівська Ірина	
Актуальність застосування інформаційно-комунікаційних технологій майбутніми учителями початкових класів	119
Сохач Ольга	
Соціальна робота з різними категоріями засуджених	121
Шолота Оксана	
Уявлення про гроші у структурі економічної соціалізації сучасних підлітків	123

Секція 3. Юридичні науки

Марія Антонович, Коренга Юлія	
Значення та вплив римської юриспруденції на розвиток європейського права	126
Бжола Аліна, Коренга Юлія	
Покарання за «руською правдою». Система та види	128
Пакуліна Ганна	
Системна протидія корупції як фактор сталого соціально-економічного розвитку	131
Вікторія Пасічник, Коренга Юлія	
Поділ римського права на приватне та публічне	133

Секція 4. Фізика, математика, інформатика

Березюк Тетяна, Павленко Юлія	
Розробка системи управління для бронювання місць за допомогою CMS	135
Єрмейчук С.Ю.	
Розробка агрегатора курсу валют для ОС Android	136
Надольська Оксана	
Лінійні операції над асимптотичними розкладами	138
Ремпа Орися	
Інтеграл Пуассона-Чебишева та його властивості	140
Черняк Ірина	
Про регулярні методи підсумовування рядів Фур'є	142

Секція 6. Біологія

Ворсенюк Аліна, Коцун Лариса

Біоморфологічні та ботаніко-географічні особливості *Pinaceae* Lindl. в зелених насадженнях міста Луцька 144

Горанська Людмила

Рослинні угруповання річки Луга Горохівського району Волинської області 145

Колочун Наталія, Коцун Лариса

Особливості натуралізації деревних рослин Атлантико-північно-американської флористичної області в зелених насадженнях міста Ковеля Волинської області 147

Кондратюк Ірина, Коцун Лариса

Фітоіндикація забруднення середовища за комплексом морфологічних ознак сосни звичайної 149

Краснодемський Роман, Кузьмішина Ірина, Шукалович Ольга

Видовий склад та біоморфологія рослин болотного комплексу «Урочище Городище» НПП «Прип'ять-Стохід» 151

Лемешук Ольга, Коцун Лариса

Деревні інтродуценти родини *Rosaceae* Juss. В зелених насадженнях Луцького району Волинської області 152

Матвійчук Олег, Білецька Марія

Птахи спортивно-оздоровчого табору «Гарт» у складі орнітофауни Шацького національного природного парку 154

Пешко Ольга

Оцінка стану атмосферного повітря м.Луцька методом пилкового аналізу 156

Півень Юлія, Кузьмішина Ірина

Екобіоморфні особливості псамофітів Ратнівського району Волинської області 158

Подковиріна Іванна, Кузьмішина Ірина

Географічні аспекти прибережно-водних судинних рослин середньої течії р. Стир в межах Ківерцівського району Волинської області 160

Редчук Ірина, Коцун Лариса

Видовий склад деревних рослин Ірано-Туранської флористичної області в зелених насадженнях міста Луцька 161

Савчук Вікторія

Потужності ритмів ЕЕГ у осіб із різним рівнем особистісної тривожності 163

Тарасюк Аліна, Коцун Лариса

Видовий склад та ботаніко-географічний аналіз витких деревних рослин зелених насаджень міста Луцька 165

Секція 7. Історія і політологія

Балецький Олег	
Зовнішня політика єгипетського фараона Тутмоса III (1479 – 1425 рр. до н. е.)	186
Біда Ігор	
Створення волинського відділення Федерації польських союзів захисників вітчизни у квітні-травні 1930 р.	189
Васюхник Андрій	
Культура кулястих амфор	170
Васюхник Андрій	
Брусилівський прорив 1916 р. на Волині: вітчизняна та російська історіографія проблеми	172
Галабурда Аліна	
Космоцентризм, онтологізм і атомізм давньогрецької філософії	174
Гандзюк Світлана	
Формування державності Київської Русі	176
Гапонюк Олена	
Специфіка взаємодії громадських організацій та влади в Україні	177
Гладишук Сергій	
Відбудова польського управлінського апарату в Західній Волині у другій половині 1920 р.	179
Гладь Ірина	
Бургундія – колиска блиску і розкоші Пізнього Середньовіччя	181
Гончарук Олена	
Система вищих органів державної влади в історії української політичної думки у 9-17 столітті	183
Горпинюк Христина	
Пам'ятки стжижовської культури на Волині	184
Гордійчук Анастасія	
Документ як засіб реалізації функцій управлінської діяльності	186
Гришук Назарій	
Соціально-економічні інструменти просування політичних партій у Волинській області	187
Губарик Юрій	
Тшинецько-комарівська культура	189
Губарик Юрій	
Біблія про правління ізраїльсько-іудейського царя Соломона	191
Данилюк Роман	
Таємниці бібліотеки Ярослава Мудрого	193
Даньо Володимир	
Четвертий Хрестовий похід очима сучасників	194
Дубенчук Марія	
Афінська школа в Стародавніх Афінах	196

Єрмічук Олена	
Інформатизація архівної галузі в Україні	198
Іваніщук Олена	
Законодавче та нормативне регулювання документування кадрової діяльності в Україні	200
Кабанова Ірина	
Створення та організація зберігання фотодокументів	201
Кадира Юлія	
Особливі риси релігійних уявлень греків і римлян	203
Карпів Уляна	
Роль жінки в сімейно – шлюбних відносинах в Середні віки	205
Кирилюк Анна	
Джерела з історії римо-католицьких монастирів Волинської губернії (за матеріалами Державного архіву Житомирської області)	207
Кожан Юлія	
Генріх IV і Григорій VII: Боротьба за верховенство у християнському світі	209
Козак Андрій	
Іван Сірко- славетний кошовий отаман	211
Кондратович Юрій	
Актуальність проблеми запобігання корупції у органах публічної влади України	212
Куцмус Віталій	
Формування системи сьогунату в Японії в XI-XII ст.	214
Кушнерик Анна	
Електронний документообіг: особливості функціонування та перспективи розвитку	216
Лавренчук Любов	
Пенелопа як образ ідеальної жінки в поемі Гомера «Одіссея»	217
Лебідь Анастасія	
Помста княгині Ольги 946р.	219
Максимчук Катерина	
Архівне описування – важлива складова теоретичної основи створення й організації вторинної архівної інформації	221
Мекіса Діана	
Правове становище жінки у стародавньому Вавилоні за Законами Хаммурапі (I пол. XVIII ст. до н. е.)	223
Миролюк Юлія	
Вимоги селян в ході повстання Уота Тайлера в Англії 1381 року	224
Мищанкевич Діана	
Проблеми державотворення в історії української політичної думки	226
Мурадин Тетяна	
Гетьман Іван Мазепа в дослідженнях Т. Мацьківа	228

Назарук Владислав	
Трамп й Україна. Проблема політичних поглядів майбутнього президента США	230
Ничай Лілія	
Релігійна реформа єгипетського фараона Аменхотепа IV	231
Одарчук Тетяна	
Василь Слапчук	233
Олефір Соломія	
Франклін Делано Рузвельт – філателіст	235
Остапенко Катерина	
Економічний розвиток Ківерців у 1944-1951 роках	236
Остапчук Павло	
Завойовницька політика асирійського правителя Сінаххеріба	238
Остапчук Павло	
Поселення черняхівської культури	240
Павлюк Вікторія	
Коршів – середньовічне місто	242
Павлюк Вікторія	
Особливості виготовлення поліщуками ниток та тканин	243
Петрович Ігор	
Архів як комунікаційний центр взаємозв'язку з суспільством	245
Пилипчук Юлія	
Богиня чи рабиня? (до питання про становище жінки у Стародавній Індії)	247
Подмокла Юлія	
Масонство в Україні	249
Поліщук Інна	
Структура цеху. Становище учнів та підмайстрів	251
Пословська Аліна	
Городища-сховища як ознака розкладу общини	252
Прибиш Марія	
Мое рідне село Любче	254
Пришляк Ольга	
Зборівський договір 1649 р. як українсько-польський політичний компроміс	256
Прокопчук Вікторія	
Опричнина Івана Грозного як початкова форма російського самодержавства	258
Разиграєв О.В.	
Збройний виступ на пограниччі Ковельщини та Камінь-Каширщини 1932 р. у світлі досліджень П. Ціхорацького	260
Романюк Тереза	
Утворення волинської губернії та формування її території в 90-ті роки xviii ст.	261

Рудянин Іван	
Суспільно-політична та культурна діяльність митрополита Андрея Шептицького на початку ХХ ст.	263
Сайфи Софія	
Бурштин на території України	265
Сайфи Софія	
Покровська церква у Луцьку	267
Сеїк Марія	
Кодування як спосіб закріплення та передачі інформації в просторі та часі	268
Семенченко Максим	
Політичні системи в сучасних унітарних країнах Європи	270
Сисун Віра	
Данило Галицький – перший король України	272
Смолярчук Лілія	
Електронний документообіг в сучасній системі впровадження електронного урядування	273
Титюк Роман	
Археологічна діяльність Яна Фітцке	275
Ткачик Наталія	
Спроба монотеїстичної реформи у Стародавньому Єгипті	277
Фаст Марія	
Згорання змісту документа як основа аналітико-синтетичної переробки інформації	279
Федорчук Руслан	
Реквізити документа: особливості застосування	280
Фульмес Владислав	
Митрополит Анатолій Дублянський – засновник та редактор журналу «Рідна Церква»	282
Хвисяк Анна	
Селище Маневичі у 1892-1939 рр.	284
Хінцінська Ольга	
Микола Сціборський: економічна платформа ОУН	285
Хомич Андрій	
Сучасна політична пропаганда у ЗМІ	287
Чорний Іван	
Соціально-економічне становище Франції напередодні Столітньої війни	289
Шеремета Анна	
Хронологія досліджень давньоруського городища біля с. Городище	290
Шотік Олександр	
Причини виникнення цехів і цехових союзів у Середньовіччі	292
Ярошик Анна	
Дисидентський рух в Україні	294

Яцюк Ірина	
Особливості архівного зберігання документів	296

Секція 8. Філологія

Абрамова Юлія	
Лексика основного етапу весілля у Володимир-Волинському районі	298
Бондаренко В.О.	
Актуалізація людського мовчання в англomовному художньому дискурсі	299
Габенко М.О.	
Тлумачення поняття тиші в різних наукових парадигмах (типологічні аспекти)	301
Грицевич Юрій	
Варіації родової приналежності іменників у західнополіських фольклорних текстах	303
Давидченко Т.В.	
Представлення аналітичної структури речення в англійській мові	305
Дружук Ірина	
Лексичні діалектизми в романі Володимира Лиса «Століття Якова» та говірці мешканців с. Згорани Любомльського району Волинської області	307
Карпів Тетяна	
Суфіксальні утворення антропонімів на –ук (-юк) з території українсько-польського прикордоння	309
Коваль А. В.	
Антропоцентризм як підхід до вивчення поетичних образів мовчання	311
Ковтун В.О.	
Походження поняття силенціального ефекту	312
Кривошея Вікторія, Куліш Владислава	
Типологічні аспекти персоніфікації повітряних символів	314
Лайтарук Надія	
Говірка депортованих з Холмщини – унікальне явище в історії української мови	316
Міщенко А.І.	
Розмежування дихотомії тиша/напівтиша в пейзажній ліриці	318
Осіпенко Тетяна	
Статус людини та природи в пейзажній ліриці	320
Роженко О.С.	
Комунікативно-прагматичний модус повітряних символів мовчання в англomовному художньому дискурсі	322
Романенко Анна	
Розбіжності в поняттях тиші в українській та англійській мовах	323

Семенюк Марія	326
Фразеологізми з колористичним компонентом у французькій мові	
Федорчук Роман	328
Перекладацькі аспекти англомовних прислів'їв	
Хоруженко Марина	330
Хронотопні атрибути земних референтів поетичної тиші	
Шулік Світлана	332
Хронотопні атрибути повітряних референтів у пейзажній ліриці	
Шуляк Ігор	334
Риси універсалізму та ізоморфізму в англомовних прислів'ях	

Секція 9. Географія, туризм і рекреація

Барило І.М.	337
Просторово-статистичний аналіз розселення населення регіону (на прикладі Полтавської області)	
Бернадський Олександр, Каліновський Дмитро	339
Кейтеринг як спосіб організації громадського харчування	
Бортнік Світлана, Казакова Катерина	341
Удосконалення управління якістю послуг готельного підприємства	
Боць Лілія	343
Природно-антропогенні рекреаційні ресурси Рівненщини	
Вівдич Павло	344
Інноваційні технології просування турпродукту	
Голуб Геннадій, Янко Яна	346
Дослідження якості та рівня життя населення Волинської області	
Грехова С. В., Яковчук О.В.	348
Розвиток туристичної дестинації салоники на основі кластерної моделі	
Громик Оксана	350
Еколого-географічні аспекти природокористування у зоні радіоактивного забруднення Волинської області	
Домашич А.А.	351
Особливості сучасного стану туристичного кластеру міста Чернівці	
Дорогій Йосип, Чир Надія	353
Франчайзинг в діяльності підприємств туристичного бізнесу	
Єрکو Андрій	355
Характеристика спеціалізованих закладів торгівлі для потреб спортивно – оздоровчого туризму Волинської області	
Єрко Ірина	356
Виграшні концепції закладів ресторанного господарства міста Луцька	

Жуков Святослав, Галамба Андрій	
Розробка інноваційної моделі розвитку туристичного комплексу Карпатського регіону	358
Кепенач Владислав, Чир Надія	
Історичні аспекти розвитку Єврорегіонів	360
Коваль О. В.	
Охорона болотних комплексів у ландшафтному заказнику «Білоозерський»	362
Коляда Лілія	
Рекреаційні ресурси Одеської області	364
Кот Галина, Єрко Ірина	
Характеристика культурно-пізнавального туру «Волинське намисто»	365
Ляшук Катерина	
Зелений туризм Волинської області	367
Малигон Д.О, Шайхлісламов З. Р.	
Розвиток вінницької туристичної дестинації на основі кластерної моделі	369
Музичук Іван	
Сучасні міграційні тенденції в Україні	371
Опалько Михайло	
Проблеми в сільськогосподарському машинобудуванні України та шляхи їх вирішення	372
Параниця Іванна	
Промисловість Рівненської області	374
Пасічник Михайло	
Оцінка рекреаційної придатності озерних відкладів за вмістом ¹³⁷ Cs	376
Пасічник Наталія	
Комплексна оцінка рекреаційного потенціалу Ратнівського адміністративного району	378
Пашасв Роман	
Проблеми розвитку річкового круїзного туризму в Україні	380
Питель Олександр	
Авіаційна промисловість України	381
Pogrebskyi Taras, Golub Gennadyi	
Spatial distribution of the population of Volyn Region	383
Ричук Назар	
Дослідження сучасного стану сільськогосподарського машинобудування в Україні	385
Савич Катерина	
Розвиток альтернативних видів туризму у Волинській області	386
Саган Яна	
Бурякоцукровий комплекс Волинської області	388
Сачук Альона	
Земельні ресурси Волинської області	389

Смага Тетяна	
Етнічний склад населення України	391
Степаненко Уляна	
Сировинна ланка у легкій промисловості України	392
Трачук Юлія, Погребський Тарас	
Захворюваність Волинської області	394
Хітько Микола	
Проблеми розвитку Північно-східного економічного району	396
Цюприк Валерія	
Територіальна диференціація президентських виборів в Україні 2014 року	397
Шабала Тетяна	
Актуальність дослідження транспортної системи Волинської області	399
Шевчик Аліна	
Регіональні відмінності народжуваності населення України	400

Секція 10. Фізичне виховання і спорт

Арканія Русудан	
Побудова тренувальних навантажень у мікроциклах підготовки юних таеквондистів з урахуванням їх індивідуалізації	403
Перебийніс Володимир, Пакулін Сергій	
Особливості тренувального процесу дзюдоїстів-ветеранів різного віку	405
Ручка Євген, Ананченко Костянтин	
Особливості тренувального процесу юних борців вільного стилю	406

Секція 11. Культура та мистецтво

Бобер Катерина	
Використання форм музейної комунікації в Україні	409
Голуб Алла	
Форми роботи з відвідувачами в Державному музеї Аушвіц-Біркенау	410
Мельничук Олександр	
Зміни організаційної структури Волинського краєзнавчого музею (1991–2016 рр.)	412
Якубенко Катерина	
Форми роботи з відвідувачами у музеях Волинської області	414

Секція 12. Міжнародні відносини

Феклистов Михайл	
Совершенствование управления рисками при создании национальной системы поддержки внешнеэкономической деятельности	416

Секція 13. Журналістика, видавнича справа та редагування

Андріюк Олександр	
Ефективність соціальних засобів масової інформації	418
Бик Тетяна	
Ілюстрація як художній засіб та елемент структури дитячого видання	419
Вакуліч Вікторія	
Тематика видання та особливості взаємовідносин текстового і зображального матеріалу в сучасному регіональному виданні «ВІСНИК+К»	421
Володько Світлана	
Нові технології в поліграфічній промисловості (на прикладі книг видавництва А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА)	423
Горелова Альона	
Особливості редакторської підготовки телевізійного тексту	425
Дмитріюк Юлія	
Художнє оформлення обкладинок дитячих журналів	427
Лазука А.	
Текстова культура вітчизняних дитячих видань	428
Манюхіна А.	
Робота редактора над контентом дитячої літератури	430
Паршенко Вікторія	
Спортивний додаток до газети «Сім'я і дім»: концепція і видавниче втілення	432
Фенко Ярослав	
Функціонування видавничої термінології: історичний контекст	434
Шульська Наталія	
Фактичні помилки у мові журналістських текстів (на матеріалі регіональних ЗМІ)	435

Секція 14. Екологія

Бручко Крістіна, Караїм Ольга	
Аналіз еколого-економічної діяльності ДП «Радехівське ЛМГ»	438
Волощук Віталій	
Основні гідрохімічні характеристики якості води річки Путилівка(притока Прип'яті)	439
Данилюк Ірина, Фечка-Перванчук Оксана, Джам Олена	
«Екологічна характеристика природно-територіальних комплексів Хустського району Закарпатської області»	441
Дунська Марта	
Оцінка екологічного стану Золочівського району	443
Гуштан Катерина	
Раритетна складова видового різноманіття (Insecta, Odonata) фауни Українських Карпат	445

Закрижевський Максим	
Оцінка екологічного стану р. Конопельки та розробка заходів по його поліпшенню	446
Корнейко Олеся, Караїм Ольга	
Еколого-економічні аспекти діяльності ДП «Горохівське ЛМГ»	448
Кравчук Павло	
Екологічний стан річки Оконка	450
Ліщук С., Музиченко О.	
Екологічні проблеми девастрованих ландшафтів міста Нововолинська	451
Ляшук Інна, Лавринюк Зоряна	
Екологічний стан річки Михайлівка	453
Панасюк Іванна, Караїм Ольга	
Екологічний аналіз басейну річки Стрипа	455
Приймак Ю., Музиченко О.	
Оцінка рекреаційного потенціалу озера Святе Волинської області	456
Ревко І., Петрик М.	
Особливості вирощування лохини високорослої (<i>Vaccinium corymbosum</i> L.) в індивідуальних господарствах	458
Різніченко Аліна	
Екологічний стан та охорона водних ресурсів басейну річки Вижівка (в межах Ратнівського району)	460
Смик Святослав	
Екологічний стан басейну річки Рудка	462
Стьопкіна Людмила	
Гідроморфологічна оцінка річки Бистряк	463
Шевчук А., Музиченко О.	
Підвищення продуктивності деревостанів в Любомльському лісгоспі Волинської області	464
Шевчук І., Савчук Л.	
Вплив заводу “Горсталь” на навколишнє середовище м. Горохів	466

Секція 1. Економіка

ТЕХНОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ ЗА СЛАБКИМИ СИГНАЛАМИ В СИСТЕМІ АДАПТАЦІЙНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВА

Аленічкіна Анна, Дядюк Марина

Харківський державний університет харчування та торгівлі, м. Харків

Управління за слабкими сигналами для суб'єктів господарювання, що діють в умовах швидких змін на ринку, є потужним засобом конкурентної боротьби. Значення цієї методики зростає в умовах кризових явищ у сучасній українській економіці. Вони посилюють рівень невизначеності, непередбачуваності, швидкості змін умов господарювання та додатково до об'єктивних проблем функціонування привносять значну кількість специфічних загроз бізнесу. Імплементація технології та інструментів управління за слабкими сигналами в систему адаптаційного управління підприємства допоможе не тільки значно швидше та краще за конкурентів протидіяти небезпечним новим реаліям ринку, але й за умови вчасного реагування на слабкі сигнали організаційно, фінансово, психологічно підготуватися до їхнього сприйняття.

Адаптаційне управління буде ефективним і результативним за умови систематичного моніторингу «слабких сигналів» дестабілізуючого впливу з боку зовнішнього середовища та негайної адекватної реакції на ці сигнали.

Різноманітні теоретико-методологічні аспекти концепції управління за слабкими сигналами, методику якої уперше представив І. Ансофф [1], досліджені вітчизняними та іноземними ученими С.М. Тараненко, Ю.Г. Лисенко, Р.А. Руденським, Л.І. Єгоровою, О.П. Градовим, Ю.О. Григор'євим, В.П. Глуховим, А.В. Мельник та ін. [2–4]. Управління за слабкими сигналами за думкою І. Ансоффа ґрунтується на тому, що сприятливі та несприятливі явища в діяльності суб'єктів виникають не раптово, а зумовлюються появою спочатку практично невідчутних «слабких сигналів» з боку зовнішнього та внутрішнього середовища [1, с.53–57]. Із позиції адаптаційного управління підприємством доцільно зробити акцент на слабких сигналах із зовнішнього середовища: це неповна інформація щодо можливих змін у зовнішньому середовищі, пов'язана із ранніми і неточними ознаками настання важливих подій. Для таких сигналів характерним є дуже низький рівень поінформованості. У нинішніх умовах підприємства України перебувають у стані саме такої

необізнаності. Джерелами слабких сигналів можуть бути світові тенденції (нестабільність у глобальному масштабі, міжнародні події, взаємини між країнами); будь-яка сфера економіки, яка зазнає постійних змін внаслідок галузевої специфіки (високотехнологічні галузі, інформаційні технології, поява нових матеріалів); політичні події (результати виборів до державних органів влади, законодавчі ініціативи). Управління за слабкими сигналами дозволяє підприємству завчасно дізнаватися про різкі зміни у зовнішньому середовищі; своєчасно реагувати на події, які важко передбачити; на ранніх стадіях появи потенційних небезпек або нових можливостей приймати у відповідь конкретні заходи, кінцевою метою яких є превентивне усунення небезпеки або ефективного використання можливостей, що створилися.

З метою забезпечення швидкого перебудування функціонування підприємств до змін умов середовища в системі адаптивного керування повинна використовуватися система індикаторів, що складається із агрегованих чинників зовнішнього середовища, які визначають умови функціонування підприємств з урахуванням специфіки галузі його функціонування та є зовнішніми сигналами про виникнення негативних змін вихідного стану підприємства із подальшою деталізацією за видами та економічним змістом.

Використання інструментів управління за «слабкими сигналами» у системі адаптаційного управління на подальших етапах генерування попереджувальних дій найскладнішим є дослідження ланцюжків економічних явищ, що виникають після виявлення певного сигналу, та вироблення відповідних рішень, спрямованих на посилення позитивних наслідків, або на послаблення загроз, обумовлених цими ланцюжками.

1. Ансофф И. Стратегический менеджмент. – М.: Экономика, 1989. – 358 с.

2. Григорьев Ю. А. Экономическая стратегия фирмы: учебное пособие / Григорьев Ю. А., Глухов В. П., Градов А. П.; под ред. Градова А.П. – Изд. 4-е, перераб.– СПб : СпецЛит. – 2003. – 959 с.

3. Градов А. П. Стратегия и тактика антикризисного управления фирмой : монография / А. П. Градов, Б. И. Кузин, А. В. Федотов, Г. В. Слабиков и др. – СПб. : Специальная литература, 1996. – 510 с.

4. Методы антикризисного управления по слабым сигналам : монография / [Ю. Г. Лысенко, Р. А. Руденский, Л. И. Егорова и др.]. – Донецк : Юго-Восток, 2009. – 195 с.

ПРОБЛЕМИ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ УКРАЇНИ

Андрійчук М.П., студент

Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник: **Борисюк О.В.**, к.е.н., доцент

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

В наш час державний борг є одним із найбільших інструментів впливу на фінансову систему держави, важливим елементом макроекономічного регулювання та засобом за допомогою якого реалізується економічна стратегія. Управління та обслуговування державного боргу є одним із найголовніших завдань, що стоять перед економічною політикою держави.

В Україні управління боргом натикається на низку проблем, а саме:

- недосконалість законодавчої бази;
- значний обсяг державного боргу, що постійно збільшується;
- механізм реструктуризації боргу і його обслуговування, що заважає прогнозуванню реальних макроекономічних показників соціально-економічного розвитку країни.

Слід зауважити, що рівень державного боргу України у 2016 році досяг понад 74% ВВП та склав 1 571,77 млрд. грн. [5].

На сьогоднішній день в українському законодавстві немає чіткого визначення порядку утворення і погашення державного боргу. Відчизняне законодавство не включає до складу державного боргу боргових зобов'язань місцевого самоврядування та державних підприємств.

Проблему державного боргу значною мірою загострила незбалансованість державного бюджету України і дефіцитність торговельного балансу, прийняття державою боргів підприємств і невиважена політика державного запозичення.

Вирішуючи цю проблему, Уряд крім істотного обмеження видатків бюджету намагається покрити недостатній рівень фінансування перенесенням строків сплати за вже існуючими борговими зобов'язаннями держави. Однак такі заходи не знімають гостроти проблеми обслуговування державного боргу [1].

Отже, задля покращення управління державним боргом органам державної влади необхідно[3, с.43]:

- утримати обсяг державного боргу та платежів, пов'язаних з його обслуговуванням в економічно допустимих межах;

- підвищити частку внутрішньої заборгованості в структурі державного боргу, скоротивши таким чином зовнішню, що зменшить залежність від іноземного капіталу;

- запровадити облік та аналіз стану заборгованості за всіма фінансовими зобов'язаннями, що можуть вплинути на стратегію управління державними фінансами та державним боргом зокрема.

1. Борисюк О. В. Шляхи оптимізації державного боргу в сучасних умовах / Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки : журнал / уклад. Любов Григорівна Ліпич, Мирослава Богданівна Кулинич. – Луцьк : Вежа-Друк, 2015. – № 1. – с.39 – 43.

2. Борисюк О. В. Напрямки управління державного боргу України в сучасних умовах // Наукові записки Національного університету «Острозька академія», серія «Економіка», випуск 21. – 2013 – с. 121-125.

3. Борисюк О. В. Державний борг в контексті боргової безпеки національної економіки // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки №4 (253). Луцьк, 2013. – С.43-49.

4. Борисюк О. В. До питання реструктуризації зовнішнього боргу України / О. В. Борисюк // Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки : журнал / уклад. Любов Григорівна Ліпич, Мирослава Богданівна Кулинич. Луцьк : Вежа – Друк, 2015. - № 4. – с. 26 -31.

5. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.minfin.ua.

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Андрійчук М.П., студент

Науковий керівник: **Борисюк О.В.**, к.е.н., доцент

Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Страховання є однією із найважливіших сфер економіки у всьому світі, незважаючи на рівень економічного розвитку тієї чи іншої держави. Загалом, можна сказати, що чим вищим є рівень розвитку економіки країни, тим більшу роль відіграє страхування як засіб економічної безпеки.

Існують зовнішні та внутрішні фактори, що стоять на заваді розвитку страхового ринку.

Зовнішніми факторами є: низькі темпи структурних перетворень в економіці, недостатній рівень ліквідності, непрозорість звітності більшості вітчизняних підприємств, низький рівень монетизації економіки, відсутність законодавчої бази, недосконалість судової системи, недостатнє правове забезпечення для здійснення страхового нагляду.

Внутрішніми факторами є: низька якість управління в більшості страхових організаціях, у тому числі недостатня ефективність систем управління ризиками та внутрішнім контролем, невідповідність вітчизняних страхових технологій сучасним вимогам [3, с.40].

Низький рівень розвитку інфраструктури страхового ринку. З одного боку, це відображає низький рівень обслуговування населення та, як наслідок, – недостатній попит на послуги посередників, а з іншого – є стримуючим чинником його поступального розвитку.

Для вирішення вищезазначених проблем потрібно:

- удосконалити нормативно-правову базу, щодо забезпечення механізмів формування страхових резервів страховиками на випадок виникнення кумулятивних ризиків. Разом із тим, наглядові органи мають контролювати страховика, виявляти шахрайство, вживати відповідних заходів з метою уникнення чи обмеження протизаконних дій [1, с.42].

- Ретельно попрацювати над українською термінологією, яка використовується у страхуванні. Головна проблема полягає не тільки в тому, що пересічний громадянин не розуміє багатьох термінів іншомовного походження, а й в тому, що страхування як галузь знань не визначилось щодо змісту багатьох фундаментальних понять і категорій.

- Підвищити рівень страхової культури як серед керівників підприємств, так і серед населення. Тому обов'язковим має стати регулярне проведення прес-конференцій з питань страхування, щомісячне інформування населення про особливості різних видів страхування через ЗМІ [2, с.507].

- Запровадити систему прямого оподаткування прибутку страховика, що поставило б страховий бізнес у рівні умови з іншими підприємницькими структурами [3, с.38].

Також важливим елементом розвитку страхової діяльності в Україні є інвестиційна діяльність страховиків. На сьогодні інвестиційна діяльність наштовхується на законодавчі перепони. Тому де-

ржава повинна забезпечити відповідну законодавчу базу, що не протирічить інвестиційно-страховій діяльності компанії.

Отже, на основі вище викладеного, можна зробити висновок про те, що перспективи розвитку страхового ринку залежать від того, наскільки ефективно будуть усуватися проблеми, що стосуються розвитку і регулювання страхової діяльності в Україні, адже страхова система України не відповідає сучасним вимогам організації суспільного розвитку.

1. Базилевич В.Д. Сучасна парадигма страхування: сутність і протиріччя / В. Д. Базилевич // Фінанси України. – 2007. - №9. – С.42-50.

2. Борисюк О.В. Оцінка фінансових ресурсів страховика як ключовий елемент страхового менеджменту / О. В. Борисюк // Економіка та суспільство : електронне фахове видання.- Випуск №2. – 2016. – с.507-512.

3. Карлін М. І. Управління державними фінансами: [Навч. посібн.] / М. І. Карлін, О. В. Борисюк. – Луцьк : ПП Іванюк , 2013. – 273 с.

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Борисюк О. В.-к.е.н.

Східноєвропейський національний університет імені Лесі України,
м. Луцьк

Незважаючи на позитивні зрушення у сфері управління державним боргом, які відбулися протягом останніх років, необхідність вирішення питання оптимізації управління державним боргом є надзвичайно актуальним. Особливого значення набуває необхідність розробки практичних рекомендацій для мінімізації негативних наслідків державних запозичень, для чого необхідно визначити чіткі стратегічні завдання боргової політики України.

Під управлінням державним боргом варто розуміти сукупність державних заходів, що пов'язані з випуском і погашенням державних боргових зобов'язань, визначенням ставок відсотків і виплатою доходу за державними цінними паперами, встановленням ліміту боргу, підтриманням курсу державних зобов'язань, визначенням умов випуску нових державних цінних паперів [5].

На нашу думку, поза увагою науковців залишаються проблеми, пов'язані з тим, наскільки ефективно держава управляє своїм боргом і чи існує чітка політика в цьому напрямі. Окремі дії уряду скоріше свідчать про відсутність довготермінової програми управління державним боргом, а всі запозичення, які здійснюють різні суб'єкти ринкових відносин, є скоріше реакцією на поточну кон'юнктуру в секторах, у яких вони працюють, ніж заздалегідь виваженими рішеннями.

Управління державним боргом супроводжується низкою проблем, починаючи зі звуженості поняття державного боргу в українському законодавстві, що не сприяє реалістичному прогнозуванню основних макроекономічних показників соціально-економічного розвитку країни, проблем структуризації боргу, проблем обліку та звітності державного боргу.

За твердженням С. Фішера, світ досі не розробив вичерпної теорії управління державним боргом, а тому в науковій літературі підходи до визначення цілей управління ним є досить різними [1, с. 40]

Таким чином, оптимізація боргової політики України потребує розроблення та впровадження цілісної стратегії, яка поєднуватиме завдання удосконалення нормативно-правового та інституційного забезпечення боргової політики, коротко- та середньотермінові орієнтири управління державним боргом, інструменти радикального підвищення ефективності інвестиційної складової бюджетних видатків та стратегічні завдання переорієнтації боргової політики, зменшення боргового тягаря та розвитку альтернативних, не позичкових інструментів фінансування бюджетних видатків.

1. Борисюк О. В. Шляхи оптимізації державного боргу в сучасних умовах / Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки : журнал / уклад. Л. Г. Ліпич, М. Б. Кулинич. – Луцьк : Вежа-Друк, 2015. – № 1. – с.39 – 43.

2. Борисюк О. В. Напрямки управління державного боргу України в сучасних умовах // Наукові записки Національного університету «Острозька академія», серія «Економіка», випуск 21.- 2013 – с. 121-125.

3. Борисюк О.В. Державний борг в контексті боргової безпеки національної економіки // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки №4 (253). Луцьк,

2013. – С.43-49.

4. Карлін М. І. Управління державними фінансами: [Навч. посібн.] / М. І. Карлін, О. В. Борисюк. – Луцьк : ПП Іванюк , 2013. – 273 с.

5. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.minfin.ua.

МЕНЕДЖМЕНТ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

Бортнік Світлана

СНУ ім. Лесі Українки, м. Луцьк

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується суттєвими змінами в усіх сферах соціального та економічного життя. Довготривалий економічний спад після відновлення незалежності України обумовив зниження виробничо-господарської і, як наслідок, соціальної активності підприємств, а сучасні кризові тенденції негативно позначаються на виконанні соціальних функцій державою.

Багато вітчизняних і зарубіжних науковців приділяють увагу дослідженню корпоративної соціальної відповідальності, серед яких: Н. Волошковець, О. Лазаренко, Л. Довгань, Ф. Котлер, Р.Колишко, Н. Сімченко, Т. Антошко, Т. Баюра та ін. Не зважаючи на значний науковий інтерес до проблематики корпоративної соціальної відповідальності (КСВ), й до сьогодні дискусійними залишається низка питань щодо розробки конкретних і універсальних алгоритмів впровадження та менеджменту КСВ на промислових підприємствах, зокрема визначення пріоритетних напрямів розвитку корпоративної соціальної відповідальності з врахуванням специфіки функціонування вітчизняних підприємств.

Метою є дослідження сутності КСВ та обґрунтування рекомендацій щодо формування механізму управління корпоративною соціальною відповідальністю промислових підприємств. На даний момент для України важливо долучитися до впровадження в господарську практику підприємств принципів концепції КСВ. Впровадження КСВ на підприємствах несе вигоди, оскільки сприяє формуванню нової репутації підприємства, удосконаленню виробничих процесів, ефективному управлінню ризиками, доступу до нових ринків, забезпечує стабільність кадрових ресурсів, підвищення ефективності менеджменту. Основними

напрямами реалізації корпоративної соціальної відповідальності повинні бути: виробництво якісної продукції; власна корпоративна політика бізнес-структури; добросовісна сплата податків, виконання діючого законодавства; корпоративні програми морального заохочення персоналу; корпоративні програми з охорони здоров'я співробітників; безпечне середовище діяльності та розвитку підприємства; інвестування суспільних сфер і розвитку людського капіталу; соціальні стандарти і нормативи; соціальний захист вразливих категорій населення; благодійні та спонсорські проекти; партнерські відносини між бізнесом, владою і громадськістю [1]. Однак, в силу обмеженості фінансових ресурсів, більшість підприємств не в змозі одночасно розробляти й реалізовувати програми в усіх зазначених напрямках, із-за чого постає питання обґрунтованого вибору пріоритетних напрямів реалізації КСВ. На нашу думку, такими напрямами є, в першу чергу, виробництво якісної продукції, розвиток людського капіталу (як найбільш цінного й продуктивного ресурсу підприємства), реалізація корпоративних програм охорони здоров'я співробітників та виконання діючого законодавства.

Більшість промислових підприємств при впровадженні КСВ застосовують процесний підхід який: 1) сприяє поетапному впровадженню економічної, трудової, суспільної та екологічної видів відповідальності як складових частин загального бачення КСВ; 2) дозволяє збалансувати витрати підприємства та передбачити можливі додаткові джерела надходжень (розробка та реалізація окремих заходів спільно з органами влади, залучення коштів від міжнародних організацій-грантерів); 3) визначає процедуру проведення моніторингу процесів реалізації заходів КСВ за принципом зворотного зв'язку, складовою якої може виступати автоматизована система обліку та аналізу первинної інформації. Отже, розгляд механізму формування та менеджменту КСВ як процесу дозволяє визначити його етапи, які виражають основні функції управління, а саме: планування, організацію, впровадження, контроль та координацію КСВ. На даний час в Україні ідеї КСВ не набули всеохоплюючого значення. Формування та впровадження системи соціальної відповідальності вимагає багато часу, ресурсів, зусиль і, в першу чергу, зміни суспільної свідомості. Для реалізації такого комплексного завдання необхідно розробити чітку програму впровадження КСВ, контролю її виконання, вчасно корегувати управлінську діяльність і об'єктивно оцінювати отримані результати.

1. Бортнік С. М. Місце соціальної стратегії розвитку в стратегічному наборі вітчизняного підприємства / С. М. Бортнік / Ел. наук. фахове видання «Глобальні та національні проблеми економіки» – Вип. № 9. – 2016 р. – Реж. дост. : <http://global-national.in.ua/issue-9-2016>

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Бортнік Світлана, Голубчук Владислав

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк

Прогресивний розвиток науки, техніки і технологій, інноваційність та висока науковість сучасного виробництва висувають особливі вимоги до персоналу підприємств. Це обумовлює необхідність випереджаючого, тобто стратегічно орієнтованого управління розвитком працівників. Проблеми стратегічного планування розвитку персоналу вивчались як зарубіжними, так і вітчизняними вченими, серед яких: Г.Лич, В.Маслов, Г.Назарова, А.Ткаченко, О.Ястремська, А.Колот, Ю.Лисенко, В.Савченко, С.Шекшня та ін. Метою дослідження є обґрунтування необхідності стратегічного управління розвитком персоналу підприємства та вдосконалення процедури оцінки його рівня. Вивчення наукових джерел доводить, що сьогодні вчені розглядають стратегічне управління як таке управління підприємством, що спирається на людський потенціал як його основу. Будь-які процеси, які пов'язані з персоналом, чи то залучення, використання, атестація або розвиток, потребують не тільки своєчасних заходів, але й перспективного підходу, що обумовлює необхідність запровадження ефективної системи стратегічного управління персоналом як складової стратегії розвитку підприємства в цілому. З викладеного стає зрозумілим, що сучасна концепція управління персоналом повинна бути стратегічною, тобто її головною метою має стати ефективне використання трудового потенціалу підприємства, адекватного умовам зовнішнього та внутрішнього середовища, для досягнення успіху в довгостроковій перспективі. Слід підкреслити, що впровадження на підприємстві системи стратегічного управління передбачає чітку організацію та практичне здійснення професійної діяльності стосовно стратегічного аналізу, розробки, розвитку, реалізації та контролю стратегії, що

зорієнтована на досягнення головної місії та цілей функціонування. У якості головної складової системи стратегічного управління найчастіше застосовується система збалансованих показників, що представляє собою комплексний інструмент, спрямований на управління показниками, що забезпечує досягнення стратегічних цілей [1]. Реалізуючи їх та порівнюючи між собою досягнуті результати з запланованими оцінюють ефективність впровадження на підприємстві системи стратегічного управління.

Отже, з врахуванням вищевикладеного, під стратегічним управлінням персоналом варто розуміти багаторівневий комплексний процес визначення довгострокових напрямів з кадрової роботи та забезпечення досягнення стратегічних цілей з метою формування, розвитку та ефективного використання персоналу підприємства.

Реалізація в межах стратегічного управління персоналом провідної ідеї щодо інвестування в людський капітал та його інноваційний розвиток визначає найбільшу значимість та необхідність впровадження стратегій управління персоналом у системи управління кожним сучасним підприємством. Лише підтримка та розвиток конкурентоспроможного потенціалу персоналу дозволяє підприємству гнучко реагувати на мінливість навколишнього середовища, досягати стратегічних цілей та успішно, стабільно функціонувати на ринку. Тому одне з найважливіших місць у системі стратегічного управління персоналом займає розвиток працівників. Сказане підтверджується досвідом провідних компаній розвинутих країн, успіх котрих обумовлений, головним чином, створенням високоефективних механізмів управління персоналом, в основі яких лежить комплексний, стратегічний підхід до використання та розвитку трудового потенціалу. Людський капітал сьогодні визнаний ключовим чинником існування підприємства, фактором забезпечення його гнучкості, рентабельності та адаптивності, його найбільшою конкурентною перевагою.

Отже, можна констатувати, що розвиток персоналу представляє собою безперервний комплексний системно організований процес прогресивних якісних змін у професійно-кваліфікаційному рівні персоналу, що забезпечує досягнення стратегічних цілей діяльності підприємства завдяки ефективному використанню трудового потенціалу кожного працівника. Таким чином підвищення ділової активності працівників, продуктивності праці, збереження конкурентоспроможності підприємства стають можливим лише за умови впровадження та ефективної реалізації процесу розвитку

персоналу, який, в свою чергу, потребує значних капіталовкладень. Інвестиції підприємства у професійний розвиток своїх співробітників збільшать внесок кожного працівника в досягнення цілей підприємства та покращать фінансові результати діяльності.

1. Бортнік С.М. Практичне застосування збалансованої системи показників як інструмента стратегічного планування діяльності підприємства / С.М.Бортнік // «Вісник ВІЕМ» – 2014 – № 10 – С. 40 – 51.

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ ТОРГІВЛІ В КОНКУРЕНТНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Бугріменко Роман Михайлович

Кравченко Олександр Миколайович

Харківський державний університет харчування та торгівлі,
м. Харків

Конкурентоспроможність підприємств роздрібної торгівлі забезпечується необхідною сукупністю конкурентних переваг, які є досить специфічними в різних галузях та на окремих етапах розвитку національної економіки.

Однією з основних проблем, з якою стикаються підприємства торгівлі в процесі управління своєю конкурентоспроможністю є значний динамізм та непередбаченість зовнішнього середовища. Швидкість процесів змін, які відбуваються в навколишньому середовищі вимагає від підприємств роздрібної торгівлі постійної трансформації конкурентних переваг. Від того наскільки оперативним, гнучким та креативним є процес управління конкурентоспроможністю залежить успіх підприємства особливо в умовах кризи. Для випередження конкурентів та успішного розвитку на споживчому ринку необхідно спрогнозувати та створити саме такі конкурентні переваги, які будуть найбільш ефективними в конкретних умовах впливу несприятливих чинників зовнішнього середовища, а також забезпечити їх набуття та утримання протягом тривалого часу завдяки підвищенню рівню внутрішньої ефективності. Вирішення цієї проблеми потребує врахування циклічності економічних процесів, дія яких є досить вагомою у змінах споживчих настроїв покупців.

Ринкова економіка, як відомо, прагне досягти рівноваги всіх процесів, що в ній відбуваються. Макроекономічна рівновага – це

економічна рівновага на рівні держави. Для неї характерним є пропорційність і зрівноваження всіх економічних процесів у державі: попиту і пропозиції, виробництва і споживання тощо. Але характерним є те, що ринкова економіка ніколи не перебуває в збалансованому і рівноважному стані, тому що завжди існують певні диспропорції, які періодично виникають і зникають, змінюючи один одного. Основними проявами макроекономічної нестабільності є: безробіття, інфляція, циклічність розвитку економіки.

Економічний розвиток – це багатофакторний процес, який відображає як еволюцію господарського механізму, так і зміну на цій основі економічних систем. Разом з тим, це суперечливий і складний процес, який не може здійснюватись прямолінійно, по висхідній лінії. Розвиток проходить нерівномірно, має періоди зростання та спаду, кількісні та якісні зміни в економіці, позитивні та негативні тенденції. Саме циклічний характер розвитку економічної системи, її коливання між спадом та підйомом є причиною, яка стримує економічне зростання.

Як показує світовий досвід, економічному розвитку країн властива хвилеподібна динаміка, яка проявляється у вигляді економічних циклів із чітким чергуванням періодів експансії та рецесій. Економічні цикли означають коливання економічної активності, рух виробництва від початку попереднього до початку чергового кризового спаду. Кожен з економічних циклів унікальний, але водночас усім їм притаманні певні загальні риси, передусім однакова послідовність фаз циклу: піднесення; спад або криза (рецесія); депресія; поживлення. На різних етапах економічного розвитку суспільства і за різних конкретних умов відтворення цикл і його фази проявляються по-різному, тобто мають специфічні особливості. Лише за умов урахування цих особливостей можна створити дійсно ефективну систему управління конкурентоспроможністю підприємств торгівлі, яка забезпечить стійку конкурентну позицію на споживчому ринку протягом різних етапів економічного розвитку національного господарства. Однак необхідно враховувати не лише окремі етапи певного (короткого, середнього, довгого) економічного циклу, а й їх «накладання» один на одного.

Таким чином на різних фазах окремих циклів (коротких, середніх, довгих) розвитку національної економіки підприємствам роздрібною торгівлі доцільно формувати різні конкурентні переваги, які є найбільш актуальними саме в даних умовах.

БАНКРУТСТВО ПІДПРИЄМСТВА : МЕХАНІЗМ ВИЗНАЧЕННЯ І ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

Булигіна А. С. студентка, Борисюк О. В. к.е.н., доц.
Східноєвропейський національний університет імені Лесі
Українки, м. Луцьк

Поняття банкрутства органічно притаманне сучасним ринковим відносинам. Низький рівень інтегрованості вітчизняної економіки, неефективне використання зарубіжного капіталу, різке погіршення кон'юнктури внутрішнього і зовнішнього ринків спричиняють помітні симптоми банкрутства в багатьох підприємствах України.

При тривалій фінансовій кризі на підприємстві, що поглиблюється, та хронічній неплатоспроможності, підприємство може бути об'явлене банкрутом. Банкрутство – це реалізація катастрофічних ризиків підприємства в процесі його господарської діяльності, внаслідок якої воно не може задовільнити в установлені строки вимоги, що пред'явлено зі сторони кредиторів та виконати зобов'язання перед бюджетом.

У законодавчій і фінансовій практиці виділяють такі види банкрутства підприємств [2, с. 77]: реальне банкрутство; технічне банкрутство; умисне банкрутство.

Причини банкрутства підприємств (організацій) можуть бути дуже різноманітними. Загалом можна розділити на дві групи [1, с. 180]:

1) зовнішні, що практично дуже важко (іноді неможливо) врахувати (економічні, політичні, демографічні, посилення міжнародної конкуренції, НТП, банкрутство боржників);

2) внутрішні, безпосередньо залежать від форм, методів та організації праці на підприємстві характер (зростання дебіторської заборгованості, дефіцит власних оборотних засобів, неефективність фінансових вливань, відсутність договірної дисципліни тощо.)

Разом із тим, можна виділити основні симптоми банкрутства підприємства: зменшення обсягів реалізації продукції; зниження попиту продукції; зниження прибутковості виробництва; втрата клієнтів і покупців; зростання заборгованості постачальникам; неритмічність виробництва; низький рівень використання виробничого потенціалу; зниження рівня продуктивності праці; зволікання з виплатою зарплати своїм працівникам; скорочення кількості робочих місць.

Зарубіжний досвід показує, що спрогнозувати банкрутство мож-

на за 1,5–2 роки до появи його очевидних ознак. Цілком можливим є виявлення початкових ознак банкрутства через прогнозування на найближчу та довгострокову перспективу.

Залежно від цілей і методів здійснення діагностика банкрутства підприємства підрозділяється на дві основні системи:

- 1) систему експрес-діагностики банкрутства;
- 2) систему фундаментальної діагностики банкрутства.

Система експрес-діагностики банкрутства забезпечує раннє виявлення ознак кризового розвитку підприємства міста і дозволяє прийняти оперативні заходи для їх нейтралізації. Її попереджувальний ефект найбільш відчутний на стадії легкої фінансової кризи підприємства. За інших масштабів кризового фінансового становища підприємства вона неодмінно повинна доповнюватися системою фундаментальної діагностики.

Фундаментальна діагностика банкрутства характеризує систему оцінки параметрів кризового фінансового розвитку підприємства, здійснюваної з урахуванням методів факторного аналізу та прогнозування [3, с. 41].

Таким чином, банкрутство настає у випадках неможливості повного задоволення юридичною особою всіх грошових вимог своїх кредиторів. Неспроможність може бути визнана у судовому порядку або оголошена самим боржником. Традиційною мірою запобігання ліквідації є мирова угода боржника з кредиторами.

1. Москаленко В. П. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства як основа для діагностики його банкрутства / В. П. Москаленко // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – № 6. – С. 180 – 191.

2. Карлін М. І. Управління державними фінансами: [Навч. посібн.] / М. І. Карлін, О. В. Борисюк. – Луцьк : ПП Іванюк , 2013. – 273 с.

3. Терещенко О. О. Фінансова санація та банкрутство підприємств: [Навч. посіб.]. – К.: КНЕУ, 2000. – 412 с.

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ

Булигіна А. С., Борисюк О. В. к.е.н., доц.

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки,
м Луцьк

Серед найскладніших завдань, які доводиться робити органам державної влади є прийняття Державного бюджету України. Щороку ускладнюється прийняття закону про державний бюджет. На практиці спостерігається не повне дотримання Верховною Радою вимог стосовно прийняття та затвердження цього закону, що створює значні недоліки в процесі проведення фінансової політики урядом держави, насамперед податкової.

Бюджетний процес – сукупність дій уповноважених осіб, на основі норм бюджетного права, органів державної влади та місцевого самоврядування щодо складання, розгляду, затвердження й виконання бюджету, а також зі складання, розгляду і затвердження звіту про його виконання; це інструмент стабілізації економіки і засіб контролю державних видатків[1].

Від успішного складання та виконання бюджету залежить економічна та фінансова стабільність держави, соціальний рівень життя у державі.

На сьогодні бюджетний процес має ряд недоліків [2, 41]:

- існуюча дохідна база в бюджетах усіх рівнів не дає змогу здійснювати повне фінансування і задовольнити потребу в бюджетних коштах;
- вимушені заходи, щодо планування і виконання бюджету скорочують можливість розвитку бюджетних установ;
- бюджетний процес не забезпечує повного контролю за використанням бюджетних коштів.

На сучасному етапі розвитку України удосконалення бюджетного процесу залишається досить актуальним завданням, виконання якого дасть змогу успішно впроваджувати стратегічні цілі держави щодо економічного та соціального розвитку. Відповідно до цього потребує поліпшення кожна із стадій бюджетного процесу.

На основі цього ми можемо виділити такі напрямками вдосконалення бюджетного процесу, згідно з якими необхідно [3, с. 22]:

- чітко розмежувати повноваження й відповідальність виконавчої та законодавчої гілок влади в процесі підготовки, затвердження та виконання бюджету;
- удосконалити діючі процедури підготовки та прийняття бюджету;
- мінімізувати утворення заборгованості в бюджетній сфері, шляхом перегляду процесу утворення зобов'язань за платежами до бюджету та їх погашення;

-посилити контроль за максимальним рівнем державного боргу та гарантійних зобов'язань уряду;

- конкретно встановити відповідальність розпорядників бюджетних коштів на всіх рівнях;

- забезпечити необхідні повноваження Міністерства фінансів для організації розробки та виконання державного бюджету.

Отже, бюджетний процес це не лише підготовка закону про виділення і надходження коштів за групами статей доходів та видатків бюджетів, але й постійний процес визначення пріоритетів держави, її завдань та функцій на певному етапі, розроблення відповідних цільових програм, визначення управлінських стратегій, оцінки ефективності використання бюджетних коштів, контролю за дотриманням бюджетного законодавства та виконанням бюджетних повноважень. Виходячи з цього необхідно постійно вдосконалювати бюджетний процес, особливо на даному етапі розвитку економіки України.

1. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08 липня 2010 року № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

2. Карлін М. І. Борисюк О. В. Управління державними фінансами: [навч. посіб.] / М. І. Карлін. – Луцьк : ПП Іванюк, 2013. – 273 с.

3. Василик О. Д. Теорія фінансів [Текст] : підручник / О. Д. Василик. - К. : НІОС, 2000. - 416 с.

РОЛЬ ДОМОГОСПОДАРСТВА У РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Бурдило Катерина

Східноєвропейський національний університет

ім. Лесі Українки, м. Луцьк

Однією з основних тенденцій розвитку сучасного суспільства є формування «нової економіки», в основу якої лягає економіка знань, синтез знань і інформації та розвиток високих технологій.

Найчастіше під домогосподарством розуміють окрему людину або групу людей, що забезпечують себе усім необхідним для життя. У випадку групи – це люди, які ведуть спільне господарство, тобто пов'язані спільним побутом, взаємодопомогою та спільним витрачанням ресурсів, необхідних для життя [1].

За даними останнього перепису в Україні налічується 14,1 млн домогосподарств, в тому числі 4,9 млн – це домогосподарства, які склалися із двох осіб; 3,8 млн – з трьох осіб; 3,4 млн – з чотирьох. Середня кількість осіб домогосподарства в Україні становить 3,2 млн домогосподарств [2].

Природа домашнього господарства певною мірою подвійна. З одного боку, домашнє господарство – це соціальний осередок суспільства, який реалізує ті завдання, що знаходяться поза економічною діяльністю, принаймні в класичному розумінні останньої. Так, домашнє господарство може дуже часто виступати у формі сім'ї, яка функціонує на суто родинних зв'язках. Сім'я в процесі свого функціонування значною мірою орієнтується на позаекономічні цінності. До них можна віднести виховання дітей, розвиток особистості членів сім'ї, взаємодопомогу, організацію відпочинку тощо [3].

У нашій країні з її недостатньо розвиненим ринковим господарством значне місце у функціонуванні домашніх господарств займає підсобне господарство, ведення дрібного сільськогосподарського виробництва на присадибній ділянці, дачі чи огороді. Цей аспект діяльності домашнього господарства має досить суттєве значення. Проте його роль в економічній системі суспільства пов'язана головним чином: 1) з власністю домашніх господарств на ресурси; 2) їх місцем у формуванні сукупного попиту; 3) їх роллю в забезпеченні безперервності відтворювального процесу в суспільстві [3].

Домогосподарства мають особливе значення в економічному житті населення. Цікавим фактом є перерозподіл функцій між домогосподарствами та державою: чим економічно сильнішою є держава, тим менше функцій залишається у домогосподарств, і навпаки, чим скрутніше становище у державі, тим більше функцій у домогосподарств. Якщо провести аналіз ролі домогосподарств в Україні за останні двадцять років, то можна побачити, що коли держава не може виконати перед суспільством соціальних та економічних зобов'язань, весь економічний тягар кризи лягає на домогосподарства [3].

Україна, наразі, переживає не найкращий період як в економічній, так і в соціальній сферах. Але важливо розуміти, що одним із найголовніших факторів розвитку економіки країни є розвиток регіональних домогосподарств. Тому перед державою стоїть нагальне завдання створити сприятливі умови для оптимізації

розвитку соціально-економічної діяльності домогосподарств.

Можна зробити висновок, що внаслідок глобалізаційних процесів у всіх сферах життєдіяльності роль домашніх господарств в становленні та розвитку економіки країни дуже велика. Тому необхідним є постійне спостереження за видами діяльності домогосподарств та розроблення на цій основі шляхів їх вдосконалення та раціоналізації, запровадження яких забезпечить підвищення рівня та якості життя населення України в цілому.

1. Шаманська О. Прагматика реалізації дохідної поведінки домогосподарств в контексті сучасних тенденцій / О. Шаманська // Галицький економічний вісник – №1(40) – 2013 р. – С. 112-118.

2. «Основи економічних теорій» [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://pidruchniki.com/16930922/politekonomiya>

3. «Політична економіка» [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://pidruchniki.com/1584072022736/politekonomiya>

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСУВАННЯ ОСВІТИ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Биць Ю.М., студентка

Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник: **Борисюк О.В.**, к.е.н., доцент

Східноєвропейський національний університет імені Лесі України

Освіта – цілеспрямована пізнавальна діяльність людей з отримання знань, умінь та навичок і їх вдосконалення. Фінансування установ, закладів та заходів освіти здійснюється на нормативній основі за рахунок коштів державного і місцевого бюджетів, галузей економіки, підприємницьких структур, а також додаткових джерел фінансування. На сучасному етапі розвитку економічних відносин фінансування бюджетних закладів відбувається через механізм кошторисного фінансування. Переваги цього методу фінансування полягають в тому, що воно є найбільш випробовуваним способом фінансування, який вже тривалий час використовується в бюджетній сфері і відповідає особливостям її функціонування [1, с.10].

Основними джерелами фінансового забезпечення освіти є: кошти державного та місцевих бюджетів; кошти юридичних і фізичних осіб, громадських організацій та фондів, у тому числі благодійні внески; кошти від надання навчальними закладами

додаткових освітніх та інших послуг; гранти; кредити на розвиток навчальних закладів усіх рівнів та здобуття освіти [3, с.23]

Серед основних проблем фінансування освіти можна виділити наступні [2, с.122]:

- недостатній рівень фінансування освіти;
- низький рівень оплати праці зайнятих в освіті;
- недостатній рівень забезпечення житлом працівників освіти, особливо у сільській місцевості;
- скорочення кількості ясел, дитячих садків, шкіл, професійно-технічних училищ;
- низький технічний рівень обладнання, що використовується в школах, професійно-технічних училищах та вищих навчальних закладах, що призводить до перенавчання на що витрачається багато коштів;
- значне безробіття випускників ВНЗ, в результаті неналежної підготовки;
- достроковий вихід на пенсію вчителів, які мають відповідний стаж і можуть працювати;
- надмірна кількість ВНЗ порівняно з ПТУ, що призводить до переважної кількості людей з вищою освітою.

Щоб вирішити дані проблеми можна вжити такі заходи:

- збільшити заробітну плату працівникам освіти;
- об'єднати вищі навчальні заклади, які здійснюють підготовку одних і тих самих спеціалістів;
- забезпечити заклади освіти належним технічним обладнанням;
- забезпечити роботою випускників вищих навчальних закладів;
- закрити малокомплектні школи;
- організувати шкільні автобуси у тих населених пунктах, де дітям далеко добиратись до шкіл.

Отже, в Україні є багато проблем, пов'язаних з фінансуванням освіти, проте, якщо вибрати правильну політику розвитку закладів освіти та належним чином розподілити кошти між усіма рівнями освіти, то можна буде вирішити багато освітніх проблем.

1. Каленюк І. Фінансування освіти : проблеми та можливості їх вирішення / І. Каленюк // Економіка. Фінанси. Право. - 2001. - № 11. - С. 9-12.

2. Карлін М. І. Управління державними фінансами: [Навч. посібн.] / М. І. Карлін, О. В. Борисюк. – Луцьк : ПП Іванюк, 2013. – 273 с.

3. Кириленко О. Ефективне фінансування вищої освіти - шлях до конкурентної економіки і відкритого суспільства / О. Кириленко // Вища школа. - 2007. - № 4. - С. 23.

ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Віндюк Б.І., студентка

Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник: **Борисюк О.В.**, к.е.н., доцент

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

У сучасних умовах однією з найважливіших проблем України виступає державний борг, який протягом останніх років безперервно росте. Його обсяги свідчать про загострення боргової безпеки держави, а це в свою чергу вимагає пошуку нових шляхів управління державним боргом з метою його оптимізації.

Згідно Бюджетного кодексу України, державний борг – це загальна сума боргових зобов'язань держави з повернення отриманих та непогашених кредитів (позик) станом на звітну дату, що виникають внаслідок державного запозичення [1].

Загальний державний борг України постійно зростає (табл. 1). Дане зростання було спричинене такими проблемами як:

- постійний дефіцит Державного бюджету;
- перевищення державних видатків над державними доходами;
- необхідність збільшення валютних резервів для забезпечення стабільності національної грошової одиниці;
- залежність України від імпорту енергоносіїв;
- неефективне використання наданих кредитів та відсутність належного контролю над цим процесом та інші [2, с. 122].

Таблиця 1

Розмір державного боргу України*

Борг млрд. грн.	2014	2015	2016
Внутрішній борг	284,09	488,87	529,46
Зовнішній борг	300,70	611,97 9	1 042,31
Всього	584,79	1 100,83	1 571,77

* Складено на основі даних Міністерства фінансів України

Нажаль така політика не забезпечує стабільний розвиток нашої держави, а навпаки ще більше заглиблює її в «боргову яму» та залежність від кредиторів. Тому необхідно якомога швидше ліквідувати проблеми які виникли, щодо державного боргу, та знайти нові шляхи їх вирішення, зокрема: запровадити жорсткий режим економії щодо витрачання бюджетних коштів; зменшити обсяги фінансових запозичень для покриття дефіциту державного бюджету; створити ефективну систему управління державним боргом; встановити чітку межу зовнішнього та внутрішнього боргу та витрат на їхнє обслуговування.

Якщо наша держава і надалі буде продовжувати такими темпами залучати позики, то вже через кілька років настане момент, коли Україна не зможе виплачувати відсотки та повертати кредити. Тому необхідно мобілізувати всі сили та використати світовий досвід врегулювання боргу.

1. Борисюк О.В. Шляхи оптимізації державного боргу в сучасних умовах / Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки : журнал / уклад. Любов Григорівна Ліпич, Мирослава Богданівна Кулинич. – Луцьк : Вежа-Друк, 2015. – № 1. – с.39 – 43.

2. Борисюк О.В. Напрямки управління державного боргу України в сучасних умовах // Наукові записки Національного університету «Острозька академія», серія «Економіка», випуск 21.- 2013 – с. 121-125.

3. Борисюк О.В. Державний борг в контексті боргової безпеки національної економіки // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки №4 (253). Луцьк, 2013. – С.43-49.

4. Борисюк О. В. До питання реструктуризації зовнішнього боргу України / О. В. Борисюк // Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки : журнал / уклад. Любов Григорівна Ліпич, Мирослава Богданівна Кулинич. Луцьк : Вежа – Друк, 2015. - № 4. – с. 26 -31.

5. Бюджетний кодекс України : за станом на 2 лютого 2015 р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К.: Парлам. вид-во, 2015. – 212 с.

БОРГОВА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ

Волинець К. М.

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк

Науковий керівник Борисюк О. В.

кандидат економічних наук, доцент

Згідно із Законом України «Про основи національної безпеки України», боргова безпека – це такий рівень внутрішньої та зовнішньої заборгованості з урахуванням вартості її обслуговування й ефективності використання внутрішніх і зовнішніх запозичень та оптимального співвідношення між ними, достатній для вирішення соціально-економічних потреб, що не загрожує втратою суверенітету і руйнуванням вітчизняної фінансової системи [1].

Для кращого розуміння боргового стану варто розглянути основні показники боргової залежності України (табл. 1) [6].

Таблиця 1

**Показники боргової залежності України
за 2014 р. – І кв. 2016 р.***

Показники	2014	2015	І кв. 2016
Дефіцит/профіцит бюджету, млрд. грн.	-78,1	-45,6	-10,5
ВВП	1587,0	1980,0	453,2
Відношення дефіциту/профіциту бюджету до ВВП, %	-4,9	-2,3	-2,3
Державний та гарантований державою борг, млрд. грн	1100,6	1571,8	1710,4
Відношення державного боргу до ВВП, %	70,2	79,4	377,4
Валовий зовнішній борг, млрд. грн.	126,3	118,7	117,4
у % до ВВП	95,8	131,0	
Середньозважена дохідність ОВДП на первинному ринку, %	13,4	13,1	15,2
Міжнародні резерви, млрд. грн	7,5	13,3	12,7
Відношення міжнародних резервів до валового зовнішнього боргу, %	5,9	11,2	10,8

* Складено за даними [5,6]

Отже, можна зробити висновок, що рівень боргової безпеки

України впродовж 2014-2016 років перевищив 100% про допустимій нормі 40-60% [2, с. 121]. Основними факторами зниження рівня боргової безпеки нині є тиск кредиторів, нецільове використання коштів, валютні ризики, що в подальшому може призвести до зниження рівня ВВП та зайнятості населення.

1. Борисюк О.В. Шляхи оптимізації державного боргу в сучасних умовах / Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки : журнал / уклад. Любов Григорівна Ліпич, Мирослава Богданівна Кулинич. – Луцьк : Вежа-Друк, 2015. – № 1. – с.39 – 43.

2. Борисюк О.В. Напрямки управління державного боргу України в сучасних умовах // Наукові записки Національного університету «Острозька академія», серія «Економіка», випуск 21.-2013 – с. 121-125.

3. Борисюк О.В. Державний борг в контексті боргової безпеки національної економіки // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки №4 (253). Луцьк, 2013. – С.43-49.

4. Борисюк О. В. До питання реструктуризації зовнішнього боргу України / О. В. Борисюк // Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки : журнал / уклад. Любов Григорівна Ліпич, Мирослава Богданівна Кулинич. Луцьк : Вежа –

5. Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rada.gov.ua/>.

6. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.minfin.ua.

ІНТЕГРАЛЬНА БАГАТОФАКТОРНА МОДЕЛЬ ОЦІНЮВАННЯ ЗМАГАНЬ У ТАНЦЮВАЛЬНОМУ БІЗНЕСІ

Войникова О. І.

Одеський національний університет імені І.І.Мечникова,
м.Одеса

У всі часи танці були тісно пов'язані з життям і побутом людей Танець сприяв формуванню естетичного смаку, грації, вмінню створювати відносини, осягати закони природи і соціуму Танцювальний бізнес сьогодні один з найприбутковіших. У 2015 році

в Україні досі лідируючу позицію займають - бальні танці. Наповненість на бальних змаганнях є 80%, що є непоганим результатом. Друге місце в рейтингу розділяють: сучасні та східні танці. Східні танці стрімко набирають популярність в Україні. Якщо в 2000-х роках наповненість була 30%, то зараз майже 75%. Східні танці наздогнали сучасні, та по прогнозам стануть головним конкурентом бальних.

Невід'ємною частиною танцювального бізнесу є – змагання. Для того щоб успішно координувати захід, Українська Асоціація Виконавців Східного Танцю розробила правила та положення щодо проведення конкурсів в Україні.

Об'єктивність суддівства в спорті - безперечно перше з необхідних умов, що висуваються до організації спортивних змагань. Перемагати повинен дійсно найсильніший. Фактично, ті спортивні дисципліни, де не дотримується ця умова, а тим більше, де суб'єктивність суддівства міцно увійшла в практику проведення змагань, позбавляються глядачів, що призводить до їх згасання. Природно, що в цьому відношенні в абсолютній безпеці знаходяться види спорту, де результати визначаються гранично об'єктивними показниками (метр, кг., хвилина). Необ'єктивність суддівства в ігрових видах спорту, на жаль, частіше за все пов'язана з недостатньо добропорядними судьями (договірні матчі і т.п.) причини ж суб'єктивності суддівства в техніко-естетичних видах спорту, особливо в спортивних танцях, значно складніше. А для того, щоб була прозорість в результатах, чіткість проведення турніру, та взагалі для менеджменту танцювального бізнесу необхідні системи, які допомагають підтримувати ці критерії.

"2D" і "3D" є найстарішими та перевіреними роками у світі танцю системами оцінювання. Одною з перших їх почало використовувати IDO (International Dance Organization). Вони включають в себе такі критерії як: Техніка, Композиція, Імідж. Факторні моделі систем оцінювання "2D" і "3D" наведено подальше - (1), (2).

$$3D = \{T, K, I\}, \quad 3D = \sum_{i,j,\beta=1}^n T_i K_j I_\beta, \quad (1)$$

$$2.0D = \{T, K, I\}, \quad 2.0D = \sum_{i=1}^n T_i + \sum_{j=1}^n K_j + \sum_{\beta=1}^n I_\beta \quad (2)$$

Де Т-техніка, К-композиція, І-імідж.

Проте система оцінювання у вищій та професійних лігах не повинна обмежуватися лише технікою, композицією та іміджем. Після проведення SWOT-аналізу систем оцінювання, було створено багатофакторну інтегральну модель оцінювання з урахуванням штрафів. Інтегральна багатофакторна модель оцінювання змагань виглядає наступним чином (3):

$$S = \{T, K, I, M, Kp, A, C, L, X\} \quad (3),$$

Модель дозволяє додатково урахувати музикальність, креативність, артистизм, відповідність стилю, лексику та хореографічність. Штрафна колонка допомагає урахувати деякі “проколи” учасників змагань, такі як: перевищення постановки за часом, падіння на сцені, перерва в програмі з вини танцюриста, заборонені елементи, неспортивна поведінка.

Застосування інтегральної багатофакторної моделі оцінювання змагань забезпечує прозорість, об’єктивність, зрозумілість, містить в собі багато критеріїв для глибокого оцінювання конкурсанта та його танцю, дозволяє оцінювати Вищу лігу на достатньому рівні. Має штрафну колонку, що виводить систему оцінювання на новий рівень складності.

Відповідно підібрані системи оцінювання допоможуть провести турнір легше, чіткіше, об’єктивніше, а танцювальній студії – заохочувати додатковий потік лідів, та їх конвертування в клієнтів.

АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ БАНКАМИ

Гелешко Катерина Володимирівна

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Науковий керівник: Борисюк О. В., к.е.н доцент

Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Посилення процесів глобалізації та фінансової інтеграції в сучасному світі потенційно підвищують ймовірність виникнення та розповсюдження кризових явищ, зумовлюють появу нових викликів та загроз як на рівні національних економік, так і в окремих галузях. За таких обставин актуалізується завдання розробки ефективних управлінських рішень та формування системи заходів антикризового управління діяльністю суб’єктів підприємництва. З особливою гостротою ці питання постають у банківській сфері, адже банки виконують функцію збереження суспільного капіталу, тому до їх

фінансової стійкості та надійності пред'являються особливо високі вимоги.

Сучасна фінансова криза виявила, що потенціал життєздатності банків недостатній, щоб протистояти стресовим подіям. При цьому дуже важливим стає не тільки створення певного запасу міцності у вигляді буфера капіталу або резервів під кредитні ризики, а й вміння керівників і власників банку швидко передбачати загрози, пристосовувати банк до змін у ринковому середовищі та проводити рішучі зміни у його бізнесі, процедурах, політиці[1].

Антикризове управління в банківському секторі економіки має базуватися на забезпеченні двох основних умов:

- досягнення фінансової стійкості функціонування банківських установ на певний визначений проміжок часу (тактичні цілі);
- підтримання фінансової стабільності банківського сектору як якісної характеристики у довгостроковій перспективі (стратегічні цілі).

Основними напрямками забезпечення антикризового управління банком є: управління ліквідністю та прибутковістю; підвищення рівня капіталізації; оптимізацію управління активами та зобов'язаннями; скорочення персоналу; ефективне функціонування організаційних підрозділів; формування позитивного іміджу; проведення стрес-тестування; забезпечення реорганізації неплатоспроможних банків; використання бенчмаркінгу та аутсорсингу.

Ефективне антикризове управління банківськими установами України можливе лише тоді, коли менеджери будуть здатні передбачати та прогнозувати складні економічні явища. Під час кризи особливу увагу слід звернути на організацію ресурсів. Досягти поставлених цілей можна при гнучкому підході до процесу управління. Ресурси мають розподілятися відповідно до антикризових пріоритетів. Якою б складною не була макроекономічна ситуація, причиною неефективної роботи банку є некваліфікованість менеджменту. Саме тому під час кризи особливого значення набуває питання відповідності посад і кваліфікованості людей, які їх обіймають[2].

Антикризове управління діяльністю банку – комплекс заходів щодо виявлення факторів, які спричиняють кризу, профілактики, діагностики, попередження і нейтралізації кризових явищ, спрямований на досягнення цілей діяльності банку, реалізацію стратегії, прогресивний розвиток. Дії з боку уряду та Центрального банку класифікуються як антикризове регулювання.

Доцільним є формування системи антикризового управління на основі внутрішнього контролю банку у взаємозв'язку зі службою ризик-менеджменту.

1. Антикризисное управление: Учебник / Под ред. проф. З.М. Корот-кова. – М.: ИНФРА-М, 2005. – 325 с.
2. Гавловська Н.І., Рудніченко Є.М., Белінська О.В. Антикризовий менеджмент банківських установ України / Гавловська Н.І. // Вісник Хмельницького національного університету. – Хмельницьк, 2010. – № 3. – С. 107–110.

КОМП'ЮТЕРИЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВ

Главічка А.В., Шматковська Т.О., к.е.н., доц.
Східноєвропейський національний
університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

Кожне підприємство під час своєї діяльності стикається завжди з певними витратами матеріальних, трудових, грошових, інформаційних та інших ресурсів на виготовлення, зберігання, транспортування своєї продукції.

Питання проведення комп'ютеризації обліку витрат підприємства досліджувалось багатьма авторами. Зокрема: Т.А. Бутинець, Л.В. Чижевська, С.Л. Береза В.М, Панасюк, Є.К. Ковальчук, С.В. Бобрівець та іншими.

Автоматизація обліку дає змогу значно полегшити роботу бухгалтерії в цілому та кожного бухгалтера. Безпосередньо облік витрат на виробництві пов'язаний із суміжними ділянками обліку та підсистемами інформаційної системи підприємства. Для належного організування і функціонування АРМ бухгалтера по обліку витрат на виробництво важливим є формування на машинних носіях необхідної вихідної інформації...3].

В нашій державі представлено багато програм з автоматизації, найпоширенішими з яких є пакети «1С: Підприємство». Для списання без норм в «1С: Підприємство» використовують документи «Акт списання» та «Акт виконаних робіт». Проводка в документі списання має списувати товарно-матеріальні цінності з кредиту рахунку в дебет рахунку «Виробництво».

Прибуткування готової продукції здійснюється за допомогою

документу «Прибуткова накладна» з використанням того самого контрагента «Виробництво». Проводка в документі прибуткування має виконувати прибуткування готової продукції з кредиту рахунку «Виробництво». Документ «Акт виконаних робіт» використовується при реалізації послуг іншим організаціям або населенню та при списанні оборотних активів, необхідних для надання послуг. Документ «Акт списання» дозволяє виконати списання оборотних активів підприємства з вибракування та списання на виробництво. Для списання на різні рахунки слід заводити різних контрагентів. [1]

На рахунок прибуткування готової продукції, то необхідно підкреслити, що для одночасного списання матеріалів та інших витрат на її виготовлення призначено документ «Комплектація». [4]. Для розподілу непрямих витрат на виробництво в кінці звітної періоду використовується спеціальна обробка «Розподіл витрат», яка дає змогу автоматично сформувавши проводки бухгалтерського обліку. Для формування і розрахунку витрат, що списуються на собівартість продукції за статтями витрат, а також для визначення незавершеного виробництва формується «Оборотна відомість».[2].

Таким чином, використання електронно-обчислювальної техніки не тільки значно спрощує обліковий процес, а й підвищує культуру управління, підвищує ступінь надійності і достовірності інформації, її оперативність, покращує умови її зберігання і багаторазового використання при ефективному захисті як від руйнування, так і від несанкціонованого доступу. Бухгалтер здійснює контроль за статтями витрат, з виявленням причин відхилень і факторів, що впливають на їхнє виникнення. А керівники підприємства, маючи таку інформацію, оперативно здійснюють необхідні корективи виробничої діяльності з метою отримання найбільшого ефекту шляхом зниження витрат на виробництво.

1. Галузі народного господарства України (ЗКГНГ): Затв. наказом Мінстату України від 24.01.2007 №21.

2. Бутинець Т.А. Бухгалтерський облік: навч. посіб. для студ. вузів / Т.А. Бутинець, Л.В. Чижевська, С.Л. Береза. – Житомир: ЖІТІ, 2010. – 672 с.

3. Панасюк В.М. Податковий облік: Навч. посіб. / В.М. Панасюк, Є.К. Ковальчук, С.В. Бобрівець. – Тернопіль: Карт-бланш, 2009. – 260 с.

4. Облік у селянському (фермерському) господарстві: Посібник / За ред. М.Я. Дем'яненка. – К.: ІАЕ, 2006. – 403 с.

SAVINGS AND INVESTMENT IN UKRAINE

Goy Julia

Lesya Ukrainka Eastern European National University, Lutsk

The development of investment processes is of particular importance for Ukraine's economic development and expand market opportunities. In the economic life of society, the phenomenon of savings is in close connection with the phenomenon of investment. Savings are the main source of investment.

The definition of the relationship of investment and savings is not only of theoretical but also of practical importance and should be considered in the development and implementation of all directions of economic policy of the state. The banking system in their monetary policy should proceed from the fact that the economic boundaries of its lending and investment activities are determined by the national savings, which, in addition to family savings, includes the savings of firms and the budget system. Violation of this boundary threatens the violation of economic equilibrium [3].

For the successful development of the investment process in the economy is essential to successful formation of savings. Policies to encourage savings are becoming one of the priority directions of economic policy in general and, in particular, the incomes policy.

The problem of achieving and maintaining stable economic growth confronts all countries. In developed countries, a significant proportion of national savings are generated through savings. In Ukraine in this important investment resources had not been given proper attention due to several objective and subjective factors, including the low income majority of the population, significant delays in payment of wages, high inflation, chronic distrust of financial intermediaries, the economic crisis.

A significant impact on the future of saving is the motive that governs the subject, limiting their consumption of and attitude to the structures through which mobilization of savings. In general there are three groups of motives: 1) motives associated with the consumption of the population; 2) the motives, connected with obtaining the income; 3) the motives that encourage forced savings. Regardless of the motives of savings of the population the main characteristic is the investment potential, which refers to the aggregate money savings of the population (households) that is available, and those who for various reasons are inaccessible or untapped at the present time [2].

To preserve the prospects for future entry into the ranks of developed

countries, Ukraine needs today the maintenance of steadily high rates of economic growth, which is impossible without a substantial increase in investment. When there is insufficient involvement of foreign capital and the danger of serious disturbances in the economy in the case of complete liberalization of financial markets ability to mobilize the volume of savings in the domestic economy was crucial to the successful development of the country. However, the increase in levels of savings and investment in the national economy is not universal and absolute recipe for success. However, the increase in levels of savings and investment in the national economy is not universal and absolute recipe for success. Only with proper development of the macroeconomic and institutional environment and the implementation of a consistent economic policy increase the level of national saving can be transformed into increase in economic growth [1].

Consequently, savings and investments play an important role in the socio-economic development of the country. The combined effect of savings determines the rate of economic growth, volume of production and services, the level of scientific and technical progress and also the welfare of the population. To stimulate savings it is necessary, first, to stabilize the economic situation in the country and increase the income of low-income groups, which focus primarily on the consumption of domestic goods, which will contribute to the development of domestic producers and investment activity.

1. Ватаманюк О. З. Визначники особистих заощаджень в економіці України / О. З. Ватманюк // Фінанси України. – 2007. – №1. – С. 17–21.

2. Рамський А. Ю. Інвестиційний потенціал заощаджень фізичних осіб та механізм його реалізації / А. Ю. Рамський // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – №5. – С. 173–178.

3. Туріяньська М. М. Інвестиційні джерела : [монографія] / М. М. Туріяньська. – Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2004. – 318 с.

ПРОБЛЕМИ ТА ОСОБЛИВОСТІ РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Гребень В. В., студент

Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник Борисюк О. В., *к.е.н., доцент*

Питання реформування податкової системи України є доволі

важливим в наш час, оскільки податки мають надзвичайний вплив на економічні явища та процеси, які відбуваються в державі. Неefективна податкова політика призведе до неefективності фінансової системи держави в цілому. Через це, реформування податкової системи повинне бути одним основним з питань розвитку державної економіки.

Податкова система України на сьогодні не є інструментом підвищення конкурентоспроможності держави, не сприяє зростанню економічної активності суб'єктів господарювання. Вона характеризується такими негативними рисами[1, с.134]:

- фіскальна спрямованість;
- значна складність та суперечливість податкової системи;
- значна нерівномірність розподілу податкового тягаря через наявність великої кількості податкових пільг та існування різноманітних схем ухиляння від сплати податків;
- податкова система недостатньо спрямована на стимулювання економічного зростання
- високе податкове навантаження на фонд оплати праці, що призводить до тінізації економіки;
- непрозорість податкового регулювання;
- високий рівень корупції.
- високі витрати на адміністрування податків.

Ці недоліки податкової системи призводять до:

- податкової заборгованості платників перед бюджетом та державними цільовими фондами;
- широкомасштабного ухилення від оподаткування;
- бюджетної заборгованості з відшкодування податку на додану вартість;
- нерівномірне податкове навантаження на платників податків.

Виходячи з проблем, реформа повинна бути спрямована на[2, с.745]:

- спрощення податкової системи та податкової звітності;
- рівномірний та справедливий розподіл податкового тягаря між платниками податків;
- полегшення адміністрування податків як для платників податків так і державної фіскальної служби;
- зниження рівня корупції, прозорість податкової системи;
- створення сприятливих умов для ведення підприємницької діяльності та розвитку економіки держави.

Отже, основним завданням податкової реформи є створення

стимулу для створення бізнесу та виведення його з тіні, що дасть змогу розширити податкову базу. За найбільш оптимістичними дослідженнями, як мінімум чверть економіки України знаходиться в тіні. Виведення бізнесу з тіні сприятиме зменшенню податкового навантаження на сумлінних платників податків та рівномірному розподілу податкового тягаря.

При реформуванні податкової системи необхідно врахувати напрями використання ресурсів. Наприклад, Державний бюджет України на 80% формується з податкових надходжень, значна частина податків надходить на державні цільові фонди, такі як Пенсійний фонд та інші

1.Борисюк О. В. Особливості справляння прямих податків в Україні / О. В. Борисюк, М. С. Саган // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки» – Вип. 5. – Частина 4, Херсон – 2014. - С. 134-136.

2.Борисюк О. В. Самооподаткування в Україні: історичні витоки та проблеми адміністрування / О.В. Борисюк // Глобальні та національні проблеми економіки. - Випуск №10. – 2016. – с.745-750.

3.Борисюк О. В. Система адміністрування податків України та напрями її вдосконалення / О. В. Борисюк, К. С. Оліферчук // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. - Випуск 2 (02). – 2016.- Дніпропетровськ 2016.с.70-74

4.Податковий кодекс України : від 02.12.2010 р. № 2755-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – №13–14, № 15–16, № 17. – Ст. 112.

ЛОГІСТИЧНІ СТРАТЕГІЇ ПОСТАЧАННЯ ПІДПРИЄМСТВА

Гринько О.В., к.е.н., доцент, Шанда А.О., магістрант

Полтавський національний технічний університет
імені Юрія Кондратюка

Досягнення підприємством конкурентних переваг потребує своєчасної реакції на зміни зовнішнього та внутрішнього середовища, формування ефективної логістичної стратегії. Характерним є те, що у більшості сучасних вітчизняних підприємств відсутня власна загальноекономічна стратегія, що ускладнює можливості розробки та реалізації стратегій в окремих сферах діяльності, в тому числі – у сфері постачання.

Частота та глибина змін стратегій підприємств залежать від ринкового успіху або невдачі, а тривалість конкурентного протистояння – від підприємств-суперників. Коли на основі даних ситуаційного аналізу стає зрозумілим, що логістична стратегія підприємства переможена або неефективна, тоді треба знайти кращу стратегію, яку не зможе імітувати або обійти конкурент [1].

Логістична стратегія включає у себе цілі, критерії їх досягнення та заходи із раціонального управління і координації потокових процесів для забезпечення бізнес-стратегії підприємства. Основне призначення логістичної стратегії – підтримка корпоративної стратегії підприємства, відображення напрямів реалізації загальної стратегії за допомогою інструментів логістичного управління. Логістика постачання – вхід у логістичну систему підприємства.

До найбільш загальних логістичних стратегій відносять «виснажену» та динамічну логістичну стратегії, які начебто суперечать одна одній. По суті обидві стратегії направлені на задоволення споживачів і низькі витрати домінуючими напрямками, але по-різному описують процес досягнення мети [1].

Ціллю «виснаженої» стратегії у сфері постачання є мінімізація загальних логістичних витрат за рахунок ефективної організації матеріального потоку на етапі постачання при дотриманні заданого рівня обслуговування внутрішніх споживачів. Ціллю динамічної стратегії у сфері постачання є забезпечення високої якості обслуговування внутрішніх споживачів, оперативної реакції на появу нових або зміну попередніх вимог.

У запропонованій Неуровим І.В.[2] матриці відповідно до позиції закупленого асортименту та рівня ризику, що супроводжує його закупівлі, виділено чотири сектори, а саме: стратегія інтеграції; стратегія систематизації або стандартизації; стратегія удосконалення процесу закупівель; стратегія пріоритетних закупівель.

Рішення щодо стратегії організування закупівель підприємств (незалежно від виду діяльності) залежить від ситуації закупівлі (повторна трансакція, з модифікацією чи нова закупівля); виду товару (сировина, матеріали, обладнання чи ділові послуги); обсягів закупівель; ризиків, що їх супроводжують.

З метою оптимізації стратегії постачання використовують такі концепції, як мінімальна кількість постачальників або концентрація джерел постачання, глобальне джерело постачання чи єдиний постачальник, виробничо-синхронне постачання, точно, своєчасно, інтеграція постачальників у розвиток виробництва, модульне

постачання), регіональне постачання.

Постачання може бути як слабкою частиною підприємства, так і серйозною конкурентною перевагою. Для виживання на ринку ціновий чинник і довгострокові, взаємовигідні відносини з постачальниками стають одними із пріоритетних.

1. Комеліна О.В. Логістичний менеджмент: навчальний посібник / О.В. Комеліна, Л.М. Болдирєва, О.В. Гринько. – Полтава : ПолтНТУ, 2015. – 278 с.

2. Неуров І.В. Організування закупівельної діяльності машинобудівних підприємств на засадах логістики: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)» / І.В. Неуров. – Львів, 2012. – 21 с.

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ СВІТОВОГО ДОСВІДУ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПРОДУКЦІЇ НА ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Дубина Назарій

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк.

В умовах глобалізації світової економіки та інтеграції України в цей процес, зростає необхідність у дослідженні того, яким чином підприємства провідних країн світу здійснюють управління якістю продукції. Адже якість товарів напряму визначає їх конкурентоспроможність, яка, у свою чергу, є передумовою високої рентабельності підприємства.

Дослідниками, які зробили вагомий внесок у розвиток теорії і практики управління, були Е. Демінг, Д. Джуран, К. Ісікава, Ф. Кросбі, Г. Тагуті, А. Фейгенбаум та ін. Багато принципів та ідей, сформульовані цими науковцями, використовуються підприємствами провідних країн світу.

Процеси управління якістю в США, Японії та Європі мають свої особливості, проте є і спільні риси, на які і звернемо увагу. На більшості успішних підприємств використовуються такі принципи щодо управління якістю продукції:

– жорсткий контроль якості виготовлення продукції з використанням методів математичної статистики;

– посилена увага до процесу планування виробництва як за обсягом, так і за якісними показниками з неодмінним адміністративним контролем за виконанням планів;

– розвиток автоматизації проектно-конструкторських робіт та впровадження інформаційних систем управління;

– велика роль зворотніх зв'язків;

– удосконалення управління фірмою загалом;

– великий обсяг інвестицій у подальший розвиток НТП;

– впровадження програм із поліпшення якості;

– аналіз причин невідповідності з використанням методів математичної статистики та колективне виправлення помилок;

– високий рівень комп'ютеризації всіх виробничих операцій;

– довірчі відносини з постачальниками на довгостроковій основі;

– максимальне використання можливостей людини, виховання повної відданості своїй фірмі;

– систематичне навчання персоналу, у тому числі керівного складу;

– гармонізація вимог національних стандартів, правил щодо проведення сертифікації;

– використання передового досвіду з поліпшення якості.

Розглянуті вище принципи можуть бути впроваджені вітчизняними підприємствами [1, с. 18]. Проте, варто звернути увагу на діяльність державних органів у сфері управління якістю, яка має стимулюючий характер. Наприклад, в США увага якості приділяється на федеральному рівні з боку як виконавчих так і законодавчих органів. Наприклад, конгрес США впровадив національні премії для відзначення видатних досягнень у сфері підвищення якості продукції, які з 1987 року щорічно присуджуються трьом найкращим фірмам. Премії вручає особисто Президент у Всесвітній день якості [2, с.25].

Отже, бачимо, що провідні країни світу досягають успіху в управлінні якістю за рахунок врахування потреб споживачів та мотивування працівників виробляти якісну продукцію. Велику роль відіграє державна політика, яка в цих країнах спрямована на створення законодавчої та адміністративної основи для підтримання конкурентоспроможного рівня якості товарів а також на стимулювання підприємств їх виробляти. На нашу думку, провідні країни світу змогли розвинути свою економіку до такого рівня саме за рахунок усвідомлення необхідності виробляти товари високої якості. Тому і вітчизняним підприємствам потрібно зрозуміти цю істину, щоб

вивести національну економіку на етап піднесення.

1. Замолоко Т. Л. Інтеграція до СОТ: наслідки для легкої промисловості / Т. Л. Замолоко // Маркетинг в Україні. – 2013. – № 4. – С. 31–36.

2. Заплотинський Б. А. Управління якістю у сфері телекомунікацій : навч.-метод. посібник / Б. А. Заплотинський, В. М. Тупкало. – К. : ДУТ, 2014. – 200 с.

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ КРИЗИ

Кисляк Артем, Дядюк Марина

Харківський державний університет харчування та торгівлі, м. Харків

Вивчення наявного в у економічній літературі понятійного апарату, оцінних показників та методів управління економічним потенціалом підприємства дало можливість дійти висновку про відсутність єдиної позиції авторів з цих питань. На наш погляд, не приділяється належної уваги теоретичним та прикладним аспектам які відображують комплексний підхід до процесу управління потенціалом з урахуванням галузевих особливостей підприємств.

Для побудови дієвої системи управління потенціалом підприємства вихідним етапом є обґрунтування його теоретичних засад з використанням загальної методології науки управління [1–4]. Приєднуючись до думок авторів, вважаємо, що у механізмі управління потенціалом підприємства має бути відведено місце такому важливому процесу, як використання потенціалу у поточній діяльності підприємства, яке слід розглядати як сферу тактичного та оперативного управління.

Вивчення наявного в у економічній літературі понятійного апарату, оцінних показників та методів управління економічним потенціалом підприємства дало можливість дійти висновку про відсутність єдиної позиції авторів з цих питань.

У більшості видань наукові дослідження пов'язані з висвітленням окремих складових потенціалу, під час характеристики процесу управління потенціалом, як правило, розглядаються лише його окремі аспекти. На наш погляд, не приділяється належної уваги теоретичним та прикладним аспектам які відображують комплексний підхід до

процесу управління потенціалом з урахуванням галузевих особливостей підприємств.

Авторське визначення процесу управління потенціалом підприємств є таким: це системне управління, яке спрямоване на створення та формування передумов та використання факторів для розвитку підприємства, є складовою загальної системи управління підприємством, будується на теоретичних засадах загальної методології науки управління з урахуванням галузевої специфіки функціонування та складається з ряду підсистем, відповідно до складових потенціалу підприємства.

Авторське бачення логіки й примірної структури організаційно-економічного механізму управління використанням потенціалу підприємства таке:

- аналіз зовнішнього середовища й потенційних конкурентних переваг підприємства. Результати аналізу є базою для альтернативного вибору стратегії розвитку підприємства;

- діагностика економічного потенціалу підприємства, яка здійснюється на основі комплексного аналізу поточного фінансово-економічного стану підприємства. Вибір методів і напрямів аналізу визначається необхідністю пошуку заходів підвищення ефективності діяльності підприємства;

- організація процесу стратегічного планування як впорядкування й узгодження всіх процесів, що відбуваються на підприємстві та їх орієнтація на досягнення стратегічної мети;

- забезпечення контролю у формі систематичного нагляду за виконанням запланованих заходів, своєчасна фіксація відхилень фактичних показників від планових для оперативного коректування.

- забезпечення постійних зворотних зв'язків між поточним та стратегічним управлінням.

Головними відмінностями управління потенціалом підприємств у кризових умовах функціонування є спрямованість на конкретне підприємство та нетривалість постійного використання.

Моделі, що розроблені для підприємств за стабільності економічного розвитку не завжди можна використовувати багаторазового. Це пов'язано з тим, що у період кризи виробництво має швидше змінюватися з метою вчасного реагування на динаміку зовнішнього середовища, тобто на зміну кон'юнктури ринку.

1. Дойль П., Штерн Ф. Маркетинг, менеджмент и стратегии./пер. с англ. – СПб.: Питер, 2007.

2. Шелегда Б.Г, Касьянова Н.В. та ін. Стратегічне управління потенціалом підприємства. – Донецьк: ІЕП НАН України: ДонУЕП, 2006.

3. Отенко И.П., Малярец Л.М. Механизм управления потенциалом предприятия. Научное издание. – Харьков: Изд. ХГЭУ, 2003.

4. Отенко И.П. Методологические основы управления потенциалом предприятия. – Х.: ХНЕУ, 2004.

ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ НОРМАТИВНОЇ ГРОШОВОЇ ОЦІНКИ ЗЕМЕЛЬ

Ковальчук Володимир Володимирович

СНУ імені Лесі Українки, м. Луцьк

Значною проблемою сучасного земельного оподаткування є визначення бази податку у вигляді його нормативної грошової оцінки. Враховуючи значну вартість проведення нормативної грошової оцінки земель, тривалість її проведення та дефіцит бюджетних коштів, неможливо проводити регулярну (раз у кілька років) грошову оцінку земель, які змінюють свої властивості, що призводить до порушення об'єктивності як принципу оподаткування. Хоча згідно з Законом “Про оцінку земель” нормативна грошова оцінка земельних ділянок сільськогосподарського призначення має проводитися не рідше одного разу на п'ять – сім років, несільськогосподарського призначення – раз у сім – десять років [1].

Методики нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського і несільськогосподарського призначення, прийняті Урядом відповідно у 1995-му та 1997 роках як тимчасові, базуються на неринкових показниках. В той час це була єдина доступна інформаційна база оцінки, однак їх подальше використання не виправдане, адже при оподаткуванні земельних ділянок населених пунктів не враховуються такі фактори, як існування поліпшень на ділянці, що порушує принцип справедливості оподаткування, і зміну ринкової привабливості землі та її поліпшень. Причина цього – відсутність законодавчого визначення нерухомості як цілісного об'єкта (земельна ділянка та поліпшення на ній) оцінки та оподаткування. Методика нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення враховує лише урожайність зернових культур, що порушує принцип об'єктивності оподаткування [2, с. 35].

Лише у 2013 році в Україні на 100 % завершено проведення первинної нормативної грошової оцінки земель усіх населених пунктів відповідно до ст. 13 Закону України “Про оцінку земель”. Для порівняння, у 2007 р. було проведено оцінку 69 % загальної площі земель у межах населених пунктів, 1,6 % загальної площі несільськогосподарських земель за межами населених пунктів. Деякі землі були оцінені два, а то й три рази. На сьогодні 12,8 % земель населених пунктів потребують нормативної грошової оцінки до 15 липня 2017 року.

Слід також зауважити і те, що вітчизняна система врахування інфляційних процесів в оцінці землі ґрунтується, як відомо, на коефіцієнтах індексації. Останні ж пов’язані не з показниками ринку нерухомості, а із загальним індексом інфляції. Зростання ставки земельного податку на середньорічний індекс інфляції послаблює його стимуляційну функцію, оскільки дохідність господарюючих суб’єктів не підвищується, а вони в той же час вимушені сплачувати більший за розміром земельний податок. Це ніяким чином не пов’язано з динамікою рівня нормативного рентного доходу при використанні земель.

В цілому ж, замість індексації заробітних плат, пенсій, інших виплат населенню державою у зв’язку зі зростанням у країні рівня інфляції, держава щорічно збільшує тягар плати за землею. Запроваджений принцип – чим вищий рівень інфляції в країні, тим вища оцінка землі - позбавлений будь-якої логіки і вимагає негайного перегляду.

На сьогодні, попри позитивну динаміку зростання надходжень плати за землею до місцевих бюджетів, потенціал зазначеного податку використовується ще неповністю. На думку науковців, яку ми поділяємо, це є наслідком неадекватності оцінки землі, недоліків розподілу податкового навантаження і проблеми ідентифікації об’єктів оподаткування.

1. Закон України “Про оцінку земель” від 11.12.2003 р. №1378-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1378-15>.

2. Бобох Н. М. Оподаткування землі як об’єкта нерухомого майна в Україні / Н. М. Бобох // Формування ринкової економіки в Україні : [зб. наук. праць]. – Львів, 2011. – Вип. 16. – С. 30–35.

ЕКОЛОГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ТА ПРОБЛЕМИ ЙОГО ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Кокос Олена

Східноєвропейський національний університет
ім. Лесі Українки, м. Луцьк

Сучасна екологічна ситуація багато в чому визначається господарською діяльністю підприємств. Основною причиною погіршення стану довкілля в Україні є низька ефективність механізмів екологічного контролю й управління, які використовуються на промислових підприємствах.

Екологічний менеджмент можна також трактувати як екологічно безпечне управління сучасним виробництвом, за якого досягається оптимальне співвідношення між екологічними та економічними показниками [2, с. 281].

Принципами екологічного менеджменту є:

- опора на економічне мотивування;
- своєчасність розв'язання проблем;
- відповідальність за екологічні наслідки, що виникають у результаті прийняття управлінських рішень будь-якого рівня;
- пріоритетність розв'язання екологічних проблем[2, с. 281].

Предметом екологічного менеджменту виступають природоохоронні та ресурсозберігаючі напрями діяльності підприємства, а основу методів екологічного менеджменту становлять: екологічний контролінг, екологічний облік, екологічний аудит та управління якістю [2, с. 281].

Екологічний менеджмент тісно пов'язаний з економікою країни і формує вихідну інформацію про необхідність використання природних ресурсів при вирішенні завдань ефективності розвитку виробництва. Використання природних ресурсів в має бути в цілому таким, щоб воно сприяло зниження витрат і підвищення прибутку в суспільному виробництві. Треба найбільш ефективно застосовувати наявні види сировини та енергії. Їх вилучення має бути дбайливим, щоб було можливим самовідновлення ресурсів. Для цього необхідна всебічна раціоналізація виробництва, його комплексність, що передбачає мінімізацію відходів, ліквідацію втрат, широке застосування вторинної сировини. Усі завдання щодо економічного, господарського використання природних ресурсів повинні поєднуватися з максимально можливим збереженням навколишнього середовища.

Системи екологічного менеджменту регламентуються міжнародними стандартами ISO серії 14000. Офіційно усі стандарти ISO є добровільними. Екологічні характеристики є невід'ємною складовою показників якості продукції, тому загальне управління якістю передбачає врахування й екологічних характеристик. Через це багато підприємств, які впровадили систему управління якістю (в Україні – близько 700) інтегрують систему екологічного менеджменту у свої системи управління якістю [1].

Система екологічного менеджменту не висуває жорстких вимог щодо необхідності відповідати конкретним екологічним показникам. Формуванням систем екологічного менеджменту в Україні займаються великі та середні підприємства. Малий бізнес таких систем не впроваджує через значні витрати на сертифікацію.

Сповільнюють процес впровадження систем екологічного менеджменту наступні чинники: нестабільність економічної ситуації в країні, значні витрати на створення системи екологічного управління та її сертифікацію; низький рівень загального менеджменту на підприємствах, відсутність фахівців з екологічного управління.

Для подальшого впровадження систем екологічного менеджменту в Україні необхідним є: удосконалення законодавства у сфері екологічного менеджменту, активізація екологічної освіти, формування сучасного екологічного мислення, підготовка управлінців, які б володіли сучасними методами і технологіями екологічного менеджменту тощо.

1. Грачова А. С. Роль екологічного менеджменту в управлінні якістю навколишнього середовища / А. С. Грачова [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/11967/1/Grachova>

2. Федулова Л. І. Менеджмент організацій: [підручн.] / Л. І. Федулова. – Київ: Либідь, – 2010. – 448 с.

ГЕНДЕРНІ ПРОБЛЕМИ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ВИПУСКНИКІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Коленда Наталія

Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки, м. Луцьк

В останній час зміна типу економічного мислення населення та реформування самої економічної системи зумовили зростання попиту

на освітні послуги відповідної якості. У зв'язку з цим збільшується кількість студентів, які свідомо обирають напрямок професійної підготовки, та кількість випускників ВНЗ, які вперше виходять на ринок праці, маючи певні установки щодо подальшого працевлаштування. Проте дисбаланс ринку праці, недосконалість механізму сприяння зайнятості молоді, невідповідність між вимогами роботодавців й очікуваннями стосовно умов майбутньої роботи самих потенційних працівників, зумовлюють появу значних проблем у процесі працевлаштування молодих дипломованих фахівців. Як наслідок, значна частина випускників ВНЗ стають «жертвами» ринку праці, і замість здійснення трудової діяльності за фахом, в кращому випадку, працевлаштовуються не за спеціальністю, а в гіршому – поповнюють лави безробітних.

Ситуація з працевлаштуванням випускників ВНЗ суттєво ускладнюється наявністю ряду гендерних проблем.

Однією з основних серед них варто виділити стереотипне бачення місця та ролі жінки і чоловіка на ринку праці.

Зокрема, можна виділити три групи гендерних стереотипів. Перша група стереотипів базується на відповідних уявленнях про психологічні риси та якості особистості чоловіків та жінок. Згідно з цими стереотипами чоловіки та жінки є протилежностями. Чоловікам приписується активне, творче начало, здатність вирішувати проблеми, застосовувати розвинуте логічне мислення та власну компетентність. Жіноче ж начало – природно-репродуктивне і тому жінка повинна бути покірною, залежною, емоційною.

Друга група стереотипів закріплює суспільні ролі чоловіків і жінок. Для жінки основними є ролі сімейні (мати, домогосподарка), а для чоловіка – професійні [1, с. 103-105].

До третьої групи гендерних стереотипів вчені відносять стандартизовані уявлення, які пов'язані з відмінностями у змісті праці – жіночої та чоловічої. Місце жінки – у сфері виконавчої та обслуговуючої праці, чоловіка – у сфері інструментальної праці, тобто творчої та керівної.

Поряд із гендерними стереотипами варто виділити наявність проявів сексизму на ринку праці, що означає високомірне, зверхне, зневажливе ставлення представників однієї статі до іншої, яке ґрунтується на удаваному уявленні про перевагу моральних, інтелектуальних, культурних, фізичних і інших якостей у однієї статі по відношенню до іншої.

Ще однією гендерною проблемою працевлаштування

випускників ВНЗ варто виділити: гендерна диференціація сфер зайнятості, яка обумовлює «неприйнятність» тієї чи іншої статті у «не свою сферу зайнятості» навіть за наявності вільних робочих місць та відповідної кваліфікації потенційних працівників, що дає підстави говорити про існування горизонтальної професійної сегрегації; дискримінація при прийомі на роботу, в оплаті праці, можливостях кар'єрного зростання.

Ще одним блоком гендерних проблем є слабка система правозастосування законодавства України, яке гарантує рівність жінок та чоловіків на ринку праці.

Отже, розглянувши основні проблеми працевлаштування випускників ВНЗ, можна сказати, що на шляху до рівності чоловіків та жінок на ринку праці України, є ще багато перешкод і без сформованого в найближчий час дієвого механізму забезпечення гендерної рівності у сфері соціально-трудових відносин, не вдасться мінімізувати гендерні проблеми, зменшити їх гостроту.

1. Герасимчук А. Соціологія : Навчальний посібник / Андрій Герасимчук, Юрій Палеха, Оксана Шиян; Ред. В. Я. Пипченко, Н. М. Труш. – 3-є вид., вип. й доп.. – К. : Вид-во Європейського ун-ту, 2003. – 245 с.

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЗОРОСТІ У СФЕРІ ДЕРЖАВНИХ ВИДАТКІВ

Корпач Б. В. студентка

Борисюк О. В. к.е.н., доц.

Східноєвропейський національний університет імені Лесі
Українки, м.Луцьк

Контроль за формуванням та використанням коштів бюджету держави є одним із основних інструментів необхідних для регулювання економіки нашої держави в цілому. Державні органи мають забезпечити процес успішного впровадження і реалізації державної політики та ліквідувати порушення бюджетного законодавства та розкрадання державного майна.

Україну можна охарактеризувати як країну з відсутньою бюджетною дисципліною. Про низький рівень фінансово-бюджетної дисципліни свідчить системність і повторюваність бюджетних правопорушень, а результати контрольних заходів

свідчать про продовження незаконного та нецільового використання бюджетних коштів.

На сьогоднішній момент у понад 170 країн незалежний аудит здійснюють Вищі органи фінансового контролю (ВОФК). У різних країнах створюються різні системи ВОФК.

Однією із найголовнішою рисою діяльності зарубіжних ВОФК, яка суттєво відрізняється від діяльності українських контролюючих органів, є об'єктивність, ефективність та незалежність від зовнішніх факторів і органів, яких вони перевіряють. Також приділяється велика увага забезпечення прозорості виконання бюджету.

Прозорість є основною умовою відкритості рішень органів влади, напрямів бюджетної політики, що закріплено законодавчо. Зокрема, Конституція України гарантує громадянам право доступу до інформації, що включає її необмежене збирання, використання та розповсюдження [1].

Незважаючи на нормативну базу щодо відкритості бюджетної інформації, у Міжнародному рейтингу бюджетної прозорості Україна щороку знижує позиції. Найбільше бюджетної інформації надають розвинуті країни: США, Канада, країни Скандинавії, центральної Європи. Україна перебуває на одному рівні з країнами Африки і середньої Азії. Протягом 4-х років наша країна із 19-го опустилась на 56-те місце. Отже, щороку для суспільства розкривається усе менше бюджетної інформації [2].

Досвід інших країн показує, що публікація даних про виконання бюджету онлайн сприяє викриттю корупційних схем та покаранню тих, хто бере у них участь.

Впровадження інтернет-проектів в Україні, які надають вільний доступ до бюджетних даних і громадську участь у бюджетному процесі дозволить підвищити ефективність виконання бюджету, виявити правопорушення і запобігти корупції. Запуск перших вітчизняних порталів, покликаних підвищити бюджетну прозорість, слід поширити по усій Україні та на усіх рівнях. Іншою вдалою іноземною практикою вважаємо розробку урядом громадянського бюджету, зрозумілого та доступного більшості громадян [3, с. 45].

Отже, здійснивши аналіз бюджетних правопорушень, ми дійшли висновку, що держава не в змозі в повній мірі контролювати процес витрачання державних коштів. Результати дослідження діяльності державних контролюючих органів дають підстави стверджувати, що при здійсненні контролю присутня корупція.

Разом із тим, варто зазначити, що діяльність вітчизняних контролюючих органів суттєво відрізняється від зарубіжних, які діють на принципах забезпечення прозорості, об'єктивності, ефективності та незалежності від зовнішніх факторів і органів, яких вони перевіряють.

1. Конституція України [Електронний ресурс]: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Верховна Рада України. – Офіційний сайт. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

2. Система електронних держаних закупівель PROZORRO [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://prozorro.gov.ua>.

3. Карлін М. І. Управління державними фінансами: [навч. посібн.] / М. І. Карлін, О. В. Борисюк. – Луцьк : ПП Іванюк , 2013. – 273 с.

УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

Максимчук Андрій Ігорович

Науковий керівник: Шостак Людмила Василівна к.е.н., доц.
кафедри економіки, безпеки та інноваційної діяльності підприємства
Східноєвропейський національний університет імені Лесі
Українки

Інноваційний розвиток підприємств є головною складовою розвитку економіки держави в цілому. Для ефективності діяльності інноваційних підприємств потребує змін структура управління та пошук нових діючих методів інноваційного розвитку підприємства. Актуальність даної проблеми є надзвичайно важлива для забезпечення конкурентних переваг на ринку та розвитку підприємства у майбутніх періодах.

У розвитку наукової думки, щодо поняття та доцільності управління інноваційним розвитком підприємства зробили свій внесок багато вчених-економістів, таких як: І.П. Булеєв [1], С.М. Ілляшенко [2], Л.М. Шульгіна, В.В. Юхименко [4] та ін. У працях висвітлено основні аспекти управління інноваційним розвитком підприємства та розроблено рекомендації, щодо їх застосування.

На думку С. Ілляшенка, інноваційним розвитком підприємства є процес господарювання, що спирається на безупинному пошуку і використанні нових способів і сфер реалізації потенціалу підприємств

у мінливих умовах зовнішнього середовища у рамках обраної місії та прийнятої мотивації діяльності і пов'язаний з модифікацією існуючих і формуванням нових ринків збуту [2].

На думку О. Мороз, інноваційним розвитком підприємства є процес пошуку та створення нової продукції та процесів на основі використання сукупності всіх наявних засобів та можливостей підприємства, що веде до якісних змін (підвищення конкурентоспроможності, збільшення стійкості в мінливих зовнішніх умовах, формування нових ринків збуту) [3].

Таким чином, узагальнюючи наведені визначення, можна стверджувати, що інноваційним розвитком підприємства є процес цілеспрямованого, руху підприємства до позитивного інноваційного стану під впливом багатьох факторів .

На нашу інноваційним є такий розвиток підприємства, який спирається на постійному пошуку та впровадженні нових способів використання потенціалу підприємства, нових ринків збуту та модернізації у процесі виробництва.

Виділяють такі основні етапи процесу управління інноваційним розвитком підприємства:

- визначення мети інноваційної діяльності, виходячи з якої формуються елементи системи управління потенціалом
- аналіз можливостей підприємства
- визначення періоду досягнення поставлених цілей
- розроблення апарату управління інноваційним потенціалом
- реалізація конкретних інноваційних заходів
- обрання вектору подальшого розвитку інноваційного потенціалу підприємства
- контроль за виконанням та оцінка отриманих результаті

Отже, наразі спостерігається тенденція коли підприємства не поспішають переходити на інноваційний розвиток через невизначеність державної політики та значну вартість змін. Підприємствам, які обрали інноваційний шлях розвитку слід правильно формувати свої цілі та під час реалізації інноваційних процесів вміло корегувати їх.

1. Булеев, И. П. Структурні реформи і трансформації в промисловості: перспективи і пріоритети. 2010. – С.83 – 84.

2. Ілляшенко С. М. Інноваційний менеджмент: підручник. / С. М. Ілляшенко. – Суми: Університетська книга, 2010. – 334 с.

3. Управління інноваційним розвитком: конспект лекцій з

дисципліни / О.А. Біловодська – Суми: Вид-во СумДУ, 2012. – 29 с.

4. Шульгіна Л.М. Сучасні концепції стратегічного управління інноваційним розвитком підприємства / Л.М. Шульгіна, В.В. Юхименко // Маркетинг і менеджмент інноваційної діяльності. – № 3 – Т. 2 – С. 79 – 84.

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ДОХОДІВ І ВИДАТКІВ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ У ВІТЧИЗНЯНІЙ ПРАКТИЦІ

Маркова Марта Віталіївна

Науковий керівник: Шматковська Т. О., к.е.н., доц.

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк

В бюджетних установах системою контролю за рухом та наявністю бюджетних і позабюджетних коштів є бухгалтерський облік, оснований він на загальноприйнятих принципах, основним завданням якого є виконання управлінських, інформаційних та контрольних функцій. Доходи, видатки і результати виконання кошторису належать до одних з найбільш специфічних об'єктів, адже є найскладнішими та найвідповідальнішими. Саме це, і обумовило, детальний розгляд даної теми, задля дослідження самої сутності поняття доходів і видатків бюджетних установ у вітчизняній практиці.

В процесі своєї статутної діяльності, бюджетні установи, можуть отримувати кошти не лише з державного або місцевих бюджетів, а й з інших джерел. Усі позабюджетні кошти з 2000 р. враховуються у складі спеціального фонду державного бюджету і по суті є бюджетними [1].

До напрямів, що впливають на підготовчий етап та на обліковий процес належать: організація планування доходів загального фонду бюджетних установ; організація робіт із затвердження асигнувань та надходження доходів, тощо [2].

За системою вертикального зв'язку здійснюється планування доходів за загальним фондом. Тобто, рух інформації про граничні обсяги видатків загального фонду відповідного бюджету подається вертикальною схемою, а відповідно визначені обсяги доходів загального фонду у вигляді проектів кошторисів доводяться знизу вгору.

На етапах планування і фіксування показників господарсько-виробничої діяльності, у процесі бухгалтерського обліку, повинна

здійснюватись організація обліку власних доходів бюджетних установ, що за своїм характером поділяються на 2 групи, а саме: доходи за коштами отриманими як плата за послуги, роботи продукцію та інші доходи бюджетних установ [3].

Облік видатків, а саме витрати є основним напрямком бухгалтерського обліку бюджетних установ, що здійснює їх задля свого утримання та виконання своїх функцій, що в загальному є кредиторською заборгованістю. Розрізняють 4 види класифікації видатків бюджету, а саме: відомчу, функціональну, програмну та економічну. А такі напрямки, як організація планування видатків, облікових номенклатур, носіїв облікової інформації; визначення нормативної бази; класифікація видатків; розробка робочої номенклатури видатків, включає в себе, організація обліку видатків бюджетних установ.

Отже, бухгалтерський облік, в бюджетних установах, забезпечує відображення усіх операцій, що відбуваються в процесі діяльності, найважливіші з яких, пов'язані з доходами, видатками та виконанням кошторису бюджету, саме тому, детальне їх вивчення, удосконалення та посилення контролю є невід'ємною частиною задля покращення дотримання фінансово-бюджетної дисципліни в Україні.

1. Александров В. Т. Планування, облік, звітність, контроль у бюджетних установах [Текст] : навч. посібник / В. Т. Александров. – Електрон. текстові дані – К. : АВТ лтд, 2004. – 387 с.
2. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://zakon.rada.gov.ua>
3. Левицька С. О. Фінансові результати діяльності одержувачів бюджетних коштів: економічна сутність, [Текст] / С. О. Левицька // Економічний аналіз. - 2008. - № 2. – С. 361 – 369.

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОПОДАТКУВАННЯ ЗЕМЛІ В УКРАЇНІ

Матвійчук Наталія Миколаївна
СНУ імені Лесі Українки, м. Луцьк

Для вдосконалення справляння земельного податку та орендної плати в Україні першочергово потрібно сформувавши ефективний ринок землі, в тому числі шляхом скасування мораторію на продаж

земель сільськогосподарського призначення. Це дасть змогу підвищити вартість землі та ефективність оренди землі, що посилить значення плати за землю у формуванні доходної частини місцевих бюджетів.

Сформувавши повноцінний земельний ринок, доцільним буде перейти від бази оподаткування в якості нормативної грошової оцінки до її ринкової вартості, що дозволить покращити фінансову забезпеченість місцевого самоврядування та забезпечить більше справедливе оподаткування. З метою врахування цінових коливань на ринку нерухомості вартість земель доцільно буде переоцінювати з певною періодичністю.

Враховуючи світовий досвід в оподаткування нерухомого майна, з метою покращення та здешевлення процесу адміністрування податків на власність доцільно об'єднати плату за землю з податком на нерухомість. Однак поки ефективного ринку земель в Україні не існує, першочерговим етапом у вдосконаленні оподаткування землі має стати проведення Державним агентством земельних ресурсів України робіт із повної інвентаризації земель, оновлення грошової оцінки земель. Крім того, методика визначення бази земельного податку повинна включати не лише обчислення розрахункових рентних доходів від вирощування зернових культур, а й доходи від вирощування інших основних сільськогосподарських культур, характерних для цього регіону.

Варто відмітити той факт, що Податковий кодекс визначає лише верхню межу ставок земельного податку, не встановлюючи нижню [1]. Це може призвести до зменшення податкових надходжень через небажання місцевих органів влади підвищувати ставки податку. Тому вважаємо за доцільне визначити і нижню межу податкових ставок: для сільськогосподарських угідь – не менше 1% від нормативної грошової оцінки земель, для інших земель – не менше 1,5 %.

З метою забезпечення податкового стимулювання продуктивного використання земель варто передбачити застосування до ставок податку підвищувального коефіцієнта при оподаткуванні сільськогосподарських угідь у разі відсутності діяльності суб'єктами господарювання понад три роки [2, с. 196].

Також пропонуємо законодавчо прописати необхідність обов'язкового спрямування частини надходжень від плати за землю на фінансування заходів щодо раціоналізації землекористування й охорони земель, відтворення ведення державного земельного кадастру, а також для розвитку інфраструктури населених пунктів.

Вважаємо за доцільне зменшити мінімальний термін оренди земель з 7 років до 4. Адже це обмежує права власника на користування своєю ділянкою і ставить його в залежність від орендаря, якщо в договорі оренди не прописана можливість індексації орендної плати. Індикація нормативної грошової оцінки на основі індексів інфляції не має безпосереднього відношення до формування рентного доходу, пов'язаного з використанням земель, обумовлює необґрунтоване зростання земельного податку та орендної плати при незмінності отримуваного доходу від землі. Тому вона повинна бути скасована.

Ці заходи підвищать як фіскальні, так і регулюючі властивості земельного оподаткування, що є важливим завданням на сучасному етапі розвитку земельних відносин.

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

2. Трещов М. М. Вплив плати за землю на формування фінансової незалежності місцевого самоврядування в Україні / М. М. Трещов // Вісник Дніпропетровського державного аграрного університету. – 2013. – № 2. – С. 194-197.

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИБНИЦТВА В УКРАЇНІ

Мельник Катерина

Інститут економіки та менеджменту СНУ імені Лесі Українки

Науковий керівник: к.е.н., доцент Шматковська Тетяна

Олександрівна

Рибництво - одна з небагатьох галузей економіки України, яка забезпечує не лише продовольчу безпеку держави, але й дозволяє диверсифікувати агробізнес і підвищити дохідність його ведення при порівняно незначних початкових інвестиціях та гарантованому ринку збуту.

Рибному господарству традиційно належить важлива роль у забезпеченні продовольчої безпеки в багатьох країнах світу й підтриманні зайнятості населення та його добробуту, тоді як сам рибний промисел формує досить вагому частку грошових надходжень і доходів, у т. ч. податків та зборів.

Водним кодексом України визначено, що рибицтво - штучне розведення і природне відтворення водних живих ресурсів[3].

У цілому за 2014 рік вітчизняними риболовецькими підприємствами і фізичними особами-підприємцями, які здійснювали рибогосподарську діяльність, було виловлено і добуто 91,3 тис. т риби та інших водних біоресурсів, що в розрахунку на 1 середньостатистичного мешканця становить близько 3 кг. Водночас, щонайменше близько 10 % обсягу риби і морепродуктів, що споживають українці, імпортується з-за кордону.

Лідером за темпами зростання галузі в 2014 році порівняно з 2013 роком стала Миколаївська область, яка збільшила вилов риби із внутрішніх водойм, у порівнянні з минулим роком, більш ніж втричі – 383,1 %, далі Київська – 125,2 % і Тернопільська – 112,6 % .

Найбільшу частку риби і водних живих ресурсів в 2014 році видобуто у внутрішніх водних об'єктах – 43,4 % від загального обсягу, тоді як у морській економічній зоні України було виловлено 24,3 %. Близько 22,2 % від загального обсягу добутих водних біоресурсів припадало на виключно (морські) економічних зонах інших держав.

У структурі виловленої риби за основними її видами у відсотках до загального обсягу переважала товстолобик (15,4 %), бичок (14,6 %), короп (12,0 %) і кілька (9,5 %).

Споживання риби і рибної продукції населенням України останніми роками досягло 13–14 кг в рік на одну особу, що на 40,7 % менше порівняно із середньосвітовим її споживанням та на 43 % до рекомендованої науковцями норми.

Рациональна норма споживання риби і рибопродуктів на одну людину в рік повинна становити 20 кг, з них 5 кг риби прісноводних водойм. У більшості європейських країнах рівень споживання риби і морепродуктів коливається від 22 до 35 кг, у Японії – 65 кг.

Незважаючи на той факт, що в Україні фактичне споживання риби і морепродуктів є набагато нижчим порівняно з іншими країнами світу, загальний обсяг споживчих витрат населення демонструє стійкий тренд до зростання ємності вітчизняного ринку, що свідчить про недостатній рівень задоволення споживчого попиту і наявність значних перспектив для розвитку вітчизняного рибицтва.

Аналіз даних митної статистики свідчить, що впродовж останніх років річний обсяг імпорту риби і морепродуктів на ринок України демонстрував тенденцію до росту їх обсягів, зокрема, риби свіжої або охолодженої та замороженої, а також окремих її видів в

переробленому виді – рибного філе і м'яса та рибних консервів та ікри, тоді як зменшення спостерігалось в окремих товарних підгрупах – живій рибі, сушеній і копченій та ракоподібних[1].

Основними країнами-імпортерами є Норвегія та Ісландія. У розрізі деталізації товарних підгруп у сегменті свіжої або охолодженої риби переважав імпорт із Норвегії (88,8 %), мороженої риби – з Норвегії (22 %), США (16,2 %) та Ісландії (16,2 %).

Розвиток рибництва є не лише необхідною складовою державної аграрної політики щодо збільшення рівня споживання населенням, але й важливим стратегічним напрямом диверсифікації агробізнесу та розширення зайнятості сільського населення[2].

Слід відзначити, що економічна ефективність вирощування продукції вітчизняного рибництва визначається не лише рівнем її собівартості, але й ринковою ціною, вплив на яку товаровиробник має значно вищий порівняно з іншими видами аграрної продукції. Це обумовлено тим, що на ринку продукція надходить безпосередньо від виробника до споживача, напряму, без участі численних посередників.

Аналіз наявних фактичних статистичних даних основних економічних показників діяльності рибогосподарських підприємств засвідчив, що попри збитковість вирощування риби в окремих областях ця галузь виявилася прибутковою.

Рибництво дозволяє на невеликій площі отримувати високий дохід і потребує мінімум технічних засобів порівняно з іншими галузями аграрного сектору економіки та стійкий платоспроможний попит на продукцію.

Окремо слід врахувати, що в Україні попит на продукцію рибництва є одним із найменш реалізованих, а потенційна фактична ємність цього ринку в 600–650 тис. т може бути збільшена на 30–40 % за рахунок інтенсивного розвитку ставкового рибництва та інших напрямів аквакультури.

Сьогодні наша країна імпортує лише живої, свіжої або охолодженої риби 23,3 тис. т на суму \$149,4 млн, тоді як вилов риби у внутрішніх водоймах становить 45,7 тис. т. Отже, щоб зменшити залежність від імпорту, необхідно збільшити обсяги виробництва в середньому на 50 %.

1. Вдовенко Н. М. Теорія і практика державного регулювання розвитку аквакультури / Н. М. Вдовенко // Інвестиції: практика та досвід. – 2012. – № 7. – С. 117–120.

2. Марченко Д. М. Перспективи рибництва в Україні / В.

Марченко // Agroexpert: практ. посіб. аграрія. – 2012. – № 7. – С. 102–103.

3. Водний кодекс України від 6 червня 1995 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.

УПРАЛІННЯ ФІНАНСАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Миرونюк Анастасія, студентка

Борисюк Олена Володимирівна, науковий керівник

Східноєвропейський національний університет

імені Лесі Українки, м.Луцьк

Для успішної роботи підприємства найбільше значення має забезпеченість підприємства фінансовими ресурсами. Від джерел формування і напрямків використання фінансових ресурсів підприємства залежить його фінансовий стан.

Сучасні умови трансформації економічної системи України та проблеми виходу її з кризи потребують вчасного формування та використання фінансового капіталу для забезпечення розширеного відтворення. Однією з основоположних проблем світової економіки є проблема недостатності інвестиційних ресурсів та боротьби за їхнє ефективне використання. Тому, однією з вагомих причин, яка стримує збільшення зовнішніх джерел фінансування для здійснення інвестиційних проектів в умовах перехідної економіки, є високі ризики вкладання інвестиційних ресурсів, що можуть призвести до недоотримання запланованого прибутку чи втрати вкладених коштів [1, с. 86].

Отже, дослідження проблеми залучення фінансових ресурсів потребує, перш за все, їх ідентифікації та інтерпретації.

Фінансові ресурси підприємства – це всі кошти підприємства, накопичені в процесі розподілу і перерозподілу виручки та прибутку, акумульовані в цільових джерелах і перетворені у відповідну матеріальну форму, або призначені для здійснення певних витрат для забезпечення безперервності розширеного відтворення [2, с. 63 – 68].

Відомо, що для покращення фінансового стану підприємства необхідне раціональне використання наявних фінансових ресурсів.

За наслідком кризових явищ економічного розвитку підприємств у останні роки стала гостра нестача фінансових ресурсів, що істотно позначилося на ефективності господарювання. Це пов'язано з помірним розвитком інвестиційного клімату в країні.

Головним завданням для покращення інвестиційного клімату в Україні можна виділити: підготовку необхідної правової та організаційної бази для підвищення дієздатності механізмів забезпечення інвестиційного клімату й формування основи збереження та нарощування конкурентоспроможності вітчизняної економіки, а також створення умов для зацікавлення національних інвесторів вкладати кошти та використовувати прибутки всередині країни, не вивозячи їх за кордон [3, с. 110].

Отже, управління діяльністю сучасним підприємством спрямоване, передусім, на організацію самого процесу виробництва, що можливо за умови здійснення щоденного ретельного аналізу фінансового стану суб'єктів господарювання, а відтак – аналізу формування і використання фінансових ресурсів, який є одним із визначальних з огляду на основні фактори виробництва.

1. Вакулич М. М. Аналіз методів оцінювання інвестиційного клімату в Україні в умовах сучасної хаотично структурованої економіки / Марія Михайлівна Вакулич. // Бізнес Інформ. – 2013. – №1. – С. 85–88.

2. Карлін М. І. Управління державними фінансами: [навч. посібн.] / М. І. Карлін, О. В. Борисюк. – Луцьк : ПП Іванюк , 2013. – 273 с.

3. Мельник О. Особливості функціонування фінансових ресурсів в системі управління підприємством / О. Мельник // Галицький економічний вісник. – 2012. – №3(36). – С. 108–116.

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ОПЛАТИ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГАРМОНІЗАЦІЇ З МІЖНАРОДНОЮ ПРАКТИКОЮ ВЕДЕННЯ ОБЛІКУ ВИПЛАТ ПРАЦІВНИКАМ

Музика Юлія, Маркус Ольга

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки,
м.Луцьк

Кожен громадянин, згідно з Конституцією України, має право на працю, яку він вільно може обрати для заробітку. Заробітною платою прийнято вважати грошовий вираз вартості робочої сили.

Відповідно до Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність», заробітна плата – це винагорода, обчислена, як правило, у

грошовому виразі, яку за трудовим договором власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу [1].

Вдосконалення обліку праці є одним з найголовніших питань. Реалізація завдань реформування системи бухгалтерського обліку та сучасні ринкові зміни діючої системи організації оплати праці потребують докорінних змін методології обліку розрахунків з оплати праці на підприємстві.

Дослідженням цього питання займалась велика кількість науковців, а саме: М.П. Войнаренко, С.Ф. Фролов, С.В. Івахненко, В.М. Костюченко, М.В. Кужельний та багато інших.

В сучасних умовах, систему бухгалтерського обліку оплати праці доцільно було б наблизити до міжнародних стандартів.

Загалом, вітчизняні П(С)БО охоплюють усі чинні МСБО, але не повторюють їх. Деякі національні стандарти об'єднують положення кількох МСБО, а в деяких випадках передбачаються державні стандарти, які не мають аналогічного міжнародного стандарту.

Принциповою відмінністю П(С)БО та МСБО є жорстка регламентація дій бухгалтера. В українському бухгалтерському обліку є єдиний план рахунків, який є обов'язковим для застосування всіма суб'єктами господарської діяльності. П(С)БО традиційно орієнтуються на запити регулюючих органів, в той час як МСБО головним чином орієнтовані на зовнішніх та внутрішніх користувачів, які мають фінансовий інтерес до суб'єкта звітності.

Крім того, на відміну від П(С)БО 26 «Виплати працівникам»[2], у МСБО 19 «Виплати працівникам»[3] регулюються програми участі в прибутку та преміювання.

Відшкодування (гарантовані суми, наприклад, від страхових компаній): у П(С)БО – не регулюється, а у МСБО – визнається як окремий актив у разі відповідності критеріям визнання.

Важливим є те, що у МСБО детально прописані деталі обліку витрат на програми виплат по закінченні трудової діяльності (пенсійні плани), які у П(С)БО майже не розкриті.

Як бачимо, зазначені нормативні документи, схожі між собою, хоча містять відмінні положення. Проте, на нашу думку, вітчизняну систему обліку варто удосконалити шляхом запозичення міжнародного досвіду з метою гармонізації бухгалтерського обліку України та удосконалення національного положення «Виплати працівникам».

В першу чергу необхідно розширити класифікацію

короткострокових виплат працівникам та розглянути усі аспекти обліку виплат працівникам, включаючи пенсійні програми, не грошові розрахунки, виходячи з практики та можливості відображення їх у інтегрованої звітності та корпоративної звітності.

Також на систему обліку оплати праці позитивно вплине розробка внутрішньовиробничих тарифних умов оплати праці як чинників підвищення мотивувальної та стимулюючої ролі тарифних систем. Адже мотивація працівників підвищується, якщо вони бачать, як досягнення цілей підрозділу й організації допомагає їм у досягненні їхніх власних цілей, а також якщо вони попередньо проінформовані, що вони повинні робити, щоб одержати винагороду.

Так як основним недоліком П(С)БО 26 є те, що цей нормативний акт не має практичного застосування, а дає лише трактування використовуваних термінів, наводить класифікацію виплат, які можуть здійснюватись працівнику та дає рекомендації щодо питань обліку та відображення у звітності даних розрахунків, то важливим кроком буде його реформування, щоб кожен бухгалтер на підприємстві міг застосовувати даний нормативний документ у своїй професійній діяльності. Отже, можемо зробити висновок, що вітчизняна система бухгалтерського обліку потребує удосконалення, в тому числі за рахунок запозичення міжнародного досвіду.

1. Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" від 16.07.1999 р. №996-XIV.

2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 26 "Виплати працівникам [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1025-03>.

3. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 19 «Виплати працівникам» [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/929_011

ДОРОЖНЯ КАРТА В СИСТЕМІ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ Окружок Софія

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк

У сучасних умовах господарювання грамотне планування є основою життєздатності підприємства в майбутньому. Відмовитися

від планування і жити одним днем неможливо навіть в невеликому бізнесі. Сьогодні йти в ногу з часом – отже йти дуже швидко, а найважливіше знати, куди йти. Втім, чим складніший бізнес, тим більше факторів впливають на його майбутнє і тим більше змінних доводиться брати до уваги при плануванні.

Одна з головних проблем у стратегічному плануванні діяльності підприємства – відсутність наочності. Водночас створення дорожньої карти, як сучасний метод планування, покликаний вирішити цю проблему. У стратегічному менеджменті цей метод планування почав використовуватись у 70-х роках минулого століття компанією Motorola.

Проблеми побудови та застосування дорожніх карт в системі стратегічного менеджменту детально розглянуто в роботах вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема Джемали М., Ілляшенка С., Ковальова В., Гриньова А., Мелиховського В., Третьяка В., Циганкова Д. та інших.

В умовах швидкозмінного зовнішнього середовища за допомогою дорожніх карт вдається формулювати більш конкурентоспроможні та реалістичні цілі, а також виявляти недоліки у планах підприємства, вирішення яких дозволяє уникнути проблем.

Загалом дорожня карта – це покроковий сценарій розвитку конкретного об'єкту управління (продукту, технології, процесу, підприємства, сектору економіки тощо) графічного формату [1].

Вона може розроблятися для вирішення локальної проблеми або проблеми глобального, комплексного характеру і використовуватися при прийнятті стратегічних рішень, реалізація яких вимагає взаємодії технологій, ресурсів, експертів, відносяться до різних областей діяльності [1].

Залежно від об'єкту планування в економічній літературі виокремлюють наступні види дорожніх карт:

- корпоративні, які являють собою найстаріший вид карт і спрямовані на планування покрокового розвитку окремої корпорації;
- галузеві – містять сценарії розвитку певної галузі промисловості або сукупності галузей, що утворюють інноваційний кластер;
- технологічні – планують розвиток окремих технологій;
- продуктові – планують розвиток продукту, зазвичай брэнда, корпорації [2].

Процес створення дорожньої карти підприємства охоплює наступні етапи:

- усвідомлення потреби в дорожній карті, обґрунтування

доцільності її побудови;

- пошук способу виявлення оцінки та вибору процесів, що будуть покладені в основу дорожньої карти;
- розробка детальних планів для конкретизації реальних процесів та проєктів;
- узгодження планів та заходів із їх досягнення;
- формування рівнів дорожньої карти: головного, цільового, рівня поставок та рівня ресурсів;
- реалізація та контроль;
- періодичний перегляд дорожньої карти [2].

Перевагами дорожньої карти як інструменту стратегічного планування є чітке визначення термінів реалізації окремих заходів; встановлення відповідальних виконавців, які також є основними учасниками, що зацікавлені у реалізації заходів карти; можливість оцінювати проміжні результати, а також оперативно вносити будь-які зміни та коригувати напрямки розвитку об'єкту управління. Основним недоліком дорожньої карти як інструменту планування є відсутність необхідних ресурсів для досягнення поставлених цілей.

Отже, дорожня карта в системі стратегічного планування забезпечує інформаційну підтримку процесу управління, дозволяє краще зрозуміти ситуацію, що виникла, а відтак прийняти обґрунтоване управлінське рішення щодо подальшого розвитку.

1. Литвак Б.Г. Стратегический менеджмент: учебник для бакалавров / Б.Г. Литвак. – М. : Юрайт, 2013. – 507 с.

2. Джемала М. Корпоративная «дорожная карта» – инновационный метод управления знаниями в корпорации / М. Джемала // Российский журнал менеджмента. – 2008. – № 4. – Т. 6. – С. 149–168.

УПРАВЛІННЯ КОНФЛІКТАМИ В ТРУДОВОМУ КОЛЕКТИВІ **Окружко Софія**

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

У кожної людини свої цілі, пріоритети, різні погляди на певні обставини, потреби, інтереси, стиль життя, тому постійно виникають розбіжності думок, що призводить до різного роду конфліктів. Кожен працівник прагне досягти чогось свого або робити що-небудь по-своєму.

Вивченням конфліктних ситуацій та їх подоланням займалося багато вчених, серед яких: Н. Грішина, О. Донченко, В. Ворнокова, М. Пірен, І. Ващенко, Л. Карамушка, Л. Ланге, О. Лурія, І. Пономарьов, В. Грибанов, Г. Ложкін, В. Попов, Б. Андрушків та багато інших.

Досить особлива увага приділяється конфлікту у трудовому колективі. Конфлікт у колективі може серйозно ускладнити роботу, стати перешкодою до досягнення цілей.

Трудовий конфлікт – це конфлікт у сфері трудових відносин із приводу засобів праці забезпечення, рівня заробітної плати, використання інтелектуального та професійного потенціалу, різних елементів та чинників трудового процесу, рівня цін на різні блага, реального доступу до цих благ й інших ресурсів, викликаний протилежністю інтересів або поглядів [1, с. 4].

Урегулювання колективних трудових конфліктів здійснюється згідно з Законом України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» від 3 березня 1998 р. [2].

Конфлікти у трудовому колективі можуть мати різний характер залежно від причин їх виникнення.

Конфлікт ролей може виникати тоді, коли соціально політична та економічна ситуації зумовлюють необхідність виконання людиною несумісних одна з одною соціальних ролей, що вимагає від людини великих енергетичних і часових затрат.

Внутрішньоособистісні конфлікти можуть зумовлювати фактори, які виникають через помилкові дії керівника.

Конфлікт бажань виникає тоді, коли у свідомості однієї людини відбувається зіткнення кількох бажань.

Міжособистісний конфлікт (вертикальний) виникає тоді, коли керівник виділяє між колег одного улюбленця, якому сходить все з рук, та постійно прискіпливо ставиться до інших за найменших дрібниць.

Міжособистісний конфлікт (горизонтальний) виникає тоді, коли два працівники виконують одне завдання, але один працює на повну віддачу, а інший віддається без особливих зусиль або ж байдикує.

Внутрішньогруповий конфлікт ролей може виникати між формальними або неформальними групами.

Міжгруповий конфлікт бажань може виникати при міжособистісній конкуренції.

Конфлікти, які виникають у трудовому колективі мають свої плюси та мінуси.

До мінусів відносять: посилення настрою ворожості, збільшення частки недоброзичливих висловів, погіршення соціального самопочуття і самосвідомості людей у трудовому середовищі, зниження мотивації до праці, негативний настрій, недовіра, незібраність тощо.

Позитивні сторони: конфлікт допомагає виявити різноманітність поглядів, дає додаткову інформацію, допомагає виявити альтернативні вирішення проблем, процес прийняття групових рішень стає ефективнішим, конфлікт надає можливість задовільнити власні проблеми у повазі.

Конфлікти потрібно попереджувати систематичною виховною роботою в колективі. Важливою передумовою попередження негативних явищ у трудових колективах є правильне використання і розвиток керівниками колективів критики і самоаналізу поведінки серед членів трудового колективу. Критика і самоаналіз, здійснювані в умовах гласності, допомагають усувати усе те що заважає людям успішно взаємодіяти, створює напругу, породжує ворожнечу.

Кожен керівник зацікавлений у тому, щоб конфлікти, які виникли у його організації були якнайшвидше вичерпані та не нанесли шкоду. Для вирішення конфлікту керівнику потрібно насамперед визначити джерело конфлікту та його учасників, зрозуміти, у чому полягають суперечності між опонентами. Керівнику потрібно визначити мету та інтереси сторін, які їхні потреби не задоволено і тому генерують конфліктну ситуацію. Зняти емоційну напругу між колективом та намагатися керувати конфліктом, обираючи такі методи його вирішення, щоб узгодити інтереси якомога більшої кількості працівників.

1. Беззубко Л. В. Социально-трудовые конфликты в Донецкой области: опыт отраслевого исследования : монографія / Л. В. Беззубко, В. М. Лобас, О. Н. Шушпанников – Донецк : ДонНУ – ДонГАСА, 2003. – 219 с.

2. Закон України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>.

ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Остапук Ангеліна, студентка

Борисюк Олена Володимирівна, науковий керівник

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

На даному етапі розвитку нашої держави, в умовах нестабільності сучасної світової економіки і зростаючих загроз для бізнесу, виникає потреба в наявності адекватної системи управління фінансовими ресурсами підприємства.

Ефективність управління фінансовими ресурсами має потребу в науково обгрунтованій системі методів і способів їх формування, розподілу та використання. На даний час, це питання є відкритим і потребує дослідження.

Управління фінансовими ресурсами підприємства - це управління потоками вхідних і вихідних коштів підприємства для формування, розподілу і використання необхідних фінансових ресурсів, максимізації прибутку підприємства, підвищення рентабельності та платоспроможності [2, с.112].

Оцінку якості управління фінансовими ресурсами на підприємстві потрібно проводити за певними критеріями, як стійкість, платоспроможність та ділова активність. Вони розглядаються через показники структури капіталу, ліквідності та оборотності, що дає можливість кількісно оцінити вплив якості управління фінансовими ресурсами на рівень рентабельності та динаміку розвитку підприємства [5, с.423].

В основу системи управління фінансовими ресурсами підприємства покладено дві складові: управління формуванням фінансових ресурсів та управління використанням фінансових ресурсів або їхнім функціонуванням.

В сучасних умовах господарювання, можна визначити такі етапи процесу управління фінансовими ресурсами підприємств:

1. Виявлення та формулювання проблеми та завдання управління фінансовими ресурсами, які повинні бути виконані на базі попередньо набутого досвіду та наявної інформації.

2. Прийняття управлінського рішення на рахунок використання фінансових ресурсів і його реалізації.

3. Аналіз результатів прийнятого рішення, а також їх врахування в процесі накопичення досвіду, який може бути використаний пізніше в майбутньому.

На даний момент розвитку України можна стверджувати, що для ефективної господарської та фінансової діяльності підприємства, кожен суб'єкт господарювання повинен сформувати власну стратегію управління фінансами.

Система управління фінансовими ресурсами підприємства – це така частина загальної системи управління підприємством, яка є сукупністю форм, методів і прийомів, за допомогою яких здійснюється управління грошовим оборотом і фінансовими ресурсами [3, с. 27].

Удосконалення системи управління фінансовими ресурсами підприємства – це один із головних чинників підвищення ефективності господарської діяльності. Від нього залежить і стабільне функціонування, і динамічний розвиток, і певна позиція підприємства на ринку.

1. Борисюк О. В. Оцінка фінансових ресурсів страховика як ключовий елемент страхового менеджменту / О. В. Борисюк // Економіка та суспільство : електронне фахове видання.- Випуск №2. – 2016. – с.507-512.

2. Ванькович Д. В. Удосконалення механізму реорганізації управління фінансовими ресурсами підприємств / Д. В. Ванькович // Фінанси України. – 2004. – № 9. – С. 112-117.

3. Карлін М. І. Управління державними фінансами: [Навч. посібн.] / М. І. Карлін, О. В. Борисюк. – Луцьк : ПП Іванюк, 2013. – 273 с.

4. Стасюк Г.А. Фінанси підприємств: [Навч. посібн.] / Г. А. Стасюк. – Херсон : Олді-плюс, 2004. – 478 с.

5. Shmatkovska T.O. Asset management mechanism of the enterprise based on the implementation in economic system / Borysiuk O.V, Shmatkovska T.O., Stashchuk O.V.// National Economic Reform: experience of Poland and prospects for Ukraine - Collective monograph. - Vol. 3. "Izdevnieciba "Baltija Publishing", 2016. – 423-439p.

НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

Патуга О.С.

Науковий керівник: Цимбалюк Ірина Олександрівна

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, м.
Луцьк

Формування дієвої податкової політики не можливе без налагодженої системи податкового контролю.

Податковий контроль є специфічною формою фінансового контролю. Ключова роль податкового контролю полягає у забезпеченні дієвості податкового законодавства, забезпеченні повноти і своєчасності наповнення дохідної частини бюджету.

Однак, низький рівень податкової культури та часті випадки ухилення від сплати податків свідчать про наявність проблем та недосконалість системи податкового контролю в Україні та обумовлюють актуальність дослідження причин і видів податкових правопорушень.

Найчастіше зустрічаються такі загальні способи ухилення від сплати податків, як неподання чи невчасне подання податкової звітності, приховування чи заниження вартості об'єктів оподаткування, неправомірне використання пільг з оподаткування і т.д. Досить поширеними способами ухилення від сплати податків є реалізація продукції на адресу фіктивних фірм; використання розрахунків у готівковій формі і приховування розрахунків за допомогою вексельного обігу; оформлення фіктивних документів про передачу товару на зберігання та ін.

На нашу думку, для запобігання таких порушень необхідно вдосконалити інформаційне забезпечення процесу адміністрування податків, підвищити ефективність проведення податкових перевірок, залучити до оподаткування «тіньові» кошти через відстеження товарно-грошових потоків та прогнозування надходжень [3].

Важливим недоліком податкового контролю в Україні є недостатня взаємодія між платниками податків та фіскальними органами у процесі здійснення даного виду контролю. На сьогодні досить актуальним залишається питання підвищення якості проведення податкових перевірок для зменшення кількості помилок, що допускаються платниками податків [1].

Слід зазначити, що одним із важелів гармонізації взаємовідносин учасників податкового контролю є податкова культура. Податкова культура характеризується умовами реалізації прав та рівнем виконання обов'язків усіх суб'єктів податкових відносин – держави, податкових органів та платників податків. Саме із співпраці та взаємодовіри між усіма учасниками податкових відносин розпочинається формування податкової культури [2].

Отже, податковий контроль, як одна з основних функцій держави, сприяє успішній реалізації податкової політики, підвищенню

рівня збирання податків, допомагає розкрити порушення податкової дисципліни. Підвищення ефективності податкового контролю можливе за рахунок дотримання як ділової етики суб'єктами контролю, так і професійної етики державними службовцями – працівниками фіскальної служби. Налагодження даного механізму забезпечить своєчасне нарахування та сплату податків, а також сприятиме усуненню ризиків в оподаткуванні.

1. Цимбалюк І. О. Проблеми та перспективи вдосконалення податкового контролю в Україні [Текст] / І. О. Цимбалюк, І.С. Остапчук // Materials of the XI International scientific and practical conference, „Areas of scientific thought – 2014/2015”, (December 30, 2014 – January 7, 2015). – Economic science. – Sheffield. Science and education LTD, 2015. – Volume 2. – 64 pp. – Pp. 30-32.

2. Цимбалюк І. О. Податкова культура, як фактор дієвості податкових реформ / І. О. Цимбалюк // Перспективи розвитку економіки України: теорія, методологія, практика: матеріали XVII Міжн. наук.-практ. конф. (29-30 травня 2012 р.) / відп. ред. Л.Г.Ліпич. – Луцьк: Волинська мистецька агенція „Терен”, 2012. – С. 225-227.

3. Швабій К.І. Ефективність адміністрування податків в Україні: методологія та аналіз / К.І.Швабій // Фінансова система України. Збірник наукових праць. – Острог: Вид-во НаУ „Острозька академія”, 2007. – Вип.9. – Ч.3. – с.520 – 527.

ВПЛИВ КРЕДИТІВ МВФ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ: ПОЗИТИВНІ І НЕГАТИВНІ СТОРОНИ

Поляк Мирослава

Борисюк Олена Володимирівна, науковий керівник
Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки, м. Луцьк

Враховуючи сучасний стан розвитку нашої економіки, який характеризується низкою проблем у різних сферах, існує необхідність їх вирішення, шляхом впровадження ефективних реформ. Для цього потрібні додаткові фінансові ресурси, серед яких важливе місце займають позики МВФ.

Міжнародний валютний фонд (МВФ) – це спеціальне агентство Організації Об'єднаних націй (ООН), засноване з метою регулювання валютно-кредитних відносин країн-членів і надання їм

допомоги при дефіциті платіжного балансу, шляхом надання коротко- і середньострокових кредитів в іноземній валюті. Україна є членом МВФ з 1992 року [1, с. 39].

Основною метою співробітництва України з МВФ є стабілізація української фінансової системи та проведення ефективних реформ.

11 березня 2015 року радою директорів МВФ було ухвалено програму розширеного фінансування для України на чотири роки в сумі 17,5 мільярда доларів.

Більшість аналітиків вважають, що участь у програмі МВФ забезпечує частину коштів для стабілізації фінансового сектору.

За допомогою співпраці з МВФ зросте міжнародний авторитет України, що надасть можливість доступу до коштів інших міжнародних фінансових організацій та приватних інвесторів; збільшаться золотовалютні резерви НБУ, що дозволить суттєво покривати імпорту; полегшиться тягар з обслуговування зовнішнього боргу держави; стабілізується валютно-обмінний курс гривні і посилиться банківська система, що дасть можливість економіці розвиватися [2, с. 22].

Проте, існують настрої, які спрямовані проти співпраці України з МВФ і гуртуються на таких аргументах, що Україна не має коштів, щоб повертати позики з відсотками і, що кошти прийдеться повертати платникам податків.

Також вважають, що Україна це суверенна країна, тому приймати умови, які диктують іноземні організації щодо політики яку потрібно проводити це низько для нас. Негативними наслідками є і те, що кошти, які надає МВФ можуть бути витрачені не на реформи, а бути розкраденими чиновниками або на фінансування дефіциту бюджету. Позики призводять до зростання тарифів, які сплачує населення і загалом до зростання величини зовнішнього боргу [3, с. 275].

Проте, зважаючи позитивні і негативні наслідки до яких призводять кредити МВФ, все ж таки можна зробити висновок, що вони є необхідними для нас. Наша економіка потребує глибоких структурних реформ, покращення фінансової стабільності, конкурентоспроможності національної економіки, удосконалення банківської і грошово-кредитної системи, які не можливі без додаткових фінансових ресурсів.

Отже, співробітництво України з МВФ є важливим для розвитку економіки України. Але співпраця повинна базуватися на реальних позитивних результатах. Люди повинні бути впевнені, що кошти

йдуть на визначені реформи, які дійсно працюють і допомагають зростати українській економіці.

1. Борисюк О.В. Шляхи оптимізації державного боргу в сучасних умовах / Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки : журнал / уклад. Любов Григорівна Ліпич, Мирослава Богданівна Кулинич. – Луцьк : Вежа-Друк, 2015. – № 1. – с.39 – 43.

2. Карлін М. І. Борисюк О.В. Управління державними фінансами: [навч. посіб.] / М. І. Карлін. – Луцьк : ПП Іванюк, 2013. – 273 с.

3. Фурман І. В. Міжнародний валютний фонд в контексті співпраці з Україною: сучасний стан, ризики, перспективи / І.В. Фурман, А.О. Підгірняк, Я.С. Паламар // Збірник наукових праць ВНАУ. Серія: Економічні науки. – 2013. – №4(81). – С.275-285.

ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В ГАЛУЗІ СТРАХУВАННЯ

Рабосюк Юлія Василівна

Східноєвропейський національний університет імені Лесі
Українки

Науковий керівник: **Борисюк О.В.**, к.е.н., доцент

На сучасному етапі держава не в змозі вирішувати такі важливі соціальні питання, як медичне обслуговування, виплата пенсій, відшкодування витрат при травматизмі на виробництві, надання допомоги з безробіття та інших лише за рахунок державного бюджету.

Такі завдання може виконати страховий ринок. Відносини, які виникають при залученні страхового ринку до вирішення соціальних проблем відрізняються від відносин, пов'язаних із прямим відчуженням коштів. Підприємства, роботодавці та працівники вступають гарантійні, цивільні та правові відносини, де страхова компанія бере зобов'язання отримати додатковий дохід через розміщення взятих коштів і здійснити ті виплати, під які взяті зобов'язання [2, 204-205 с.].

Проте, на сьогодні стан сучасного страхового ринку України має певні проблеми, що пов'язано з багатьма чинникам серед яких можна виділити (неадекватність капіталізації українських страховиків; незадовільна законодавча та нормативна бази щодо державного

регулювання та контролю за діяльністю страхових організацій; ізолюваність українського страхового ринку від міжнародного; вплив на ринок сучасної фінансово-економічної кризи; недостатній контроль за наявністю полісів обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності автовласників) [1, 184 с.].

Руйнівні процеси, які виникають на страховому ринку викликані не тільки зовнішніми чинниками, а й зумовлені неефективними, непослідовними діями або бездіяльністю окремих органів державної влади, що як правило полягають в протекціоністській політиці щодо певних сегментів фінансового ринку чи окремих їх суб'єктів. Такий дискримінаційний підхід завдає непоправної шкоди страхувальникам, розвіює напрацьовану роками довіру клієнтів до страховиків [1, 185 с.].

Аналізуючи проблеми, які потребують негайного вирішення, можна сказати, що вдосконалення системи державного регулювання страхової діяльності, державний нагляд за страховою діяльністю мають бути спрямовані на посилення якості виконання функцій щодо запобігання банкрутству страховиків, порушенню ними зобов'язань перед страхувальниками, здійсненню псевдострахування з метою відмивання коштів. Цього можна досягти такими способами:

- запровадження поточного нагляду за фінансовим станом страховиків та страхових брокерів через здійснення контролю за фінансовою звітністю;

- удосконаленням технології ліцензування страховиків, у тому числі за рахунок уведення більшої кількості уніфікованих вимог до правил страхування;

- опрацюванням економічно обґрунтованих нормативів діяльності страховиків та страхових посередників, дотримання яких мінімізує ризик дестабілізації їх роботи;

- розширенням прав та підвищенням оперативності спеціально уповноваженого органу в справах державного нагляду за страховою діяльністю тощо.

- подоланням низької довіри населення до діяльності страховиків, посиленням захисту споживачів страхових послуг.

Отже, зростання попиту на страхові послуги, активна державна підтримка страхування, розвиток інфраструктури ринку страхування мають сприяти підвищенню інвестиційного потенціалу страхового ринку за рахунок збільшення розміру страхових резервів, тому держава має бути зацікавленою у розвитку страхування, що виконує важливу соціальну функцію в сучасному суспільстві.

1. Козоріз Г.Г. Проблеми розвитку страхового ринку в Україні / Г.Г.Козоріз // Регіональна економіка. – 2008. – № 2. – С. 182-191.

2. Говорушко Т.А. Страхові послуги : навч. пос. для студ. / Т.А. Говорушко // – К.: Центр навчальної літератури. - 2005. – 400 с.

БЕЗРОБІТТЯ ЯК СОЦІАЛЬНИЙ АСПЕКТ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Рабосюк Юлія Василівна

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Науковий керівник: **Борисюк О.В.**, к.е.н., доцент

Проблема безробіття – одна з найактуальніших проблем, які виникають на ринку праці. Як економічна категорія безробіття відображає прямі економічні витрати суспільства. Тому чим нижчий рівень соціально – економічного розвитку країни, тим вищий рівень безробіття.

Згідно із Законом України «Про зайнятість населення» безробітними вважаються працездатні громадяни працездатного віку, які через відсутність роботи не мають заробітку або інших передбачених законодавством доходів і зареєстровані у державній службі зайнятості як такі, що шукають роботу, готові та здатні приступити до підходящої роботи [3].

Суспільство в умовах зростання безробіття уражено різними соціальними проблемами, які підсилюючи одна одну руйнують соціум. До основних причин безробіття можна віднести [4, с.18]: структурні зміни в економіці; пошук працівниками нових робочих місць, де вища заробітна плата; обмеженість попиту на товари і послуги; недостатня мобільність робочої сили; посилення соціальної напруги та нестабільності в країні.

Безробіття призводить до найтяжчих негативних соціально-економічних наслідків, а саме:

- втрата частини ВВП;
- скорочення податкових надходжень до державного бюджету;
- зростання державних витрат на виплату допомоги з безробіття та фінансування установ, що займаються питаннями праці;
- зниження рівня життя населення;
- від'їзд інтелектуальної еліти за кордон та інші.

Згідно з даними Державної служби зайнятості в Україні за

січень 2016 року кількість зареєстрованих безробітних становила 508,6 тисяч осіб, рівень безробіття в Україні становив близько 9% . Жінок серед безробітних у 1,2 рази більше, ніж чоловіків (279,1 тис. проти 229,5 тис.). Складніше роботу знайти міським жителям – рівень безробіття тут у 1,3 рази більше, ніж у сільській місцевості (287,8 тис. проти 220,8 тис.) [1].

Основними заходами, щодо вирішення проблеми безробіття можуть бути: збільшення державного фінансування програм професійного навчання; преміювання підприємств, які сплачують страхові внески протягом більше, ніж два роки, без звільнень працівників; впровадження ефективних механізмів проведення активної політики зайнятості населення; стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу, шляхом зменшення податного тиску.

Отже, впровадження вищезазначених заходів, покращить ситуацію із зайнятістю на ринку праці в Україні, знизить рівень безробіття та відповідно підвищить рівень соціально – економічного розвитку країни.

1. Державна служба зайнятості України [Електронний ресурс]. –Режим доступу: <http://www.dcz.gov.ua/control/uk/index>.

2. Грішнова О. А. Економіка праці та соціально-трудові відносини: підручник / О. А. Грішнова// –5-те вид., оновлене. - К.: Знання. - 2011. – 390 с.

3. Закон України «Про зайнятість населення» від 15 липня 2012 року № 5067. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5067-17>.

4. Карлін М. І. Управління державними фінансами: [навч. посібн.] / М. І. Карлін, О. В. Борисюк. – Луцьк : ПП Іванюк , 2013. – 273 с.

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Свистун Оксана

Науковий керівник: Борисюк О. В. к.е.н. доц.

Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки,
м.Луцьк

Для ефективного функціонування всіх сфер ланок економіки країни необхідний розвиток ринку фінансових послуг. Пройшовши

етапи виникнення та становлення, фінансовий сектор України знаходиться у стадії жорсткої конкурентної боротьби, як з боку українських, так й іноземних фінансових установ. Великої актуальності набуває взаємодія фінансових установ, зокрема банків та страхових компаній, як найактивніших учасників фінансового ринку, здатних реально впливати на нього. Взаємодія банків і страхових компаній може набувати різних форм, з-поміж яких банківське страхування, страхування банківських ризиків та надання страховим компаніям банківських послуг – розміщення коштів і розрахункове обслуговування [1, с. 54].

Також невирішеним залишається питання щодо створення сприятливих умов, які забезпечували б ефективний розвиток недержавних пенсійних фондів, оскільки новим законодавством встановлено досить жорсткий режим регулювання їхньої діяльності та актуальною є проблема наближення послуг НПФ до населення України. Актуальним залишається також питання щодо розвитку таких фінансових послуг, як лізинг і факторинг. Головними проблемами на ринку лізингових послуг є: несформованість на загальнодержавному рівні політики щодо перспектив розвитку лізингу; невизначеність податкових пільг для лізингових компаній; занадто висока вартість кредитів комерційних банків, короткостроковий період кредитування [2, с. 163].

Отже, в Україні існує досить багато невирішених проблем, що стосуються українського ринку фінансових послуг, серед яких основними є:

- несприятливі умови для розвитку фінансового ринку з боку держави;
- низький рівень конкурентоспроможності вітчизняних фінансових установ;
- недостатній рівень кваліфікації працівників, зокрема, керівництва підприємства;
- недовіра населення, що породжує низький попит на послуги;
- постійні зміни в законодавчій базі щодо функціонування ринку фінансових послуг;
- нерозвиненість інфраструктури ринку фінансових послуг, зокрема – депозитарної системи.

Таким чином, для подолання цих проблем, насамперед, необхідно забезпечити сприятливе і несуперечливе законодавство, яке б сприяло подальшому розвитку системи фінансового ринку.

1. Береславська О. Тенденції розвитку фінансових ринків та їх вплив на економіку України//Вісник Національного банку України. - 2003. - № 2. - С. 54-57.
2. Борисюк О.В. Роль недержавних пенсійних фондів у пенсійній реформі України / О.В. Борисюк, Ю.А. Лесик, Ю.В. Нінічук // Науковий вісник Буковинського державного фінансово-економічного університету. Економічні науки. – Чернівці : БДФЕУ, 2014. – Вип. 26. - С. 163-168.
3. Борисюк О.В. Недержавне пенсійне забезпечення в Україні : стан та перспективи розвитку / О.В. Борисюк, Ю. А. Лесик, Ю. В. Нінічук // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки» – Вип. 5. – Частина 4, Херсон – 2014. - С. 26-28.
4. Борисюк О.В. Фінансовий лізинг в Україні : переваги та недоліки / О.В. Борисюк, О.М. Гуменюк // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки» – Вип. 5. – Частина 4, Херсон – 2014. - С. 19-21.

ВПЛИВ ВИТРАТ НА МАРКЕТИНГОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Смірнова Поліна Василівна, Рясіна Ганна Вікторівна
Харківський державний університет харчування та торгівлі,
м. Харків

Спад виробництва, умови жорсткої конкуренції та зростання витрат виробництва обумовлює потребу відродження економіки, однією з основ якої є налагодження маркетингової діяльності. В цьому контексті управління витратами, а саме витратами на маркетинг є важливим питанням для підприємств. На сьогодні існує велика кількість праць присвячена управлінню виробничими витратами, лише незначна їх кількість досліджує маркетингові витрати. Така ситуація визначається тим, що сфера маркетингової діяльності виокремилась достатньо нещодавно, до того ж в умовах нестабільності і браку коштів підприємства та зниження попиту на продукцію на ринку постає з новою актуальністю потреба в удосконаленні методологічних засад управління маркетинговими витратами, з точки зору їх раціоналізації та підвищення ефективності [1].

На сучасні тенденції формування бюджету маркетингу значно

вплинули економічні й політичні процеси, що відбуваються в Україні, а саме: фінансова криза, посилена економічною політикою держави; зріст податкових навантажень на 5-15% з 1 січня 2017р.; зменшення кількості фахівців рекламного ринку [2]. Вітчизняні підприємства опинилися в скрутному становищі. На сьогоднішній час спостерігається незадовільний фінансовий стан підприємств, які потерпають як від погіршення ситуації на національних ринках, так і практичної закритості для них зовнішніх ринків.

Основні інвестиційні ресурси підприємства отримують з власних нагромаджень. Тому слабка економічна динаміка і високі фінансові та валютні ризики призводять до погіршення фінансових результатів діяльності підприємств, а з тим – своєю чергою – подальшого зниження економічної загалом та інвестиційної зокрема активності. В таких умовах підприємства не можуть очікувати ані державної підтримки чи полегшення доступу до банківських вітчизняних ресурсів, ані іноземних інвестиційних ресурсів (насамперед, внаслідок продовження російської агресії) [3]. Як наслідок, українські підприємства намагаються мінімізувати свої витрати, у тому числі й на маркетингову діяльність.

Українські компанії на 30 % скоротили маркетингові бюджети. За оцінкою експертів Міжнародної асоціації маркетингових ініціатив (МАМІ), у 2015 році ринок маркетингових сервісів в Україні зменшився на 2,3% - до 1,633 млрд. грн. Скоротилися бюджети на всі програми, крім тих, які допомагають миттєво збільшити продажі і підвищити лояльність існуючих клієнтів [4].

На рівень витрат вітчизняних підприємств на маркетинг впливають такі фактори: накопичений досвід фахівців служби маркетингу; обсяг реалізованої продукції (витрати на просування); вид продукції, що випускається. Товари першої необхідності не вимагають вкладень в рекламу; розмір прибутку і фінансові ресурси.

Отже, витрати підприємств на маркетингову діяльність вимагають ефективного управління. Українським підприємствам необхідно адаптуватись до нових економічних реалій і почати приміряти нові моделі розвитку, шляхом розробки нових ринкових стратегій та ефективного маркетингового планування.

1. Гофрбер Ю.В., Визначення і оцінка маркетингових витрат/Ю.В. Гофрбер// «Економічні науки». – Серія «Облік і фінанси». – Випуск 9 (33). – Ч. 1. – 2012. – 473 с.

2. Соломянюк Н. М., Сучасні тенденції формування бюджету

маркетингу на українських підприємствах / Н. М. Соломянюк // Економічний часопис-XXI - 2013. - №7-8. - С. 89

3. Юрчишин В. Україна: від кризи до кризи/ Електронний ресурс. – Василь Юрчишин// Режим доступу:http://razumkov.org.ua/upload/1410787033_file.pdf

4. Ткач С. Не sexy: Українские компании на 30% сократили маркетинговые бюджет/ Електронний ресурс. - София Ткач // delo.ua. – 2. – Режим доступу: http://delo.ua/business/ne-sexy-ukrainskie-kompanii-na-30-sokratili-marketingovye-bjudzh-314644/?supdated_new=1480313115.

МАТЕРІАЛЬНА ТА НЕМАТЕРІАЛЬНА МОТИВАЦІЯ ПЕРСОНАЛУ В УМОВАХ КРИЗИ

**Смірнова Поліна Василівна,
Боброва Ганна Миколаївна**

Харківський державний університет харчування та
торгівлі, м. Харків

Погіршення економічної ситуації в країні небезпечно не тільки ймовірністю матеріальних проблем і втратою свого місця у ніші бізнесу, але і скороченням професійних співробітників, які так потрібні у важкий час, тому так необхідна матеріальна та нематеріальна мотивація в умовах кризи. Для того, щоб зберегти своїх підлеглих, на яких тримається вся кваліфікована робота підприємства, необхідно спрямувати всі зусилля керівництва на заохочення людей до праці за допомогою мотивації.

На жаль, в нашій країні співробітникам приділяється мінімум уваги, а особливо під час кризи. Керівництво в першу чергу думає про те, щоб збільшити свій прибуток, не втратити матеріальні ресурси, реорганізувати виробництво і за допомогою маркетингу і реклами обігнати конкурентів.

В сучасних умовах економічної нестабільності, мотивація персоналу має ще більше значення, в іншому випадку кваліфіковані співробітники звільняться, та підприємство зазнає значних втрат.

Під час нестабільної економічної ситуації необхідно розвивати не тільки матеріальну базу стимулювання співробітників, але і нематеріальну.

Щодо матеріальної мотивації існує безліч різних варіацій і методик, запропонованих різними фахівцями в області роботи з

персоналом. Для того щоб правильно вибудувати структуру матеріальної мотивації, керівнику недостатньо знати поверхневі правила управління, знадобляться також знання в області психології, економічних і фінансових важелів управління і основ менеджменту.

За рахунок фінансового заохочення можна дійсно поліпшити продуктивність і ефективність роботи персоналу, головне, щоб така можливість була у керівника у нелегкий для організації час. Адже дана мотивація включає в себе не тільки премії за те, що підлеглий виконав поставлене завдання раніше терміну, максимізуючи свої часові, інтелектуальні й енергетичні ресурси. Для кожного підлеглого, форма вручення грошової винагороди, його масштаб і частота характеризують ставлення самого керівника і компанії в цілому, до його праці. На основі заохочень працівник може зробити висновок про те, наскільки цінним співробітником його вважають, яку роль він відіграє у всьому виробничому процесі і на що він може розраховувати в перспективі, якщо буде старанно виконувати свої обов'язки [1].

Не менш важливою, на нашу думку, є нематеріальна мотивація. Спектр інструментів, які пропонує нематеріальна мотивація, дуже широкий.

На даний момент є безліч додаткових заходів, за допомогою яких можна стимулювати підлеглих до праці. Це різні корпоративні змагання та вечірки, конкурсні програми, участь у номінаціях, підведення рейтингових підсумків, командні завдання і заохочення в усній формі.

Нематеріальна мотивація персоналу в умовах кризи може включати в себе спільну реорганізацію деяких принципів ціннісної політики, складання нових гасел і пріоритетів, які зможуть зміцнити командний дух і бажання досягти поставлених цілей. Лозунги можуть бути абсолютно різні – немає певного шаблону або стандарту, головне, щоб вони мотивували людей і відповідали діяльності підприємства.

Найголовніше в системі нематеріальної мотивації персоналу – це увага до співробітників.

Мотивація персоналу в нестабільному економічному положенні повинна бути всебічною і різноманітною: з одного боку, це матеріальні премії та винагороди, з іншого – нематеріальні чинники стимуляції, а також постійна підтримка відчуття потрібності і важливості у кожного співробітника [2].

Отже, можна зробити висновок, що в сучасних умовах кризи мотивація персоналу є наймовірною важливою.

1. Мотивація персоналу в сучасній організації: Навчальний посібник / Під заг. ред. С. Ю. Трапиціна 2007.

2. Нематеріальна мотивація персоналу в умовах кризи / Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://samoukina.com>.

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МІЖ ВВП ТА РІВНЕМ ІНФЛЯЦІЇ В УКРАЇНІ

**Смірнова Поліна Василівна,
Співак Олена Вікторівна**

Харківський державний університет харчування та торгівлі,
м. Харків

Економічне зростання є одним із головних завдань держави, але воно повинно досягатись за умови помірних темпів інфляції. Спричинити її можуть як монетарні, так і фіскальні чинники, але незалежно від цього повинен забезпечуватись ріст реального ВВП. Лише при таких умовах можливий розвиток економіки України [1].

Щоб визначити зв'язок між рівнем інфляції та обсягом ВВП, проаналізуємо динаміку інфляції та ВВП в Україні за 2005-2015 роки за даними таблиці 1.

Таблиця 1 – Динаміка рівня інфляції та ВВП у 2005-2015 рр.

Рік	Рівень інфляції, %	ВВП, млн. грн.	Темпи приросту ВВП, %
2005	10,4	441452	+27,9
2006	11,6	544153	+23,3
2007	16,6	720731	+32,5
2008	22,3	948056	+31,5
2009	12,3	913345	- 3,7
2010	9,1	1082569	+18,5
2011	4,6	1316600	+21,6
2012	-0,2	1408889	+7,0
2013	0,5	1454931	+3,3
2014	24,9	1566728	+7,7
2015	43,3	1979458	+26,3

У період 2005-2008 рр. відбувається стійке зростання ВВП, що

супроводжується зростанням темпів інфляції. Основними причинами економічного зростання в даний період є зростання приватного споживання, перевищення витрат домогосподарств над заощадженнями, що в свою чергу підсилювало інфляцію попиту.

У 2009-2015 рр. ріст реального ВВП сповільнився. Це супроводжувалось зниженням рівня інфляції у 2012-2013 рр. А в період 2014-2015 рр. рівень інфляції значно зріс, що добре видно на рис.1. Це було спричинено нестабільною внутрішньою та зовнішньою ситуацією в країні [2].

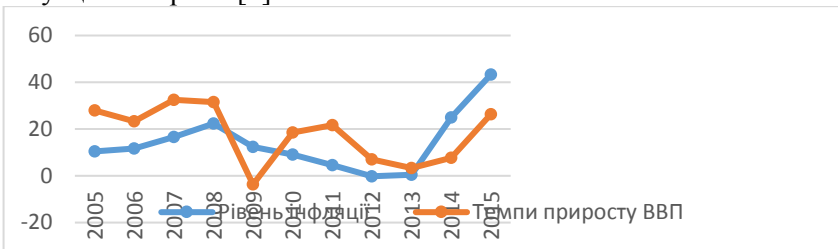

Рис. 1. Рівень інфляції за 2005-2015 рр.

Таким чином, протягом останніх десяти років відбуваються дві якісно різних ситуації. Протягом 2005-2008 рр. зростання реального ВВП супроводжувалось досить високим рівнем інфляції. А в період 2009-2015 рр. дещо повільне зростання ВВП супроводжувалось падінням рівня інфляції. Це означає, що залежно від загальноекономічної ситуації в країні рівень інфляції може по-різному впливати на ріст реального ВВП. Але слід враховувати, що окрім рівня інфляції на зростання реального ВВП впливають також інші чинники. Це, насамперед, податкова політика, стабільність валютного курсу, стабільність політичної ситуації та ін.

Отже, можна сказати, що інфляційні процеси стимулюють економічне зростання країни, але лише за стабільних економічних та політичних умов.

1. Гронтковська Г. Е. Макроекономіка Навч. посібник / Г. Е. Гронтковська, А. Ф. Косік. – К. : Центр навчальної літератури, 2010.

2. Аналіз інфляції / Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.

УПРАВЛІННЯ КОНФЛІКТАМИ В ОРГАНІЗАЦІЇ

Супрунюк Федір

Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки, м. Луцьк

Управління підприємством не буде завершеним та успішним без вирішення питання щодо врегулювання та управління конфліктами. Адже конфлікти впливають на роботу підприємства та ефективність праці його персоналу.

Дослідженням цього питання займалися багато вчених. Так, Т.Парсонс, Е. Дюркгейм, Е. Мейо наголошують на стійкості та стабільності суспільства, вважаючи конфлікт «хворобою» людських стосунків. Натомість К. Маркс, М. Вебер, В. Парето, Р. Дарендорф розглядають конфлікт як необхідний чинник у поясненні соціальних процесів змін[1, с. 20].

Конфлікт в організаціях завжди явний, адже має певні прояви і тому вони майже завжди помітні керівником. Саме конфлікти створюють напружену ситуацію та протидіють вирішенню протиріч і конкретно цієї проблеми.

Без конфліктів в організації не сформується міцна управлінська команда, основні принципи корпоративної культури, не проявляться істинні цінності колективу та керівника. Але слід розуміти, що позитивний результат від конфлікту буде лише тоді, коли до нього буде чисто професійне відношення. Може виникнути ділова суперечка, розбіжності стосовно певного питання, пов'язані з конкретною діяльністю. Тоді «супротивники» будуть вести активне обговорення цього питання, використовуючи чіткі аргументи, намагаючись обґрунтувати партнерові свою позицію у діловій формі. Внаслідок цього можна сподіватися, що в цій ситуації буде прийнято правильне рішення, яке буде проаналізовано та перевірено керівником і буде задовольняти обидві сторони суперечки. Для того, щоб персонал був навчений технології управління та вирішенню конфліктів, організації слід реалізувати певні інноваційні програми[2, с. 90].

Управління конфліктами в організації відбувається в 4 етапи:

- підготовчий етап, який передбачає здійснення прогнозування конфлікту, аналіз ранніх проявів конфлікту;

- етап попередження конфлікту – це глибокий аналіз основних причин конфлікту та визначення заходів для ліквідації ще не сформованого конфлікту: провести бесіду, нараду, надати

роз'яснення, в крайніх випадках вдатись до адміністративних методів впливу, наприклад переведення до різних цехів;

- етап регулювання конфлікту, на якому необхідно зумовити усвідомлення конфліктуючими сторонами наявності конфлікту між ними і негативного впливу його наслідків; врегулювання може здійснюватись всіма можливими технологіями (інформаційними, комунікативними, соціально-психологічними чи організаційними); відбувається локалізація конфлікту та скорочення кількості його учасників;

- етап розв'язання конфлікту, на якому проводиться оцінка глибини конфлікту і вибирається спосіб розв'язання: економічний, адміністративний чи соціально-психологічний [3, с. 37].

При вирішенні конфлікту важливо знати передумови, форми і способи їх розв'язання. Виділяють основні передумови:

- ступінь конфлікту;
- прагнення учасників конфлікту вирішити його;
- наявність основних засобів та ресурсів для його вирішення.

Стосовно способів розв'язання конфліктів то виділяють три основних: економічний(підвищення зарплати, премія, пільги), адміністративний(переведення конфліктерів в різні підрозділи, зміна умов праці чи додаткове навантаження) та соціально-психологічний(бесіди, роз'яснення).

Так як потенційними причинами конфліктів є спільно-використовувані ресурси, якісь взаємопов'язані завдання та розбіжності в меті, сприйняттях, цінностях, стильповедінки і біографія людей, а також погана комунікація – то дотримання певних правил зможе допомогти конфліктуючим сторонам запобігти та уникнути конфліктної ситуації, а якщо вона відбулася, то знайти оптимальний вихід з неї.

1. Гришина Н. В. Психологія конфлікту / Н. В.Гришина. – К. : Либідь, 2000. – 258с.

2. Казаков В. Соціальний конфлікт: проблема визначення / В. Казаков // Соціол.: теорія, методи, маркетинг. – 2004. – № 3. – С. 156-166.

3. Беззубко Л. В. Управління трудовими конфліктами : навч. посіб. / Л. В. Беззубко, А. Г. Зюнькін, А. В.Калина. – К. : МАУП, 2004. – 256 с.

ОПТИМІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА ЯК СТРАТЕГІЯ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

Тищенко Вікторія Олександрівна

Харківський державний університет харчування та торгівлі, м. Харків

У сучасних ринкових умовах головною метою кожного підприємства є мінімізація витрат та максимізація прибутку. Для вирішення цих задач необхідно нарощувати обсяги продажів або скорочувати витрати. Мета будь-якої оптимізації – підвищення ефективності роботи організації, а не просто зниження витрат.

Останнім часом в Україні відбувається поступове посилення конкуренції на споживчому ринку, зміни попиту та пропозиції на товари спричиняють необхідність формування в структурі системи управління конкурентоспроможністю підприємств, здатної адекватно реагувати на вплив мінливості та невизначеності зовнішнього і внутрішнього середовища [1].

Сучасна практика виробила ряд методів, які використовуються для оптимізації витрат:

1. Метод застосування носіїв витрат. Аналіз причин і факторів, що впливають на величину витрат.

2. Застосування закону Парето. Згідно правилу 80/20: для отримання 80% ефекту достатньо виявити і оптимізувати статті витрат, що становлять найбільшу питому вагу (20%). Тобто для отримання суттєвої економії необхідно оптимізувати вагомі витрати.

3. Порівняння витрат, побудова діаграм, бенчмаркінг. Система оцінки та порівняння діяльності підприємства з будь-яким відповідним аналогом і аналіз зміни витрат в попередні періоди, виявлення істотних витрат і подальшу розробку заходів щодо їх усунення.

4. ABC-метод (Activity Based Costing) обліку, аналізу та оптимізації витрат по процесах. Об'єктом аналізу є продукти, процеси, клієнти, сегменти ринку і канали збуту.

5. Таргет-костинг (Target Costing). Японські менеджери змінили традиційну формулу ціноутворення для економії витрат ще на стадії проектування:

$$\text{Собівартість} + \text{Прибуток} = \text{Ціна},$$

яка в концепції таргет-костинг трансформувалася в рівність:

$$\text{Ціна} - \text{Прибуток} = \text{Собівартість}.$$

6. Кайзен-костинг. Концепція вдосконалення маленькими

кроками, поступове і безперервне зниження собівартості як результат спеціальної програми підприємства по скороченню часу, що витрачається на операції, що не додають «цінності» кінцевому продукту [2].

На мій погляд, кращим з них є метод Таргет-костинг, який включає в себе процес управління за цільовою собівартістю, досягається в результаті пошуку резервів зниження витрат, планування і маркетингового аналізу і фокусує увагу співробітників на зовнішніх факторах більшою мірою, ніж на внутрішніх: не на тому, що встановлює підприємство, а на тому, що диктує ринок. Останнє актуально для підприємств України, функціонально-орієнтоване управління яких, не відповідає потребам динамічної активності підприємств як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. На сьогоднішній день в Японії більше 80% великих компаній активно працюють по системі таргет-костингу, що дозволяє їй зайняти провідні позиції на світовому ринку, орієнтованого на споживача. Для впровадження такої системи українським підприємствам необхідно озброїтись точною інформацією щодо вподобань споживачів і виробничих можливостях підприємства, що забезпечить зниження собівартості продукції і підвищення конкурентоспроможності на вітчизняному та світовому ринках.

1. Гребньов Г. М. Категорії конкуренції та конкурентоспроможності у сучасному економічному світі. – URL : www.business-inform.net.
2. Кальєніна Н. В. Методи управління витратами, їх переваги та недоліки / Н. В. Кальєніна // Держава та регіони. – 2007. – № 5.
3. Редченко К. Таргет-костинг.–URL : <http://www.cfin.ru>.
4. Сайт журналу "Бізнес Інформ".–URL:<www.business-inform.net>.

ЭФФЕКТИВНОЕ ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ ВЛАСТНЫХ СТРУКТУР И ХОЗЯЙСТВУЮЩИХ СУБЪЕКТОВ ДЛЯ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ СОЦИАЛЬНОЙ СФЕРЫ ТЕРРИТОРИИ

Феклистова Инесса Сергеевна

Орловский филиал ФГБОУ ВО «РАНХиГС при Президенте РФ»
(г. Орел, Россия)

Поиск стабильности, порядка, взаимосвязанности всех

элементов общества – это неотделимая часть развития социума. Именно проблемы противостояния хаосу, осуществления мер по устойчивому развитию всех социально-экономических систем в период кризисов и катастроф, приобретают особое значение в настоящее время неопределенности и нестабильности. Прежде всего, это обстоятельство обусловлено недостаточной научной проработкой методологических и теоретических проблем улучшения управления социальной сферой. Эффективный организационно-экономический механизм управления социальной сферой способствует достижению стратегических целей устойчивого развитием территорий.

Управление устойчивым развитием хозяйствующих субъектов социальной сферы диктует необходимость как количественного, так и качественного формирования инфраструктурного комплекса [1, с. 122], включающего в себя не только основу становления рынка социальных услуг, его инерционно-последовательное развитие, но развитие и расширение деятельности предпринимательских организационно-правовых структур в составе учреждений социальной сферы. Вместе с тем процесс формирования критериев стабильности должен развиваться в направлении выявления особенностей двух составляющих стабильности: системообразующих и системоизменяющих тенденций, устойчивости и изменчивости, линейности и нелинейности, отрицательных и положительных обратных связей.

В качестве основных субъектов управления устойчивым развитием в социальной сфере следует рассматривать такие государственные структуры власти и управления, как: финансово-кредитные организации; международные организации; инвестиционные институты; предпринимательские объединения; специализированные организации по учету, хранению и регистрации ценных бумаг; хозяйствующие субъекты; инвесторы.

Управляющее воздействие на устойчивое развитие хозяйствующих субъектов в социальной сфере в условиях рынка может быть различным, поскольку зависит от системности и целенаправленности управляющих воздействий в виде организационных, правовых, финансовых, экономических мер государственных властных структур, в основном прямо регламентирующих деятельность организационно-правовых субъектов рынка. При этом основная цель результативных управляющих воздействий состоит в том, чтобы повысить имеющиеся экономические, финансовые, организационные возможности, а также

суттєво розширити спектр соціальних можливостей господарюючих суб'єктів при здійсненні основної діяльності.

В наші часи принциповим стає питання про ролі господарюючих суб'єктів соціальної сфери як активних учасників інноваційного процесу в економічному розвитку країни і механізми взаємодії з органами державного управління. При цьому необхідно враховувати, що сфера науково-дослідницьких і експериментально-конструкторських розробок перестає бути єдиним джерелом інновацій, хоча і залишається основним, оскільки все більше значення набувають такі типи інновацій, як економічні і соціальні, і тому необхідні інституційні перетворення, спрямовані на формування структурних елементів і механізмів координації науково-інноваційного комплексу. Крім того, для забезпечення конкурентоспроможності господарюючим суб'єктам соціальної сфери необхідні радикальні зміни в характері їх діяльності, пов'язані з використанням стратегічного управління незалежності від їх організаційно-правового статусу.

1. Феклистова І. С. Формування ефективної інвестиційної політики в соціальному комплексі / І. С. Феклистова, М. В. Феклисов // «Професійний менеджмент в сучасних умовах розвитку ринку»: Матеріали доповідей V наук.-практ. конф. : Збірник. – Х.: Монограф. – 2016. – С. 121–124.

ПРОБЛЕМИ, ЩО ІСНУЮТЬ НА ШЛЯХУ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНУ

Хомич Олена, Сухоставська Христина

Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки, м. Луцьк

Проблема залучення іноземних інвестицій в українську економіку є одним з найважливіших завдань економічної політики держави. Високий рівень корупції, війна на сході країни, втрата територій, спад у виробництві, недосконалість законодавчої бази, високі податки – це чинники, що гальмують економічний розвиток нашої країни, перешкоджають виходу вітчизняної продукції на світові ринки. Одним із шляхів подолання цієї проблеми, яким у свій час

пішло багато країн – це залучення в економіку країни іноземних інвестицій, які можуть дати поштовх розвитку промисловості та допоможуть забезпечити стабільне зростання економіки в цілому.

У сьогоdnішніх умовах розвитку економіки України, важливе місце відводиться залученню іноземних інвестицій. Іноземні інвестиції – капітал, що вкладається іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту [2].

Першочергове завдання для українського уряду у цій сфері, яке потребує нагального вирішення – це створення сприятливого інвестиційного клімату, який би забезпечив сталий соціально-економічний розвиток України. Як відомо з практики, позитивний інвестиційний клімат сприяє вирішенню соціальних проблем, забезпечує високий рівень зайнятості населення, дає змогу оновлювати виробництво, проводити модернізацію й нарощування основних фондів підприємств, створювати нові підприємства, впроваджувати сучасні технології, розвивати перспективні галузі господарства.

Серед проблем, що торкаються залучення іноземних інвестицій в економіку України, можна виділити декілька, які найбільше впливають на поточну економічну ситуацію та потребують нагального вирішення. До таких відносяться:

- нестабільність правового поля та політичного становища країни;
- бюрократичні перепони та неефективне вітчизняне законодавство;
- податки, де найбільшим негативним чинником у цій проблемі є нерівномірність розподілу податкового тиску;
- недосконалі галузева та інституційна інфраструктура країни;
- військово-політичний конфлікт – один із найсуттєвіших, найбільш чіпких та надзвичайно складних щодо вирішення чинників.

Події останніх років суттєво змінили суспільно-політичну ситуацію в країні. Агресія на сході України, економічна агресія – фактори, що найбільше дестабілізують ситуацію в економічній системі країни. Найгірше у цьому питанні те, що ситуація затягнулася та не знаходиться на жодній зі стадій її вирішення. Невизначеність та невпевненість відлякує інвесторів, особливо іноземних [1].

Отже, з вищезазначеного можемо прийти до висновку, що проблем у справі залучення іноземних інвестицій в економіку нашої країни є достатньо. Основним завданням держави у цій сфері має стати

покращення інвестиційного клімату. Це дасть можливість активізувати інвестиційну діяльність. Зарубіжний інвестор повинен сприймати Україну як стабільну, передбачувану, некорумповану та придатну для інвестування країну. Тільки після такого уявлення інвесторів про нашу країну, ми зможемо розраховувати на приплив іноземного капіталу до України та покращення економічного становища в країні загалом.

1. Про режим іноземного інвестування: Закон України (від 19.03.1996 №9396 – XIV зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80>

2. Яблонська А. Інвестиційний та економічний клімат України в умовах російської агресії / Яблонська А. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://iac.org.ua/investitsiyuiy-ta-ekonomichniy-klimat/>

АВТОМАТИЗАЦІЯ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ

Шпятиковська Тетяна Анатоліївна

Науковий керівник: **Шматковська Т. О.**, к. е. н., доцент
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк

Облік виробничих запасів є важливою діялянкою роботи на кожному підприємстві, адже запаси займають велику частку в собівартості будь-якого виду продукції. Тому правильний, своєчасний та якісний їхній облік залежить від багатьох факторів. А саме: від кваліфікації бухгалтерів, наявності всіх супроводжуючих документів при придбанні та вибутті виробничих запасів та якості програми, за допомогою якої здійснюється їх облік. На останньому факторі зосередимо нашу увагу.

Виникає безліч проблем пов'язаних з впровадженням автоматизації обліку виробничих запасів на підприємствах України. Деякі з них розглядали такі науковці: Рапинець В. І., Терещенко Л. О., Івахненко С. В., Бутинець Ф. Ф., та інші вітчизняні та зарубіжні вчені. Виникають складнощі під час дослідження насамперед з потреби у знаннях не лише з обліку а й компетентності в сучасних інформаційних системах та технологіях.

Порівняно з ручним веденням обліку, комп'ютерна форма обліку має багато переваг, а саме завдяки встановленні її на

підприємстві можна: зробити оприбуткування запасів своєчасним і повним; правильно документувати надходження й використання запасів; покращити контроль за їх зберіганням; додержуватись встановлених норм витрат запасів та їх використання за цільовим призначенням; правильно визначати повну собівартість придбаних запасів; правильно провести інвентаризацію й виявити запаси, що не використовуються в господарстві; контролювати відображення операцій з руху запасів в облікових регістрах. Використання комп'ютерних засобів та створення автоматизованих робочих місць (АРМ) працівників складу та працівників обліку дозволить підприємству досягнути: зменшення обсягу робіт з однотипними операціями; пришвидшити опрацювання первинних документів; автоматизувати складання форм звітності; детально розглядати запаси в розрізі аналітичних рахунків. Важливим кроком для підприємства є вибір програмного продукту для автоматизації своєї господарської діяльності, враховуючи обсяг виробництва, розміри підприємства та його подальші цілі. На сучасному етапі найбільш поширеною комп'ютерною програмою для автоматизації обліку є найновіша «1С:Бухгалтерія 8.2». Дана програма підтримує всі методи вибуття запасів підприємства та включає складський облік запасів. Під час автоматизації обліку застосовується спільна інформаційна база, яка забезпечує поінформованість всіх працівників бухгалтерії про здійснення тої чи іншої операції. Завдяки цьому період часу оприбуткування виробничих запасів чи їх відпуск у виробництво скорочується. Для обліку матеріальних цінностей використовуються типові форми первинних документів, що утворюють вхідну та вихідну інформацію, а саме: прибутковий меморіальний ордер, акт про приймання матеріалів, лімітно-забірна картка, вимога, накладна на відпуск матеріалів на сторону, картка складського обліку, картка складського обліку матеріалів, інвентаризаційна відомість та інші.

Отже, достовірний облік за допомогою використання комп'ютерної форми організації обліку на підприємстві такої категорії, як «виробничі запаси» є невід'ємною частиною управління, яка забезпечує ефективну діяльність підприємства.

1. Дулембова К. О. Автоматизація обліку виробничих запасів / К. О. Дулембова. // Управління розвитком. – 2014. – №11. – С. 42–44.

2. Іжелюк І. М. Перспективи автоматизації обліку запасів на вітчизняних підприємствах / І. М. Іжелюк. // КНЕУ. – 2014. – С. 353–355.

ЗНАЧЕННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА ДЛЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

Штинь Анна Миколаївна

Науковий керівник: **Букало Надія Артемівна**, к. е. н., доцент
Східноєвропейський національний університет
ім. Лесі Українки, Луцьк

Впровадження управлінського обліку на підприємстві дозволяє накопичувати та використовувати економічну інформацію для прийняття ефективних управлінських рішень внутрішніми користувачами. Основним нормативним забезпеченням для управлінського обліку є положення облікової політики підприємства. Тому, для забезпечення користувачів достовірною, повною та своєчасною інформацією необхідно виважено сформулювати облікову політику на підприємстві.

Застосування управлінського обліку не є обов'язковим, та ведеться відповідно до внутрішніх потреб підприємства. На відміну від фінансового обліку, який регламентований законом, управлінський облік підприємство регулює самостійно. Таким чином, управлінський облік ґрунтується на внутрішніх стандартах підприємства, які затверджуються власною обліковою політикою [1].

Відповідно до Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку 8, облікова політика – це конкретні принципи, основи, домовленості, правила та практика, застосовані суб'єктом господарювання при складанні та поданні фінансової звітності [2].

Саме підприємство може самостійно обирати методи та принципи обліку, які йому підходять, із альтернативних варіантів, затверджених законодавчо. Згідно із змінами, внесеними до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» підприємство самостійно визначає за погодженням з власником або уповноваженим ним органом відповідно до установчих документів облікову політику підприємства. Положення облікової політики щодо управлінського обліку формуються на основі П(С)БО, МСФЗ/GAAP або іншого бухгалтерського нормативного акту. Обрана підприємством облікова політика затверджується відповідним внутрішнім документом, наприклад, наказом чи розпорядженням [3].

На вибір оптимальних для підприємства положень облікової політики для управлінського обліку впливають такі основні чинники, як організаційно-правова форма організації, вид діяльності, масштаби

діяльності, управлінська структура підприємства і структура бухгалтерії фінансового та управлінського обліку та інші.

Наказом про управлінську облікову політику затверджуються: робочий план рахунків управлінського обліку, варіанти обліку та оцінки об'єктів обліку, перелік і склад статей калькулювання виробничої собівартості продукції, перелік центрів витрат і центрів відповідальності, порядок оцінки незавершеного виробництва, база розподілу загальновиробничих витрат, а також інші рішення, необхідні для організації управлінського обліку [2].

Отже, управлінський облік на підприємстві затверджується документально обліковою політикою, в якій доволіно вибираються найоптимальніші положення ведення управлінського обліку із законодавчо визначених. Правильне формування управлінської облікової політики підвищить достовірність інформації, необхідної для прийняття управлінських рішень.

1. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки» // IASB; Стандарт, Міжнародний документ : від 01.01.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_020

2. Ялигіна М.С. Управлінський облік в обліковій політиці підприємства/ М.С. Ялигіна, Г.Г. Осадча // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». – 2015. – № 15. – С. 152–155

3. Фоміна О. В. Облікова політика для цілей управлінського обліку / О. В. Фоміна [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.sworld.com.ua/konfer33/168.pdf>

ПРОБЕМАТИКА АВТОМАТИЗАЦІЇ АУДИТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

Штинь Анна Миколаївна

Науковий керівник: **Шматковська Т. О.**, к. е. н., доцент
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

За реалій сучасності в Україні широко застосування набуло програмне забезпечення, що дозволяє автоматизувати обліковий процес на підприємстві. Таким чином, з'являється необхідність у створенні відповідних аудиторських комп'ютерних програмних продуктів, які могли б автоматизовано опрацьовувати облікові дані.

Застосування інформаційних технологій у практиці аудитора допоможе оперативно та точно провести необхідні аудиторські процедури.

Дослідженням питань розробки і впровадження інформаційних технологій у аудиті займались вітчизняні науковці, серед яких: Ф.Ф. Бутинець, С.В Івахненко., В.П. Пантелеєв, В.В. Сопко, М.М. Шигун та інші.

Аудиторські комп'ютерні програми дозволяють фахівцям застосувати автоматизовану обробку даних на всіх етапах аудиторської перевірки, від процесу планування до формування аудиторського висновку. Тому аудитор при комп'ютеризації процедури аудиту може автоматизувати рутинні операції під час перевірки, значно знизити трудомісткість процесу, зменшити вірогідність помилки, скоротити термін проведення аудиту [1].

Однак головним недоліком у запровадженні програмного забезпечення аудиту є висока вартість та складність розробки програми. В той час, коли зарубіжні аудитори використовують високоякісні програми, на українських просторах існує небагато напрацювань у цій галузі, а вітчизняні аудитори переважно використовують сервіси стандартних програмних продуктів, таких як Word та Excel.

Варто зазначити, що є певні ділянки роботи в аудиті, що складно піддаються автоматизації, оскільки тут вагому роль відіграє людський фактор та можливість шахрайства. Але оскільки автоматизувати можна, приміром, перевірку коректності заповнення реквізитів, чи перевірку правильності та достовірності подання звітності, аудитор скорочує значні витрати часу, при цьому програма може розрахувати показники та вивести порівняльні графіки. Використання таких операцій нівелює упередженість аудиту, що є необхідною умовою при його проведенні [2].

Впровадження комп'ютерних систем при проведенні аудиту допоможе фахівцю: розробити загальний план та програму аудиту; сформувавати робочу документацію; здійснити вивчення та оцінювання системи бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю; отримати аудиторські докази про вірогідність бухгалтерських звітів; одержати достовірну інформацію про дотримання економічним суб'єктом чинного законодавства; організувати внутрішньофірмовий контроль якості аудиту; провести первинний аудит початкових та порівняльних показників бухгалтерської звітності; підготувати звіт, аудиторський висновок за підсумками аудиту [3].

Також сучасні комп'ютерні системи щодо автоматизації аудиторської діяльності дозволяють надати супутні консультаційні послуги, серед яких: перевірка алгоритмів комп'ютерних облікових систем і консультування з питань їх незалежної побудови; аналіз громіздких масивів фінансових та оперативних даних в електронному вигляді з метою їхнього підтвердження і виявлення шахрайства; аналіз фінансових показників клієнта та їх прогнозування та інші [2].

Отже, використання комп'ютерних технологій у аудиторській практиці є досить перспективною сферою, оскільки дозволяє надавати широкий діапазон послуг, значно скоротивши при цьому часові затрати та мінімізуючи аудиторські ризики.

1. Гойко М. В. Проблеми автоматизації аудиту в Україні / М. В. Гойко // Управління розвитком. - 2012. - №7. – С. 106-107.

2. Бойко Н. В. Проблеми аудиту в Україні: автоматизація аудиторських перевірок / Н. В. Бойко, О. Г. Євтушенко // Управління проектами, системний аналіз і логістика. Технічна серія. – 2012. – Вип. 9. – С. 257-260.

3. Сапоговська О. В. Автоматизація вітчизняного аудиту : проблеми та перспективи / О. В. Сапоговська // Вісник ЖДТУ. – 2010. – № 3 (53). – С. 230-233.

НЕДОЛІКИ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ ДЛЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Яцечко Анна Іванівна

Науковий керівник: **Борисюк О.В.** к.е.н., доц.

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Євроінтеграційні прагнення України стали невід'ємними реаліями політичного сьогодення, а європейські орієнтири набули практичного втілення у низці рішень та дій Української держави та офіційних органів Євросоюзу.

Україна давно прагне вступити до Європейського Союзу, оскільки це явище має ряд позитивних моментів. Але окрім політичного авторитету, загальноєвропейської безпеки і економічної підтримки євроінтеграція для України має певні недоліки і загрози.

Метою роботи – аналіз та визначення основних недоліків та загроз інтеграції України до ЄС. Сучасні відносини України та ЄС характеризуються критичним станом, оскільки ЄС знаходиться зараз не у вигідному становищі через внутрішні економічні проблеми країн

– членів, які підривають усю стабільність об'єднання [3, с.33].

Інтеграційний процес для України містить ряд позитивних моментів, зокрема: розвиток торговельних відносин між Україною та ЄС, загальноєвропейська безпека, політична консолідація, зміцнення демократії та фінансової складової євроінтеграційного руху України, адаптація соціальної політики України до стандартів ЄС, культурно-освітня та науково-технічна інтеграція, галузева співпраця, співробітництво в галузі охорони довкілля [1].

Важливим є розкриття не лише позитивної сторони Євроінтеграції, необхідно також вказати на численні вади такого союзу. Якщо детальніше розглядати недоліки вступу України до ЄС то варто розділити їх на три блоки: політичні, економічні та соціальні.

Таблиця 1 - Недоліки Євроінтеграції для національної економіки [2]

Блоки недоліків	Недоліки
Політичні	Низький рівень демократичного розвитку; Незадовільна якість державного управління; Часткова втрата суверенітету та підпорядкування територій органам ЄС; Невизначеність стратегії розвитку; Погіршення взаємин із країнами СНД, а особливо із Росією;
Економічні	неспроможність нести фінансовий тягар внесків до ЄС; повільний процес адаптації до європейських стандартів; не готовність до повної лібералізації внутрішнього ринку для товарів з ЄС; втрата конкурентоспроможності в багатьох галузях; квотування певних видів товарів; скорочення виробництва та експорт українських товарів;
Соціальні	поступова втрата національно-культурної ідентичності і самобутності; ускладнення візового режиму із східними сусідами; незрілість громадянського суспільства

Отже, не можливо однозначно визначити: поняття Євроінтеграція є хорошим чи поганим явищем, оскільки вступ до ЄС для України має як позитивні, так і негативні моменти.

1. Віче. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.viche.info/journal/2288>

2. Галик В. М. Україна в Європі і світі: [навч. посіб.] / В. М. Галик ; [відп. за випуск Л. В. Тимошенко]. - К. : Знання, 2013. - 364 с.

3. Карлін М. І. Управління державними фінансами: [Навч. посібн.] / М. І. Карлін, О. В. Борисюк. – Луцьк : ПП Іванюк , 2013. – 273 с.

HOBBY-GROUP “YOUNG AQUARIANS” AS THE MEANS OF FORMING SCHOOLCHILDREN’S RESEARCH ABILITIES

Budnik S. V.

assistant of the Department on Theory and Methodology of Natural-and-Mathematical Sciences in Primary Education, postgraduate student, Lesia Ukrainka Eastern European National University (Lutsk)

Stating of the scientific problem and its significance. One of possible means for solving of general tasks in educational sphere “Natural History” is hobby-group work in an out-of-school form organization. During it, the group supervisor has great possibilities for the personality-oriented studies, education and development of every pupil personality, as well as for forming research abilities of the hobby-group participants.

The problem of educational and research abilities forming was developed in researches of the teachers B. Korotiaieva, N. Nedodatko, O. Pavlenko, G. Pustovit and others; psychologists D. Bogoiavlenskyi, G. Ball, M. Kuliutkin, L. Landa, M. Levitov, V. Moliak, O. Raiev, I.Yakymanska and others. Structure and content of research abilities are analysed in works of I.Zviereva, N. Kuzmyna, V. Lytovchenko and others.

The aim of the paper is discovering possibilities of hobby-group “Young aquarians” for forming research abilities of the hobby-group participants.

Exposition of basic material and grounding of the got research results. Research abilities, as certain capacity to solve research tasks, are difficult and generalized, as they are characteristic for wide translation into new non-standard terms, could be applied both in educational and out-of-school activity, assist creative application of the gained knowledge in practice.

I. Zymniaia and Ye. Shashenkova these research abilities determine as capacity for independent supervision, experiments, searches got in the process of research tasks solving [3]. K. Stepaniuk while analysing research abilities, defined their criteria as follows: consciousness, intellectuality, purposefulness, arbitrariness, development according to plan, progressiveness, practical effectiveness, confluence of mental and practical actions, and also variability of methods for aim gaining [4]. Exactly research abilities that present system of intellectual operations (analysis, comparison, generalization, abstracting, systematization and others), as marks Balashova S., and is the basis of pupils’ mental development [2].

On the basis of scientists' opinions analysis we examine research abilities as totality of intellectual and practical actions, determining the willingness of personality to execute intellectual and practical actions corresponding research activity, with the use of knowledge and life experience, comprehension of aim, terms, facilities of activity concerning study of processes, facts, phenomena. They, in our opinion, are formed using exercises, create possibility of actions implementation not in usual, but in changed terms and are opened up through purposefulness, realizing, a personality's ability for generalization and realization of activity creative character.

Great possibilities for research abilities forming give hours of hobby-group "Young aquarists" activity while which schoolchildren make different experiments. The supervisor of the hobby-group during practical and independent activity of hobby-group participants marks the fact that the basis of work with living objects is exactness, clarity and task feasibility; accents attention of listeners on the fact that the important feature of educational experiments is that they form an idea about biological experiment and a row of scientific concepts, such as an experiment, experience, control, variant of experiment, aim of experiment, comparison, analysis in an experiment, result of experiment, conclusion from experiment and others like that.

Conclusions and prospects of the further researches. Thus, content of research abilities forming consists in forming of the system of knowledge, abilities and skills necessary for realization of searching and research activity of hobby-group participants. Therefore an important role in their forming is fixed to hobby-group participants' work.

1. Budnik S., Kolosok A. "Yunyi akvariumist" // Naukovo-metodychnyi posibnyk. – Vydavnytstvo "Ranok" – Ternopil'-Kharkiv, 2012.– 80s. – (Seriya "Shkil'nyi gurtok")

2. Balashova S.P. Formuvannia doslidnyts'kykh umin' u studentiv pedagogichnogo koledzhu v protsesi vyvchennia pryrodoznavchykh dystsyplin: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ped. nauk: spets. 13.00.04 „Teoriia i metodyka profesiinnoi osvity” / S.P. Balashova. – K., 2006. – 27 s.

3. Zymniaia Y. A. Issledovatel'skaia rabota kak spetsyficheskii vid chelovecheskoi deiatel'nosti / Y. A. Zymniaia, E. A. Shashenkova – Izhevsk: YTsPKPS, 2001. – 98 s.

4. Stepaniuk K. I. Do pytannya struktury doslidnyts'kykh umin' maibutnikh uchyteliv pochatkovoii shkoly / K. I. Stepaniuk // Visnyk

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МОЛОДШИХ КЛАСІВ

Вашук Марія, Остапівська Ірина

Східноєвропейський національний університет імені Лесі
Українки, м. Луцьк

Насьогодні відбуваються швидкі зміни в системі освіти, життєдіяльності фахівця, і загалом підвищуються вимоги до вчителя щодо культури та інтелекту особистості, розуміння соціальних завдань, удосконалення особистісних якостей – доброти, прагнення до духовності, емпатії тощо. Тобто питання професійної компетентності майбутніх вчителів початкових класів перебуває в центрі уваги дослідників.

Дослідження присвячені проблемі у галузі професійної підготовки фахівців у ВНЗ (А. Алексюк, Б. Андрієвський, С. Гончаренко, В. Семиченко) та теорії компетентнісного підходу до навчання (В. Байденко, І. Зимня, Н. Кузьміна, О. Пометун та ін).

Процес формування професійної компетентності закладено в зміст освітньо-професійної програми спеціальності «Початкова освіта» як складова галузевого стандарту вищої освіти та базується на основі наукових підходів: загальнонаукових (системний) та конкретно наукових (гуманістичний, аксіологічний, компетентнісний, особистісно-орієнтований, особистісно-діяльнісний тощо) [1].

Методисти багатьох педагогічних ВНЗ під час розробки змісту окремих курсів і системи в цілому спираються на концепцію розвитку педагогічної освіти в університеті, враховують основні тенденції, що характеризують рівень розвитку сучасних освітніх систем: диференціацію, інтеграцію, гуманізацію, гуманітаризацію та ін. [2].

Слід зазначити, що складність навчання педагога, набуття професійної компетентності полягає і в тому, що професійне знання повинно формуватися одночасно на всіх рівнях: методологічному, теоретичному, методичному, технологічному. Це потребує розвиненого професійного мислення, здатності добирати, аналізувати і синтезувати здобуті знання в досягненні педагогічної мети, уявляти технологію їх застосування [3].

У цьому контексті особливе значення приділяється постійному вдосконаленню професійної компетентності фахівця та виборі основних напрямків цього процесу, таких як: самоосвіта, «освіта через усе життя», і впровадження інтерактивних технологій у освітні процеси. Адже даний процес включає оволодіння змістовим і процесуальним компонентами педагогічної діяльності; уміннями оперувати категоріями діалектики та основними поняттями; навички самоосвіти та підвищення рівня кваліфікації, ділового, міжособистісного та педагогічного спілкування; рефлексивними вміннями [2].

Отже, майбутній учитель початкових класів повинен усвідомлювати відповідальність за формування професійної компетентності, враховувати усі вимоги до спеціаліста початкової ланки освіти. Крім того, майбутній педагог повинен вирішувати та аналізувати завдання навчально-виховного процесу та удосконалювати свою професійну компетентність.

1. Деміденко В. В. Модель розвитку професійно-педагогічної компетентності викладачів у системі науково-методичної роботи коледжу / В. В. Деміденко // Засоби навчальної та науково-дослідної роботи. – 2015. – Вип. 44. – С. 73-84. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu_zntndr

2. Міськова Н. Формування професійної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі методико-математичної підготовки [Електронний ресурс] / Н. Міськова // Нова пед. думка. – 2011. – № 2. – С. 123–126. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Npd.

3. Сергійчук О. Професійна компетентність майбутнього учителя у системі підготовки до педагогічної діяльності / Олена Сергійчук // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – Умань, 2011. – Вип. 4 (ч. 2). – С. 198–206.

ПРОФЕСІЙНА СОЦІАЛІЗАЦІЯ ФЕРМЕРІВ СЕНЕГАЛУ: СОЦІОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ

Альберт Нестор Діатта

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Сільське господарство є одним із основних і ключових завдань у сфері сталого розвитку, оскільки має на меті вирішення не лише

питань продовольчого характеру, а й питань екологічної безпеки. Сільське господарство знаходиться в центрі складних соціальних проблем і є ключовим економічним важелем для суспільства.

Питання професійної соціалізації працівників сільського господарства особливо актуалізується на сучасному етапі розвитку суспільства, так як особливо гостро ця проблема постає в контексті концепції «продовольчої безпеки».

Розробка програм і проектів соціально-економічного розвитку нерозривно пов'язана з розробкою концепції професійної соціалізації фермерів та працівників сільського господарства [1].

Так, Сенегальський інститут сільськогосподарських досліджень (створений в 1974 році) сприяє підтримці продуктивності праці у сфері сільського господарства. Зростання продуктивності праці можливе за рахунок інвестицій у людський капітал, зокрема у навчання потенційних працівників сільського господарства та підвищення їх кваліфікації.

Сенегал, до прикладу, є сільськогосподарською країною за покликанням, і тому не досягне значних соціально-економічних результатів без розвитку сільського господарства. У зв'язку з цим, необхідною в розробка і впровадження політики підтримки сільськогосподарських виробників.

Необхідним є також розробка нових методів в управлінні своїми цінними природними ресурсами, а також ефективна поведінка членів суспільства, що має на меті раціональне використання природних ресурсів.

Наукові досягнення теж важливо спрямувати для сільськогосподарської революції та для досягнення стійкого розвитку сільського господарства в довгостроковій перспективі, ці заходи принесуть користь всім та збережуть природу та екосистему [2].

Саме ця практика знаходить своє відображення в розроблених критеріях компаній, які займаються розробкою і впровадженням проектів у сфері сільського господарства. Прикладом таких компаній є: великі державні компанії, такі як: SODEVA, SAED, SODAGRI і ONCARD. Але є й неурядові (громадські) організації, фермерські асоціації, жіночі рухи, які організуються і підтримуються НУО. Є також донори, які ініціюють проекти.

Зростання населення призводить до зростання потреби в продовольстві. Потрібно зосереджувати увагу на створенні нових способів, більш сучасних сільськогосподарських технологій, що сприятимуть зростанню продуктивності та результативності праці.

Ідея полягає в тому, щоб нагодувати нинішнє населення, і що «завтра» кількість населення може досягнути 9 млрд. жителів, зокрема, за оцінками експертів це може статися у 2050 році.

Тому, необхідним є побудова системи цінностей, в основі яких покладений принцип раціонального використання природних ресурсів. Ми маємо взяти відповідальність за все, що відбувається у суспільстві на себе, а також усвідомити свою відповідальність перед майбутніми поколіннями.

Важливими є також розробка та впровадження комплексу заходів з пов'язаних з подоланням нерівності («розвинені-нерозвинені країни», «бідні-багаті»), а також імплементація принципу солідарності між усіма країнами світу.

1. MBALO NDIAYE, « Sénégal, Agricultural Situation, Country, Report 2007 », sur USDA Foreign Agricultural Service, 1/17/2007 (consulté le 6 janvier 10)

2. Thierry ARDOUIN : Collection: Fonctions de l'entreprise, Dunod 2013 - 4ème édition - 304 pages - 152x240 mm EAN13 : 9782100595235

ЕКОЛОГІЧНА ОСВІТА В УКРАЇНІ

Зінченко Марія

Східноєвропейський університет імені Лесі Українки, м Луцьк

Екологічна освіта і виховання орієнтуються на активну взаємодію людини з природою, побудовану на науковій основі, на сприйманні людини як частини природи. Екологічні знання, доповненні ціннісними орієнтаціями, є основою екологічної культури та екологічного мислення. Вони сприяють усвідомленню цінностей, допомагають вирішенню комплексних екологічних проблем, що стоять перед людством, забезпечують комфортність його проживання у майбутньому, сприяють збереженню та примноженню унікальної різноманітності всієї біоти. Отже, цілеспрямований розвиток системи екологічної освіти і виховання сприяє формуванню та розвитку екологічної культури [1].

В нашій державі екологічна освіта вирішує три основні функції:

1. Формує адекватні екологічні уявлення, тобто уявлення про взаємозв'язки в системі "Людина - Природа - Суспільство" і в самій природі. Це дає змогу дитині знати, що і як відбувається у світі

природи, між людиною і природою, між природою і суспільством і як варто діяти з погляду екологічної доцільності.

2. Формує ставлення до природи. Екологічні знання не гарантують екологічно доцільної поведінки особистості, для цього необхідно ще й відповідне ставлення до природи.

3. Формує систему умінь, навичок і стратегій взаємодій із природою.

Крім зазначених соціальних функцій, екологічна освіта виконує ще й такі функції:

1. Розвиває комунікативні можливості дитини через з'ясування понять, які є необхідним компонентом сучасного комунікативного мінімуму кожної людини незалежно від її освітнього і соціального стану. Не обізнаний із цими поняттями громадянин не може адекватно сприймати значну частину сучасної інформації, що поширюється в суспільстві і стосується природи, здоров'я, умов, які створюють небезпеку для життя окремої людини і нації в цілому. Без цих відомостей сучасна людина не може бути вільною щодо прийняття всього спектра доцільних рішень: від простого "Я" до державного "Ми".

2. Виконує важливу інформативну функцію, оскільки екологія надає громадянам всебічну інформацію про природне середовище, природні ресурси, які становлять матеріальну основу існування людини, з'ясовує місце людини в природі, її зв'язки з нею і Всесвітом. Усе це забезпечує набуття навичок контакту і спілкування людини з живою і неживою природою, формування цілісного погляду на дійсність, взаємодію людини з людиною і людини з природою. Молода людина вчиться розуміти системний принцип організації життя та природи, і що дуже важливо, у її свідомості на психоемоційному рівні своєчасно створюється система ієрархії таких цінностей, які становлять необхідну передумову раціонального існування нації, держави й особистості в ній.

3. Екологічна освіта і виховання формують особистість учня, молодшої людини й громадянина, розвиваючи здебільшого їхню психоемоційну та інтелектуальну сфери, здатність логічно мислити, уміння передбачати наслідки своєї поведінки в природі та суспільстві, формувати ставлення до природи як світу свого буття, усвідомлювати свою долю як долю нашої планети, а долю Землі як свою особисту.

1. Максимюк С. П. Педагогіка : Навчальний посібник для студ. вищ. навч. закладів / С. П. Максимюк. – К. : Кондор, 2005. - С. 17-23.

ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я ЯК ЧИННИК СУСПІЛЬНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ ТА ПОКАЗНИК РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Кузьмук Ольга Миколаївна

Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки (м. Луцьк)

Здоров'я населення країни – це не лише інтегральний показник соціального благополуччя, але й важлива складова забезпечення «сталого розвитку» суспільства, об'єктивний критерій суспільного розвитку, та, зрештою, один з найважливіших ресурсів суспільства та основа його процвітання.

Питання здоров'я людини та здоров'я нації є особливо актуальними на сучасному етапі розвитку українського суспільства, та виходять на перший план при вирішенні внутрішніх і зовнішніх завдань розвитку країни.

Здоров'я населення – медико-демографічна та соціальна категорія, що відображає фізичне, психологічне, соціальне благополуччя людей, які здійснюють свою життєдіяльність у визначених соціальних спільнотах [2].

Громадське здоров'я – це не лише сукупність характеристик і ознак індивідуального здоров'я. Воно містить і соціально-економічні показники, та розглядається як результат соціально опосередкованих впливів, які виявляються через спосіб життя людини, групи, населення; це характеристика однієї з найважливіших властивостей, якостей суспільства як соціального організму; складовий чинник внутрішнього валового продукту, функція та похідна суспільства [1, с. 4].

Умови праці, умови проживання, доступ до медичних послуг та їхня якість, система мінімального соціального захисту, водопостачання, сільське господарство, виробництво продуктів харчування, можливість працевлаштування це далеко не повний перелік факторів, які впливають на стан громадського здоров'я. Крім того, слід пам'ятати, що один із найважливіших факторів, які впливають на здоров'я, – це освіта. Формальна освіта у навчально-виховних закладах чи неформальна – у родині, громадах, суспільстві – поліпшує можливості працевлаштування, підвищення доходу, соціального статусу й озброює людей навичками досягнення благополуччя, подолання особистих та суспільних проблем [3].

Якість здоров'я є теж показником, що характеризує життєздатність всього суспільства, як соціального організму та оцінює

можливості його безперервного гармонійного зростання й соціально-економічного розвитку.

Сприяння покращенню здоров'я базується на системному, комплексному, цілісному підходах до охорони та зміцнення здоров'я окремої людини й суспільства загалом, а також передбачає координацію виконання на державному, регіональному та місцевому рівнях, державних і неурядових програм. За умови узгодженої дії професіоналів та волонтерського сектора у співробітництві з державними та приватними організаціями можливе досягнення успіху в покращенні здоров'я населення.

Розвиток потенціалу громади заради здоров'я забезпечує залучення громади до прийняття рішень, активізація громадянського суспільства з метою посилення ролі громад у вирішенні питань та проблем, пов'язаних зі сприяння покращенню стану громадського здоров'я в суспільстві.

А для цього необхідним є проведення конкретних та ефективних дій, шляхом прийняття рішень, планування та реалізація заходів з метою досягнення поліпшення громадського здоров'я.

Покращення громадського здоров'я в контексті розвитку громади – це забезпечення доступу членів громади до потрібної інформації, навчання методам створення проектів сприяння здоров'ю шляхом залучення фінансової підтримки, посилення спроможності діяти на користь громадського здоров'я.

1. Глоссарий терминов по вопросам укрепления здоровья. Всемирная организация здоровья. Женева, 1998. – 48.
2. Norheim L. Community Development for Health: a resourceguide for health workers. – Lancaster, 1999. – 105 p.
3. Моніторинг і оцінка діяльності з формування здорового способу життя / О. М. Балакірева, О. О. Яременко, Р. Я. Левін та ін. – К., 2005. – 132 с.

ОСОБЛИВОСТІ ГЕНДЕРНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ЗА ДОПОМОГОЮ МУЛЬТИПЛІКАЦІЇ

Нижник Олеся

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Мультиплікація як засіб розвитку особистості в сучасних трансформаційних умовах має широкий набір потенційних

можливостей у впливі на підростаюче покоління.

Мета – тезово розкрити та показати особливості гендерного виховання дітей молодшого шкільного віку засобами мультиплікації.

Дж. Ван Евра, звертає увагу на зв'язок між переглядом телебачення та гендерною стереотипною поведінкою, а також між рівнем когнітивного розвитку дитини і впливом телебачення на гендерну детермінацію. Тобто діти, яким не вистачає розуміння та інформації в конкретній сфері, прийматимуть ті упереджені або стереотипні гендерні ролі, які буде пропагувати телебачення [1].

Є три можливості отримання інформації про моделі поведінки та світогляд для дитини. Саме у дитячому та підлітковому віці відбувається накопичення різних варіантів поведінки, реакції на життєві ситуації та емоції та засвоєння суспільного ідеалу. Наприклад, якими мають бути «справжній чоловік» або «справжня жінка», що є «ідеальною родиною», чим мають займатися чоловіки і жінки, коли виростуть, щоб бути успішними, тощо.

Перший варіант наслідування моделей поведінки і світогляду – від дорослих. Це батьки, знайомі, вихователі, вчителі, а згодом улюблені актори, публічні діячі, які є для дитини авторитетами та підсвідомо асоціюються з успішністю через публічність.

Другий варіант наслідування – від однолітків. Тут спрацьовує інший механізм, який також пов'язаний із підсвідомим бажанням бути в центрі уваги, щоб «похвалили/насварили», але головне – помітили. Саме тому діти так часто наслідують асоціальну поведінку та «погані» думки, бо тих, хто діє «недобре», усі помічають.

Третій варіант є найскладнішим, оскільки пов'язаний не з соціальною, а насамперед із культурно-духовною сферою, і, на відміну від двох попередніх, чітко не прослідковується. Це наслідування світогляду і моделей поведінки від «культурних взірців» серед яких і герої мультфільмів, яких реально не існує, але з ким себе асоціює глядач.

Діти часто наслідують улюблених персонажів мультфільмів, відтворюючи таким чином не лише поведінку героїв, а й ті цінності, норми, ідеали та морально-етичні конструкти, які вони транслюють. Невипадково герої дитячих мультфільмів представляють виключно один із полюсів континууму «поганий – хороший персонаж», адже вловити усі відтінки ціннісно-морального образу мультиплікаційного героя дитина ще не здатна.

Нами було проведено дослідження, в якому брали участь 38 дітей (19 хлопчиків і 20 дівчаток) 8-10 років. В опитування анкети

входило ряд відкритих питань, що стосувалися улюблених мультфільмів, визначення, яким мультфільмам діти надають перевагу, героїв, їхніх якостей залежно від статей.

Як результат проведеного дослідження ми виявили значиму різницю у поглядах на типові чоловічі і жіночі образи дівчат і хлопців. Найпопулярніші серед дітей шкільного віку мультфільми, згідно аналізу, герої яких наділені не такими уже й типовими для статей характеристиками. Однак частка героїв чоловічої статі значно переважає представників жіночої. Проте немає великої різниці у поглядах дітей на типовий образ жінки/чоловіка, їх рис, їх професію, що свідчить про те, що частота перегляду мультфільмів не є визначальним фактором впливу мультфільмів на дітей.

1. Хомська Ю. Вплив мультиплікаційних фільмів на формування гендерних стереотипів у дітей молодшого шкільного віку [Електронний ресурс] / Ю. Хомська – Режим доступу до ресурсу : <http://naub.oa.edu.ua/2014/vplyv-multyplikatsijnyh-filmiv-na-formuvannya-hendernyh-stereotypiv-u-ditej-molodshoho-shkilnoho-viku/>. –Заголовок з екрана.

АКТУАЛЬНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ МАЙБУТНІМИ УЧИТЕЛЯМИ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Остапівська Ірина

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

В епоху активної інформатизації усі сфери суспільного життя вимагають від особистості сформованості певного рівня інформаційної компетентності. Як свідчать численні наукові дослідження та спостереження за освітньою практикою, формування і розвиток цієї якості потрібно розпочинати ще у початкових класах. Тому постійної актуалізації вимагає питання компетентності у сфері інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) учителів 1–4 класів, а значить – і студентами спеціальності "Початкова освіта".

Варто зазначити, що різноманітні аспекти ІКТ, їх особливості в освіті та початковій школі зокрема досліджували чимало учених. Серед них варто відзначити праці В. Андрієвської, М. Жалдака, О. Коршунової, Н. Морзе, К. Нісімчук, О. Пехоти, О. Рибалко,

О. Спіріна, О. Суховірського, Н. Олефіренко, О. Пометун, Е. Федорчука та ін.

Як свідчить аналіз наукових праць із теми доповіді, сьогодні для найменування технологій застосування інформаційних технологій в освіті використовують цілу низку певною мірою синонімічних термінів: сучасні інформаційні технології навчання (СІТН), нові (новітні) інформаційні технології навчання (НІТН), інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) навчання (інколи для спрощення – просто ІКТ). Їх можна означити як методологію і технологію навчально-виховного процесу з використанням новітніх електронних засобів навчання й у першу чергу ЕОМ [3].

Як свідчить аналіз систем освіти у різних державах, характерною особливістю початкової освіти в багатьох країнах є те, що практично усі предмети викладаються в початкових класах одним учителем [2]. Така організація навчально-виховного процесу надає різноманітні можливості для використання ІКТ. Завдання учителя при цьому полягає у тому, щоб оптимально ними скористатися, оскільки це сприяє підвищенню ефективності навчання у цілому. Такий прогрес досягається завдяки наступному: 1) широким зображувальним можливостям; 2) збільшенню кількості доступної інформації; 3) можливості моделювання спільної діяльності учня і педагога; 4) широкій діалогізації навчального процесу, розширенню кола об'єктів "спілкування"; 5) гнучкості управління навчальною діяльністю на основі широкого варіювання поля самостійності, індивідуалізації навчання [1]. Проте, "зловживання" комп'ютерною підтримкою навчально-виховного процесу у початкових класах значно знижує його ефективність: учні відчують брак уваги, у них сповільнюється формування навичок міжособистісної комунікації, знижується потреба у соціалізації, крім того надмірне використання ІКТ позбавляє їх ефекту новизни, що знижує пізнавальну активність молодшокласників.

Саме тому сучасний студент-майбутній учитель початкової школи повинен максимально опанувати знання, уміння та навички у сфері ІКТ, постійно працювати над підвищенням рівня сформованості власної інформаційної компетентності. Навчитися аналізувати доцільність їх використання.

1. Волкова Н. П. Педагогіка : Посібник для студентів вищих навчальних закладів / Наталія Павлівна Волкова. – К. : Видавничий центр "Академія", 2001. – 576 с. – (серія "Альма-матер").

2. Информационные и коммуникационные технологии в образовании : Монография / Под ред. Бадарча Дендева. – М. : ИИТО ЮНЕСКО, 2013. – 320 с.

3. Федорчук Е. І. Сучасні педагогічні технології : Навчально-методичний посібник / Автор-укладач Е. І. Федорчук. – Кам'янець-Подільський : "Абетка", 2006. – 212 с.

СОЦІАЛЬНА РОБОТА З РІЗНИМИ КАТЕГОРІЯМИ ЗАСУДЖЕНИХ

Сохач Ольга

СНУ ім. Л. Українки, м. Луцьк

В Україні на даний момент пенітенціарна система потребує вдосконалення та впровадження дієвих форм її активізації. Так соціальні працівники в недостатній мірі обізнані з методами і формами соціальної роботи з різними категоріями засуджених у виправних установах. Це призводить до того, що засудженому буде важко адаптуватися в постпенітенціарний період, тобто постійні конфлікти, стреси, фрустрація, можуть негативно вплинути на психіку засудженого, і це приведе до постійних нервових зривів, які будуть негативно впливати на його здоров'я в першу чергу, і на його психічний та фізичний стан.

В даному дослідженні здійснюється спроба доведення того, що соціальна робота з різними категоріями засуджених є важливою проблемою сучасного українського суспільства. Адже на сьогодні соціальна робота в пенітенціарних закладах є дуже актуальною, і не в достатній мірі розроблена. Основою даного дослідження стали наукові праці таких дослідників як Холостова Є.І., Фірсов М. В, Студьонова Є.Г. та інші, а також матеріали проведених теоретичних та емпіричних досліджень.

Практика показує, що нерідко позитивні особистісні зміни в засуджених не витримують іспит на міцність, оскільки після звільнення засуджені стикаються з байдужістю суспільства, потрапляють в несприятливе соціальне мікрооточення. Тому засудженим необхідна кваліфікаційна допомога щодо формування в них готовності до вирішення соціальних проблем після звільнення.

Також особливу увагу потрібно приділити такій категорії як соціальна робота з засудженими, які мають алкогольну та наркотичну залежність, тобто особи цієї категорії повинні залучатися до заходів

первинної, превентивної профілактики, спрямованої на підтримку і розвиток умов, що сприяють збереженню фізичного, особистісного та соціального здоров'я, і на попередження несприятливого впливу на нього факторів природної та соціальної сфери.

Аналіз показує, що серед засуджених найбільш вразливою категорією є жінки та неповнолітні, оскільки вони потребують особливого індивідуального підходу.

Соціальна робота з даною категорією засуджених проводиться в тісній взаємодії з психологічною службою виправної установи. У всіх колоніях існують кабінети психолога, є кімнати психологічного розвантаження.

Існують різноманітні шляхи допомоги жінкам у місцях позбавлення волі такі як: дослідницька робота, постійні моніторинги дотримання прав у жіночих колоніях та слідчих ізоляторах, визначення нагальних проблем ув'язнених жінок, розробка реабілітаційних програм, проведення групових занять, забезпечення релігійних потреб, проведення свят, надання жінкам різних видів консультації [2, с. 166].

Ще однією складною категорією засуджених є підлітки. Особливу увагу треба приділяти засудженим сиротам та особам які залишилися без батьківського піклування. З метою забезпечення їх робочими місцями і житлом, встановити контакт з місцевою адміністрацією. Потребуючим вихованцям при звільненні, адміністрація виховної колонії повинна забезпечити одягом і взуттям.. Велику роботу в соціальному плані доводиться проводити із тими вихованцями, які ставши повнолітніми, переводяться у виправну колонію. При цьому виникає ряд проблем, пов'язаних із соціальною адаптацією вихованців в виправну колонію. Соціальне середовище є складним за структурою і вимагає особливого підходу. Тому проведена у виховних колоніях соціальна робота з підлітками, полягає постійному соціальному супроводі вихованців, пов'язаних з майбутнім поверненням в суспільство повноцінними громадянами.

Також однією з найважливіших категорій, є соціальна робота з засудженими похилого віку та інвалідами в місцях позбавлення волі, з ними проводиться з урахуванням правових, індивідуально-психологічних, соціально-психологічних, а також психолого-педагогічних чинників, які створюють необхідні умови реабілітації та соціальної адаптації цієї категорії засуджених. При цьому особлива увага приділяється їх практичній підготовці до звільнення з місць

позбавлення волі, а також соціально-побутової та трудової реабілітації [1, с. 32].

Таким чином, соціальна робота в умовах пенітенціарної системи не повинна припинятися із закінченням виконання покарання, так як колишній в'язень потребує ресоціалізації та адаптації до зовнішнього світу, його правилами і нормами, на відміну від інших співробітників пенітенціарного персоналу, соціальний працівник об'єктивно змушений займати особливе місце, він є посередником не тільки між владою і громадянином, а й між філософією покарання і ворожою філософією злочинного світу, змушуючи прихильників цих філософій шукати соціально прийнятні точки дотику. Тобто якщо посилити вплив інститутів громадянського суспільства на процес виконання кримінальних покарань, поліпшити умови утримання засуджених, неухильно дотримуватися їх права, надаючи можливість соціальної реабілітації та соціальної допомоги у період відбування покарання і після звільнення, то це призведе до скорочення відсотка рецидивної злочинності.

1. Васильченко О. А. Соціальна робота в пенітенціарній системі : сучасний стан і перспективи розвитку / О. А. Васильченко // Грані. – 2013. – № 12. – С. 31–37.

2. Лучко С. В. Соціальна робота із засудженими як напрям функціонування пенітенціарних систем зарубіжних країн / С. В. Лучко // Науковий вісник ХДУ. Серія : Юридичні науки. – Херсон, 2014. – Вип. 4. – С. 166–169.

УЯВЛЕННЯ ПРО ГРОШІ У СТРУКТУРІ ЕКОНОМІЧНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ СУЧАСНИХ ПІДЛІТКІВ

Шолота Оксана

СНУ ім. Лесі Українки, м. Луцьк

Дослідження економічної свідомості, має першочергове практичне значення. Зміни економіки реалізуватиме молодь, яка є економічним потенціалом України. **Актуальність** теми зумовлена еволюцією вимог до економічної соціалізації.

Мета дослідження – порівняння економічної соціалізації економічно депривованих і фінансово забезпечених підлітків.

Методи: теоретичні – аналіз та узагальнення відомих досліджень з проблеми економічної соціалізації; емпіричні:

проективна методика «Незавершені речення» (М. Семенов), «Дослідження економічних проблем» (О. Голубева), порівняння економічно депривованих підлітків та фінансово забезпечених.

Вибірка досліджуваних включає дві групи: перша - 30 учнів 13-14 р. загальноосвітньої школи-інтернату I-III ст. правознавчого ліцею та друга – 30 учнів 13-14 р. загальноосвітньої школи I-III ступенів № 22 м. Луцька.

Дослідження економічної соціалізації підлітків в Україні здійснювали: Т. Говорун, Н. Дембицька, І. Зубіашвілі, Лавренко, В. Москаленко, Л. Хитрош. В. Москаленко окреслює її як соціально-психологічний процес входження індивіда в економічну систему суспільства [3, 3]. Саме у підлітковому віці важливе засвоєння зразків економічної поведінки.

І. Зубіашвілі дослідила, що ставлення українських старшокласників до грошей суперечливе та нерациональне, переважають негативні оцінки монетарної дійсності [2, 340].

Ю. Терлецька розглядає економічну депривацію як видовий прояв психічної, зниження дієспроможності психіки через незадоволення економічних потреб [3, 41]. А Я. Гошовський визначає її як психологію бідності, коли напротивагу поняттю «золотий мільярд» решта планети є суспільством бідних, яке часто ледь не голодує [1].

За допомогою методики «Незакінчені речення» (М. Семенов) ми дослідили ставлення підлітків до грошей і виділили 4 категорії, залежно від результатів (табл. 1) [2, 397].

Таблиця 1

Уявлення підлітків про гроші

Уявлення про гроші	Група №1	Група №2
Це засіб для життя.	60 %	47 %
Це головне в житті.	7 %	–
Це не головна цінність.	33 %	53 %
Відсутність грошей це – перешкода.	20 % загальної кількості	–

За допомогою методики «Економічні проблеми» (О. Голубева) [4] ми дослідили знання економічних явищ дітей школи-інтернату, які робили більше помилок у завданнях щодо: попиту – 6,6 % неправильних відповідей, конкуренції – 4,3 % і 13, 3 % (I і II група

відповідно), ціноутворення – 22 % і 30 % і банкової системи – 8,7 % та 40 % помилок.

Отже, ми виявили, що всі учні наділяють гроші негативними характеристиками. Досліджувані пов'язали їх зі «здоров'ям», продовживши незакінчені речення словами «купляти здоров'я» та відзначили, що гроші забезпечують комфорт, розваги, досягнення та владу. Підлітки школи-інтернату надають грошам більшого значення, пов'язують їх зі здоров'ям і засобом існування, але гірше знають економічну дійсність. Учні звичайної школи частіше асоціюють гроші зі «злом» та «поганими людьми», але виявляють готовність працювати «заради грошей» та «допомагати грошима».

1. Гошовський Я. Психологічні особливості феномену депривації [Електронний ресурс] / Я. Гошовський. – Режим доступу: <http://hoshovskyi.blogspot.com/2013/06/blog-post.html>

2. Москаленко В. В. Соціально-психологічні закономірності становлення економічної культури молоді : монографія/ В. В. Москаленко. – Київ: Пед. думка, 2015. – 405 с.

3. Терлецька Ю. М. Вплив соціальної та економічної депривації науково-педагогічних працівників на їх професійну діяльність / Ю. М. Терлецька. – Івано-Франківськ : Вид-во Прикарпат. нац. ун-ту ім. В. Стефаника, 2014. – 350 с.

4. Golubeva E. V. Deformations in Economic Consciousness of Children Raised in Orphanages [Electronic resource] E. V. Golubeva. – Available from: <http://sgo.sagepub.com/content/5/3/2158244015604191#sec-2> (Cited 29.11.16).

**ЗНАЧЕННЯ ТА ВПЛИВ РИМСЬКОЇ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ
НА РОЗВИТОК ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА**

Антонович Марія, Коренга Юлія

Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки, м. Луцьк

Розвиток сучасної вітчизняної науки зумовлює підвищення інтересу до проблематики генезису правової системи, інститутів та галузей права. Зокрема, останнім часом зріс інтерес до історії ролі та значення впливу римського права на розвиток європейського права.

Римське право посідає особливе місце в історії розвитку правових систем людства. Вже давно не існує Давньоримської держави, немає практичного застосування її права, проте інтерес до нього ніколи не зникав. Завдяки вдосконаленню його правових положень, конструкцій, прогресивним правовим ідеям та засадам воно мало позитивний вплив на розвиток правових систем багатьох держав Європи.

На нашу думку, римське приватне право є своєрідною історико-правовою пам'яткою, вивчення якої дає можливість зрозуміти походження і сутність більшості правових засад та інститутів сучасних правових систем тих держав, які зазнавали впливу римського права. Історичне значення римського права для України зумовлено тим, що протягом тривалого часу воно у класичному та греко-римському (візантійському) варіанті впливало на формування і розвиток українського права і продовжує впливати на формування концепції приватного права України у сучасних умовах. На думку О.А. Підпригори та Є.О. Харитонова, «довершеність системи римського права, що ґрунтувалася на ідеях природного права, засадах справедливості, порядності, доброчесності, зумовила періодично повторювані спроби відродити дух римського права, використати його найбільш вдалі знахідки та рішення» [4, с. 3]. Ці спроби, що отримали у сукупності назву «рецепція римського права», стали одним із найпереконливіших доказів того, що воно й через багато сотень років після падіння Римської імперії зберігало свою значущість і практичну цінність, внаслідок чого стало базовим «материнським правом для майже всіх європейських правових систем, зокрема романо-германської системи права [5, с. 18].

Зазначимо, що в історії вчень про державу і право римське

право займає особливе місце, оскільки пережило створивший його народ та, образно кажучи, двічі підкорило світ. Визнано, що в праві інших держав немає такої великої кількості перевірених довгим досвідом юридичних норм і конструкцій, як у римському, його універсальність – це закономірний наслідок історичного розвитку Риму [3, с. 12].

Римське право – зразок юридичної техніки. Воно вражає своєю математичною вірністю, буквально числівою відповідністю між словами і думками. Цю особливість римського права описав дореволюційний романіст професор Московського університету Н.І. Крилов, сказавши, що римські юристи виражали ідеї метричною мовою, говорили як би числами [2].

У галузі цивільного права найбільш яскраве вираження рецепції римського права це Французький цивільний кодекс 1804 року, або Кодекс Наполеона, що відтворює як риси класичної форми римського права, так і саме римське класичне право. Статті цього Кодексу пронизані римським правом, а в галузі зобов'язань у ньому зберігаються без зміни римські концепції зобов'язань та римська термінологія [3, с. 45].

В Україні процес рецепції римського права продовжується і понині, але в сучасній інтерпретації. Рецепції піддаються насамперед універсальні норми, а потім вже перероблені й розвинені національними законодавствами.

У науці римського приватного права вчені-правознавці визначають два види рецепції римського права: пряму та опосередковану (похідну). Пряма рецепція римського права передбачає запозичення римських правових ідей і правових рішень із першоджерел; опосередкована (похідна) здійснюється не лише через запозичення римських першоджерел, а й через ті системи права, де рецепція відбулася раніше. Опосередкована рецепція характерна для колишніх європейських країн, котрі в зв'язку з певними обставинами виявилися на узбіччі загальних тенденцій розвитку європейського законодавства, що творилося внаслідок поєднання засад римських та національних. Цілком слушно зауважив професор Е. Харитонов, що для визнання можливості рецепції римського приватного права в Україні, її типу і наслідків необхідно з'ясувати, до якого виду цивілізації належить українська культура [5, с. 19].

Висновок. Відчувається, що авторів Цивільного кодексу України привабила романо-германська правова система, до якої наближена українська сучасна правова система, хоч вона має певні

особливості. Творці Цивільного кодексу України вивчали й інші діючі цивільні кодекси західноєвропейських держав і використали все цінне, що увійшло до скарбниці світової цивілістики [3, с. 16].

Таким чином, римське право деякою мірою – міжнародний елемент, основа загальноєвропейського права. Його поняття і методи – свого роду есперанто європейської юриспруденції і правознавства. У багатьох законодавствах, у тому числі й українському, римські терміни збереглися в незмінному вигляді. Римське право – це частина світової культури. Нарівні з християнством, класичною літературою та мистецтвом воно входить складовим елементом у світову цивілізацію.

1. Казанцев Л.Н. Значение науки римского права / Л.Н. Казанцев // Университетские Известия. – К., 1893. – С. 11–12.

2. Крылов Н.И. Об историческом значении римского права в области наук юридических. – М., 1838. – С. 65–72.

3. Орач Є.М. Римське приватне право: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Є.М. Орач, Б.Й. Тищик. – К.: Ін Юре, 2012. – 392 с.

4. Підпригора О.А. Римське право / О.А. Підпригора, Є.О. Харитонов. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 512 с.

5. Харитонов Є.О. Рецепція римського права у Статутах Великого князівства Литовського: чинники, передумови та деякі результати / Є.О. Харитонов, О.І. Харитонova // Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. праць / редкол. С.В. Ківалов (голов. ред.), та ін.; відп. за вип. Ю.М. Оборотов. – Одеса, 2009. – С. 18–23.

ПОКАРАННЯ ЗА «РУСЬКОЮ ПРАВДОЮ». СИСТЕМА ТА ВИДИ

Бжола Аліна, Коренга Юлія

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

Багато понять, які регулювали відносини людей при родоплемінному ладі, були перенесені в цивілізоване суспільство. Це перш за все відноситься до поняття "злочин", котрий трактувався як образа, що наносила певні матеріальні та моральні збитки. Об'єктами злочину були особистість і майно.

У сучасній вітчизняній юридичній науці великого значення набувають порівняльно-правові дослідження . На нашу думку,

наукову значущість мають, насамперед, ті порівняльно-правові розробки, що тісно поєднуються з історичними дослідженнями. У цьому випадку якісно і об'єктивно відображається реальна обстановка історичного періоду, відтворюються умови, за яких існували правові норми та інститути, стає зрозумілим причинно-наслідковий характер їх змін тощо. Системі покарань у цілому або окремим її видам були присвячені праці О. Рейца, І.Д. Беляєва, О.О. Малиновського, М.Ф. Владимирського-Буданова, В.І. Сергієвича, М.О. Максимейка, М.П. Загоскіна, С.І. Вікторського, аналіз праць цих видатних вчених свідчить про високий рівень дослідження кримінального права Київської Русі.

Залишаючи за злочиним назву “обида”, “Руська Правда” робила поступку звичаєвому праворозумінню. На визначення кваліфікації злочинів суттєво вплинула та обставина, що “Руська правда” була кодексом приватного права - усі її суб'єкти були фізичними особами. [2]. Застосування покарання залежало від соціального становища як злочинця, так і потерпілого. Проголошувався класовий характер покарання. Посягання на життя, честь і майно феодалів каралося суворіше, ніж посягання на життя, честь і майно простих вільних людей давньоруського суспільства. Відсутність фізичних кар у системі покарань Київської Русі пояснюється негативним ставленням до них у давньоукраїнському суспільстві, абсолютним їх несприйняттям. [1]

Система покарань за Руською правдою досить проста. У Київській Русі існували такі види покарань : віддання на поталу, віра (штраф) та інші.

Серед злочинів проти особи розрізняють злочини проти життя - вбивство (навмисне, ненавмисне), тілесної недоторканості, честі й свободи особи.

Покарання, за «Руською Правдою», були досить м'якими. До монголо-татарської навали Русь (чи не єдина в Європі) не знала смертної кари як юридично санкціонованого вбивства. Щоправда, літопис засвідчує її застосування в окремих випадках за державні злочини. Так, у 1068 р. були страчені через повішення учасники повстання проти князівської влади. Зазвичай існувала й кровна помста, яку сини Ярослава Мудрого замінили на грошову віру. Історично кровна помста склалася як обов'язок роду потерпілого розправитися зі злочинцем. Зауважимо, однак, що в цьому випадку йшлося виключно про вбивство вільної людини вільною людиною.[5]

Метою покарання було насамперед відшкодування збитків

потерпілому та його родичам, а також поповнення державної казни. Найдавнішою формою покарання була помста злочинцю з боку потерпілого або його родичів. Тяжким покаранням у вигляді грошового стягнення була віра – грошовий штраф у 40 гривень, який стягувався на користь князя за вбивство вільної людини. Це була величезна сума, непосильна для простої людини (досить сказати, що князівський кінь оцінювався в 3 гривні). Подвійна віра в розмірі 80 гривень накладалася за вбивство огнищанина, далі – князівських мужів (статті 19, 22 К П.; ст. 3 П. П.). Подвійна віра у 80 гривень – наочна ілюстрація існування привілеїв, посиленого захисту життя представників класу феодалів. Переважним видом покарання згідно з «Руською Правдою» було грошове стягнення з майна злочинця, яке складалося з двох частин: одна частина вилучалася на користь князя, а друга – як компенсація за заподіяний злочином збиток – надходила потерпілій стороні. За вчинення таких злочинів, як відсікання ноги, руки, носа, виколування очей, убивство жінки, стягувалася - «полувіра», тобто штраф у розмірі 20 гривень (статті 27, 88 П. П.). «Руська Правда» передбачала і такий вид покарання, як продаж – грошовий штраф, котрий стягували зі злочинця на користь князя за вчинення інших злочинів проти особи, а також за більшість майнових злочинів. Вищою мірою покарання, за «Руською Правдою», був так званий «потік і розграбування». [4]

Значний лібералізм «Руської Правди» пояснюється значним впливом батька Ярослава Мудрого Володимира Мономаха, який був визнаним моральним авторитетом того часу й закликав у своєму знаменитому «Повчанні»: «Ні правого, ні винуватого не убивайте і не веліть убивати його. Якщо навіть заслуговуватиме смерті, і то не погубляйте жодного християнина. Ухиляйтесь від зла, творіть добро, шукайте миру, проганяйте зло і живіть на віки вічні» [5, с. 86].

Отже, моральні засади суспільства на кожному етапі його історичного розвитку справляють визначальний вплив на ставлення людей до злочинів, необхідності покарання за них, а також вибір засобів і методів покарання.

1. Падох Я. Ідеї гуманності і демократизму в карному праві Княжої України / Ярослав Падох // Науковий Збірник Українського Вільного Університу у. –1948. – Т.5. – С. 111-128

2. Терлюк І.Я. Огляд історії кримінального права України. Навчальний посібник.- Львів: Ліга-Прес, 2007. – 92 с.

3. Кульчицький В. С., Тищик Б. Й. Історія держави і права

Україні: Підруч. для студ. вищ. навч. закл. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2008. - 624 с

4. Колісник С., Литвин Р., Яровенко Т. Коротка історія злочинів і покарань: Методичні матеріали факультативного курсу для учнів освітніх закладів пенітенціарної системи України (Другий розділ). / Сергій Колісник, Роман Литвин, Тетяна Яровенко. – Кіровоград, 2015. – 40 с.

5. Володимир Мономах Поучення/ Володимир Мономах // Літопис Руський / пер. Л. Махновця. – К. : Дніпро, 1989. – С. 85–89

СИСТЕМНА ПРОТИДІЯ КОРУПЦІЇ ЯК ФАКТОР СТАЛОГО СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Пакуліна Ганна Сергіївна

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
(м. Харків)

Функціональне зміщення держави в процесі від власне управління до регулювання багаторівневого територіального управління створюватиме умови, за яких така ознака корупції в державному управлінні України, як системність, втратить сприятливе середовище для свого існування. За макроекономічними і політекономічними дослідженнями, корупція є найбільшою перепорою до сталого економічного зростання і розвитку, здатною поставити під загрозу будь-які перетворення.

Спостерігаються негативні наслідки від корупції у соціальній сфері: поглиблення соціальної нерівності громадян України, збільшення соціальної напруги в суспільстві. Корупція є одним із основних чинників роздвоєння суспільства на офіційне і неофіційне, внаслідок чого в рамках суспільства паралельно співіснують дві соціальні підсистеми: одна з них базується на правових та моральних засадах, інша – на використанні протиправних засобів. У такому контексті корупцію можна визнати тінню офіційної (легітимної) влади, а частину влади, уражену корупцією, – тіньовою владою. Якщо оцінювати стан справ в Україні з цієї позиції, то слід зазначити, що співвідношення офіційної і неофіційної підсистем свідчить про надзвичайно небезпечну ситуацію, що склалася. У 1998 р. навіть парламент визнав, що криміналізація в нашій країні в усіх сферах економічного і політичного життя, й у вищих ешелонах державної влади ставить під загрозу майбутнє України [1].

З огляду на наявність у кожній країні власних особливостей соціально-економічних умов й інституціонального устрою, системна протидія корупції як фактор сталого соціально-економічного розвитку повинна відбуватися з урахуванням міжнародного досвіду антикорупційної боротьби, але з позицій адаптування та вмілого поєднання найкращого досвіду. Так, 4 травня 2014 р., набув чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері державної антикорупційної політики у зв'язку з виконанням Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України» від 13 травня 2014 р. № 1261-VII, яким удосконалюється низка положень вітчизняного антикорупційного законодавства.

Корупція суттєво підриває роботу вітчизняної системи соціального захисту населення, яка характеризується великою кількістю різних видів грошової допомоги та пільг, процедура звернення на отримання яких надмірно забюрократизована і які не підкріплені можливостями бюджетного фінансування. Фактично існуюча система соціального захисту є середовищем, сприятливим для корупційних проявів. Водночас більш ефективною і позбавленою корупційної складової виглядає соціальна політика розподілу, яка передбачає надання нужденним верствам населення замість простих аліментів адресної допомоги, вигляд і розмір якої залежать від потреб нужденного.

В основу системної протидії корупції як фактора сталого соціально-економічного розвитку можуть бути покладені добре відомі принципи ефективної антикорупційної політики: цілісність і добросесність, відкритість, а також звітність і відповідальність. Ефектом від реалізації соціально-економічних реформ у комплексі із заходами підвищення ефективності державної антикорупційної політики має стати відкриття можливостей для зростання національної економіки та забезпечення справедливості державної соціальної політики, сталого соціально-економічного розвитку України.

У рамках кожного процесу нами розроблені показники оцінки непродуктивних витрат процесу, а також показники оцінки продуктивних витрат на забезпечення відповідності проектно-кошторисної документації нормативному рівню якості у рамках процесу. Показники оцінки витрат процесів проектно організації розроблені на основі карт процесів і класифікації витрат з точки зору забезпечення якості проектно документації.

1. Береза О.Д. Корупція у сфері державного управління як стримуючий фактор соціально-економічних реформ / О.Д. Береза [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.academy.gov.ua/ej/ej19/PDF/22.pdf> (дата звернення: 30.11.2016).

ПОДІЛ РИМСЬКОГО ПРАВА НА ПРИВАТНЕ ТА ПУБЛІЧНЕ

Вікторія Пасічник, Коренга Юлія

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
м. Луцьк

Актуальність теми. Значення розподілу права на публічне та приватне полягає в тому, що даний розділ відкриває можливість теоретично обґрунтувати побудову системи права у конкретній державі, визначити основні структурні правові елементи.

Мета - здійснити комплексний теоретико-правовий аналіз та значення поділу римського права на приватне та публічне.

У формуванні теорії про поділ права на публічне і приватне брали участь такі видатні вчені: С.С. Алексєєв, Р.З. Лівшиць, В.М. Хвостов, І.О. Покровський, В.К. Мамутов.

Виклад основних положень. Сутність поділу права полягає у тому, що: в кожній системі права є норми, які покликані забезпечувати публічні інтереси, тобто інтереси суспільства, держави в цілому, а є норми, які захищають інтереси окремих осіб. Тому сфери суспільних відносин, які пов'язані з державними або приватними інтересами, є предметом регулювання публічного і приватного права[4].

Критерієм розмежування публічного і приватного права є інтерес, що захищається правом. На нашу думку, публічне право є те, яке відноситься до положення Римської держави, тоді як приватне право відноситься до користі окремих осіб. Тобто предметом публічного права є сфера публічних інтересів, а предметом приватного права – сфера приватних справ та інтересів. Також до критеріїв, що впливають на розмежування публічного і приватного права відносять:

- спосіб впливу на учасників даних відносин(рівність сторін або владний припис)

- правовий статус потенційних учасників (приватні, окремі особи, державні органи тощо)

- порядок захисту (позовний захист, цивільний процес або обвинувачувальне провадження при державних органах, кримінальний процес тощо) [2].

У сучасних дослідженнях спостерігається відсутність єдиного підходу і при вирішенні питання співвідношення приватного та публічного права та їх ролі у юридичному регулюванні суспільних відносин. деякі автори, вказуючи на взаємозв'язок і взаємозалежність приватного та публічного права, домінуючу роль відводять приватному праву. Такий підхід, висунув вперше С.С. Алексєєв [1].

Протилежної точки зору В.К. Мамутов він вважає, що «жодну проблему практичного плану, підвищення ефективності правового регулювання економіки з позиції цивілістичного або приватноправового підходу вирішити не можна... Приватним правом економіку не врегулювати.» [3].

Висновки. Отже, можна зробити висновок, що одні вчені пропонують певні критерії розподілу права на приватне та публічне, інші – вважають питання про критерії розмежування приватного та публічного права не здатним до розв'язування.

Я вважаю, що безсумнівним є той факт, що норми публічного права є обов'язковими для виконання, їх не можливо змінити чи відмінити інакше, як за чітко встановленою законом процедурою, а норми приватного права особи можуть реалізовувати за власною ініціативою.

1. Алексєєв С.С. Теория права. – М., 1995. – 276

2. Волковинська В. О. Публічне і приватне: необхідність кордонів чи криза інтерпретації / В. О. Волковинська // Молодий вчений. – 2015. – №2. – С. 46-50

3. Мамутов В. К. До питання про значення приватного права / Вісник Академії правових наук України. – 1999. – № 2. – С. 58-61.

4. Підпригора О. Розмежування і взаємодія публічного і приватного права як методологічна проблема вітчизняного правознавства // Вісник Академії правових наук України. - 2002.- №.4. - С 77-86.

Секція 4. Фізика, математика, інформатика

РОЗРОБКА СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ДЛЯ БРОНЮВАННЯ МІСЦЬ ЗА ДОПОМОГОЮ SMS

Березюк Тетяна Володимирівна

Павленко Юлія Степанівна

Східноєвропейський національний університет імені Лєсі
Українки, м. Луцьк

Розважальні заклади з кожним днем користуються усе більшою популярністю, як у підлітків, так і у людей старшого покоління. Та досить часто омріяний відпочинок й затишну атмосферу кафетерію руйнує банальна нестача вільного столику. Забронювати його заздалегідь – означає діяти продумано, цінувати власний час та замість розчарувань насолоджуватись лише приємними моментами.

Бронювання місця – це процес закріплення за певною особою конкретного місця за визначеним критерієм. Бронювання здійснюється безкоштовно й не зобов'язує здійснювати попередній платіж.[1]

Метою дослідження є розробка візитки піцерії з можливістю бронювання місць, де кожен користувач одержуватиме власний серійний номер, під яким зможе бронювати обране місце. Система працює в режимі підтвердження/відмова з прив'язкою до часу.

Дана система повинна відповідати наступним функціональним вимогам:

- Користувач повинен мати можливість пошуку місць згідно власних критеріїв;
- Система повинна надавати необхідний засіб для перегляду місць;
- Кожне бронювання повинно мати власний ідентифікатор, який записується у базу даних;
- Система бронювання місць повинна анулювати замовлення у разі не прибуття на місце після 20 хвилин протягом вказаного часу.[2]

Європейські ресторатори давно переконалися: зручність – третій після якості сервісу і кухні критерій вибору закладу. Система резервування столів – систему автоматизації, яка вирішує відразу кілька завдань:

- візуально відображає вільні і зайняті столики;
- дозволяє створити базу даних із здійснених замовлень;
- виключає людський фактору здійснення помилок.

Розроблена система окрім стандартних функцій бронювання (реєстрації користувача, вказання кількості відвідувачів та ін.) має певну перевагу над іншими системами, а саме можливість перегляду плану кафе у 3-D вигляді з детальним відображенням інтер'єру. Ще одна перевага даного ресурсу в змозі вибору користувачем столика за власними критеріями.

В подальшому планується удосконалення та розвиток даної системи, а саме:

- здійснення замовлення на самому плані закладу без необхідності переходу на додаткову сторінку;
- забезпечення можливості перефарбування заброньованого столика у червоний колір, вільні – зелений;
- створення бази даних із постійних відвідувачів;
- створення можливості вказання певних особливостей до замовлення;
- можливість оцінення сервісу даного закладу.

1. Форсайт Девид А. Computer Vision: A Modern Approach Компьютерное зрение. Современный подход / Дэвид А. Форсайт, Джин Понс – М. : «Вильямс», 2004. – 928 с.

2. Администрирование –сервера и руководство по электронной коммерции. : Пер. с англ. М.: Издательский дом «Вильямс», 2001. – 336 с.

РОЗРОБКА АГРЕГАТОРА КУРСА ВАЛЮТ ДЛЯ ОС ANDROID Єрмейчук С.Ю.

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, м
Луцьк

Програмування для мобільних пристроїв – важлива галузь інформаційних технологій. Для цього сегмента прогнозують швидкий ріст у міру того, наскільки мобільні програми будуть підтримані технічними можливостями мобільних пристроїв. Інформаційні технології (ІТ) зазнали глобального поширення у всіх галузях: від освіти і до медицини.

Мобільний додаток – це програмне забезпечення, призначене для роботи на смартфонах, планшетах та інших мобільних пристроях

Android – операційна система від Google для мобільних пристроїв, таких як планшетні комп'ютери, комунікатори, мобільні

телефони, камери та багато інших.

Програми під Android розробляються на мові програмування Java, компілюються у файл з розширенням .apk. Після цього цей файл використовується для установок програм на пристрої, що працюють під управлінням Android [1].

Для даної розробки вирішено зупинитися на мові Java, як офіційній та найбільш поширеній мові для Android.

Java – об'єктно-орієнтована мова програмування, випущена компанією Sun Microsystems у 1995 році як основний компонент платформи Java.

Android Studio – це середовище адаптоване для виконання типових завдань, що вирішуються в процесі розробки додатків для платформи Android. У тому числі у середовище включені засоби для спрощення тестування програм на сумісність з різними версіями платформи та інструменти для проектування додатків, що працюють на пристроях з екранами різної роздільності.

Агрегація (агрегування за посиланням) – відношення «частина-ціле» між двома рівноправними об'єктами, коли один об'єкт (контейнер) має посилання на інший об'єкт. Обидва об'єкти можуть існувати незалежно: якщо контейнер буде знищений, то його вміст – ні.

На базі агрегування реалізується методика делегування, коли поставлено перед зовнішнім об'єктом завдання, яке передається внутрішньому об'єкту, що спеціалізується на вирішенні завдань такого роду [3].

Android система реалізує принципи найменших привілеїв. Тобто, кожен додаток, за замовчуванням, має доступ тільки до компонентів, які він вимагає, але не більше того. Це створює дуже безпечне середовище, в якій додаток не може отримати доступ до частини системи, до якої не дозволено торкатись.

Використання бібліотеки Volley звільняє від написання стандартного коду і дозволяє зосередитися на логіці, яка специфічна для застосування. Volley це HTTP бібліотека, яка робить мережевий обмін Android додатків більш легким і, найголовніше, більш швидким. Volley доступний для використання через відкрите AOSP сховище.

Файл JSON використовується різними програмними мовами, включаючи PHP і Java, завдяки наявності парсерів, які дозволяють отримувати вміст і навіть конвертувати його в класи і атрибути мови. Файл JSON дозволяє завантажувати дані з сервера або на сервер. Наприклад, збереження вмісту форми, яка була тільки що заповнена

користувачем. Процес включає три фази: обробку браузером, обробку сервером, і обмін даними між ними [2].

В результаті дослідження була створена програма для Android, яка взаємодіє з віддаленим сервером, та обмінюється з ним інформацією у *GET*-запитах. Запити відбуваються у єдиному потоці. У разі виникнення помилок програма повідомляє про це користувача за допомогою впливаючих повідомлень.

1. Дейтел П. Android для програмістів. Створюємо програми на Android / Дейтел П., Дейтел Х., Дейтел Э., Моргано М. – «Питер», 2012.

2. Коматинени С. Розробка програм для Android / Коматинени С., Маклін Д., Хашими С. – «Питер», 2011.

3. Медникс З. Программирование под Android / Медникс З., Дорнин Л. – Издательство «Питер», 2012.

ЛІНІЙНІ ОПЕРАЦІЇ НАД АСИМПТОТИЧНИМИ РОЗКЛАДАМИ

Надольська Оксана Петрівна

Східноєвропейський університет ім. Лесі Українки, м. Луцьк

Ефективними методами досліджень в математичному аналізі є асимптотичні методи. Важливу роль в даному напрямі відіграють асимптотичні розклади та лінійні операції над ними.

Означення 1: Формальний ряд $\sum a_n \varphi_n(x)$ називається асимптотичним розкладом функції $f(x)$ при $x \rightarrow x_0$ до N -го члена (включно), якщо

$$f(x) = \sum_{n=1}^N a_n \varphi_n(x) + o(\varphi_N) \text{ при } x \rightarrow x_0.$$

Асимптотичні розклади до N -го члена позначимо наступним чином:

$$f(x) \sim \sum a_n \varphi_n(x) \text{ до } N\text{-го члена, коли } x \rightarrow x_0 \text{ в } \mathbb{R}.$$

Асимптотичні розклади, що складаються з одного члена, записуються у вигляді $f(x) \sim a_1 \varphi_1(x)$, $x \rightarrow x_0$, і називаються асимптотичним представленням.

Означення 2: Формальні (скінченні або нескінченні) ряди $\sum a_n \varphi_n$ називаються асимптотичними рядами.

Теорема 1: Якщо $f \sim \sum a_n \varphi_n$ до N -го члена і $g \sim \sum b_n \varphi_n$ до N -го члена і якщо α, β – деякі числа, то

$\alpha f(x) + \beta g(x) \sim \sum (\alpha a_n + \beta b_n) \varphi_n(x)$ до N -го члена.

Теорема 2: Нехай рівномірно по $i, i = 1, 2, \dots$, маємо $f_i(x) \sim \sum a_{n,i} \varphi_n(x)$ до N -го члена; нехай далі числа α_i такі, що ряд $\sum \alpha_i$ абсолютно збігається, а ряди

$$A_n = \sum_{i=1}^{\infty} a_{n,i} \alpha_i$$

збігаються при всіх n . Тоді ряд $\sum \alpha_i f_i(x)$ збігається в деякому околі точки x_0 , причому

$$F(x) = \sum_{i=1}^n \alpha_i f_i(x) \sim \sum A_n \varphi_n(x)$$
 до N -го члена.

Теорема 3: Нехай $\{\varphi_n\}$, $n = 1, \dots, N < \infty$, і $\{\psi_m\}$, $m = 1, \dots, M \leq \infty$, є асимптотичними послідовностями для одних і тих же R і x_0 , причому

$\varphi_N = O(\psi_m)$ при будь-якому m ; якщо $f \sim \sum a_n \varphi_n$ до N -го члена і, при будь-якому n , $\varphi_n \sim \sum b_{mn} \psi_m$ до M -го члена, то $f(x) \sim c_m \psi_m(x)$ до N -го члена, де $c_m = \sum_{n=1}^N a_n b_{mn}$.

Теорема 4: Нехай $f(x, y) \sim \sum a_n(y) \varphi_n(x)$ до N -го члена рівномірно по y , $\alpha < y < \beta$, нехай далі $f(x, y)$ при будь-якому фіксованому x і $a_n(y)$, при будь-якому n , є вимірними функціями від y , а $h(y)$ є сумовною функцією, такою що всі інтеграли

$$A_n = \int_{\alpha}^{\beta} h(y) a_n(y) dy$$

збігаються. Тоді для всіх x в деякому околі точки x_0 збігаються інтеграли $F(x) = \int_{\alpha}^{\beta} h(y) f(x, y) dy$, причому $F(x) \sim \sum A_n \varphi_n(x)$ до N -го члена.

Теорема 5: Нехай x – дійсна змінна, R – інтервал $a < x < b$, а $\{\varphi_n(x)\}$ – асимптотична послідовність додатних функцій при $x \rightarrow b$, така, що всі інтеграли

$$\Phi_n(x) = \int_x^b \varphi_n(t) dt$$

збігаються. Якщо $f(x) \sim \sum a_n \varphi_n(x)$ до N -го члена при $x \rightarrow b$ і $f(x)$ – вимірна функція, то інтеграл

$$F(x) = \int_x^b f(t) dt$$

збігається для всіх x , які лежать в деякому інтервалі $c < x < b$, причому $F(x) \sim \sum a_n \Phi_n(x)$ до N -го члена, коли $x \rightarrow b$.

Диференціювання асимптотичних розкладів як по змінній x , так

і по параметру, взагалі кажучи, недопустиме. Деякі загальні результати відносно асимптотичних розкладів відображено в роботі [2].

1. Эрдейи А. Асимптотические разложения / Артур Эрдейи. – Москва: Государственное издательство физ.-мат. литературы, 1962. – 127 с.

2. Харкевич Ю.І. Асимптотика величин наближення в середньому класів диференційовних функцій за допомогою бігармонійних інтегралів Пуассона / Ю.І. Харкевич, І.В. Кальчук // Укр. мат. журн. – 2007. – 59, № 8. – С. 1105-1115.

ИНТЕГРАЛ ПУАССОНА-ЧЕБИШЕВА ТА ЙОГО ВЛАСТИВОСТІ

Ремпа Орися Русланівна

Східноєвропейський університет ім.Лесі Українки, м. Луцьк

Розглянемо задачу Діріхле для рівняння Лапласа в крузі. Нехай для гармонійної в сфері функції $U(r, \varphi)$ поставлено умову рівності на границі функції $\mu(\varphi)$:

$$U(R, \varphi) = \mu(\varphi), \tag{3}$$

$$\Delta U = 0, \tag{4}$$

де $\mu(\varphi)$ - задана функція, φ - полярний кут. Задача полягає в тому, щоб знайти функцію U , яка б задовільняла умовам заданим вище.

Введемо полярну систему координат (ρ, φ) з початком в центрі круга. Отримаємо рівняння (4) в полярних координатах, яке має вигляд:

$$\Delta U = \frac{\partial^2 U}{\partial \rho^2} + \frac{1}{\rho} \frac{\partial U}{\partial \rho} + \frac{1}{\rho^2} \frac{\partial^2 U}{\partial \varphi^2} \tag{5}$$

Розв'яжемо це рівняння методом розділення змінних, тобто знайдемо частинний розв'язок рівняння (3), виду $U(\rho, \varphi) = P(\rho)\Phi(\varphi) \neq 0$. Підставимо передбачувану форму розв'язку в рівняння (5), неважко показати, що ми отримаємо два звичайних диференціальних рівняння:

$$\begin{cases} \rho^2(P''(\rho) + \frac{1}{\rho}P'(\rho)) = \lambda P(\rho), P \neq 0, \\ \Phi''(\varphi) = -\lambda\Phi(\varphi), \Phi \neq 0. \end{cases} \quad (6)$$

Розглянемо випадок, коли $\lambda = q^2, q \in Z$. Тоді рівняння системи (6):

$$U(\rho, \varphi) = \frac{1}{2\pi} \int_0^{2\pi} \mu(\theta) d\theta \frac{R^2 - \rho^2}{R^2 + \rho^2 - 2R\rho \cos(\varphi - \theta)}, \quad (7)$$

где $\frac{1}{2\pi} \frac{R^2 - \rho^2}{R^2 + \rho^2 - 2R\rho \cos(\varphi - \theta)}$ - ядро Пуассона.

Формулу (7) називають гармонійним інтегралом Пуассона (див.напр. [1]). Апроксимативні властивості гармонійного інтеграла Пуассона в свій час досліджувались в роботах: [2,3].

Враховуючи властивості полінома Чебишева та інтегральну формулу Пуассона (7), запишемо тепер інтеграл Пуассона – Чебишева:

$$P_\rho(f, T, x) = \frac{1}{2\pi} \int_{-\pi}^{\pi} f(\cos t)(P(\rho, t + y) + P(\rho, t - y)) dt \quad ,де$$

$$y = \arccos x, \quad \hat{T}_0(x) = \sqrt{\frac{1}{\pi}}, \quad \hat{T}_k(x) = \sqrt{\frac{2}{\pi}} \cos k \arccos x, k \in N$$

ортономована з вагою $\frac{1}{\sqrt{1-x^2}}$ на $[-1, +1]$ система поліномів

Чебишева з коефіцієнтами Фур'є функції f $c_k = \int_{-1}^1 \frac{f(t)\hat{T}_k(t)}{\sqrt{1-t^2}} dt$, а

$P(\rho, u)$ – гармонійне ядро Пуассона :

$$P(\rho, u) = \frac{(1 - \rho^2)}{2(1 - 2\rho \cos u + \rho^2)}.$$

1. Жигалло К. М., ХаркевичЮ. І. Повна асимптотика відхилення від класу диференційовних функцій множини їх гармонійних інтегралів Пуассона. – Укр. мат. журн. – 2002. – 54, №1–с.43-52.

2. Zhyhallo K.M., Kharceвич Y.I. Approximation of conjugate differentiable functions by their Abel-Poisson integrals. – Ukrainian Mathematical Journal. – 2009. – 61, №1. – с.86-98с.

3. Zhyhallo T.V., Kharceвич Y.I. Approximation of functions from the class by Poisson integrals in the uniform metric. – Ukrainian Mathematical Journal. – 2009. – 61, №12. – с.1893-1914.

ПРО РЕГУЛЯРНІ МЕТОДИ ПІДСУМОВУВАННЯ РЯДІВ ФУР'Є Черняк Ірина Петрівна

Східноєвропейський університет ім.Лесі Українки, м. Луцьк

Нехай C – простір неперервних 2π -періодичних функцій f , в якому норма задається за допомогою рівності $\|f\|_C = \max_t |f(t)|$; L – простір 2π -періодичних сумовних на періоді функцій, у якому задана

$$\|f\|_L = \|f\|_1 = \int_{-\pi}^{\pi} |f(t)| dt$$

норма

Широкий клас методів підсумовування рядів Фур'є можна отримати, використовуючи матричне підсумовування, яке полягає у наступному (див.напр. [1]).

Розглянемо простір L . Нехай $f(x)$ – 2π -періодична, сумовна по Лебегу на періоді функція ($f \in L$). Розглянемо матриці $\Lambda = \|\lambda_k^{(n)}\|$ з довільними елементами $\lambda_k^{(n)}$, $n=0,1,\dots$, $k=0,1,\dots$. Кожній функції $f \in L$ з рядом Фур'є

$$S[f] = \frac{a_0}{2} + \sum_{k=1}^n (a_k \cos kx + b_k \sin kx)$$

поставимо у відповідність послідовність рядів

$$U_n(f; x; \Lambda) = \frac{a_0 \lambda_0^{(n)}}{2} + \sum_{k=1}^{\infty} \lambda_k^{(n)} (a_k \cos kx + b_k \sin kx), \quad n=0,1,\dots, \quad (1)$$

де $a_k = a_k(f)$ і $b_k = b_k(f)$, $k=0,1,2,\dots$, – коефіцієнти Фур'є функції $f(x)$, які можуть не бути навіть рядами Фур'є деяких функцій. Тому виникає питання: якщо $f \in C$, то яким умовам повинні задовольняти елементи $\lambda_k^{(n)}$, щоб ряди (1) $\forall n \in N$ рівномірно збігались і щоб при

цьому $\forall f \in C$

$$\lim_{n \rightarrow \infty} \|f(x) - U_n(f; x; \Lambda)\|_C = 0. \quad (2)$$

У цьому випадку метод підсумовування $U_n(\Lambda)$, який визначається даною матрицею Λ , називають регулярним у просторі C або просто регулярним.

Теорема. Для того, щоб метод підсумовування $U_n(\Lambda)$ був регулярним у просторі C , необхідно і достатньо, щоб

1) для всіх $k = 0, 1, 2, \dots$

$$\lim_{n \rightarrow \infty} \lambda_k^{(n)} = 1;$$

2) кожна із функцій

$$K_n^{(m)}(t) = \frac{\lambda_0^{(n)}}{2} + \sum_{k=1}^m \lambda_k^{(n)} \cos kt, \quad n = 0, 1, \dots, \quad m \in N$$

задовольняла умові

$$\int_0^\pi |K_n^{(m)}(t)| dt \leq M_n, \quad n = 0, 1, \dots,$$

де M_n – стала, що не залежить від m ;

3) повна варіація функції

$$\bar{K}_n(x) = \lim_{m \rightarrow \infty} \int_0^x K_n^{(m)}(t) dt = \frac{x\lambda_0^{(n)}}{2} + \sum_{k=1}^\infty \frac{1}{k} \lambda_k^{(n)} \sin kx$$

була рівномірно обмеженою на відріжку $[0, \pi]$:

$$V_0^\pi \bar{K}_n = \int_0^\pi |d\bar{K}_n(t)| \leq C.$$

Регулярні методи підсумовування рядів Фур'є в свій час досліджувались в роботах: [2,3].

1. Степанец А.И. Методы теории приближения. – Киев: Ин-т математики НАН України, 2002. – Ч.І. – 427 с.

2. Kolmogoroff A. Zur GrJossenordnung des Restliedes Fouriersehen Reihen differenzierbaren Functionen//Ann. Math. – 1935. – 36. – S. 521–526.

3. Никольский С.М. О линейных методах суммирования рядов Фурье//Изв. АН СССР. Сер. мат. – 1948. – 12, № 3. – С. 191–193.

Секція 6. Біологія

БИОМОРФОЛОГІЧІ ТА БОТАНІКО-ГЕОГРАФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ *PINACEAE* LINDL. В ЗЕЛЕНИХ НАСАДЖЕННЯХ МІСТА ЛУЦЬКА

Ворсенюк Аліна, Коцун Лариса

Східноєвропейський національний університет імені Лесі
Українки, м. Луцьк

Представники родини *Pinaceae* Lindl. – це група господарсько-цінних видів рослин, які володіють високими санітарно-гігієнічними та декоративними властивостями, тому набули широкого використання у практиці зеленого будівництва [1, 2]. Використання *Pinaceae* в зелених насадженнях міста Луцька має ряд недоліків, зокрема, бідність видового різноманіття, одноманітність насаджень, однотиповість композицій, невідповідність умовам зростання.

Метою роботи є ревізія видів та культиварів *Pinaceae* в зелених насадженнях міста Луцька, вивчення їх біоморфологічних та ботаніко-географічних особливостей.

В результаті опрацювання літературних джерел та проведення власних польових досліджень різних типів зелених насаджень міста Луцька нами виявлено 13 видів та 11 культиварів з родини *Pinaceae*, загалом – 24 таксони. Вони відносяться до 5 родів (*Abies*, *Larix*, *Pinus*, *Pseudotsuga*, *Picea*). 11 видів є інтродуцентами [3].

Аналіз частоти трапляння засвідчив, що часто (в 6 – 10 об'єктах) трапляється *Picea pungens* Engelm.. Вона зростає у всіх типах насаджень. Здебільшого у паркових насадженнях та скверах міста трапляється *Picea abies* (L.) H.Karst. та *Picea glauca* (Moench) Voss. Решта видів родини *Pinaceae* трапляються рідко (3-5 об'єктах) та дуже рідко (1-2 об'єктах). У віковому спектрі можна виділити наступні групи:

– вікові дерева родини соснові, вік яких 100 років і більше, які збереглися окремими особинами в старій частині міста: кладовища, приватні садиби, старі вулиці міста (*Pinus sylvestris* L., *Picea abies*, *Abies alba* Mill., *Larix deciduas* Mill.);

– соснові рослини, вік яких біля 50 років, які були закладені в період планомірного озеленення міст, яке проводилось в середині минулого сторіччя: (*Larix kaempferi* (Lam.) Carr., *Pinus strobes* L., *Pseudotsuga menziesii* (Mirbe) Franco, *Picea pungens*, *P. orientalis* (L.) Link., *P. glauca*);

– соснові, вік яких не більше 20, посаджені в період розбудови приватних садиб котеджного типу, розвитку різних ланок бізнесу, адміністративних будівель та зростаючого попиту на декоративні рослини з метою озеленення прибудинкових територій (*Pinus mugo* Turra, культивари, які відрізняються від вихідних видів кольором хвої, галузненням пагонів, формою крони, темпами росту та іншими морфологічними відхиленнями).

Аналіз життєвих форм за формою росту та тривалістю життя вегетативних органів (І. Г. Серебряков, 1952) засвідчив, що виключна більшість представників родини *Pinaceae* (12 видів) – дерева.

Ботаніко-географічний аналіз [4] засвідчив, що 5 видів *Pinaceae* походять з Атлантико-Північно-Американської флористичної області (*Pinus strobus*, *Pseudotsuga menziesii*, *Picea glauca*, *P. pungens*, *Abies concolor* (Gordon & Glend.) Hildebr., 5 – з Циркумбореальної (*Pinus mugo*, *Pinus sylvestris*, *Larix decidua*, *Picea abies*, *Abies alba*) та 3 – з Східно-Азійської флористичної області (*Larix sibirica* Ledeb., *Pinus sibirica* Du Tour, *P. orientalis*).

Таким чином, в зелених насадженнях міста Луцька нами виявлено 13 видів та 11 культиварів *Pinaceae*, серед яких переважають літньозимовозелені види соснових, які походять з Атлантико-Північно-Американської, Східно-Азійської та Циркумбореальної флористичних областей.

1. Колесников А.И. Декоративная дендрология / А.И. Колесников. – М. : Лесн. Пром-сть, 1974. – 704 с.
2. Коцун Л.О. Хвойні рослини в насадженнях Луцька / Л.О. Коцун // Наук. вісник ВДУ. – 1998. – №4. – С.77 – 79.
3. Определитель высших растений Украины / Д.Н. Доброчаева, М.И. Котов, Ю.П. Прокудин и др. – К. : Наук. думка, 1987. – 548 с
4. Тахтаджян А.Л. Флористические области Земли / А.Л. Тахтаджян. – Л. : Наука, 1978. – 247 с.

РОСЛИННІ УГРУПОВАННЯ РІЧКИ ЛУГА ГОРОХІВСЬКОГО РАЙОНУ

Горанська Людмила, Кузьмішина Ірина

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, м Луцьк

Фітоценоз – це сукупність рослин на відносно однорідній

ділянці, що перебувають у складних взаємовідносинах між собою і з навколишнім середовищем, та є результатом тривалого історичного розвитку, природного добору за певних кліматичних умов середовища. Характеризується специфічним видовим складом рослин, які ростуть на певній території, кількістю та розподілом особин кожного виду [2].

Через посилення антропогенного впливу на навколишнє середовище набуває актуальності вивчення рослинних угруповань, діяльність спрямованих на відтворення та збереження природних екосистем, у тому числі річкових, відіграють важливу роль у біосфері, є природними шляхами міграції живих організмів, центрами концентрації їх різноманітності та біопродуктивності [1].

У зв'язку з великою різноманітністю фітоценозів розроблено їх класифікацію, в основу якої покладено рослинну асоціацію, що об'єднує кілька фітоценозів. Більшість українських геоботаніків визнають асоціацію основною систематичною одиницею рослинності, що об'єднує схожі фітоценози [2].

Наша робота присвячена дослідженню рослинних угруповань річки Луга на території Горохівського району Волинської області.

Мета роботи: встановити рослинні асоціації річки Луги, та визначити їх ценотичну структуру та флористичне ядро.

Підчас дослідження фітоценозів річки Луга було виявлено чотири типи асоціацій: дернистоосоково-болотнопівникова (*Carisetun(caespitosa) irisetosum (pseudacorus)*), канадськоелодесво-напівзануренокуширова (*Ceratophylletum (submersi) elodeosum (canadensis)*); лепехово-канадськоелодесва (*Acoretum (calamus) elodeosum (canadensis)*); малорясково-вужьколисторогозово-лепехова асоціація (*Lemneta (minor) – Typhetum (angustifolia) acorusosum (calamus)*).

Асоціація *Caresetun(caespitosa)irisetosum(pseudacorus)* диференційована на два яруси: перший – чагарниковий ярус (завишки 1,5-2,5 м) утворюють *Salix caprea* L. (5%) та *S. alba* L. (5%) із зімкненістю 0,2-0,3; другий – трав'яний (до 1,5 м) складають *Carex nigra* (L.) Reichard (10%), *C. riparia* Gurt (15%), *Acorus calamus* L. (20%) та едифікатори – *C. caespitosa* L. (20%) та *Iris pseudacorus* L. (25%). До складу асоціації *Ceratophylletum (submersi) elodeosum (canadensis)* входять два під'яруси: надводний утворюють *A. calamus* (5%), *C. nigra* (10%), *C. riparia* (10%); підводний під'ярус формує *Potamogeton crispus* L. (5%), *Elodea nuttallii* L. (20%), едифікатори – *Ceratophyllum submersum* L. (25%) та *E. canadensis* (30%). Дане

угруповання перебуває під охороною Зеленої книги України як «типове» [3]. Асоціація *Acoretum (calamus) elodeosum (canadesis)* складається з трьох під'ярусів: перший, надводний (заввишки до 1 м) утворюють *Oenanthe aquatica* (L.) Poir (1%), осоки *C. nigra* (10%), *C. riparia* (15%) та едифікатор *A. calamus* (20%); другий, навідний – гірчак земноводний (*Persicaria amphibian* L.) – 10%; третій, підводний складають *C. submersum* (9%), *P. crispus* (10%), едифікатор – *E. canadensis* (25%). Асоціація *Lemneta (minor) – Typhetum (angustifolia) acorososum (calamus)* утворена двома ярусами: перший – чагарниковий ярус (заввишки 1,5-2,5 м) утворюють *S. caprea* та *S. alba* (по 5%) із зімкненістю 0,3-0,4; другий – трав'яний (до 1,5 м) *C. caespitosa* (15%), *C. riparia* (20%) та едифікатори – *C. nigra* (25%) і *I. pseudacorus* (25%).

1. Абдулоєва О. С. Фітоценологія / О. С. Абдулоєва, В. А. Соломаха. – К. : Фітосоціоцентр, 2011. – 450 с.

2. Григора І. М. Основи фітоценології / І. М. Григора, В. А. Соломаха. – К.: Фітосоціоцентр, 2000. – 240 с.

3. Дубина Д. В. Угруповання формації куширу напівзануреного (*Ceratophylleta submersi*) / Д. В. Дубина // Зелена книга України / [за ред. Я. П. Дідуха]. – К.: Альтерпрес, 2009 – С. 313 – 314.

ОСОБЛИВОСТІ НАТУРАЛІЗАЦІЇ ДЕРЕВНИХ РОСЛИН АТЛАНТИКО-ПІВНІЧНО-АМЕРИКАНСЬКОЇ ФЛОРИСТИЧНОЇ ОБЛАСТІ В ЗЕЛЕНИХ НАСАДЖЕННЯХ МІСТА КОВЕЛЯ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Колочун Наталія, Коцун Лариса

Східноєвропейський національний університет імені Лесі
Українки, м Луцьк

Інтродукція має важливе значення для збагачення флори певного регіону, адже дозволяє використовувати велику кількість господарсько-цінних видів [1]. Значна частина інтродуцентів в умовах культури повністю натуралізувались, а деякі володіють високою фітоценотичною активністю, впливаючи на структуру природних угруповань та створюючи загрозу для біорізноманіття певної території. Високі адаптивні можливості деяких інтродуцентів дозволили їм зайняти роль едифікаторів, зумовлюючи трансформацію природних фітоценозів. Для контролю за інвазійними видами,

необхідна оцінка їх адаптивних можливостей.

В результаті проведених досліджень в зелених насадженнях міста Ковеля нами виявлено 45 видів деревних рослин Атлантико-Північно-Американської флористичної області [1]. 18 інтродуцентів повністю натуралізувалися і здатні виявляти фітоінвазії. За ступенем інвазійності [2] нами виділено 4 групи рослин, що відображено в таблиці.

Як видно із таблиці серед інтродукованих в регіоні дослідження деревних рослин Атлантико-Північно-Американської флористичної області високоінвазійними (1-а категорія статусу) є *Amorpha fruticosa* L. та *Acer negundo* L. Вони становлять небезпеку не лише для сформованих культурфітоценозів, але входять в оточуючі природні фітоценози, змінюючи їх структуру та конкуруючи з аборигенними видами. До другої категорії статусу – інвазійний належить в районі дослідження 6 видів деревних рослин. В місцях культивування ці види виявляють агресію, в багатьох випадках створюючи монодомінантні насадження. Особливо високою інвазійною здатністю володіють *Parthenocissus quinquefolia* (L.) Planch., *Robinia pseudoacacia* L., *Robinia viscosa* Vent., *Padus serotina* (Ehrh.) Ag.

Таблиця

Групи інтродуцентів Атлантико-Північно-Американської флористичної області за ступенем інвазійності

1-а категорія високоінвазійний	2-а категорія – інвазійний	3-я категорія потенційно інвазійний	4-а категорія самовідновлюючий
<i>Acer negundo</i> <i>Amorpha fruticosa</i>	<i>Acer saccharinum</i> , <i>Padus serotina</i> <i>Parthenocissus quinquefolia</i> , <i>Celastrus scandens</i> , <i>Robinia pseudoacacia</i> , <i>Robinia viscosa</i>	<i>Mahonia aquifolium</i> <i>Quercus rubra</i> <i>Amaelanchier ovalis</i> <i>Physocarpus opulifolia</i> <i>Symphoricarpos rivularis</i> <i>Rhus typhina</i>	<i>Juglans cinerea</i> <i>J. nigra</i> <i>Aronia melanocarpa</i> <i>Gleditsia triacanthos</i>

До третьої категорії статусу – потенційно інвазійний належить 5 видів. Серед них найбільшу фітоценотичну активність в насадженнях виявляють *Amaelanchier ovalis*, *Rhus typhina*, *Physocarpus opulifolia* створюючи часто в місцях культивування навколо материнських особин одновидові насадження. Чотири види деревних рослини Атлантико-Північно-Американської флористичної області належать до 4-ої категорії статусу – самовідновлюючі види, які самостійно

розмножуються в місцях культивування, дають життєздатний самосів, проте не поширюються за межі культурфітоценозів.

1. Тахтаджян А. Л. Флористические области Земли / А. Л. Тахтаджян. – Л. : Наука, 1978. – 247 с.

2. Jebb M. Managing the invasive alien plants problem / M. Jebb // Botanical gardens in the age of climate change. Euro Gard V. – Helsinki, 2009. – P. 160.

ФІТОІНДИКАЦІЯ ЗАБРУДНЕННЯ СЕРЕДОВИЩА ЗА КОМПЛЕКСОМ МОРФОЛОГІЧНИХ ОЗНАК СОСНИ ЗВИЧАЙНОЇ

Кондратюк Ірина, Коцун Лариса

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк

Збільшення автотранспортного навантаження шляхів супроводжується зростаючим забрудненням атмосферного повітря полутантами. Коли їх вміст стає критичним, у рослин настає стресова реакція, яка проявляється у численних відхиленнях у їх морфологічній будові. Багато рослин є надзвичайно чутливими сенсорами до вмісту токсичних речовин в навколишньому середовищі. Тому актуальним завданням є виявлення видів рослин, морфологічні відхилення в будові яких стали б інформативними та високочутливими індикаторами фітомоніторингу урбоєкосистем [1]. До таких рослин належить сосна звичайна – *Pinus sylvestris* L., яка зростає у вуличних насадженнях.

Мета роботи: з'ясувати життєвий стан вуличних насаджень *Pinus sylvestris* L. в місті Луцьку. Для контролю були вибрані насадження сосни звичайної, які зростають у приміській зоні, де мінімальний вплив автотранспорту.

У молодому віці крона сосни має чітко виражену конусоподібну форму, яка зберігається до 20 – 25 р. З віком приріст у висоту поступово зменшується і крона набуває яйцеподібної, а в 100 років – кулястої форми [2]. У рослин, що нормально розвиваються в умовах приміської зони спостерігається типова для їх віку яйцевидна крона. У особин сосни, що зростають на перехресті доріг нами відмічено низку відхилень від типового габітусу: крона низькоопущена, спостерігається пригнічення росту головної осі і як наслідок –

багатовершинність, а у двох особин викривлення верхівки, поява додаткових мутовок, збільшення кількості гілок в мутовках, куцеподібна форма крони. Аналіз поточного приросту пагонів засвідчив, що у вуличних насадженнях середній приріс майже у 2 рази нижчий від показника приросту пагонів для насаджень сосни у приміській зоні і відповідно становить 6,0 і 11,4 см. У сосни звичайної протяжність життя хвої – 3-4 роки. Вона розміщується переважно на минулорічних та цьогорічних молодих пагонах. Листопад у сосни спостерігається восени. Переважно опадає хвоя 3 року життя. Проте залежно від умов існування ці терміни можуть змінюватись, як в один, так і інший бік. Так, за сприятливих умов, тривалість життя хвої збільшується, а за несприятливих – можуть опадати хвоїнки і 2 року життя, що спостерігається у вуличних насадженнях сосни звичайної.

Вагомим показником є колір хвоїнок. Встановлено, що на зібраних пагонах в приміській зоні хвоя блискуча та насиченого зеленого кольору. У вуличних насадженнях хвоя матового відтінку тьмяного зеленого кольору. Крім того чітко простежується в цьому тест-об'єкті зміна орієнтації хвої в просторі, вона росте в різних напрямках і створює ефект «зімнутої хвої». Результати дослідження показали, що середня маса 1000 хвоїнок сосни у вуличних насаджень суттєво відрізняється від приміської зони: відповідно 8,84 та 14,47 г.

Аналіз довжини хвоїнок засвідчив, що її параметри значно нижчі у рослин, що зростають у вуличних насадженнях, ніж у приміській зоні: відповідно 5,9 та 9,1 см. Ширина хвої також суттєво відрізняється і в середньому на 1 мм менша від такого показника у сосни приміської зони. Важливим показником є кількість хвоїнок на 10 см пагона. Як показали дослідження, в умовах міста на пагонах сосни пучки хвоїнок більш зближені і на 10 см пагона їх майже на 90 більше, ніж у чистій зоні, оскільки через менший ріст пагонів і хвої у довжину в забрудненій зоні спостерігається зближення відстані між хвоїнками.

Отримані дані свідчать про негативну реакцію сосни звичайної на забруднене середовище і можуть мати важливе фітоіндикаційне значення.

1. Дідух Я.П. Фітоіндикація екологічних факторів / Я.П. Дідух, П.Г.Плюта. – К. : Наук. думка, 1994. – 280 с.

2. Драган Н.В. Особливості морфології крон видів роду Сосна (*Pinus* L.) в міських умовах / Н.В. Драган // Бюл. ДНБС. – 1999. – Вип.79. – С.76-81.

ВИДОВИЙ СКЛАД ТА БІОМОРФОЛОГІЯ РОСЛИН БОЛОТНОГО КОМПЛЕКСУ «УРОЧИЩЕ ГОРОДИЩЕ» НПП «ПРИП'ЯТЬ-СТОХІД»

Краснодемський Роман*, Кузьмішина Ірина*, Шукалович
Ольга**

*Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки,
**Національний природний парк «Прип'ять-Стохід»

Однозначного визначення терміну "болото" немає. В широкому розумінні болото – це надмірно зволожена ділянка суші з застійним водним режимом, на якій відбувається нагромадження рослинних решток, що не розклалися. Широкомасштабна меліорація боліт на Україні викликала зменшення їх площ, скорочення ареалів багатьох видів флори, інсуляризацію і фрагментацію болотної рослинності, що спричинило необхідність вивчення характеру сукцесійних змін і наукового обґрунтування її охорони. Обстеження боліт українського Полісся в 50-х роках ХХ століття проводилися Є. М. Брадїс, Л. С. Балашевим, С. Ю. Поповичем [2].

Болотні комплекси в національному природному парку «Прип'ять-Стохід» охоплюють значні площі. НПП «Прип'ять-Стохід» площею 39315,5 га знаходиться в північно-східній частині Любешівського району Волинської області. Згідно геоботанічного районування України (1977), територія НПП «Прип'ять-Стохід» належить до Ратнівсько – Любешівського (Верхньоприп'ятського) геоботанічного району Західнополіського округу соснових та дубово-соснових лісів та евтрофних боліт Українського Полісся [3]. Значне місце у вивченні рослинного покриву парку посіли праці Т.Л. Андрієнко, О.І. Прядко, М.В. Хими́на [1]. Необхідність вивчення видового розмаїття болотної рослинності НПП «Прип'ять-Стохід» зумовило актуальність теми дослідження.

Мета роботи – вивчення болотного флороценокомплекса урочища "Городище" національного природного парку «Прип'ять-Стохід».

В ході польових досліджень 2016 р., проведених в урочищі "Городище" площею 10 га, що розташовано на лівому березі р. Прип'ять і представлене двома ділянками – суходолом та болотним масивом, що відділений від річки прирусловим валом, нами було виявлено 37 видів судинних рослин болотного фітоценозу. У систематичному плані вони належать до трьох відділів (*Equisetophyta*, *Polypodiophyta*, *Magnoliophyta*), чотирьох класів, 21 родини та 31 роду.

Найбільш насиченими на види родинами є *Rosaceae* (5 видів, або 13,5 % від загальної кількості видів) та *Poaceae* (4 види; 10,8 %). Біоморфологічний аналіз за класифікацією життєвих форм І.Г. Серебрякова засвідчив абсолютне переважання трав'янистих багаторічників (31 вид; 83,8 %). Інші життєві форми представлені деревними рослинами (дерев нараховано 4 види (10,8 %), кущів – 2 види (5,4 %). Обстежений болотний фітоценоз відрізняється добрим розвитком та багатим видовим складом, що притаманне флористичним комплексам низинних евтрофних боліт.

У північно-східній частині болота нами виявлено ценопопуляцію *Dactylorhiza incarnata* (L.) Soo, що перебуває під охороною Червоної книги України із статусом "вразливий" [4]. Три особини пальчатокорінника були у пригніченому стані, причому для популяції виду на території НПП взагалі цього року характерна низька кількість особин в генеративному стані.

Отже, за результатами досліджень ми вважаємо рослинність болота урочища "Городище" НПП «Прип'ять-Стохід» евтрофною, а болото – низинним. Слід встановити моніторинг за ценопопуляцією *Dactylorhiza incarnata* (L.) Soo.

1. Андрієнко Т.Л. Національний природний парк „Прип'ять-Стохід”. Рослинний світ / Т.Л.Андрієнко, О.І. Прядко, Р.Я. Арап, М.О. Коніщук. – К.: Фітосоціоцентр, 2009. – 86 с.

2. Брадiс Є.М. Болота УРСР / Є. М. Брадiс, Г. Ф. Бачурiна. – К.: Наук. думка, 1969. – 242 с.

3. Геоботанiчне районування Української РСР / [вiдп.ред. А.І. Барбарич]. – К.: Наук, думка, 1977. – 303 с.

4. Кузярiн О.Т. Зозульки м'ясочервонi (пальчатокорiнник м'ясочервоний) *Dactylorhiza incarnata* (L.) Soo s.l. / О.Т. Кузярiн, I.A. Тимченко, О.В. Лукаш, С.М. Панченко, О.М. Байрак, М.С. Козир // Червона книга України. Рослинний свiт/ [за ред. Я.П. Дiдуха]. – К.: Глобалконсалтинг, 2009.– С. 168.

**ДЕРЕВНІ ІНТРОДУЦЕНТИ РОДИНИ
ROSACEAE JUSS. В ЗЕЛЕНИХ НАСАДЖЕННЯХ
ЛУЦЬКОГО РАЙОНУ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

Лемещук Ольга, Коцун Лариса

Східноєвропейський національний університет імені Лесі
Українки, м. Луцьк

Представники родини Розові – *Rosaceae* Juss. розповсюджені в різних природних зонах, але найбільшого видового розмаїття досягають в помірних та субтропічних широтах. Родина об'єднує понад 3300 видів рослин. В Україні представлена 289 видами. В культуру введено значну кількість рослин, інтродукованих з різних географічних областей, які мають важливе господарське значення [1, 3]. Згідно інтродукційного районування території України на основі аналізу всіх кліматичних показників, район дослідження відноситься до Західного інтродукційного району, який об'єднує Західне і Житомирське Полісся та Західний Лісостеп і входить до зони з широкими інтродукційними можливостями [2].

Для району дослідження властивий помірно-континентальний клімат з теплим вологим літом і м'якою зимою [4].

Мета роботи – з'ясувати видовий склад та біоморфологічну структуру деревних інтродуцентів родини *Rosaceae* Juss. в зелених насадженнях Луцького району Волинської області.

В результаті інвентаризації різних типів культурфітоценозів Луцького району нами виявлено 42 види деревних інтродуцентів з родини *Rosaceae*. Вони відносяться до 26 родів. Найчисельнішими є роди *Spiraea* (6 видів), *Cotoneaster* (5 видів), *Amaelanchier*, *Malus*, *Padus* (по 3 види), *Chaenomeles* (2 види). Аналіз частоти трапляння засвідчив, що найчастіше (в понад 16 об'єктах) трапляються 7 видів, серед яких *Prunus divaricata* Ledeb., *Physocarpus opulifolius* (L.) Maxim., *Spiraea vanhouttei* (Briot) Zabel, *S. salicifolia* L., *Rosa rugosa* Thunb. тощо. Досить часто (в 11 – 15 місцезростаннях) зростають 6 видів. Це, наприклад, *Chaenomeles maulei* (Mast.) C.K.Schneid., *Armeniaca vulgaris* Lam., *Sorbaria sorbifolia* (L.) A. Braun. Часто (в 6 – 10 об'єктах) нами виявлено 5 видів, серед яких *Cerasus tomentosa* (Thunb.) Wall., *Padus serotina* (Ehrh.) Ag., *Spiraea japonica* L.f. тощо. Рідко (в 3 – 5 об'єктах) зростає 10 видів, серед яких *Amygdalus nana* L., *Cotoneaster horizontalis* Decne, *Cydonia oblonga* Mill. тощо. Дуже рідко (в 1 – 2 об'єктах) трапляється 14 видів, наприклад, *Amaelanchier ovalis* Medik., *Kerria japonica* (L.) DC., *Prunus triloba* Lindl.

Серед життєвих форм абсолютну більшість становлять кущі – 29 видів або 69%. Дерев нараховується 12 видів або 28,6%. За класами висоти превалюють дерева III класу висоти (менше 15 м) – 12 видів (28,6%). Це, наприклад, *Crataegus submolis* Sarg., *Malus baccata* (L.) Borkh., *Malus purpurea* (Barbier) Rehd. Кущі за класами висоти розподілені наступним чином:

– до класу високих кущів (понад 3 м) належить 7 видів (16,7%).

Це, наприклад, *Mespilis germanica* L., *Amaelanchier ovalis* Medik., *Physocarpus opulifolius* (L.) Maxim. тощо.

– до класу середніх кущів (3–2 м) належить 13 видів (31 %), серед яких *Pyracantha coccinea* (L.) M.Roem, *Rhodotypus kerrioides* Sieb. et Zucc., *Exochorda giraldii* Hesse.

– до класу низьких кущів (нижче 1 м) належить 10 видів (23,8%). Це, наприклад, *Pentaphylloides fruticosa* (L.) O.Schwarz, *Kerria japonica*, *Cotoneaster horizontalis*.

Таким чином, з'ясовано, що в насадженнях Луцького району зростає 42 види деревних рослин з родини *Rosaceae*

1. Дендрофлора України. Дикорослі та культивовані дерева та кущі. Покритонасінні. Частина 2: Довідник / [за ред. М. А. Кохно, Н. М. Трохименко]. – К. : Фітосоціоцентр, 2005. – 716 с.

2. Кохно Н. А. Теоретические основы и опыт интродукции древесных растений в Украине / Н. А. Кохно, А. М. Курдюк. – К. : Наук. думка, 1994. – 184 с.

3. Нечитайло В.А. Ботаніка. Вищі рослини / В. А. Нечитайло, Л. Ф. Кучерява. – К. : Фітосоціоцентр, 2000. – 432 с.

4. Природа Волынской области / [под ред. К. И. Геренчука]. – Львов : Изд-во Львов. ун-та, 1975. – 147 с.

ПТАХИ СПОРТИВНО-ОЗДОРОВЧОГО ТАБОРУ «ГАРТ» У СКЛАДІ ОРНІТОФАУНИ ШАЦЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ

Матвійчук Олег, Білецька Марія

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Орнітофауна Шацького національного природного парку налічує понад 240 видів. Видове різноманіття та екологія птахів цієї території повністю відбиває особливості орнітофауни Полісся. Дослідження птахів розпочато на Шацькому поозер'ї із часу заснування парку і продовжується зараз [1; 2; 4]. Територія табору «Гарт» знаходиться у межах зони стаціонарної рекреації парку, тут поєднуються природні і штучно створені умови, що зумовлює формування своєрідних орнітокомплексів. Птахи цієї території не піддавалися детальній ревізії, тому проведене нами дослідження є актуальним.

Мета дослідження – вивчення птахів табору «Гарт» та

прилеглих територій як компонента орнітофауни Шацького національного природного парку.

Матеріалом для цієї роботи слугували спостереження, проведені нами на території бази практик „Гарт” Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки протягом весни-осені 2014 – 2016 років.

Спостереження проводили за визначеними маршрутами . На території табору маршрут №1 проходив через деревні насадження (сосна, вільха, береза) від в'їзду до виходу на пляж; маршрут №2 – алеї, доріжки території та галявина; маршрут №3 – прибережна частина озера Світязь; крім того, проводили огляд споруд на території табору. Прилегли території обстежували уздовж дороги до озера та по екологічній стежці „Світязянка”.

Під час дослідження використали стандартні методи орнітологічних досліджень за рекомендаціями А. Ю. Микитюка (1997) [5] ідентифікації видів користувалися визначниками птахів України Фесенка, Бокотєя (2002) та Марисової, Талпоша (1984) [3; 6].

Видове різноманіття птахів дослідженої території складає 53 види із 11 рядів. Найбільш чисельним є ряд горобцеподібні - 27 видів, гусеподібні представлені 6 видами, усі інші ряди представлені 1-4 видами.

Рідкісні види: орлан-білохвіст, чернь білоока, лелека чорний, гоголь та нерозень.

Екологічні групи: лісові птахи (дятел великий, припутень, кропив'янки, дрозди), синантропні види (ластівки міська і сільська, галка) та водно-болотяні (крижень, лебідь-шипун, лиска, очеретянка).

За гніздовою спеціалізацією виявлені види належать до таких груп – кроногніздні, наземно-гніздові, дуплогніздні, чагарникові та птахи, що влаштовують гнізда на спорудах. Переважають кроногніздники – 32 % (дрозди співочий і чорний, вівчарик весняний), наземногніздні – 32 % (плиска біла, пірникоза велика, мартин озерний, крижень, лиска, лебідь-шипун), синантропні види становлять 17 % від загальної кількості виявлених птахів (горихвістки чорна і звичайна, галка, ластівки сільська і міська), чагарникові – 13 % (очеретянка велика, кропив'янка прудка, вівсянка звичайна) та дуплогніздні – 6 % представлені незначною кількістю видів – дятел великий, повзик, сова сіра.

1. Білецька М. Г. Птахи лісових біоценозів Шацького національного природного парку / М. Г. Білецька, К. А. Сологор, Н. А.

Добровольська // Наук. вісн. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. Біологічні науки. – 2009. – № 2. – С. 200–204.

2. Горбань І. М. Рідкісні види птахів Шацького національного парку / І. М. Горбань // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. біол. – 2002. – Вип. 29. – С. 127–138.

3. Марисова І. В. Птахи України / І. В. Марисова, В. С. Талпош. – К, 1984. – 183 с.

4. Матейчик В. І. Обліки водно-болотних птахів на озерах Шацького національного природного парку / В. І. Матейчик, І. М. Горбань // Наук. вісн. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки.

5. Микитюк А. Ю. Методические рекомендации по организации учета птиц / ІВА-програма / А. Ю. Микитюк. – Киев : УООП, 1997. – С. 3–31.

6. Фесенко, Г. В. Птахи фауни України; польовий визначник / Г. В. Фесенко, А. А. Бокотей. – Київ, 2002. – С. 416.

ОЦІНКА СТАНУ АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ М. ЛУЦЬКА МЕТОДОМ ПИЛКОВОГО АНАЛІЗУ

Пешко Ольга Сергіївна

Східноєвропейський національний університет імені Лесі
Українки, м. Луцьк

На сьогодні особливого значення набувають дослідження, пов'язані з оцінкою стану урбанізованих територій, насичених різноманітними джерелами забруднення, з використанням рослин промислових зон і міського середовища [3]. Доповнення об'єктивної інформації хімічного та фізико-хімічного контролю даними біомоніторингу здатне наблизити нас до адекватної оцінки екологічної ситуації в сучасному місті та проведення його екологічного зонування. У ролі біоіндикаторів можуть бути використані пилкові зерна деревних і трав'янистих рослин [2]. Відомо, що процеси формування і розвитку пилку чутливі до впливу чинників різної етіології [4], і в умовах екологічного неблагополуччя рослини продукують велику кількість тератоморфних і стерильних пилкових зерен. Досліджуючи морфологічні особливості пилкових зерен, можна не тільки встановити наявність гаметопатогенних сполук у навколишньому середовищі, а й надати порівняльну оцінку забрудненості різних регіонів і окремих зон в межах одного регіону [1, 4].

Екологи відмічають покращення стану атмосферного повітря в м. Луцьку протягом останніх років, тим не менше, у 2014 р. середньорічні концентрації діоксиду азоту, фенолу і формальдегіду все ще перевищували ГДК – у 2,04, 1,47 та 2,50 рази, відповідно. Основним джерелом забруднення повітря у нашому місті є транспорт, кількість якого щорічно зростає [1]. Отже, проведення біомоніторингу якості атмосферного повітря м. Луцька залишається актуальним.

Мета роботи полягала у проведенні біомоніторингу екологічного стану повітря м. Луцька за показниками якості пилкових зерен деревних і трав'янистих рослин, які росли вздовж вулиць із різним рівнем атмосферного забруднення [1].

У якості матеріалу для біоіндикації за стерильністю пилку, визначеного ацетокарміновим методом, використовували пилок деревних: липи *Tilia cordata*, гіркогоштана звичайного *Aesculus hippocastanum* та трав'янистих видів рослин: конюшини *Trifolium pratense*, грициків звичайних *Capsella bursa-pastoris*, кульбаби лікарської *Taraxacum officinale* і стокроток багаторічних *Bellis perennis*.

Фертильність пилку досліджених видів рослин знижується у більш забруднених районах м. Луцька. Найбільша кількість проб із істотним зниження фертильності пилку була відібрана у рослин, які ростуть вздовж вулиць із дуже високим рівнем забруднення атмосферного повітря, а саме 83,3 % із усіх досліджених. Із семи проб пилку рослин, які ростуть вздовж вулиць із високим рівнем забруднення повітря, п'ять проб показало істотне зниження фертильності пилку (71,4 %); із 6 проб пилку рослин, які ростуть вздовж вулиць із помірним забрудненням, три виявили істотне зниження фертильності пилку (50,0 %) у порівнянні з контролем – рослинами, які ростуть у відносно “чистих” районах м. Луцька.

Дослідження морфометричних параметрів пилку дозволяє оцінити якість фертильних пилових зерен і виявити тератоморфний пилок. Із 13 відібраних у забруднених районах міста проб пилку чотири зразки мали істотно менші середній діаметр і площу пилових зерен, а три виявили істотно більшу дисперсію за дослідженими ознаками.

1. Боярин М. В. Аналіз впливу автотранспорту на стан атмосфери міських ландшафтів (на прикладі м. Луцьк) / М. В. Боярин, І. М. Нетробчук, Л. А. Савчук // Вісник ХНУ імені В.Н. Каразіна серія «Екологія». – 2015. – вип. 13 – С. 54-59.

2. Дзюба О.Ф. Палиноиндикация качества окружающей среды / О.Ф. Дзюба. – СПб.: Недра, 2006. – 198 с.
3. Одукалец І.О. Морфо-фізіологічні зміни деревних рослин за атмосферного забруднення / І.О. Одукалец // Питання біоіндикації та екології. – 2010. – Вип. 16, №1. – С. 54-78.
4. Wolters J.H.V. Effect of air pollutants on pollen / J.H.V. Wolters, M.J.M. Martens // Bot. Rev. – 1987. – V. 53, № 3. – P. 372–414.

ЕКОБІОМОРФНІ ОСОБЛИВОСТІ ПСАМОФІТІВ РАТНІВСЬКОГО РАЙОНУ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Півень Юлія, Кузьмішина Ірина

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Псамофіти – екологічна група рослин, до якої належать рослини пісків. У зв'язку з своєрідністю умов зростання, псамофіти відзначаються підвищеною чутливістю до зміни екологічних факторів навколишнього середовища і високою вразливістю щодо впливу антропогенних чинників. Дослідження псамофітів проводились переважно на півдні України, в Криму, в умовах посушливого клімату і недостатнього зволоження [2]. В межах Волинської області псамофітну рослинність вивчала лише Н.З. Романюк [3]. В науковій літературі відомості про спеціальні дослідження поширення рослин-псамофітів у флорі Ратнівського району відсутні, що й зумовило актуальність теми дослідження.

Метою роботи є вивчення видового різноманіття псамофітів у флорі Ратнівського району, їх біоморфологічні та екологічні особливості.

Дослідження проводилось у вегетаційні періоди 2015–16 рр. на території Ратнівського району в околицях села Жиричі під час обстежень соснових насаджень в урочищах "Гориці", "Смольна", "Княжне", "Хреське".

Біоморфологічний аналіз за життєвими формами І.Г. Серебрякова засвідчив наявність п'яти груп, серед яких переважають трав'янисті види рослин – 19 видів полікарпічних трав (63,4 % від загальної кількості досліджуваних видів) та 8 монокарпіків (26,7 %). Інші групи мають по одному представнику (по 3,3 %) – дерева (*Pinus sylvestris* L.), кущі (*Juniperus communis* L.) та кущики (*Thymus serpyllum* L.). За класифікацією Х. Раункієра нами виділено всі 5 груп. Найбільш чисельною на види є група гемікриптофітів – 17

видів (56,8 %). Середню частину спектру посіли теж трав'янисті види рослин – криптофіти (4 види; 13,3 %) і терофіти (6 видів; 20 %). В заключній частині спектру – деревні і напівдеревні біоморфи (2 види фанерофітів (6,6 %), і 1 хамефіт (3,3 %)).

Для екологічного аналізу досліджуваних псамофітів нами обрано групи рослин за відношенням до освітлення й вологи. Досліджувані рослини світлолюбні, тому серед геліоморф переважають геліофіти – 25 видів (83,3 %). До перехідної групи факультативних геліофітів віднесено 5 видів (16,7 %). Серед гігроморф рослини розподілено по двох основних (ксерофіти, мезофіти) та двох перехідних групах. За кількістю переважають ксеромезофіти (12 видів; 40 %) та мезофіти (10 видів; 33,3 %). Значний відсоток має перехідна група мезоксерофітів – 7 видів (23,4 %).

Молоду ценопопуляцію червонокнижного виду *Jovibarba sobolifera* (Sims.) Opiz [1] нами виявлено в 20-річному сосновому лісі в урочищі "Хреське". Ймовірно, вид занесений з сільського кладовища, що розташовано по іншу сторону автомобільної дороги до с. Жиричі, під час прибирання могил. Діаметр дорослих розеток борідника коливається в межах 4–7,5 см, максимальна кількість дочірніх особин – 15, що свідчить про добрий стан ценопопуляції.

Екобіоморфний аналіз псамофітів Ратнівського району засвідчив переважання багаторічних трав із світлолюбними та мезоксерофітно-мезофітними властивостями, що сприяє їхньому кращому існуванню в умовах піщаного субстрату. В урочищі "Хреське" слід простежити за репатріацією ценопопуляції *J. sobolifera* в природу.

1. Андрієнко Т.Л. Борідник паростковий *Jovibarba sobolifera* (Sims.) Opiz / Т.Л. Андрієнко, В.В.Конищук, С.М. Панченко // Червона книга України. Рослинний світ / [за ред. Я.П. Дідуха]. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 414.

2. Клоков М.В. Псамофильные флористические комплексы на территории УССР (опыт анализа псамофитона) / М.В. Клоков // Новости сист. высш. и низш. раст. – К.: Наук. думка, 1981. – С. 90–162.

3. Романюк Н.З. *Armeria elongata* (Hoffm.) Koch (Limoniaceae) на Волині / Н.З. Романюк // Наук. вісник Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. Розд. III. Ботаніка. – Луцьк, 2000. – № 7. – С. 125–128.

ГЕОГРАФІЧНІ АСПЕКТИ ПРИБЕРЕЖНО-ВОДНИХ СУДИННИХ РОСЛИН СЕРЕДНЬОЇ ТЕЧІЇ РІЧКИ СТИР В МЕЖАХ КІВЕРЦІВСЬКОГО РАЙОНУ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Подковиріна Іванна, Кузьмішина Ірина

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки,
м Луцьк

Волинська область являє собою край з унікальною природою. Її флора поєднує в собі типові західноєвропейські і східноєвропейські елементи. На цій території поширені і бореальні, європейські неморальні та степові види. В кінці XIX – на початку XX століття рослинний покрив досліджували під час обстежень географічних особливостей регіону видатні вчені П. А. Тутковський, С. Кульчинський, О.Цинкаловський. Пізніше біологи Львівського державного університету вивчали фіторізноманіття області, зокрема, І. В. Бережний – рослинність, С. В. Трохимчук – охорону природи [1].

Ківерцівський район розташований південно-східній частині Волинської області. Ландшафти району належать до двох типів: поліського, з перевагою боліт, луків, дубово-соснових і дрібнолистих лісів та лісостепового, з поширенням в доісторичному минулому лучних степів та дубово-грабових лісів, а в наш час переважно орних земель. Серед природних фітосистем зазначеного регіону найменш досліджені і практично не забезпечені охороною прибережно-водні та водні. Дослідженням флори водойм і боліт лісостепу України займалась Г. А. Чорна [2]. Відсутність публікацій про прибережно-водні рослини саме Ківерцівського району й зумовило актуальність теми наукового дослідження.

Мета досліджень – з'ясувати географічні особливості прибережно-водних рослин річки Стир в околицях с. Кульчин Ківерцівського району. Проведені протягом вегетаційних періодів 2014-2016 рр. дослідження засвідчили, що видове різноманіття даної території становить 73 види прибережно-водних судинних рослин. Таксономічні назви подано відповідно до «Определителя высших растений Украины», географічне поширення видів – з урахуванням видання «Судинні рослини Волинської області» [3, 4].

У регіоні досліджень нами виділено 5 типів ареалів. Найбільшими за кількістю, які включають в собі значну частину, є види з палеотропічним поширенням (31 вид, або 42,46 % від загальної кількості видів) та голарктичним (27 видів, або 36,98 %). Представниками групи видів з палеотропічним поширенням є *Salix*

fragilis L., *Veronica anagallis-aquatica* L., *Rorippa amphibia* L. (Bess.), з голарктичним – *Polygonum persicaria* L., *Cardamine pratensis* L., *Ranunculus repens* L. тощо.

В середній частині географічного спектру за кількістю видів виділено одну групу з космополітичним ареалом (9 видів, або 12,32%), представниками якої є *Lycopus europaeus* L., *Rorippa palustris* (L.) Bess, *Potentilla anserina* L. тощо.

Найменша за кількістю видів частина спектра включає 2 групи – із європейським поширенням (4 види, або 5,47%), представниками є *Agrostis stolonifera* L., *Carex elata* All., *Galium rivale* Gris., та європейськосередземноморським (2 види, або 2,73%, представники *Sparanium neglectum* Beedy, *Lysimachia vulgaris* L.).

Географічний аналіз досліджуваних прибережно-водних рослин засвідчив переважання груп із палеотропічними та голарктичними ареалами, що підтверджує мобільність пристосування видів до умов обводненого середовища.

1. Природа Волинської області / [за ред. К. І. Геренчука]. – Львів : Вища школа, 1975. – 146 с.

2. Чорна Г. А. Флора водойм і боліт Лісостепу України. Судинні рослини / Г. А. Чорна. – К.: Фітосоціоцентр, 2006. – 184 с.

3. Определитель высших растений Украины / [отв. ред. Ю. М. Прокудин]. – К.: Наукова думка, 1987. – 548 с.

4. Судинні рослини Волинської області. Флора і культивати / [за ред. В. К. Терлецького]. – Луцьк : Вид-во Волинського державного університету ім. Лесі Українки, 1995. – 124 с.

ВИДОВИЙ СКЛАД ДЕРЕВНИХ РОСЛИН ІРАНО- ТУРАНСЬКОЇ ФЛОРИСТИЧНОЇ ОБЛАСТІ В ЗЕЛЕНИХ НАСАДЖЕННЯХ МІСТА ЛУЦЬКА

Редчук Ірина, Коцун Лариса

Східноєвропейський національний університет імені Лесі
Українки, м Луцьк

Введення в культуру нових видів рослин, які володіють господарсько-корисними властивостями, залишається в колі актуальних завдань ботаніки. В кожному регіоні земної кулі свій видовий склад рослин, обумовлений перш за все комплексом кліматичних та едафічних факторів. Особливу групу становлять

рослини Ірано-Туранської флористичної області, флора якої характеризується високим родовим та видовим ендемізмом (не менше 25%). Вона охоплює Центральну та Східну Анатолію, Верхню Месопотамію, більшу частину Вірменського нагір'я, Іранське нагір'я, західні Гімалаї, Східне Закавказзя [4]. Найбільш багата флора Іранського нагір'я. Серед рослин цієї області велика кількість господарсько-цінних видів. На даний час відсутня інформація про видовий склад рослин цієї області, які культивуються в зелених насадженнях міста Луцька.

Мета роботи: з'ясувати видовий склад рослин Ірано-Туранської флористичної області, які зростають в різних типах культурфітоценозів міста Луцька: насадження парків, скверів, приватних садіб, дендраріїв лісництв, шкіл тощо.

В результаті проведених досліджень встановлено, що в культурфітоценозах міста Луцька зростає 10 видів рослин з Ірано-Туранської флористичної області та 14 видів, які, крім означеної, охоплюють ще одну або кілька флористичних областей. Досліджувані види рослин належать до 9 родин: та 15 родів. У Ірано-Туранській флористичній області природно зростають, наприклад, *Exochorda tianschanica* Gontsch, *Sibiraea altaiensis* (Laxm.) Schneid. *Malus niedzwetzkyana* Dieck, *Picea schrenkiana* Fisch. Останній вид є ендеміком. Два види охоплюють Ірано-Туранську та Циркумбореальну флористичну область. Це *Abies sibirica* Ledeb. та *Pyrus salicifolia* Pall. Ще два види природно зростають на території Східноазійської та Ірано-Туранської флористичних областей. Це *Juniperus squamata* Lamb., *Juniperus chinensis* L. З Ірано-Туранської, Східноазійської та Середземноморської походить *Juglans regia* L. *Platanus orientalis* L. природно поширений у межах 4 флористичних областей: Ірано-Туранської, Циркумбореальної, Середземноморської, Сахаро-Аравійської. Зі Східноазійської, Ірано-Туранської та Циркумбореальної флористичних областей походить *Pinus sibirica* (Rupr.) Mayr. [1-3]

Аналіз частоти трапляння засвідчив, що досить часто (в 11 – 15 місцезростаннях) поширені *Juglans regia*, *Cotoneaster lucidus* Schlecht. Вони зростають у різних типах насаджень. *Cotoneaster lucidus* переважно використаний для формування стрижених живоплотів. Часто (в 6 – 10 об'єктах) трапляються *Juniperus chinensis*, *Paeonia suffruticosa* Andr., *Morus alba* L., *Cydonia oblonga* Mill. Це переважно приватні садиби садоводів любителів. Рідко (в 3 – 5 об'єктах) зростає *Malus niedzwetzkyana*, *Abies sibirica*, *Pinus sibirica*, *Tamarix tetrandia*

Pall ex Bieb., *Sibiraea altaiensis* (Laxm.) Schneid. тощо. Дуже рідко (в 1 – 2 об'єктах) трапляються *Platanus orientalis*, *Picea schrenkiana*, *Pyrus salicifolia*, *Juniperus squamata*, *Aflautonia ulmifolia* Carr. тощо. Це переважно дендрарії та колекційні насадження.

Таким чином, деревні рослини Ірано-Туранської флористичної області переважно рідко трапляються в районі дослідження. Проте серед них є цінні плодови, декоративні, фітонцидні види рослин, які можуть бути широко використані в озелененні.

1. Дендрофлора України: дикорослі й культивовані дерева і кущі. Голонасінні / [за ред. М.А.Кохно] – К. : Вид-во «Фітосоціоцентр», 2002. – 348 с.

2. Дендрофлора України: дикорослі й культивовані дерева і кущі. Покритонасінні – Ч.1 / [за ред. М.А.Кохно]. – К. : Вид-во «Фітосоціоцентр», 2002. – 448 с.

3. Дендрофлора України: дикорослі й культивовані дерева і кущі. Покритонасінні – Ч.2 / [за ред. М.А.Кохно, Н.М.Трофименко]. – К. : Вид-во «Фітосоціоцентр», 2005. – 716 с.

4. Тахтаджян А. Л. Флористические области Земли / А. Л. Тахтаджян. – Л. : Наука, 1978. – 247 с.

ПОТУЖНОСТІ РИТМІВ ЕЕГ У ОСІБ ІЗ РІЗНИМ РІВНЕМ ОСОБИСТІСНОЇ ТРИВОЖНОСТІ

Савчук Вікторія

Науковий керівник: кандидат біологічних наук, доц. С. Є. Швайко
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки,
м Луцьк

Під час зіткненні із складними або драматичними життєвими ситуаціями у людини розвиваються певні психофізіологічні стани, основним компонентом яких є тривожність. У теперішній час проблема тривожності набуває все більшої актуальності, що пов'язано із змінами соціальної сфери, напруженим ритмом життя та іншими чинниками. Тривожність, як риса особистості пов'язана з генетично обумовленими властивостями мозку людини, що детермінують підвищений рівень емоційного збудження [1].

Дослідження особистісної тривожності проведено на 138 практично здорових студентах обох статей I-IV курсів біологічного факультету Східноєвропейського національного університету ім. Лесі

Українки.

Для оцінки рівня особистісної тривожності була використана класична методика «Опитувач Спілбергера – Ханіна». Проведене нами емпіричне дослідження дозволило встановити, що для 0,72 % досліджуваних характерний низький рівень особистісної тривожності. 39,85 % серед досліджуваних студентів мають помірний рівень особистісної тривожності і 59,43 % – високий.

Дослідження потужності ЕЕГ ритмів проводилося на двох групах практично здорових студентів, віком від 18 до 22 років: I група – 10 осіб із помірним рівнем особистісної тривожності, II група – 10 осіб із високим рівнем ОТ.

Реєстрація електричної активності кори головного мозку здійснювалась монополярно у 19 відведеннях за системою 10/20 з використанням референтного об'єднаного вушного електрода. Розрахунок параметрів потужності біопотенціалів ЕЕГ виконувався за програмою апаратно-програмного комплексу «НейроКом» (центр радіоелектронних медичних приладів і технологій «ХАІ-Медика» Національного аерокосмічного університету «ХАІ»; свідоцтво про державну реєстрацію № 6038/2007 від 26 січня 2007 року).

Аналіз показників потужності здійснювався в таких експериментальних ситуаціях: стан спокою із заплющеними очима (фон), стан спокою з розплющеними очима; розв'язування задачі в якості емоційного навантаження.

Показники потужності ЕЕГ ритмів більше корелюють з високим рівнем ОТ. Під час фонові проби спостерігається середній рівень кореляції між високим рівнем ОТ та потужністю альфа-ритму у відведеннях О1, F3, F4, С3, С4; сильна (тісна) кореляція у відведеннях Р4, О2. У спокійному стані з відкритими очима спостерігається слабкий рівень кореляції між потужністю альфа-ритму та високим рівнем ОТ у відведеннях О2, С4, Cz; помірний рівень кореляції між показниками у відведеннях Р4, Pz. Бета-ритм під час запису ЕЕГ з відкритими очима має середній рівень кореляції з високим рівнем ОТ у відведеннях Р4, О1, О2, Fz, Cz, Pz. Під час виконання завдання спостерігається середній рівень кореляції між високим рівнем ОТ і потужністю бета-ритму у відведеннях О2, С4, О1, Cz, Pz та сильна (тісна) кореляція у відведенні Р4; між високим рівнем ОТ та потужністю альфа-ритму виявлений помірний рівень кореляції у відведенні С4

У осіб з високою ОТ потужність ритмів ЕЕГ в більшій мірі корелювала з правопівкулевими ділянками кори, що вказує на внесок

цієї півкулі у високий рівень ОТ обстежуваних.

1. Изард К. Психология эмоций [Текст] / К. Изард. – Питер, СПб, 1999.

ВИДОВИЙ СКЛАД ТА БОТАНІКО-ГЕОГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ ВИТКИХ ДЕРЕВНИХ РОСЛИН ЗЕЛЕНИХ НАСАДЖЕНЬ МІСТА ЛУЦЬКА

Тарасюк Аліна, Коцун Лариса

Східноєвропейський національний університет імені Лесі
Українки, м. Луцьк

Виткі рослини є основою вертикального озеленення, яке має велике естетичне та сануюче значення, покращуючи загальний вигляд парків, скверів та будівель [1]. Проте у сучасній практиці озеленення серед різних типів насаджень ці рослини займають найнижчі позиції. Крім того, зачасти, можна побачити і знищення вже існуючих посадок витких рослин в культурі.

Метою роботи є вивчення видового складу та біоекологічних особливостей витких рослин, які використовуються в озелененні міста Луцька. Місто Луцьк – обласний центр Волинської області, займає площу понад 60 км². Клімат Луцька помірний, з частими відлигами, м'якою зимою та нежарким літом [3].

В результаті проведених досліджень нами виявлено, що в зелених насадженнях міста Луцька трапляється 18 видів витких рослин, які відносяться до 9 родин та 11 родів. 17 видів витких рослин є інтродуцентами. Лише один вид природно трапляється в Україні. Це *Hedera helix* L. – плющ звичайний.

За кількістю видів серед досліджуваних витких рослин найчисленнішими є родини *Vitaceae* (6 видів), *Ranunculaceae* (3 види), *Celastraceae* та *Actinidiaceae* (по 2 види). Решта родин (*Araliaceae*, *Bignoniaceae*, *Caprifoliaceae*, *Rosaceae*, *Schisandraceae*) нараховують по 1 виду. 3 родів найчисленнішими є *Clematis* (3 види), *Actinidia*, *Ampelopsis*, *Parthenocissus*, *Vitis* та *Celastrus* (по 2 види).

В озелененні міста Луцька часто (в 6 – 10 об'єктах) трапляються 6 видів витких рослин (33,3% від їх загальної кількості). Це *Parthenocissus quinquefolia* (L.) Planch., *Vitis vinifera* L., *Clematis jackmannii* Moore, *Hedera helix* L., *Lonicera caprifolium* L., які трапляються в різних типах насаджень міста.

За характером росту [2] серед досліджуваних видів рослин нами виділено 3 групи:

а) ліани першої величини – високі з пагонами понад 10 м у висоту належать 12 видів (66,7% від загальної кількості видів). Це, наприклад, *Actinidia arguta* (Siebold & Zucc.) Planch. ex Miq., *Hedera helix*, *Celastrus orbiculata* Thunb., *C. scandens* L., *Clematis vitalba* L., *Ampelopsis aconitifolia* Vge.;

б) ліани другої величини – середнього росту (від 5 до 10 м), в культурі досліджуваного району відноситься 2 види (11,1%): *Actinidia kolomikta* (Rupr. et Maxim.) Maxim., *Campsis radicans* (L.) Seem.;

в) ліани третьої величини – низькі до 5 м, належить 4 види (22,2%): *Lonicera caprifolium*, *Clematis jackmanii*, *C. viticella* L.

Ботаніко-географічний аналіз [4] засвідчив, що серед досліджуваних видів найбільше вихідців з Східноазійської флористичної області – 8 видів (44,4%), серед яких *Ampelopsis aconitifolia*., *A. japonica* (Thunb.) Makino, *Actinidia arguta*, *Actinidia kolomikta* (Maxim.) Maxim., *Celastrus orbiculata*, *Schisandra chinensis* (Turcz.) Baillon. Три види витких рослин походить з Атлантико-Північно-Американської флористичної області (16,7%). Це *Campsis radicans*, *Celastrus scandens*, *Parthenocissus quinquefolia*. Чотири види природно зростають в Циркумбореальній флористичній області (*Hedera helix*, *Lonicera caprifolium*, *Clematis vitalba*, *Clematis viticella*). *Clematis jackmannii* є гібридом. У *Vitis vinifera* походження невідоме.

Таким чином, в насадженнях міста Луцька нами виявлено 18 видів витких рослин, які належать до 9 родин та 11 родів, найбільше вихідців з Східноазійської флористичної області – 8 видів.

1. Головач А. Г. Лианы, их биология и использование / А. Г. Головач. – Л. : Наука, 1973. – 260 с.

2. Колесников А. И. Декоративная дендрология [Текст] / А. И. Колесников. – М. : Лесн. Пром-сть, 1974. – 704 с.

3. Природа Волинської області [Текст] / [под. ред. К. И. Геренчука]. – Львов : Изд-во Львов. ун-та, 1975. – 147 с.

4. Тахтаджян А. Л. Флористические области Земли [Текст] / А. Л. Тахтаджян. – Л. : Наука, 1978. – 247 с.

Секція 7. Історія і політологія

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА ЄГИПЕТЬСЬКОГО ФАРАОНА ТУТМОСА III (1479 – 1425 рр. до н. е.) Балецький Олег

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк

Історії відомо багато правителів, державних діячів, які силою зброї намагалися утвердитися при владі і, навіть більше, встановити своє панування на значних територіях. І якщо у часи, ближчі до нас, у міжнародній політиці більшість проблем правлячі кола намагалися і намагаються вирішувати здебільшого дипломатичними шляхами, то для Стародавнього Світу характерним був лише один шлях розв'язання проблем – війни та завоювання.

Яскравим прикладом великого завойовника є єгипетський фараон періоду Нового Царства – Тутмос III. Він зійшов на престол після смерті своєї мачухи Хатшепсут, яка не проводила активної зовнішньої політики, а всю увагу приділяла внутрішньому розвитку давнього Єгипту. Натомість роки правління Тутмоса III ознаменувалися зміною мирного курсу на активну завойовницьку політику [2, с. 48–50].

Активна військова політика Тутмоса III змусила правителів стародавніх держав Мітанні, Хатті, Вавилону, Ассирії шукати дружби фараона через піднесення дарів, а їхня слабкість сприяла активному просуванню єгиптян на Близький Схід.

Військова активність Тутмоса III вражає: він здійснив близько 14 кампаній в Азію, нажаль, вкрай нерівномірно висвітлених у джерелах. Чи не найуспішнішою військовою кампанією Тутмоса III був один із перших його походів, який фараон провів на двадцять другого році свого правління у Палестину. Приводом стало повстання азійських племен на чолі з містом Кадеш: «Тот жалкий кадешский враг пришел и вошел в Мегиддо, и он находится там в это мгновение. Он собрал вокруг себя владетелей всех стран, бывших покорными Египту и всех от Нахарины до ... до сириян, кадеян ... » [1, с. 66].

Вирішальна битва між єгиптянами і сиро-палестинськими військами відбулася у 1457 р. до н. е. біля міста Мегіддо, де антиєгипетська коаліція зазнала повного розгрому. Але саме Мегіддо

египтянам взяти не вдалося, через жадібність єгипетського війська: «И вот, если бы войско его величества не возымело намерения пограбить имущество врагов, – оно бы овладело Мегиддо в этот миг, когда жалкого кадешского царя вместе с жалким врагом этого города втаскивали с трудом наверх, чтобы ввести их в город ...» [1, с. 68].

На той час успішність тієї чи іншої військової кампанії залежала від того, чи завойовник захопив столицю. Тому Тутмос III вирішує, щоб не сталося, завоювати Мегіддо. Лише після виснажливої семимісячної облоги місто здалося.

Після взяття Мегіддо військо Тутмоса III вивезло у Єгипет колосальну здобич. Окрім великої кількості полонених та вбитих, документи наводять довгий перелік награбованого: «... 2041 лошадь, 191 жеребёнок, ... 1 добротная, отделанная золотом колесница владетеля Мегиддо, 897 колесниц его жалкого войска, ... 200 броней его войска, 502 лука. И вот захватило войско [его величества] 387 [голов какого-то скота], 1929 быков, 2000 коз и 20500 овец ...» [1, с. 69]. Крім цього, єгиптяни вивезли безліч бронзового, срібного та золотого посуду, статуї; виробів зі слонові кістки та кедру, тощо.

У результаті здійснених військових походів, Тутмос III завоював Палестину, Сирію та Фінікію, завдав поразки мітаннійським князям при Каркемиші і розширив свою державу від верхів'їв Єфрату до четвертого нільського порогу, збирав данину з Нубії, Сирії, Палестини, отримував щедри дари від правителів Кіпру, Мітанні, Ассирії та Вавилону.

Отже, фараон Тутмос III по праву вважається одним із найбільших завойовників Стародавнього Світу, адже шляхом завоювань він у середині II тис. до н. е. перетворив Єгипет у могутню світову державу, якій підкорялися чи не всі країни Стародавнього Сходу.

1. Из летописей Тутмоса III // Хрестоматия по истории Древнего Востока: Учебное пособие в 2-х частях. Ч. 1 / Под ред. М. А. Коростовцева, И. С. Кацнельсона, В. И. Кузищина. – М.: Высш. школа, 1980. – С. 66–71.

2. Стучевский И. А. Межгосударственные отношения и дипломатия на Древнем Востоке. – М: Наука, 1987. – 308 с.

СТВОРЕННЯ ВОЛИНСЬКОГО ВІДДІЛЕННЯ ФЕДЕРАЦІЇ ПОЛЬСЬКИХ СОЮЗІВ ЗАХИСНИКІВ ВІТЧИЗНИ У КВІТНІ- ТРАВНІ 1930 Р.

Біда І. В.

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
м. Луцьк

У Відродженій Польщі (1918-1939 рр.) особливо активну діяльність проводили організації ветеранів, колишніх військових та резервістів. Такі організації засновувалися офіцерами, унтер-офіцерами та солдатами колишніх польських військових формувань. З метою об'єднання ряду існуючих організацій ветеранів в Польщі, а також військових резервістських союзів у 1928 році була створена Федерація польських союзів захисників вітчизни (Federacja Polskich Związków Obrońców Ojczyzny – F.P.Z.O.O.) [1, 31].

В м. Луцьку 9 квітня 1930 р. було створено Тимчасове волинське воєводське управління федерації польських союзів захисників вітчизни. Його очолив підполковник резерву Вітольд Хабіч. Основним завданням на перший місяць діяльності була організація головного з'їзду воєводської Федерації з метою її правового утвердження на терені Волині [2, арк. 82].

Вже з 3 травня 1930 р. Луцьке управління розпочало відсилати запрошення на з'їзд до союзів, які виявили бажання увійти до федерації з проханням делегувати своїх представників. До листів додавали орієнтовну програму з'їзду [2, арк. 34]. Впродовж місяця від різних союзів надходили відповіді із переліком осіб, які будуть представлені на з'їзді [2, арк. 48, 49, 50, 54, 56, 59, 63, 64, 65, 67, 69]. Перед головним з'їздом, повітовим відділам Волинської Федерації доручили провести свої місцеві з'їзди для того, щоб обрати остаточний склад організацій. Такі з'їзди відбулися у Ковелі, Горохові, Кременці та Володимирі [2, арк. 49, 50, 52, 69].

Слід відзначити, що у процесі підготовки до з'їзду виникали проблеми, пов'язані з інформуванням потенційних учасників заходу та з відсутністю фінансових коштів для його проведення. Але все ж складні питання було вирішено [2, арк. 60, 61, 62, 71].

Запланований з'їзд відбувся 29 травня 1930 року в м. Луцьку. Взяти участь у ньому прибули делегації від 12 організацій, а також запрошені гості [2, арк. 86]. Найголовнішою подією з'їзду стало обрання президії головного воєводського управління Федерації у м.

Луцьку. Так, було обрано голову президії, яким став Вітольд Хабіч, а також трьох віце-голів, секретаря та скарбника [2, арк. 87 зв.].

Діяльність Волинської F.P.Z.O.O. регулювалася статутом Федерації. Він складався із 12 параграфів, які визначали принципи роботи даної організації. У статуті мета Федерації визначалася як необхідність об'єднання усіх союзів резервістів та колишніх військових у єдиній дисциплінованій організації під гаслом: «Усе для держави, її розвитку, безпеки та могутнього становища в світі, при розвитку духу товариства серед колишніх військових, який панував на полі бою і використання його на користь мирної праці» [2, арк. 36].

Таким чином, значного поширення у міжвоєнній Польщі набули парамілітарні організації. В 1928 році з метою їх об'єднання та координації виникла Федерація польських союзів захисників вітчизни, філіал якої було створено і на території Волинського воєводства 9 квітня 1930 р. і юридично оформлено на з'їзді 29 травня того ж року. Фактично було створено організацію координуючого типу, яка консолідувала колишніх військових, що безумовно сприяло їхньому утвердженню та укоріненню на територіях, де польський етнос не становив домінуючої частини населення.

1. Szczepański Janusz. Organizacje kombatantkie i paramilitarne na Mazowszu Północnym w okresie międzywojennym / Janusz Szczepański // Zeszyty Naukowe Ostrołęckiego Towarzystwa Naukowego – Ostrołęka. – 2009. – №23. – С. 31-43.

2. Державний архів Волинської області, ф. 211 Управління Волинського округу Федерації польських союзів захисників вітчизни, м. Луцьк Волинського воєводства, 1930-1939 рр., оп.1., спр. 2. Циркуляри окружного управління, устав федерації, протоколи засідань, съездов, собраний, списки членів федерації, 113 арк.

КУЛЬТУРА КУЛЯСТИХ АМФОР

Васюхник Андрій

Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки, м. Луцьк

Культура кулястих амфор - археологічна культура, що існувала в період 3400-2800 років до н. е. Вона зайняла терени колишньої культури лійчастого посуду. Своїм місцезнаходженням розділила територію поширення культури шнурової кераміки. Назву

запропонував археолог Густаф Коссинна у зв'язку з характерною керамікою: кулястими посудинами з 2-4 ручками.

Найдавніші поселення культури кулястих амфор знайдені на території Білорусі. Географічно культура була поширена від басейну Ельби на схід до Вісли, далі на південь до Дністра і на схід до Дніпра, тобто охоплювала східні області сучасної Німеччини, Чехію, Польщу, а в Україні займала територію Волині та Поділля. В результаті міжплеменних обмінів кераміка цієї культури зустрічаються на значно ширших просторах.

Утворювалася вищезгадана культура з мезолітичних груп під впливом культури лійчастого посуду та лендельської культури. Українські пам'ятки цієї культури датуються III тис. до н. е. На сьогодні в Україні знайдено 116 місцезнаходжень культури кулястих амфор, серед яких кілька імовірних слідів поселень. [1]

На Волині пам'ятки цієї культури знайдені в селах Горичів, Мовників, Голишів I, Голишів II, Гнідава, Полонка, Коршівець, Баїв, Оздів, Хотешів, Черчиці, Зимне, Литовиж, Береськ, Вічині, Ворончин, Залісці, Крижівка, Раймісто, Студині, м. Рожище тощо. [1] Серед цих пам'яток більше слідів ймовірних поселень, менше поховань. Зустрічаються залишки поселень в с. Межирічі Млинівського р-ну та с. Пересопниці Рівненського р-ну Рівненської області. Археологічними розвідками було встановлено, що поселення розміщувалися на берегах річок. Носії культури кулястих амфор найбільше контактували з населенням городоцько-здовбицької культури, менше з населенням межановицької, стжижовської культур, а також шнурової кераміки.

I. Свешніковим біля с. Межирічя було відкрито два житла та дві господарські ями. Житла були неправильно-овальними напівземлянками розміром 2,6x4,7 м. із заглибленням – 0,6 м. В середині виявлені керамічні і крем'яні вироби, шматки стінної обмазки з відбитками лози, з чого можна зробити висновок, що наземна частина стіни була сплетена з гілок і обмазана глиною, а також залишки вогнищ. [1] Проте польські дослідники не відносять їх до поселень культури кулястих амфор.

Кераміці цієї культури притаманні горщики, чаші, миски, кулясті амфори та кухлі. Їх поверхня згладжена, у верхній частині оздоблена різноманітними орнаментами: зигзагами, лініями, ялинковими візерунками, або зовсім не орнаментована. На Волині вона виготовлялася переважно з глини з домішками піску, товчених

черепашок, інколи шамоту, рослинності, перепаленого кременю тощо. Колір кераміки темний, сірий чи брунатний. [2]

Господарство цієї культури вивчено мало. Проте, на основі знайдених залишків мотик та зернотерок, вчені зробили висновок, що племена кулястих амфор займалися землеробством, а кістки свійської худоби свідчать про розвиток тваринництва, яке було домінуючим.

На Волині цю культуру досліджували О. Цинкаловський, В. Конопля, Г. Охріменко, І. Маркус, С. Панишко, К. Бунятян, В. Ткач, В. Самолук та ін. Проте найбільший внесок в дослідження цієї культури в цьому регіоні зробив І. Свешніков.

Незважаючи на значну кількість статей та публікацій присвячених цій культурі як вітчизняними, так і зарубіжними дослідниками ще не створено ґрунтового дослідження, яке б комплексно описало господарство та культуру цього населення.

1. Свешников И. Г. Культура шаровидных амфор / И. Г. Свешников, Н. Я. Мерперг. – Москва: Наука, 1983. – 86 с.

2. Охріменко Г. Розвиток керамічного виробництва на Волині: (археол., етногр., мист. аспекти) / Г. Охріменко, М. Кучинко, Н. Кубицька. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2003. – 246 с.

БРУСИЛОВСЬКИЙ ПРОРИВ 1916 Р. НА ВОЛИНІ: ВІТЧИЗНЯНА ТА РОСІЙСЬКА ІСТОРІОГРАФІЯ ПРОБЛЕМИ

Васюхник Андрій

Східноєвропейський національний університет
ім. Лесі Українки, м Луцьк

Перша світова війна – один з найбільших збройних конфліктів ХХ ст., в який було втягнуто близько сорока країн світу. Війна принесла Україні економічну розруху та розорення. Лінія фронту не тільки розділила українські землі між Російською та Австро-Угорською імперіями, але й роз'єднала українське суспільство, що незабаром негативно позначилось на боротьбі за державність. У 1916 р. на Волині був проведений контрнаступ російської армії, який увійшов до історії під назвою «Брусилівський прорив». Ця операція мала велике стратегічне значення. Після неї та битви на р. Соммі стратегічна ініціатива перейшла від центральних держав до Антанти. Однак, через відсутність чіткого стратегічного планування після вдалого прориву російська армія не зуміла скористатись досягнутими

результатами й втратила можливість розвинути успіх. Другий етап Брусиловського прориву переріс у «Ковельську м'ясорубку» з важкими втратами для російських армій. Через півроку деморалізована армія почала розпадатись, що разом з низкою інших причин призвело до Лютневої революції 1917 р.

Серед вітчизняних історичних досліджень, які висвітлюють перебіг Брусиловського прориву на увагу заслуговують праці О. Дем'янюка, В. Костючка та О. Соловйова. Ці автори детально аналізують позиції воюючих сторін, описують характер оборонних укріплень як австро-німецької, так і російської армій, характеризують хід бойових дій, звертають увагу на окремі важливі бої за населені пункти. У дослідженнях О. Дем'янюка висвітлюється військово-політичні аспекти розвитку Волинської губернії під час Першої світової війни, аналізується перебіг військових подій цього періоду [2]. Наукова розвідка В. Костючка присвячена військовим діям, які відбувалися в межиріччі Стиру та Стоходу 1916 р. Статті О. Соловйова висвітлюють не тільки бойові дії на Волині, а й розкривають питання соціально-економічного становища населення цього періоду.

В контексті Першої світової війни Брусиловський прорив згадують і російські вчені, зокрема А. Ветошников, А. Керсновський, С. Неліпович та А. Уткін. Наукова праця А. Ветошнікова за допомогою карт і схем дає можливість відтворити події Брусиловського прориву на Волині [1]. А. Керсновський у своїх нарисах поетапно розкриває перебіг досліджуваної військової операції [3]. На основі матеріалів з фондів Російського державного військово-історичного архіву С. Неліпович торкається аналізу людських та матеріальних втрат російської армії під час контрнаступу 1916 р. Книга А. Уткіна описує передумови, причини, перебіг подій на фронтах, а також аналізує стратегічні цілі воюючих сторін під час Першої світової війни.

Отже, окремі аспекти розвитку контрнаступу російських військ під командуванням генерала О. Брусилова вивчалися як вітчизняними, так і російськими вченими. Аналіз вищевказаної літератури засвідчує, що дослідники недостатню увагу звернули на один з аспектів зазначеного прориву, а саме – розвиток бойових дій на Ковельщині упродовж липня-жовтня 1916 р. Крім того неповно розкрито питання матеріальних та людських втрат воюючих сторін.

1. Ветошников А. А. Русская армия в Великой войне: Брусиловский прорыв [Электронный ресурс] / А. А. Ветошников. –

Режим доступу: <http://www.grwar.ru/library/Vetoshnikoff/index.html>.

2. Дем'янюк О. Й. Військово-політичні аспекти розвитку Волинської губернії у 1914–1921 роках : монографія / О. Й. Дем'янюк ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Луцьк. ін-т розвитку людини ун-ту "Україна". – Луцьк : Твердиня, 2011. – 320 с.

3. Керсновский А. А. История Русской армии. В 4 т. Т. 4. (1915–1917 гг.) / А. А. Керсновский. – Москва : Голос, 1994. – 368 с.

КОСМОЦЕНТРИЗМ, ОНТОЛОГІЗМ І АТОМІЗМ ДАВНЬОГРЕЦЬКОЇ ФІЛОСОФІЇ

Галабурда Аліна

Східноєвропейський національний
університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

Грецька антична філософія сформувалася в VII - VI ст. до н. е. Характером і спрямованістю змісту, методом і стилем філософствування вона якісно відрізняється від давньосхідних вчень і є, власне, першою в історії спробою раціонального осмислення дійсності. У розвитку античної філософії умовно виділяють чотири основні етапи: до сократівський (VII - IV ст. до н.е.), класичний (з середини V - IV ст. до н.е.), елліністичний (кінець IV - II ст. до н.е.) і так званий римський період (I ст. до н.е. - V - VI ст. н.е.) [4].

Першою філософською школою Давньої Греції - Мілетська школа. Її представники вперше свідомо поставили питання про першооснови сущого, про сутність світу. Ця школа тяжіла до матеріалізму, оскільки її представники інтуїтивно розуміли світ як матеріальний. Найбільш відомим серед них був Фалес (625 - 547 рр. до н.е.). Його різнобічні знання в галузі астрономії, геометрії, арифметики мали визначальний вплив на розвиток філософського мислення. Іншим видатним мілетським філософом був Анаксимандр (611 - 546 рр. до н.е.), він теж стихійно тяжів до матеріалізму й порушував питання про початок світу. Третім видатним мілетським філософом був Анаксімен 585 - (524 рр. до н.е.). Він зміцнив і завершив тенденцію наївного давньогрецького матеріалізму в пошуках природних причин виникнення світу. Першоосновою світу вважав необмежене, нескінченне, безформене – повітря [3, с.302-315].

Пізніше існувала ще одна філософська школа, яку пов'язували з ім'ям Геракліта з Ефеса (540 - 480 рр. до н. е.). Він тлумачив абсолют

як діалектичний процес, який трактувався ним як єдність протилежностей у самому собі [1, с. 101-132].

Філософія Емпедокла (близько 484 - 424 рр. до н.е.) була близькою до стихійного матеріалізму. На його погляди справили відчутний вплив елеати та іонійські філософи [2, с.129-132].

Анаксагор (500 - 428 рр. до н.е.) вважав основою речей нескінченну безліч якісно різних матеріальних частинок, які називав "насінням речей". Матерія, за Анаксагором, вічна, не створювана й не знищувана, але якісно диференційована.

Елейська школа складалася під впливом ідей Ксенофана з Колофона (565 - 470 рр. до н.е.). Він визнавав матеріальність світу, хоча й вважав його незмінним. Прагнув до натуралістичного пояснення природних явищ [4, с.320]. Парменід з Елеї (біля 540 - 470 рр. до н.е.) був засновником: елейської школи. Основними для Парменіда були проблеми буття та сущого. Для нього поряд із сущим несуще є ніщо. Мелісс Самоський (близько 440 р. до н.е.) як представник елейської школи також стверджував, що світ "не був створеним" і не має кінця.

Відомим філософом того періоду був Левкіпп (близько 500 - 440 рр. до н.е.). Він написав книги "Великий діакосмос" і "Про розум". Левкіпп визнавав незліченні, постійно рухомі елементи - атоми, які мають безліч форм. Він бачив у речах постійні виникнення й зміни [4, с.320]. Демокріт (близько 460 - 370 рр. до н.е.) учень Левкіппа й Анаксагора. Цілком поділяв положення вчення Левкіппа про атоми й порожнечу, додаючи до характеристик атомів ще й їхню величину та вагу [2, с.129-132]. Епікур (близько 342 - 270 рр. до н.е.) - представник атомістичного матеріалізму. Вважав філософію засобом досягнення щасливого життя. Рекомендував не відкладати заняття філософією в юності і не втомлюватися від неї у старості [3].

Таким чином, можна зробити загальний висновок, що давньогрецька філософія відіграла важливу роль в культурному розвитку людства. Існували такі філософські школи: Мілетська, школа Геракліта та Елейська. Аналізуючи джерела, ми можемо констатувати, що антична філософія є великим духовним здобутком людства. Вона не тільки вперше відкрила широкі обрії людського світорозуміння, а й зафіксувала прозріння у межах цих обрів.

1. Цена свободы и гармонии. Ю. В.Андреев. - СПб.: Изд-во «АЛТЕЙЯ», 1998.

2. Лебедев Фрагменти ранних греческих философов. - М.1989 р.

3. Рассел Б. Історія західної філософії. / Пер. з англ. Ю. Лісняка, П. Тарашука. - К.: Основи, 2004.

4. Сальников В. П. Філософія: Навчальний посібник. / В. П. Сальников, Г. Н. Хон. - СПб.: «Університет».

ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОСТІ КИЇВСЬКОЇ РУСІ

Гандзюк Світлана Анатоліївна

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк

Українська державність має певну історію. Вона бере свій початок від середини I тис. до н. е., коли з'являються перші державні утворення у народів і племен Північного Причорномор'я. Це були рабовласницькі держави, які виникли в процесі становлення класового суспільства.

Процес формування державності Київської Русі – це одне з важливих і актуальних питань історії розвитку держави. Київська Русь була однією з найбільших держав середньовічної Європи і об'єднувала усіх східних слов'ян. Її територія простягалася з півночі на південь - від Балтики та Льодовитого океану до Чорного моря, зі сходу на захід - від Волги до Карпат [2, с. 24].

Важлива роль у процесі формування держави належала полянам, древлянам, сіверянам, волинянам, дреговичам, словенам та іншим союзам племен, усього їх було 14. У «Повісті минулих літ» літописець відобразив широку картину розселення цих східнослов'янських об'єднань, які перебували на стадії зародження політичної організації. Нестор дуже добре показує, що у племенах утворювалася своя влада, своє «князювання». Проте військові сили зуміли поширити племена і в результаті поширили владу на велику територію.

Важлива роль належить полянам, племінним центром яких був Київ. Започаткування першої київської династії літопис виводить від Кия, легендарного засновника Києва, полянського князя.

На рубежі IX ст., на основі об'єднання слов'янських племен утворюється нове державне утворення під назвою Русь. У ньому об'єдналися Київське, Переяславське і Чернігівське князівства. Київ став столицею. Другим великим об'єднанням східнослов'янських племен був дулібо-волинський союз. Псковські, смоленські і полоцькі кривчі створили східнослов'янське об'єднання. [3, с. 17].

Варто зауважити, що Київська Русь за формою державного устрою була феодальною державою. Очоловав державу великий князь. Йому належала законодавча влада, великий князь зосереджував і виконавчу владу. Будучи главою адміністрації, він виконував також функції воєначальника і особисто водив рать у бій. Мали князі і судову владу [1, с. 23].

У процесі формування давньоруської державності в цілому можна виділити чотири етапи: княжіння східних слов'ян, створення Руської землі, формування південного та північного ранньодержавних утворень, об'єднання цих утворень з центром у Києві в середньовічну державу. Держава розвивалася за своєю класовою сутністю як феодальна, а за формою набула ознак монархії, на чолі якої стояв великий київський князь. Розвиток спільних традицій, звичаїв, звичаєвого права, закону, суду, військового устрою дало підстави об'єднатися східним слов'янам в єдину державу.

1. Андрусак Т.Г. Історія правових і політичних вчень. Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2001р. – 220с.

2. В. П. Шевчук, М. Г. Тараненко. Історія української державності : Курс лекцій: Навчальний посібник. – К.: Либідь, 1999р. - 480 с.

3. Малик Я., Вол Б., Чуприна В. Історія української державності. – Львів: Світ, 1995р. – 248с.

СПЕЦИФІКА ВЗАЄМОДІЇ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Гапонюк Олена Володимирівна

студентка 77 Мз спеціальності «Державна служба»

Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки,
м Луцьк

Співпраця громадських організацій з владою в Україні, у наданні послуг суспільству, має свої особливості. Це доволі трудомісткий процес, тому такі послуги коштують дорого, якщо виконуються владою із залученням комерційних структур. У громадських організаціях частина цих послуг, може бути виконана за меншу ціну або безкоштовно – із залученням волонтерської праці. Іншою особливістю є те що громадські інституції, як правило, надають допомогу найбільш соціально вразливим верствам населення.

За рахунок свого активу, що вважає таку діяльність суспільно-корисною, об'єднання громадян надають послуги якісніше, ніж держава та комерційний сектор. Громадські організації є індикаторами суспільного життя, та надають послуги тим соціальним групам, потреби в яких існують.

На основі досліджень простежується тенденція обернено пропорційної залежності довіри до громадських організацій та віку респондентів: чим молодша людина, тим вона позитивніше налаштована до громадських організацій. Зокрема, серед респондентів 18 – 29 років тих, хто цілком довіряє громадським організаціям, або “швидше довіряє” їм сумарно є майже 40% і лише 13% тих, хто зовсім не довіряє. У той час, як серед респондентів вікової категорії понад 60 років громадським організаціям довіряють загалом лише 33% і зовсім не довіряють – 16% [1, с.91].

А. Романюк та Л. Скочиляс відзначають, що потрібно залучати фахівців з конкретних сфер суспільної діяльності для роботи в громадських організаціях а саме потрібен системний діалог громадських інституцій з владою [1].

Об'єднання громадян у добровільні асоціації є одним з проявів громадянського суспільства, однією з форм його розвитку, яка на даному етапі є найбільш помітною і досить результативною. Громадянське суспільство можна репрезентувати як свого роду соціальний простір, у якому люди взаємодіють до певної міри як незалежні один від одного і держави індивіди. Основа громадянського суспільства – цивілізований, самодіяльний, повноправний індивід, від суттєвих рис якого залежать його якість та зміст.

Серед основних напрямків діяльності громадських організацій в Україні найбільш широку розповсюдженість одержали такі: інформаційний, освітній, соціально-політичний. Одним з головних завдань громадських інституцій є сприяння розвитку демократичного суспільства та вирішення гострих суспільних проблем. Громадські організації здійснюють суспільно-корисну діяльність, надаючи послуги там, де з якоїсь причини це не робить держава або ж приватний сектор. Діяльність таких організацій головним чином спрямована на розвиток соціогуманітарної сфери суспільства, його освіти, природного середовища, соціального захисту тощо.

Однією з причин не налагодження конструктивної співпраці з органами державної влади слід визнати прагнення громадських організацій обмежити сферу своєї діяльності проблемами, розв'язання яких не призводить до конфліктів з владою.

На нашу думку, потрібно створювати передумови взаємодії громадських організацій та державних і приватних інституцій у забезпеченні тривалих, відкритих, рівноправних, заснованих на принципі партнерства відносин. Отже, співпраця повинна бути заснована не на особистих симпатіях та домовленостях, а на вирішенні важливих політичних, соціальних та економічних проблем суспільства.

1. Грабовська С. Стан громадянського суспільства в Україні: міжрегіональний зріз та Львівщина / С. Грабовська, А. Романюк, Л. Скочиляс. – Львів: ЦПД, 2007. – 96 с.

2. Загородній Ю. Методологія вивчення громадянського суспільства: інституційний підхід / Ю. Загородній // Наукові записки / збірник – К.: ІПіЕНД, 2004. – Вип. 25. – С. 92–105.

ВІДБУДОВА ПОЛЬСЬКОГО УПРАВЛІНСЬКОГО АПАРАТУ В ЗАХІДНІЙ ВОЛИНІ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ 1920 Р.

Гладишук Сергій

аспірант Східноєвропейського національного університету імені Лесі
Українки

Контрнаступ військ Речі Посполитої в середині серпня 1920 р. призвів до повторної відбудови польської адміністрації на теренах Західної Волині у вересні цього ж року. Відразу розпочалося формування нових управлінських структур на теренах регіону.

Громадські організації регіону розпочали складати меморіали стосовно нового адміністративного укладу східних теренів. Зокрема, 8 вересня 1920 р. «Кресова сторожа» подала до Ради Міністрів Речі Посполитої проект нового управлінського облаштування колишніх територій Цивільного управління східних земель та Цивільного управління земель Волині і Подільського фронту [1, к. 305]. Відзначалося, що необхідно врахувати попередній досвід адміністративної практики та виправити недоліки організаційного характеру. Попереднє управління ускладнювалося: полінаціональністю східних теренів, зрусифікованістю суспільно-політичного та освітнього життя, проросійськими тенденціями в православній церкві, не вирішенням аграрного питання. Уніфікація територій призводила до того, що місцеві виконавчі органи влади часто не виконували розпоряджень вищого керівництва і провадили

адміністративні зміни на власний розсуд. Брак кваліфікованих управлінських кадрів призводив до призначення на важливі посади місцевої польської інтелігенції, котра в переважній основі складалася із заможних землевласників та асоціювалася із «панськими урядами». Все це перешкоджало реалізації демократичної суспільної програми розробленої Польською державою. Пропонувалося створити Уряд шефа прифронтової адміністрації при міністерстві внутрішніх справ, що мав би подібні компетенції до Уряду делегата в справах Галичини. Підсумовуючи завдання адміністративного переоблаштування східних теренів відзначалося на наступному: варто утриматися від централізації адміністрації на східних територіях, необхідно пам'ятати про перехідний характер адміністрації та створити належні умови для інтеграції краю із Річчю Посполитою, адміністрація регіону повинна мати чіткий план дій, який мусить базуватися на співпраці виконавчої влади та місцевого населення усіх національних груп. Представники «Кресової сторожі» пропонували організувати Волинський округ із центром у Луцьку, Брестський – із центром у Брест-Литовську та Віленський – із центром у Вільно [1, к. 305–310].

Згідно із розпорядженням Начальника держави від 9 вересня 1920 р., ліквідовувався уряд Генерального комісара східних земель і уряд Головного комісара земель Волині й Подільського фронту. На їх місці було утворено Тимчасове управління прифронтових і етапових територій на чолі із В. Рачкевічем [2, s. 1]. Варто відзначити, що заступником останнього було призначено колишнього начальника Волинського округу – М. Ямонта. Посади в новій адміністративній структурі також отримали Т. Кшижаківський і Т. Двораковський – колишні старости Володимирського та Ковельського повітів Західної Волині. Зазначена структура підпорядковувалася Міністерству внутрішніх справ. Стрімко почала відбудовуватися управлінська структура Речі Посполитої. Повставали староства, міські та сільські гмінні уряди, пастерунки поліції, відділи скарбу, суду тощо. Із кожним наступним місяцем польська державна адміністрація зміцнювала свої позиції на теренах Західної Волині, хоча суспільно-політична, соціально-економічна та національно-релігійна ситуація в регіоні залишалася досить складною.

1. Instytut Józefa Piłsudskiego w Ameryce, Zesp. 701/2. Adiutantura Generalna Naczelnego Wódcza, Sygn. 30 (wrzeszeń–listopad 1920 r.), 475k.

2. Rozkaz Naczelnego Wódcza Wojsk Polskich z dnia 9 wrzesnia 1920 r. o zniesieniu Urzędu Komisarza Generalnego Ziem Wschodnich

oraz Urzędu Naczelnego Komisarza Ziem Wołynia i Frontu Podolskiego // Dziennik Urzędowy Zarządu Terenów Przyfrontowych i Etapowych. – 1920. – № 1. – Poz. 1. – S. 1.

БУРГУНДІЯ – КОЛИСКА БЛИСКУ І РОЗКОШІ ПІЗЬНОГО СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

Гладь Ірина

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк

В XV ст. герцогство Бургундія переживало матеріальне та культурне піднесення. Двір герцога Бургундського вирізнявся розкішшю та пишністю. Культура Бургундії викликала захоплення знаті у всій Європі і стала зразком для наслідування. Тому важливо охарактеризувати основні тенденції розвитку бургундської моди Пізнього Середньовіччя, та її значення в контексті європейської культури.

Французький дипломат того часу Філіпп де Коммін у мемуарах засвідчив високий рівень розвитку герцогства. Він писав, що піддані Бургундського дому були заможними завдяки тривалому миру та доброті свого володаря [1, с. 11]. Під час Столітньої війни герцоги змогли зберегти свої володіння від руйнацій через зручне геополітичне становище та співпрацю з англійцями.

Володарі Бургундії тратили великі суми грошей для демонстрації свого багатства, що не було зрозумілим для сусідньої німецької знаті [1, с. 68]. Мода бургундських вельмож підкреслювала, що багатство личить шляхетності. Її виразними прикметами були нестримна надмірність і пишність, багатобарвність та складність. Розміри та деталі вбрання перебільшувались і доповнювалися численними прикрасами. Цей період в історії одягу називають «карнавалом мод». У жіночому одязі з'явилися вузький ліф та декольте, відродилися химерні рукави і довгі шлейфи. Популярним став новий головний убір: еннен – високий конічний ковпак, до якого прикріплювалася вуаль [2, с. 127]. Жінки голили волосся на скронях і з чола, тому лоб здавався дивакувато опуклим.

Чоловічий костюм періоду бургундської моди був ще більш незручним: довгі носки черевиків заважали лицарям під час битви, тому доводилося зрізати їх; високі ковпаки, шапки і капелюхи нагадували гребінь півня. Верхній одяг був довгим і волочився по

землі [3, с. 201]. Одяг прикрашали дорогоцінним камінням, пізніше бантами і шлейфами. Блиск прагнули виділити дзвіночками.

Декоративне мистецтво характеризувалось пишністю та екстравагантністю. При дворах знаті скупчувалися зібрання предметів мистецтва, стіни обклеювалися шпалерами із зображенням битв, на них красувалася велика кількість дорогих картин. Знать витрачала великі кошти на прикрашення своїх суден, намагаючись в цьому перевершити один одного. Вимпели на верхівках щогл були настільки довгими, що діставали поверхні води.

Відомими митцями Пізнього Середньовіччя були придворні художники: брати ван Ейки, Рогір ван Вейден, Ганс Мемлінг та скульптор Клаус Слютер. Їхня творчість підпорядковувалася головному завданню мистецтва: показати розкіш та підкреслити значущість не художника, а замовника. Це практичне призначення творів ніде не виступає настільки помітно, як в надгробних пам'ятниках. Скульптори, які виготовляли надгробки для бургундських герцогів перш за все мали прославити велич володаря.

Не дивлячись на те, що в XV ст. в Європі епоха лицарства відходить у минуле, тут продовжують шануватися традиції лицарської поведінки та куртуазності. Бургундський двір став осередком ексцентричного культу лицарства. Поєдинки, турніри, видовища, бенкети стали загальною модою.

Таким чином, протягом XV ст. «придворна бургундська мода», ставши зразком для наслідування, поширилась по всій Європі. Розкіш та екстравагантність, пишність та надмірність вважались еталоном краси.

1. Коммин Ф. де. Мемуары. М.: Наука, 1986. 495 с.

2. Караськова О.В. Средние века. Возрождение. СПб.: КОРОНА принт, 2003. 416 с.

3. Хейзинга Й. Осень Средневековья / Пер. с нидерл. Д. В. Сильвестрова. – 5-е изд. М.: Издательская группа «Прогресс», 2007. – 349 с.

4. Ададуrow В. Історія Франції. Королівська держава та створення нації (від початків до кінця XVIII століття). Львів: Вид-во УКУ, 2002. – 412 с.

СИСТЕМА ВИЩИХ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЛІТИЧНОЇ ДУМКИ У 9-17 СТОЛІТТІ

Гончарук Олена

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк

У кожній країні є розгалужена система органів державної влади, які в сукупності становлять структуру держави. Залежно від функцій які вони здійснюють розрізняють органи законодавчої (парламент), виконавчої (уряд, центральні та місцеві органи влади) і судової влади. Особливо вирізняють органи вищої державної влади, до яких відносяться – глава держави, парламент та уряд. Саме вони здійснюють основні повноваження у сферах законодавчої і виконавчої влади, а їхня діяльність має політичний характер. До органів вищої державної влади належать також вищі судові інстанції, спеціальної і загальної юрисдикції – верховний суд, конституційний суд, вищий адміністративний суд та інші [1 с.221].

Для прикладу, розглянемо Київську Русь яка склалася в формі ранньофеодальної монархії. Великий князь стояв на вершині держави. Ним міг бути тільки член правлячої династії. У розумінні населення того часу, Україною правив увесь рід князів, і кожен член цього роду мав прав на владу. Була необмежена влада та компетенція короля, яка залежала від його авторитету та реальної сили, на яку він спирався. Перш за все князь був воєначальником, в його руках була ініціатива походів і їхня організація. Князь очолював суд та адміністрацію. Він повинен був «володеть и судить» [3 с.39].

Ще одним прикладом може бути Галицько-Волинське князівство. Князь, боярська рада і віче, були основними органами державної влади, але їхня роль у житті держави була іншою, ніж у Київській Русі. Верховна влада належала князю який стояв на чолі держави. Він мав право здійснював центральне управління державою, право вищого суду, приймати законодавчі акти. Князь видавав грамоти про наділення своїх васалів землею, про передачу спадку, хрестоцілувальні грамоти, про пожалування посадами тощо. Однак ця влада не була всеохоплюючою, тому що владу князів часто не визнавали бояри [2].

Тепер можна плавно перейти до козацької доби. У 16 столітті утворюється така соціальна група як козацтво, в якій формуються свої вищі державні органи влади. На початку Визвольної війни їх уособлювала Військова рада Війська Запорізького. До основних

повноважень та компетенції Військової ради входило вирішення найважливіших державних питань як воєнних, так і політичних: вона обирала гетьмана і генеральний уряд і мала право їхнього усунення, вирішувала всі питання зовнішньої політики, відсилала та приймала послів, здійснювала правосуддя [4].

Отже, проаналізувавши систему вищих органів державної влади 9-17 ст., можна зробити такий висновок, що починаючи від часів Київської Русь 9-11 ст. основна влада була зосереджена в руках Великого князя. З часом утворення Галицько-Волинського князівства влада князя була обмежена боярами, які хотіли зосередити владу в своїх руках. Наступним етапом формування системи вищих органів державної влади була козацька доба 16-17 ст. Основна влада в цей період була зосереджена в руках гетьмана, який обирався на Старшинській раді. Провівши паралель у формуванні вищих органів державної влади від Київської Русі до Гетьманщини ми прослідковуємо, що українська державність розвивалась у демократичному напрямку, спочатку мала звісно характер тоталітаризму, та абсолютизму на своєму шляху.

1. Шляхтун П. П. Політологія: історія та теорія: Підручник / П. П. Шляхтун. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 472 с.
2. Кухта Б.Л. Історії української політичної думки: [Текст лекцій: Навчальний посібник]. - К.: Генеза, 1994. – 368 с.
3. Музиченко П. П. Історія держави і права України: Навч. посіб. – 5-те вид., випр. і доп. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2006. – 437 с.
4. Слющинський Б. В. Історія сумгільно-політичної думки: курс лекцій. Навч. Посіб. – К.: Вид - во Європ. Ун-ту, 2005. – 453с.

ПАМ'ЯТКИ СТЖИЖОВСЬКОЇ КУЛЬТУРИ НА ВОЛИНІ

Горпинюк Христина

Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки, м. Луцьк

Стжижовську культуру виділив у 1959 р. А.Гардавський на підставі розкопок 1930-х років. Спочатку пам'ятки цієї культури вважали лише артефактами культури шнурової кераміки, проте пізніше їх виділили в окрему групу.

У Рівненській області дослідження стжижовської культури проводив І.Свешніков поблизу сіл Зозів, Великий Олексин, Муравиця.

У 1956 році М.Пелешин здійснив розкопки в басейні р.Сарни на схід від м.Торчин та с.Усичі, де у 1937-1938 рр. проводив розкопки Я.Фітцке. На сьогоднішній час існує єдина монографія, присвячена стжижовській культурі. Її автором є Єжи Глосік, якому вдалося об'єднати дані із південно-східної Польщі, і з північно-західної України. У зоні Полісся до 1980-х рр. були відомі лише деякі пам'ятки цієї культури. Проте, археологічні дослідження Г.Охріменка, проведені у 80-90-ті рр. минулого століття, показали, що поліський ареал поширення пам'яток стжижовської культури значний, хоч і охоплює шість районів: Маневецький, Ківерцівський, Рожищенський у Волинській області; Костопільський, Рівненський, Володимирецький на Рівненщині. Населення цієї культури жило на високих берегах річок (Гнідава, Хорухань, Переведів, Муравиця), на мисах, поблизу озер. Грунтові могильники стжижовської культури розташувалися поблизу поселень або безпосередньо на них (Лище, Гнідава, Озміїв). В них виявлені скорчені або вигнуті скелети з різною орієнтацією голови.

Одним з найважливіших елементів духовного життя цього населення була віра в існування душі і загробного життя. Лише кілька з сорока трьох поховань стжижовської культури курганні – Жорнів, Великий Боратин, Торговиця. Решта ґрунтові, тілопокладальні, що знаходилися на глибині 12-125 см. На основі аналізу поховального обряду носіїв стжижовської культури можна зрозуміти, що існували «патріархальні відносини». Це підтверджується родовими могильниками, курганами, спорудження яких вимагало спільної праці.

Отже, стжижовська культура є оригінальним етнокультурним явищем, яке виникло внаслідок поширення на Волині частини катакомбної культурно-історичної спільноти. Поховальні пам'ятки носіїв цієї культури є важливими для вивчення духовної культури Волині в бронзовий час.

1.Пелешин М. Нові поселення стжижовської культури на Волині//М.Пелешин//Археологія. - 1971. – №1. – С.89-103.

2.Г.Охріменко, О.Златогорський, О.Коваль//Поховальний обряд населення стжижовської культури//Історія релігій в Україні. – Львів ,2004. –Кн.1. – С. 53-56.

ДОКУМЕНТ ЯК ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ ФУНКЦІЙ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Гордійчук Анастасія

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Управлінська діяльність знаходить своє відображення в документах, за допомогою яких здійснюються різноманітні функції: матеріально-технічне забезпечення, ціноутворення, організаційно-розпорядчі та інші.

Загальна і найбільш характерна властивість усіх документів полягає в тому, що вони є джерелами або носіями інформації. В управлінській практиці інформація створюється і використовується для цілеспрямованого управління будь-яким об'єктом, виробництвом, структурою. До управлінської інформації висувають такі вимоги: повнота, оперативність, достовірність, точність, адресність, доступність для сприйняття людиною. Крім того, істотні вимоги юридичної сили, своєчасності, достатності інформації [3, с. 135].

Тому документи, як носії інформації, широко використовуються у нашій повсякденній діяльності та сприяють поліпшенню внутрішньої організації будь-якого підприємства чи установи, служать підставою для прийняття рішень, узагальнень, довідково-пошукової роботи [2, с. 3].

Документ, що містить інформацію, яка виникла й використовується у сфері управління називається управлінським документом. Це, насамперед, зафіксований письмовим способом (рукописним, машинописним, друкарським) носій інформації і водночас своєрідний «матеріал», «сировина для обробки» [1].

Частина управлінських документів – планування, звітність, ділове листування – призначені для безпосередньої управлінської діяльності, тому вони повинні бути особливо зручними для користування.

Як складний матеріальний об'єкт управлінський документ, за певними класифікаційними ознаками, розглядається як система, що може, залежно від семантики, цільового призначення та інших ознак, групуватись на підсистеми тощо.

Розвиток сучасних технологій роботи з документами: застосування автоматизованого введення документів (включаючи рукописні) в персональний комп'ютер, текстового і графічного видів обробки інформації в документах, дозволяє оперативно вносити в них необхідні зміни, впроваджувати системи електронного управління

документацією, забезпечувати доступ до необхідної для управління інформації через бази даних тощо.

Сучасні системи автоматизації управлінських процедур дозволяють швидко сканувати документ, що надійшов, автоматично спростити процедуру його реєстрації і направити відповідальному працівнику для його подальшого опрацювання [4].

Отже, на основі вказаних особливостей управлінський документ можна вважати, як один із засобів закріплення і реалізації функцій та завдань управлінської діяльності. Сукупність документів, що застосовуються у певній сфері діяльності, становить систему документації.

1. Діловодство й архівна справа. Терміни та визначення : ДСТУ 2732–2004. – На заміну ДСТУ 2732–94 : [Чинний від 2005–07–01]. – К. : Держспоживстандарт України, 2005. – 31 с.

2. Документне забезпечення управлінської діяльності організацій : навч.-метод. посіб. / уклад. О. В. Попчук ; Рівнен. держ. гуманітар. ун-т. – Рівне, 2012. – 116 с.

3. Кулешов С. Г. Управлінське документознавство : навч. посіб. [для вищ. навч. закладів культури і мистецтв] / С. Г. Кулешов ; М-во культури і мистецтв України, Держ. акад. керів. кадрів культури і мистецтв. – К. : ДАКККіМ, 2003. – 57 с.

4. Палеха Ю. І. Загальне документознавство : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Ю. І. Палеха, Н. О. Леміш. – Вид. 2-ге, переробл. і доповн. – К. : Ліра-К, 2009. – 432 с.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ІНСТРУМЕНТИ ПРОСУВАННЯ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ У ВОЛИНСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Грищук Назарій Петрович

студент 71 Мз спеціальності «Політологія»

Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки,
м Луцьк

Формування в Україні демократичного устрою створило можливості для вільного функціонування політичних партій. В умовах соціальної структуризації суспільства, політичні партії трансформуються і є впливовими учасниками політичного процесу. Дискусії щодо економічних та соціальних умов в яких функціонують

політичні партії визначають необхідність дослідження теоретичних та прикладних аспектів проблеми.

Регіональні особливості розвитку продуктивних сил зумовлені цілим рядом факторів, а саме: географічним положенням, історичними процесами, етнічним складом, соціально-економічними умовами та менталітетом населення. Вказані особливості трансформуються і в політичній діяльності, які досить часто використовували політичні партії і замість об'єднання регіонів навколо державотворчих ідей, навпаки, а – роз'єднували країну.

Виходячи із цих особливостей і будуються стратегії виборчих кампаній. І не дивно, що «Аграрна партія України» не здобуде підтримки в м. Києві, а «Партія угорців України» – будь-де, окрім прикордонних областей з Угорщиною.

Для розуміння регіональних політичних процесів важливо проаналізувати склад представницьких органів влади. Зокрема, Волинська обласна рада, найбільш об'єктивно представляє політичні симпатії виборців Волинської області. За результатами виборів у 2015 р. до обласної ради було обрано 62 депутати, котрі об'єдналися у 7 фракцій та позафракційних. Найчисельнішою є фракція ПП «УКРОП», котра налічує 16 обранців громади і яку очолює голова обласної ради І. Палиця. Також подолали прохідний бар'єр «БПП Солідарність» – 12 депутатів, «ВО Батьківщина» – 9 депутатів плюс 3 депутати нещодавно виключені стали позафракційними, «Радикальна партія» – 6 депутатів, «ВО Свобода» – 7 депутатів, «Самопоміч» та «Наш Край» – по 4 депутати, позафракційні – 4 депутати. Головою Волинської обласної державної адміністрації є В. Гунчик, який представляє «БПП Солідарність» [2].

Луцька міська рада налічує 42 депутати та Луцького міського голову. За результатами виборів у ній сформовані 7 фракцій, проте «Наш Край» не потрапив у раду, але рада поповнилася «Народним контролем». Найчисельнішою є фракція «УКРОП», котра налічує 15 обранців, «БПП Солідарність» – 7, «ВО Батьківщина» – 4, «Радикальна партія» – 3, «ВО Свобода» – 5, «Самопоміч» – 4, «Народний контроль» – 3. Міський голова, М. Романюк, представляє «БПП Солідарність» [2].

Представництво «Нашого краю» у Волинській обласній раді, а «Народного контролю» в Луцькій міській раді – далеко не єдина відмінність. В м. Луцьку політичні партії під час виборчих кампаній декларували, що вирішать проблеми прибудинкових територій, доріг, соціальної сфери (школи, садочки, лікарні). В цілому по Волинській

області проблеми набагато масштабніші та потребують більших капіталовкладень.

Усі політичні сили, представлені в регіоні використовують найефективніші для власної ідеології методи політичної агітації, а саме: адміністративний ресурс найбільш ефективно використовує провладний Блок П.Порошенка, фінансовий ресурс – УКРОП, популізм – Радикальна партія Олега Ляшка, націоналізм – Свобода, всеукраїнського лідера – ВО Батьківщина, «нові обличчя» – Самопоміч та Народний контроль, «старі обличчя» – Наш край.

1.Фонд «Тільки разом» Ігоря Палиці [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ufb.org.ua/aboutus/kerivnuctvo/members/noviy_lutsk.htm.

2.ЦВК закінчила рахувати [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ar.volyn.ua/20160719-ofitsijno-iryna-konstankevych-peremohla/>

ТШИНЕЦЬКО-КОМАРІВСЬКА КУЛЬТУРА

Губарик Юрій

Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки, м. Луцьк.

Одною з найзначніших культур доби бронзи Західної Волині та Волинського полісся була тшинецько–комарівська культура датована XVII - Хст. до н. е [1, с.414]. Досліджували пам'ятки СТК Волині такі відомі дослідники як С. Березанська, І. Свєшніков, В. Самолюк, Г. Тарас, Г. Охріменко [2, с.244]. Пам'яток цієї культури на вказаній території відомо більше 150. Описові старожитностей культури присв'ячене це повідомлення.Основну частину знахідок на поселеннях та в могильниках становить кераміка, яка є найбільш характерною ознакою тшинецької культури на Україні.

Між керамікою поселень та могильників немає значної різниці. Вона аналогічна за технологічними ознаками, формою посудин, орнаментациєю. Крім форми найбільш специфічними ознаками посуду є: домішка до глини крупних зерен подрібненого, а іноді й перепаленого кременю – граніту; маленькі тріщини що на зразок павутиння вкривають поверхню посудини навколо крупних зерен граніту; своєрідний блиск поверхні, що виникає в результаті ангобування посудини більш рідким розчином підфарбованої глини;

потовщені вінця з горизонтально або косо зрізаним краєм; прокреслений геометричний візерунок, що вкриває звичайно верхню третину посудини [1, с.427].

Основні й найбільш поширені типи кераміки є тюльпаноподібні посудини, горщики, миски, кубки, «дірчасті» посудини, покритишки, ложки тощо [2, с.248-249]. Найчастіше трапляються тюльпаноподібні посудини висотою 30-40 см. Вони мають стрункий високий тулуб, ледь розширений у середній частині, широку шайку з трохи відігнутими вінцями та маленьке денце [2, с.273].

Під час розкопок у Миригощі, виявлено цілий банкоподібний виріб. Тулуб його високий, краї вигнуті, у верхній частині закінчуються валиком, прикрашеним рядом ямок [2, с.272]. Є кілька варіантів цих посудин. У більшості випадків тюльпаноподібні посудини орнаментовані лише під вінцями. Найчастіше орнамент складається з кількох прокреслених оперізуючих ліній, іноді перерваних вертикальними рисками, трикутників, опущених вершинами донизу, овалів. Більш рідкісним є орнамент у вигляді ямок, «перлин», наліпних валиків. Другою поширеною формою посуду є горщики, що мають звичайно більш шорстку поверхню. Шийка таких посудин трохи звужена, вінця короткі, відігнуті назовні; стінки поступово звужуються до плоского, досить широкого денця. Орнаментовані горщики звичайно наколами, розміщеними під вінцями зовні або з середини посудини [2, с.272].

Найбільш поширеними виробами з кременю є серпи, виявлені на всіх поселеннях та в багатьох могильниках [2, с.256]. Відрізняється кілька типів цих серпів. Для західних районів Правобережної України найбільш характерними є серпи так званого волинського типу, виготовлені з якісного світлого волинського кременю. Поверхня їх старанно оброблена, лезо нерідко додатково оброблене дрібною двобічною ретушшю. Це досить великі за розмірами вироби: довжина їх сягає 18-20 см при ширині 4-6 см. Поодинокі екземпляри таких серпів виявлені на Волині, однак в цілому для Волині характерним є дещо інший тип серпів, виготовлених з місцевого сіруватого, майже непрозорого кременю [1, с.427]. Вони менші за розмірами, мають менш вигнуте лезо і наближаються за формою до витягнутого трикутника. Таким є, наприклад, серп, знайдений на поселенні Мошни.

Отже, тшинецько - комарівська культура (сформувалася в басейні р. Вісла) на Волині переживала період розквіту. Це помітно на

розвитку керамічного, крем'яного, металообробного виробництва, значній кількості поселень.

1. Охріменко Г.В. Нариси культури давньої Волині. – Луцьк: Волинська обласна друкарня, 2006. – 600с.

2. Олександр Цинкаловський та праісторія Волині / Г. Охріменко, Н. Скляренко, О. Калішук, В. Ткач, О. Романчук. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2007. – 740 с.

БІБЛІЯ ПРО ПРАВЛІННЯ ІЗРАЇЛЬСЬКО-ІУДЕЙСЬКОГО ЦАРЯ СОЛОМОНА

Губарик Юрій

Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки, м. Луцьк.

Найпопулярнішою і найбільшою за тиражем книгою у світі є Біблія. Повний текст Біблії видається на 1800 мовах, причому тільки нових європейських перекладів – сотні варіантів [2]. Істориками давно доведено, що викладені у Біблії події мають реальне підґрунтя, тому вона є одним із джерел вивчення історії Стародавнього Світу.

У Біблії серед іншого згадується правління наймогутнішого ізраїльсько-іудейського царя Соломона (965–928 рр. до н. е.). Прихід до влади Соломона супроводжувався його суперництвом зі старшим братом Адонією [1, 1 Цар.1:5–40], якого Соломон врешті-решт знищив. У Біблії написано: «І послав цар Соломон через Бенаю, Сгоядиноного сина, – і він уразив його, і той помер ...» [1, 1 Цар.2:25].

Завершивши боротьбу з Адонією, новий цар узявся за реорганізацію центрального державного апарату. На усі вищі державні посади були призначені вірні Соломону люди. На чолі війська він поставив Бенаю, головним первосвященником став Садок, прихильність царя здобули ті, хто підтримував його під час боротьби за владу [1, 1 Цар.4:4]. Соломон вдосконалив державний апарат, у якому з'явилися нові посади управителя царським палацом і двором, контролера за царськими намісниками в округах, на які було поділене царство [1, 1 Цар.4:6].

З метою впорядкування збору податків, цар поділив країну на дванадцять округів на чолі з повновладними намісниками. Головним завданням кожного округу було постачання царського двору, апарату чиновників та війська всією необхідною продукцією упродовж місяця

[1, 1 Цар.4:7]. У переліку територій, які мали платити данину, не згадується Юдине плем'я, з якого походив Соломон. Зрозуміло, що така прихильність царя до одного племені не могла не викликати обурення в решти племен.

Задля утвердження своєї влади, Соломон розгорнув широке будівництво. Біблія зазначає, що він побудував ряд міст у всіх своїх володіннях. Одні міста створювалися як центри управління округами, інші – для розміщення гарнізонів для охорони кордонів і торгових шляхів, а також підтримання внутрішнього спокою, а треті – для проживання та господарської діяльності населення [1, 1 Цар.9:15–18]. Вершиною Соломоного будівництва став царський палац та храм Бога Яхве. Оскільки для будівництва потрібен був ліванський ліс і камінь, цар направив туди 30 тисяч осіб, розділених на три зміни. Цією повинністю був обкладений весь Ізраїль: «А Соломон зібрав данину робітників зо всього Ізраїля, і була та данина – тридцять тисяч чоловік» [1, 1 Цар.5:27].

Широкомасштабне будівництво, як інструмент для утвердження влади і авторитету Соломона, потребувало багато матеріальних і людських ресурсів. Це породжувало всередині країни загальне невдоволення царською політикою, особливо серед ізраїльтян. Біблія повідомляє про повстання ізраїльських племен, яке очолив Єроваама. Повстання було придушене, а Єровоам через переслідування Соломоном втік у Єгипет [1, 1 Цар.11:40]. При житті Соломонові вдавалося стримувати антицарські виступи, однак сама їх поява яскраво свідчила про кризу політичної влади в Ізраїльсько–Іудейській державі. На кінець Соломоного правління ситуація ускладнилася ще більше, що проявилось у новій хвилі повстань, яка прокотилася державою вже після смерті Соломона.

Про смерть Соломона у Біблії написано так: «А днів, коли Соломон царював в Єрусалимі над усім Ізраїлем, було сорок літ. І спочив Соломон зі своїми батьками, і був похований у Місті Давида, батька свого, а замість нього зацарював син його Рехав'ам» [1. 1 Цар.11:43].

1.Біблія. – Київ: Українське Біблійне Товариство, 2011. – 1151с.

2. Наталія Чижевська, Маргарита Роштен / Книга, яку написав сам Бог // Християнин, № 114, 2015. Дата оновлення: 1.12.2015,<http://www.gazeta.lol.pl.ua/index.php?section=6&article=194>. (Дата звернення: 01.12.2016).

ТАЄМНИЦІ БІБЛІОТЕКИ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Данилюк Роман

Східноєвропейський національний університет імені Лесі
Українки. м. Луцьк

Як відомо, з ім'ям Ярослава Мудрого пов'язаний розквіт давньоруської культури й наукових знань. Високий авторитет Київської Русі підтверджувався династичними шлюбами, укладеними з найвпливовішими людьми Європи і не тільки. Скрізь, куди приходили діти Ярослава, вони несли із собою багате придане, міцні моральні засади та високий рівень культури. Бібліотека була заснована великим князем у 1037 році як книгосховище в Софійському соборі Києва. Ярослав Мудрий організував появу бібліотеки за сімнадцять років до власної смерті. Князь знав декілька іноземних мов і тому історики вважають, що він теж міг брати активну участь у цій кропіткій і важкій роботі. В результаті вдалося зробити близько тисячі книг. Деякі книги з бібліотеки свого батька відвезла до Франції в 1048 році як придане дочка Ярослава Мудрого – Анна Ярославна. Однією із найзнаменитіших книг стало Реймське Євангеліє. Основна частина бібліотеки, створена великим князем, навіть після його смерті в 1054 році, перебувала в Києві. У 1240 році після тривалої облоги місто було зайняте військами хана Батия, а в результаті – зруйноване і спалене практично вщент. Що стосується подальшої долі бібліотеки, то існує чимало версій про її місце перебування. Відомо, що в 1934 році під час будівництва заміської резиденції для першого секретаря Київського обкому партії П.Постишева на території, де раніше розташовувався Межигірський монастир, робочі виявили підвал, вщент заповнений стародавніми книгами, рукописними, в масивних шкіряних палітурках і великого формату. Таємничий підвал зрівняли з землею, а всім очевидцям наказали мовчати про побачені стародавні книги. Згодом, практично на тому ж місці, у 1980-х роках стався ще один цікавий випадок. При ритті котловану будівельники знову натрапили на печеру, заповнену дерев'яними полицями з почорнілими від часу давніми книгами. Курівник робіт, побоюючись порушення графіку роботи, знову наказав закопати в землю нещасливий скарб. Ситуація виявилася парадоксальною: будівельники весь час знаходили старі книги, вчені били на сполох, а бездушні керівники знову і знову наказували замурувати рідкісні фоліанти. Наскільки реальними і правдивими є ці історії, одразу відповісти досить складно. Відомо, що Межигір'я –

мальовнича територія, розташована в 20 кілометрах від Києва вверх по течії річки Дніпро. Немає сумніву, що Межигірський монастир, за часів Київської Русі міг бути великим духовним центром, а значить – мав значне зібрання книг. «Золотий час» Межигірського монастиря настав у XVII столітті, коли в 1653 році він був обраний центральним монастирем запорізького козацтва. Монастирську казну золотом і сріблом поповнювало вдячне козацтво, а бібліотека постійно поповнювалася пожертвованими книгами. Проте всього лиш сто років тривав розквіт Межигірського монастиря і його мешканців. У 1787 році, під час зупинки в Києві, Катерина II хотіла відвідати відомий монастир. Про намір високої особи були негайно повідомлені монахи і напередодні візиту монастир був спалений дотла. Історики впевнені, що це був навмисний акт, як протест проти ліквідації Запорізької Січі. Є думка, що монахи сховали їх у печери. Ця гіпотеза найбільш реально пояснює, принаймні, можливість, де можна знайти стародавню бібліотеку в Межигір'ї. Отже, у справі освіти Русі книгописна майстерня і бібліотека відіграли важливу роль, як і сама Софія Київська, в розповсюдженні і затвердженні християнства. Книги, що вийшли з її стін, послужили основою для появи нових бібліотек, у тому числі і величезної бібліотеки Печерського монастиря, який вже з кінця XI століття перетворюється на найбільший центр культурного життя Київської Русі.

1. Толочко П. П. Бібліотека Ярослава Мудрого / П.П. Толочко // Від Русі до України: вибрані наук.-популярні, критичні та публіцистичні пр. / П. П. Толочко. - К. : Абрис, 1997. – С. 100-106.

2. Цалик С. Загадка бібліотеки Ярослава Мудрого / С. Цалик // Президент. – 2002. – № 11/12. – С. 118 - 121.

3. Ярослав Мудрий - засновник першої бібліотеки в Київській Русі // Шкільна бібліотека. – 2006. – № 10. – С. 52 - 53.

ЧЕТВЕРТИЙ ХРЕСТОВИЙ ПОХІД ОЧИМА СУЧАСНИКІВ

Дань Володимир

Східноєвропейський національний університет, м. Луцьк

Вивчення Четвертого Хрестового походу 1202-1204рр. залишається актуальним для сучасної історіографії. Дослідники по-різному трактують початкову мету походу та зміну напрямку руху

хрестоносців. Помітну роль у цій події відіграло протистояння східної та західної гілок християнської церкви. Розглядаючи зазначену проблему, потрібно з'ясувати, як сприймався Четвертий Хрестовий похід самими учасниками цих подій.

До Хрестового походу закликав папа римський Інокентій III (1198-1216), який мав власні інтереси. Початковою метою вторгнення повинен був стати Єгипет, який контролювала династія Аббасидів на чолі з Ахмад ан-Насиром [1, с. 129].

Барони, графи, маркізи, рицарі, селяни та міщани з усієї Західної Європи сходились до Венеції, яка намагалась використати їх у своїх цілях, тому йшла на зустріч хрестоносцям, висуваючи домовленість приєднатись до учасників походу. Більшість хрестоносців прагнула захоплення численних багатств, а решта спокутувати свої гріхи перед Богом, помститись за смерть близьких людей, що загинули під час минулих походів. За перевезення венеціанським флотом хрестоносці мали сплатити 85 тис. марок, але через їх брак було укладено іншу домовленість, за якою хрестоносці захоплюють місто Задар – суперник Венеції у середземноморській торгівлі, а половина здобичі перейде до рук венеціанців [3, с. 194].

У Візантії після державного перевороту в 1195 р. до влади прийшов імператор Олексій III (1195-1203), який ув'язнив свого молодшого брата-імператора Ісаака II Ангела та його сина Олексія. Дізнавшись, що хрестоносці захопили м. Задар у складі угорського посольства Олексій Ангел, підписує угоду на о. Корф у травні 1203 р. й разом із хрестоносцями вирушив до Константинополя [2, с. 376-377].

Віллардуен у мемуарах «Завоювання Константинополя» зазначив, що бачачи недоцільність у поході після взяття м. Задар, значна частина дрібного рицарства почали покидати табір хрестоносців на купецьких нефах, інша частина сушею через Далмацію (барон Рено де Манмірай) [4, с. 31-35].

В липні 1203 р. після довгої облоги хрестоносці захоплюють Константинополь і коронують імператором Олексія Ангела – Олексієм IV. В цей час, як пише Роберт Де Кларі – хрестоносці займають будинки, майно, беруть під контроль цілі абатства міста.

Одразу після коронації імператора Олексія IV, як згадує Роберт де Кларі – барони розглядаючи це як доблесний та достойний вчинок, почали вимагати кошти обіцяні їм на початку експедиції, натомість дрібне рицарство, яке розселилось на окраїнах передмістя, не мало змоги отримати частки здобичі, що контролювали барони [5, с. 41-45].

Жоффруа де Віллардуен пише, що одразу після останнього захоплення Константинополя хрестоносцями, значна частина з них відмовилася захоплювати наступні міста й прагнула до походу в Сирію та Вавилон [4, с. 54].

Отже, IV Хрестовий похід в очах сучасників мав на меті боротьбу за праве діло, визволення християнської землі з рук невірних, але прагнення збагатитись шляхом грабежів взяло гору, що призвело до сутичок і серед самих його учасників, а недоцільність походу призвела до їх повернення назад додому. Рицарство вірило у благородність мети, не бачачи закулісної боротьби між заможними верствами хрестоносців та дрібними.

1. Гергей Е. История папства: (Пер. с венгр.) - М.: Республика, 1996. – 463 с.
2. Георг Острогорський. Історія Візантії / пер. з нім. А. Онишко. – Львів : Літопис, 2002. – 608 с.
3. Заборов М. А. Крестовые походы / отв. ред. А. П. Каждан. – М.: Изд-во АН СССР, 1956. – 280 с.
4. Жоффруа де Віллардуен Завоевание Константинополя [Текст] / Ж. де Виллардуэн ; ред. Ю. Л. Бессмертный ; пер. М. А. Заборов ; РАН. - Москва : Наука, 1993. - 296 с.
5. Робер де Клари Завоевание Константинополя / Перевод, статья и комментарии М. А. Заборова; Отв. ред. З. В. Удальцова; Академия наук СССР. – М.: Наука, 1986. – 176 с.

АФІНСЬКА ШКОЛА В СТАРОДАВНІХ АФІНАХ

Дубенчук Марія

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

Система освіти в Афінах була спрямована на формування гармонійно розвиненої особистості, громадянина-патріота, що бере активну участь в житті поліса, а в разі нападу ворога - і відважного захисника, а тому повну освіту могли отримати тільки хлопчики.

До семи років виховання хлопчиків проходило вдома, під наглядом матері, потім вони передавалися під нагляд педагогів. Переважно це були люди похилого віку або раби, які супроводжували хлопчика в школу і стежили за поведінкою і навчанням. В афінських

школах навчали вчили читанню, письму, рахунку, а також вивчали поеми Гомера.

Вже з 12 років починалися фізичні заняття, які повинні були готувати дитину до служіння батьківщині і її захисту. Такі заняття проводилися в палестрах, де хлопчики вправлялися в бігу, стрибках, метанні списа і диска, боротьбі. У багатих сім'ях хлопчиків вчили верховій їзді. До 16 років закінчувалася загальна освіта в Афінах. Щоб здобути вищу освіту, юнаки навчалися в філософських школах, але вони відкривалися тільки у великих полісах і були не всім доступні.

З 18 років афінські юнаки переходили в розряд ефебів, які проходили солдатську службу. Вони починали навчатися військової справі, але в свій вільний час могли займатися філософією, вчитися красномовству і відвідувати гімнасії. Після закінчення цієї служби, коли їм виповнювалося 20 років, їх імена вносилися до списків громадян і вони ставали повноправними учасниками народних зборів і могли брати участь в житті поліса. Отже, хлопчики виховувалися в школах до 18 років, а в 20 років вони отримували громадянство [2, с. 196].

В Афінах дівчинка навчалася веденню домашнього господарства, з жіночими ремеслами: прядінням, ткацтвом. Не нехтували там і елементарною освітою, а саме: вчили дівчаток читати і писати. В Афінах шкіл для дівчаток не було, але, скажімо, на острові Теос засвідчено існування школи, яку утримувала держава і яку відвідували діти обох статей. Програма навчання дівчаток включала в себе також спів і танці, оскільки вміння співати і танцювати було необхідно жінкам для участі в релігійних святах. Не уникали жінки і вивчення літератури, проте від розмов на літературні теми в колі чоловіків вони були відсторонені [2, с. 201].

У чоловічому товаристві могли відзначитися дотепністю і начитаністю гетери, але жінки вільно народжені – ніколи. Порушувати суворі афінські правила дозволяла собі лише Аспасія, дружина Перикла. Хоча як іноземка, уродженка Мілета, вона могла вести більш вільний спосіб життя, але громадська думка засудила і це. [2, с. 202]

Ідеї Платона, про те, що жінки володіють не меншими здібностями, ніж чоловіки, і повинні отримувати настільки ж поглиблену освіту, довго не знаходили відгуку в афінському суспільстві [1, с. 634].

Жіночу поезію, що бере початок в VII ст. до н. е., представляли в Греції уродженки Лесбосу, Беотії, Аргоса, Сікіона, але тільки не

Афін, цього загальноєлінського вогнища культури, також свідчить про те, що афінські жінки були виключені зі сфери інтелектуального життя [2, с. 202].

Таким чином, можна зробити загальний **висновок**, що навчання Афінській школі мало індивідуальний характер. Афіни прагнули до поєднання розумового, морального, естетичного та фізичного розвитку. Метою навчання була гармонійно розвинена, досконала внутрішньо і зовнішньо особистість.

1. Лосева А.Ф., Асмуса В.Ф., Тахо-Годи А.А. Платон. Законы / А.Ф. Лосева, В.Ф. Асмуса, А.А. Тахо-Годи // *Общ. ред.* – М.: «Мысль», 1999. – 700 с.

2. Винничук Л. Люди, нравы и обычаи Древней Греции и Рима Л. Винничук / Пер. с польск. В. К. Ронина. – М.: Высш. шк., 1988 – 496 с.

ІНФОРМАТИЗАЦІЯ АРХІВНОЇ ГАЛУЗІ В УКРАЇНІ

Єрміїчук Олена

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, м Луцьк

Інформатизація зумовлена інтенсивним впровадженням інноваційних технологій в Україні, що стосується всіх сфер життєдіяльності людини, зокрема й архівної галузі.

Інформатизація архівної галузі – оди із найважливіших стратегічних напрямків діяльності державних архівних установ України у сфері забезпечення доступу до архівних ресурсів держави [1, с. 4].

Практика засвідчує, що заміна ручних технологій електронними, дозволяє суттєво прискорити документообіг, управління інформацією та її використанням. Інформатизація передбачає проведення системи заходів щодо створення умов для переведення традиційних архівних технологій на нові інформаційні комп'ютерні технології, формування електронних архівних документних ресурсів, розширення доступу до архівної інформації та її раціонального і оперативного використання.

Згідно з «Основними правилами роботи державних архівних установ України», інформатизація архівної справи – це комплекс організаційних, науково-методичних та технологічних заходів, що забезпечують створення за єдиними методологічними та методичними

засадами взаємопов'язаних інформаційних технологій в архівній справі, формуванні національних архівних інформаційних ресурсів [4, с. 223].

Інформатизація передбачає реалізацію всеохоплюючої системи заходів для створення умов та проведення традиційних архівних технологій на нові інформаційні технології з метою забезпечення раціонального, повного та своєчасного використання інформаційного потенціалу архівних ресурсів. Тому поняття інформатизації не підміняє поняття комп'ютеризації архівної справи, а за значенням і змістом набагато ширше від нього і узагальнено може бути вирішеним як проблема доступу до архівної інформації [2, с. 8]

Важливим напрямом інформатизації архівної справи є створення веб-сайтів та веб-сторінок архівних установ. Веб-сайт архівної установи умовно можна назвати новим видом архівного довідника – комплексним електронним довідником оперативного характеру. Існування такого сайту є неодмінною умовою подальшого розвитку засобів оперативного надання архівної інформації споживачам, інноваційної діяльності архівних установ, розвитку теорії і практики архівної справи в умовах інформатизації суспільства в цілому[3, с.15].

Отже, основними перспективними напрямками розвитку інформаційних ресурсів архівів та організації їх використання є: створення окремими архівами власних веб-ресурсів та веб-сторінок окремих архівів; структурування інформації на засадах архівознавчої класифікації; формування власної технології щодо користування архівними ресурсами; оцифрування документальних ресурсів з метою надання користувачам безпосереднього доступу до інформації.

1. Боряк Г. Інформатизація архівної галузі сьогодні: поточні здобутки і завдання формування електронних ресурсів [Електронний ресурс] // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики. – К.: Інститут історії України НАН України, 2004. – №11. С. 4-9. Режим доступу: <http://www.history.org.ua/JournALL/sid/11/2/1.pdf>

2. Дубровіна Л. А. Основні положення концепції комп'ютеризації архівної справи в Україні // Студії з архівної справи та документознавства. – 1998. – Том 3. – С. 6–17.

3. Кисельова А. А. Архівні ресурси України в глобальній інформаційній мережі : види, доступ, перспективи: автореф. дис. на здобуття наук. ступня канд. іст. наук : спец. 07.00.10

«Документознавство, архівознавство» / А. А. Кисельова. – К. : [б. в.], 2005. – 19 с.

4. Основні правила роботи державних архівів України / Державний комітет архівів України, Український науково-дослідний інститут архівної справи та документознавства. – К. : [б. в.], 2004. – 334 с.

ЗАКОНОДАВЧЕ ТА НОРМАТИВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДОКУМЕНТУВАННЯ КАДРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Іваніщук Олена

Східноєвропейський національний університет імені Лесі
Українки, м Луцьк

Актуальність дослідження. У сучасному світі однією з необхідних умов функціонування будь-якого підприємства є налагоджена система документообігу та ефективна організація роботи відділу кадрів. Кадрова документація стає не лише формою, а й джерелом управлінської інформації. Правильна організація кадрового діловодства має велике значення, адже саме у відділі кадрів громадяни укладають трудові договори, ознайомлюються з правилами внутрішнього трудового розпорядку, умовами праці, відпочинку, перспективами професійного зростання тощо. Кадрове діловодство визначається як діяльність, що охоплює питання документування та організації роботи з документами стосовно особового складу підприємства (чи системи) з питань приймання, переведення, звільнення, обліку працівників тощо. Незважаючи на певне нормативно-правове регулювання діловодства в Україні, правові засади низки аспектів організації діловодства як в масштабах країни, так і в окремому суб'єкті діловодства, не встановлені.

Метою дослідження є охарактеризувати стан кадрового діловодства в Україні на основі нормативно-правових документів і визначити його подальші перспективи.

Нормативно-правове регулювання діловодства в Україні базується на Конституції України і складається з нормативно-правових актів, що регламентують роботу в цій сфері діяльності, а саме, Закону України «Про Національний архівний фонд та архівні установи»[1]; проекту Закону України «Про діловодство» [2]; Примірної інструкції з діловодства у міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади, Ради Міністрів Автономної

Республіки Крим, місцевих органах виконавчої влади (Постанова Кабінету Міністрів від 17 жовтня 1997 р. № 1153) [3].

До основних законів України, що регламентують кадрову діяльність відносять Закон України «Про інформацію» [4]. На основі цього Закону встановлено, що майже вся кадрова документація є конфіденційною. Нерідкісні випадки, коли в кадровій службі працюють з документами, які мають гриф різного рівня таємності.

Отже, в Україні розроблена законодавча база щодо ведення кадрового діловодства, однак стандарти застосовують на добровільних засадах, якщо інше не встановлено законодавством. Це призводить до нехтування вимогами нормативних документів, якими є стандарти, під час створення організаційно-розпорядчих документів, розроблення уніфікованих форм управлінських документів.

1. Закон України «Про Національний архівний фонд та архівні установи» за станом на 24.12.1993 № 3814-XII [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3814-12>. – Назва з екрана.

2. Проект Закону України «Про діловодство» [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://www.archives.gov.ua/Problems/Concept-4.11.2005.php>. – Назва з екрана.

3. Постанова «Про затвердження Примірної інструкції з діловодства у міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих органах виконавчої влади» станом на 17.10.1997 № 1153 [Електронний ресурс] // Відомості Кабінету Міністрів України. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1153-97-%D0%BF>

4. Закон України «Про інформацію» : за станом на 02.10.1992 р. № 2657-XII [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>. – Назва з екрана.

СТВОРЕННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ЗБЕРІГАННЯ ФОТОДОКУМЕНТІВ

Кабанова Ірина

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Актуальність дослідження. У зв'язку зі зростанням науково-технічної та аудіовізуальної документації, а також необхідністю її

використання в наукових та інших цілях стала поступово складатися технотронна архівістика, як напрям наукового дослідження. Важливо помітити, що він має яскраво виражену специфіку в розробці прийомів і методів роботи з документами технотронного походження, одним з яких є фотодокумент. Значення фотодокументів, у поєднанні з друкованим словом, швидко зростає, а тому гостро постає питання про організацію збереження фотодокументів для подальшого вивчення, а також передачі у часі та просторі. На сучасному етапі актуалізувалися питання поповнення Національного архівного фонду (далі – НАФ) фотодокументами, спричинене зменшенням їх надходжень до архівів.

Метою дослідження є вивчення системи фотодокументування і фотодокументу як його результату, організації зберігання фотодокументів для їх передачі в часі та просторі.

Фотодокумент містить одне або кілька зображень, отриманих фотографічним способом. Він є результатом документування за допомогою фотохімічного запису явищ об'єктивної дійсності у вигляді зображень [1].

Залежно від жанру і призначення розрізняють: художні, хронікально-документальні, науково-популярні, наукові фотодокументи, а також копії звичайних документів, отримані шляхом фотографії і кінозйомки. Фотодокумент містить образотворчу інформацію, яка відтворюється за допомогою спеціальних технічних засобів (діаскоп, фільмоскопи, діапроектор) [2, с. 374].

Експертиза цінності фотодокументів проводиться на підставі принципів історизму, об'єктивності, всебічності й комплексності, які дозволяють розглядати факти, що містяться в документах, неупереджено, з точки зору їх виникнення й розвитку, як єдине ціле, що складається із взаємопов'язаних елементів.

До Національного архівного фонду фотодокументи приймають разом із супровідною текстовою документацією, що розкриває зміст фотодокументів. Під час приймання фотодокументів здійснюють контроль їхнього технічного стану, перевіряють наявність забруднень і дефектів. Контроль стану фотодокументів на першому етапі здійснюють шляхом зовнішнього їхнього огляду.

Усі фотодокументи перед передаванням до сховища повинні пройти консерваційно-профілактичне оброблення, що складається з підготовчих і основних операцій [3].

Таким чином, після своєї появи фотодокумент отримав широке застосування в різних сферах людського життя: в політиці, науці,

культури, мистецтві, криміналістиці і тощо. З фотографією тісно пов'язаний розвиток галузей, які займаються технічної обробкою інформації: поліграфії, картографії, репрографії.

Фотодокументи виконують вагому роль в засобах масової інформації. Вони є найважливішим історичним джерелом. Фотографія зайняла провідне місце в документах, що засвідчують особу: у паспортах, студентських квитках, водійських посвідченнях і тощо.

1. ГСТУ 55. 002. 2002 Фотодокументи. Правила зберігання Національного архівного фонду. Технічні вимоги. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.archives.gov.ua/Law-base/Standards/index.php?2002-55.002_01#R06. – Заголовок з екрана.

2. Кушнарєнко Н. Н. Документоведєние : учеб. / Н. Н. Кушнарєнко. – К. : Знання, 2000. – 460 с.

3. Постанова Кабінету Міністрів України Про проведення експертизи цінності документів від 08.08.2007 № 1004 [Електронний ресурс] // Урядовий Кур'єр. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1004-2007-%D0%BF/para031#o31>. – Заголовок з екрана.

ОСОБЛИВІ РИСИ РЕЛІГІЙНИХ УЯВЛЕНЬ ГРЕКІВ І РИМЛЯН

Кадира Юлія

Східноєвропейський національний університет
імені Лєси Українки, м. Луцьк

Психологію будь якого етносу, властивий йому образ думок і відчуттів неможливо по справжньому зрозуміти і оцінити, не маючи ясного уявлення про його релігійні вірування. Релігія відіграла велику роль як і в особистому, так і в суспільному житті народу.

Метою роботи є визначення особливих рис релігійних уявлєнь греків та римлян.

Релігія була органічною частиною грецької культури і досить сильно впливала на її стан і структуру. Так само, як і в інших стародавніх народів, грецька релігія визначала основи світогляду, моралі, форми і напрямки художньої творчості, її різних проявів у літературі, архітектурі, скульптурі, живопису, навіть філософії і науці.

Давньогрецька релігія була політеїстичною, відгомони її та еллінських міфів увійшли до культури всіх європейських народів.

Релігійні уявлення і релігійний побут давніх греків перебували в тісному зв'язку з усім їхнім історичним життям. Релігійний світогляд прадавніх греків ахейського періоду відтворений у «Теогонії» Гесіода, написаній у 6 столітті до н. е., коли греки вже заселяли Елладу і значною мірою асимілювали поширену там розвинену крито-мікенську культуру. На базі цієї культури і створюється давньогрецький пантеон богів[3].

Для греків олімпійські боги не були творцями світу, вони захопили його у готовому вигляді, подолавши титанів. Грецька міфологія вважала, що світ вічний. Грецькі боги схожі на людей, їх спосіб життя мало чим відрізнявся від людського, їм притаманні усі людські якості, у тому числі і негативні. Головна відмінність небожителів полягала в їхньому безсмерті та надприродній могутності. Поруч з олімпійськими богами в давньогрецькій міфології виникає значна кількість героїв - напівбогів за своїм походженням. Тільки в Греції герої користувалися досить високим культовим престижем і навіть могли досягти безсмертя (Геракл) [1].

Такий характер уявлень стародавніх греків свідчив про їх достатньо практичний підхід до обоження навколишнього світу. Характерною особливістю давньогрецької релігії був полісний культ. Оскільки всі громадські акти супроводжувалися релігійними церемоніями, він був обов'язковим для усіх громадян. Виконавцями культу були як жерці, так і офіційні державні особи. Храми вважалися житлом богів у буквальному розумінні і тому їх статуї визнавалися сповненими життя [2].

Давньоримська релігія - одна з політеїстичних систем яка зазнала активного впливу грецької релігії. Під впливом греків відбулося майже цілковите ототожнення римських богів з грецькими. За своєю суттю рання римська релігія була однією із форм анімізму. Унаслідок постійних контактів з іншими народами римська релігія зазнала великого впливу чужоземних вірувань. У римлян був звичай після завоювання якогось міста переселяти до своєї столиці богів переможених, щоб викликати до себе їхню прихильність і вберегтися від їхнього гніву. Для релігійного життя періоду пізньої імперії характерний синкретизм. У Римі розмаїті обряди, вірування, боги поступово зливалися. Усунення богів значною мірою залежало від надання однакових функцій різним божествам. Певного бога вважали всемогутнім, йому давали атрибути всіх інших. Це було наслідком підриву політеїстичної системи давньоримської релігії і переходу римлян до монотеїзму[3].

Висновок. Таким чином можна виділити основні риси релігійних уявлень які притаманні грекам і римлянам , такі як: політеїстичність (за кожним божеством закріплюється певна роль, функція, влада над певною сферою життя чи над частиною всесвіту), залишки анімізму, тотемізму, фетишизму.

1. Андреев Ю. В. Цена свободы и гармонии несколько штрихов к портрету греческой цивилизации / Ю.В. Андреев. – Санкт-Петербург: Государственный Эрмитаж Издательство «Алетейя», 1998.

2. Хірон // Словник античної міфології / Укладачі: І. Я. Козовик, О. Д. Пономарів. – Київ : Наукова думка, 1985. – 236 с.

3. Мень А.В. История религии: В поисках Пути, Истины и Жизни: В семи томах. Т. I. Истоки религии/ Предисл. С. С. Аверинцева; Худож. В. Г. Виноградов. – М.: СП «Слово», 1991. – 287 с.

РОЛЬ ЖІНКИ В СІМЕЙНО-ШЛЮБНИХ ВІДНОСИНАХ В СЕРЕДНІ ВІКИ

Карпів Уляна

Східноєвропейський національний університет, м. Луцьк

В добу Середньовіччя сформовані погляди на сім'ю і шлюб позначилися на характері соціальних відносин. Зазнало змін становище жінки в сім'ї, їй була надана деяка самостійність.

До XII ст. панувала уява про шлюб як таїнство [4, 242]. Офіційно встановлений церквою шлюбний вік становив 12 років для дівчаток і 14 для хлопчиків. Перешкодою для вступу в шлюб була кровна або духовна спорідненість [5, 115]

Склад родини носив ієрархічний характер: батько, дружина, офіційні діти, родичі і слуги. Жінка відповідала за ведення господарства. На компетентність жінок в фінансових питаннях вказують коморні книги Англії XV ст. (записи Маргарити Пастон і знатної пані Аліси де Брайен) [5, 118–120]. Господиня призначала слугам роботу, оскільки «немає нічого шкідливішого для господарства, ніж ледачі слуги» [4, 238]. З юних літ жінка навчалася розподіляти час . Автор «П'ятнадцяти радощів шлюбу» повідомляв, що добра дружина «повинна явити себе не лише вправною господинею, а й намагатися входити у справи свого чоловіка і допомагати йому, наскільки вистачить уміння» [2, 162].

Найважливіше місце в житті жінки займало материнство. Рівень народжуваності і участь матері у вихованні дітей серед різних верств населення істотно відрізнялися [4, 249]. В основі ставлення до дітей лежали принципи справедливості (батько любить дитину, якщо той виконує певні його вимоги, і не любить, якщо не виконує) і милосердя (мати любить дитину завжди, незалежно від дотримання ним норм). У праці богослова, філософа XIII ст. Вінцента з Бове міститься опис історії про те, як син став злодієм. Його, схопленого на місці злочину, за вироком суду осліпили і відсікли руки і ноги. Коли сина принесли до домівки, батько сказав: «Піклуйся про себе сам. Твої страждання – ніщо для мене». Але мати, крадькома передала йому скоринку хліба [1, 132].

У тогочасному суспільстві існувало різне ставлення до розірвання шлюбу. Статті церковного і світського законодавства про розлучення суттєво різнилися. На Карфагенському соборі 407 р. церква проголосила нерозривність шлюбу. Розлучення допускалося винятково [4, 254]. Перелік підстав для розлучення у світському законодавстві був ширшим, хоча умови розлучення змінювалися. За законодавством імператора Костянтина (IV ст.), чоловік мав право розлучитися в разі перелюбу дружини, заняття нею чаклунством. Дружина – у випадку, коли чоловік скоїв вбивство, осквернив могилу або вдавався до чаклунства. Дружина не мала права вимагати розлучення на тій підставі, що чоловік їй зраджував, пив чи грав в карти [5, 112].

За низкою обставин церква могла анулювати шлюб: якщо відкривався факт кровної або духовної спорідненості подружжя, якщо чоловік або дружина були раніше одруженими. До XII ст. жінка, смерть чоловіка якої була встановлена (в разі загибелі чоловіка на війні, в хрестовому поході), могла вийти заміж повторно [5, 185–187].

Отже, в Середні віки утвердились погляди на сім'ю як на нерозривну духовну єдність чоловіки й жінки, на шлюб як таїнство. Причиною, що унеможливлювала укладання шлюбу і дозволяла розлучення, була офіційно визнана кровна спорідненість. Важливим досягненням Середньовіччя стало надання жінці певної самостійності у шлюбі.

1. Винцент из Бове. О наставлении детей знатных граждан // Антология педагогической мысли христианского средневековья. – М., 1994. Т. 2. – С. 132 – 134.

2. «Пятнадцать радостей брака» и другие сочинения французских авторов XIV-XV веков / под ред. Ю. Л. Бессмертного. - М.: Наука. – 1991. – С. 155 – 183.

3. Пизанская Кристина Книга о Граде женском // Хрестоматия по истории Средних веков / под ред. Ю. Л. Бессмертного. – М., 1991. – С. 218–256.

4. Гуревич А. Я. Средневековый мир: культура безмолвствующего большинства. – М.: Искусство, 1990. – 396 с.

5. Рябова Т. Б. Женщина в истории Западноевропейского Средневековья. – М.: Юнона, 1999. – 212 с.

ДЖЕРЕЛА З ІСТОРІЇ РИМО-КАТОЛИЦЬКИХ МОНАСТИРІВ ВОЛИНСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ДЕРЖАВНОГО АРХІВУ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Кирилюк Анна

Східноєвропейський національний університет імені Лесі
Українки, м. Луцьк

Джерельна база вивчення історії римо-католицьких монастирів у Волинській губернії є широкою і представлена різними видами документів. Серед них нормативно-правові акти Російської імперії, монастирські візитації, листування настоятелів монастирів та провінціалів орденів з єпископом, рапорти настоятелів із різних питань, статистичні матеріали, розпорядчі документи місцевих органів влади, справи повітових судів. Більшість джерел є неопублікованими. Комплексний підхід до використання джерельного фонду теми ще не був використаний вітчизняними дослідниками.

Основний масив джерел із проблеми вміщений у фондах Державного архіву Житомирської області (далі – ДАЖО). Оскільки Житомир був адміністративним центром, то тут базувались всі губернські органи влади, у тому числі і Луцько-житомирська римо-католицька духовна консисторія. Для дослідження обраної проблеми, найважливішими є два фонди № 90 «Візитор римо-католицьких монастирів Луцько-житомирської єпархії» та фонд № 178 «Луцько-житомирська римо-католицька духовна консисторія».

Найінформативніше джерело – монастирські візитації. У них є загальноісторична інформація та конкретні данні про монастир, охоплюють період 1796 – 1931 рр. Генеральний візитний опис монастиря складав його настоятель. У ньому зазначався особовий

склад з чітким визначенням посадових функцій усіх ченців, стан костелу, монастирського корпусу, усіх господарських будівель, перелічувались села, фільварки, угіддя, грошові суми належні монастирю, фіксувались доходи та витрати чернечої громади. Генеральна візитація складалася у двох примірниках: один передавали до архіву римо-католицької духовної консисторії, а інший – єпископу [3, 437]. Візитаційні описи складені польською мовою. Це джерело є важливим для дослідження монастирського господарства, майнового забезпечення та особового складу монастирів.

Відповідно до указу 1832 р. багато римо-католицьких монастирів у Волинській губернії підлягали ліквідації [2, 508]. Важливим джерелом для дослідження цього періоду є справи про закриття монастирів. У них, подібно до монастирських візитацій, подано повний перелік майна скасованих монастирів. Цей документ також складався настоятелем польською та російською мовами. Завдяки такому виду джерел ми можемо порівняти стан майнового забезпечення монастиря з тим, яким він був на початку XIX ст.

Відповідно до указу 1841 р. монастирі поділено на штатні та заштатні [1, 139]. Штатні монастирі, залежно від класу, отримували платню від держави. У справах, що стосуються штатних та заштатних обителів, вміщені статистичні данні, що дозволяють скласти уявлення про зміни в мережі римо-католицьких монастирів впродовж XIX століття.

Серед справ ДАЖО, окрім вище зазначених типів документів, є книги прибутків та витрат монастирів, рапорти настоятелів із різних питань, листування настоятелів з єпископом, скарги на ченців або настоятелів єпископу, справи про виїзд ченців за кордон.

Загалом можемо констатувати наявність у ДАЖО достатньо широкої та різноманітної джерельної бази з обраної нами проблеми. На основі цих джерел можна досліджувати усі сфери діяльності римо-католицьких монастирів, їхню мережу та соціальний склад.

1. О передаче в ведание Министерства Государственных имуществ, всех недвижимых населенных имений иноверного духовенства Западных губерний. Именной [указ], данный Сенату. 1841. Декабря 25 // Полное собрание законов Российской Империи. Собрание Второе.– СПб. Типография II отделения собственной его императорского величества канцелярии. 1842. Т. XVI. – Ч. II. – № 15153 – С. 139.

2. Об упразднении некоторых римо-католических монастырей.

Именной [указ], объявленный гражданским губернатором министром внутренних дел. 1832. Июля 19. // Полное собрание законов Российской Империи. Собрание Второе. – СПб. Типография II отделения собственной его императорского величества канцелярии. 1833. Т. VII. – № 5506 – С. 508.

3. Регламент для управления церквей и монастырей римокатолического исповедания в Российской империи 1798 Ноября 3 // Полное собрание законов Российской Империи. Собрание Первое. – СПб. Типография II отделения собственной его императорского величества канцелярии. 1830. Т. XXV. – №18734 – С.436.

ГЕНРИХ IV І ГРИГОРІЙ VII: БОРТЬБА ЗА ВЕРХОВЕНСТВО У ХРИСТІАНСЬКОМУ СВІТІ

Кожан Юлія

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк

XI століття увійшло в історію Європи закликком до реформи Церкви, початком Хрестових походів, феодалними міжусобицями. Проте сучасників найбільше вразив конфлікт між папою римським Григорієм VII і німецьким королем Генріхом IV, відомий як «спір про інвеституру», який розгорівся в 70-х роках. Духовний і світський володарі вели боротьбу за верховенство влади у християнському світі.

У середині XI століття були зроблені важливі кроки у церковній реформі. Її натхненником став Гільдебранд (1015/1020–1085), згодом папа Григорій VII (1073–1085 рр.), який з'явився в курії як чернець Клонійського монастиря [3, с.118]. На той час королівська влада в Німеччині переживала кризу, зумовлену перебуванням на троні малолітнього Генріха IV (1056-1106 рр.)

Метою церковної реформи Гільдебранда було розірвання залежності кліру від світської влади. Але прелати погоджувалися на реформу тільки за умови збереження всіх мирських благ, якими вони користувались; імператорська влада - якщо їй будуть повернуті землі та регалії, які знаходились у руках вищого духовенства [4, с.91].

У “Диктаті папи” від 1075 р. стверджувалася панівна роль апостольського престолу і папи. Тільки римський єпископ може носити імператорські інсигнії; звільнити від присяги на вірність не тільки підданих неправедного володаря, але й навіть скинути імператора, проте самого його судити нікому не дозволено [1].

Вже в останні місяці понтифікату Олександра II відбувся конфлікт через заміщення міланської архієпископської кафедри. Навесні 1073 р. радники Генріха IV були відлучені від церкви, а сам він сприймався поза церковною спільнотою.

На Римському синоді 1075 р. папа оголосив інвеституру прелатів, отриману із рук світської влади, неканонічною і недійсною. З цього часу боротьба за інвеституру набула загальноєвропейського характеру.

У червні 1076 р. на зборах у Майнці король Генріх IV відлучив папу від церкви. У січні 1077 р. відбулася зустріч Генріха IV і Григорій VII у фортеці Каноссі. Тут король здійснив триденне покаєння в одязі грішника. Папа змушений був відпустити йому гріхи і вести короля разом з його єпископами в церкву.

Однак у березні 1077 р. німецькі герцоги новим королем обрали швабського герцога Рудольфа. Генріх відразу розпочав з ним боротьбу. У березні 1080 р. Григорій VII остаточно заборонив світську інвеституру і відлучив короля від церкви. У відповідь на це Генріх IV на соборі у Брексені 1080 року позбавив влади і відлучив від церкви Григорія VII. Новим папою став Климент III (1080-1110).

У 1080 р. антикороля Рудольфа було смертельно поранено і згодом він помер. У 1084 р. Генріх IV захопив Рим і через тиждень його коронував імператорською короною Климент III. Проте в кінці квітня Генріх і антипапа Климент III змушені були покинути Рим: Григорія VII визволили нормани. Під час боїв норманські воїни пограбували місто, за що римляни вигнали Григорія VII з Риму. Папа Григорій VII помер у вигнанні, в Салерно, у 1085 р.

Отже, боротьба Генріха IV і Григорія VII за верховенство у християнському світі тривала з перемінним успіхом. Ці дві непересічні особистості доклали чимало зусиль для перемоги, проте на кінцевому етапі Григорій VII допустився помилки, яка привела його до поразки.

1. Бульст-Тиле М. Л., Йордан К., Флекенштейн Й. Священная Римская империя: эпоха становления. – СПб., 2008. // www.e-reading.club

2. Гергей В. История папства. – М., 1996. // www.sedmitza.ru

3. Зайбт Ф. Блиск і вбогість середньовіччя. Історія з початком і кінцем. / Пер. з нім. Львів, 2009.

4. Колесницкий Н.Ф. “Священная Римская империя”: притязания и действительность. – М., 1997.

ІВАН СІРКО- СЛАВЕТНИЙ КОШОВИЙ ОТАМАН

Козак Андрій

Луцька гімназія №21 імені Михайла Кравчука
ВО Мала академія наук (секція: історія України)

Кошовий отаман Війська Запорозького Іван Сірко (? (приблизно 1605-1610) – 1680) – один із найяскравіших представників українського козацтва, що є героєм усної народної творчості, художніх і образотворчих творів. Цій непересічній особистості присвячено також ґрунтовні монографічні дослідження та розвідки вітчизняних істориків Дмитра Яворницького [4-5], Юрія Мицика [2] та ін. Дата і місце народження Івана Сірка достеменно не відомі. За найновішими даними, він з'явився на світ на поч. XVII в Мурафі, колишньому сотенному містечку Брацлавського полку на Поділлі (нині – одноіменне село Шаргородського р-ну Вінницької обл.). Припускають, що його батько – Дмитро – походив із православного шляхетського роду [2,6].

Перші згадки про Івана Сірка в історичних документах припадають на 1643–1644 рр., коли він переселився на Слобожанщину і перебував на службі в російського царя як «осадчий» прикордоння «Дикого поля», контрольованого кримськими татарами [5]. В 1646 р. Іван Сірко, за деякими свідченнями, командував підрозділом козацького загону, найнятого представниками французької корони для участі в Тридцятилітній війні. На грудень 1653 р. припадає звістка про його участь в сутичках з кримськими татарами на Поділлі. В січні наступного року Іван Сірко взяв участь в Переяславській Раді і незабаром після цього перебрався на Чортомлицьку Січ. Звідсіля він зрідка навідувався на хутір поблизу козацького поселення Мерефа (нині – міста в Харківській обл.), заснованого ним в 1664 р.: тут жила його дружина Софія, що народила йому щонайменше чотирьох дітей – двох синів і дві доньки. Починаючи з 1659 р. прізвище Івана Сірка все частіше трапляється в історичних джерелах. З цього часу і до останніх днів свого земного життя він знаходився в гущі політичних подій в Україні, терени якої в добу Руїни були ареною безперервних кривавих війн, внутрішнього розбрату та зовнішньої агресії. За підрахунками Юрія Мицика, січовики щонайменше 15 разів обирали Івана Сірка своїм кошовим отаманом [2].

З ним підтримували стосунки і листувалися польські королі і гетьмани, російські царі і воєводи, кримські хани, молдавські господарі [4]. За його діями уважно стежили в Європі, про що свідчать

численні публікації в польських, німецьких та швейцарських газетах тощо [5]. Останні два десятиліття життя Івана Сірка пройшли в безконечних боях і битвах з ворогами. На цей час припадає розквіт його дару полководця: за даними історичних джерел він здобув не менше 65 перемог, більшість з яких припадає на війни і сутички з Кримським ханством і могутньою Османською імперією.

1. Величко Самійло. Літопис. Т. 2 / Самійло Величко ; пер. з книжної укр. мови В. Шевчук. – Київ : Дніпро, 1991. – 642 с.

2. Мицик Ю. З джерел до секретної місії Василя Іскрицького 1682 року : Збірник наукових праць /Ю. Мицик // Україна в Центрально-Східній Європі. – Київ : Інститут історії України НАН України, 2005. – Вип. 5. – С. 558–580.

3. Мицик Ю. Іван Сірко / Ю. Мицик. – Київ : Києво - Могилянська академія, 2010. – 160 с.

4. Яворницький Д.І. Історія запорозьких козаків : у 3 т. – Т. 2 / Д.І. Яворницький. – Київ : Наукова думка, 1990.

5. Яворницький Д. Іван Дмитрович Сірко, славний кошовий отаман війська козаків/ Д.І. Яворницький // Іван Сірко: Збірник для середнього та старшого шкільного віку/ укр. переклад В. Чуйка. – Київ : Веселка, 1992. – С. 9–103.

АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМИ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ В ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ УКРАЇНИ

Кондратович Ю. В.

Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки, м Луцьк

Ярош О. Б. – доктор політичних наук, професор кафедри політології та державного управління Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Проблема корупції в органах публічної влади України продовжує залишатися однією з найактуальніших. Об'єктивні чинники її розвитку свідчать, що корупція створює велику небезпеку для суспільства, й на сьогодні масштаби її поширення представляють реальну загрозу для національної безпеки. Тому завдання боротьби з корупцією розглядаються нині як загальнодержавні та пріоритетні.

Реалізація заходів подолання та попередження корупції у органах публічної влади передбачає чітке уявлення про масштаби

цього явища. Незважаючи на вжиті протягом останніх трьох років організаційно-правові заходи щодо протидії корупції, масштаби її не зменшилися. На міжнародному рівні Україну часто сприймають як корумповану країну, про що свідчить низький рейтинг за рівнем доброчесності, визначений за результатами досліджень, проведених протягом останніх років авторитетними міжнародними інституціями. Зокрема, за результатами світового Індексу сприйняття корупції CPI (Transparency International) у 2015 році індекс CPI України складає 27 балів зі 100 можливих. У всесвітньому рейтингу Україна посідає 130 місце зі 168 позицій. У 2014 році країна була на 142-му місці зі 175 позицій. Найближчими сусідами України за антикорупційним індексом 27 балів є Іран, Камерун, Непал, Нікарагуа і Парагвай [3].

Проблему корупції в органах публічної влади вивчають науковці та експерти сьогодення. Такі дослідники, як О. Мельниченко, Ю. Мірошник, В. Ткач, Г. Толстих, В. Степанюк, В. Філіпповський, Г. Чернецька, І. Чубенко займаються питаннями державної політики запобігання та протидії корупції серед публічних службовців, розглядають причини та шляхи подолання цієї злочинної діяльності.

Досліджуючи причини корупції, погоджуємося з В. Малиновським, який визначає один із об'єктивних чинників, що стимулює неправомірну діяльність чиновників, – низький рівень офіційних доходів публічних службовців [1, 57]. Продовжуючи цю думку, Є. Матвіїшин та В. Максимишин зазначають, що корупція є одним із наслідків слабкої мотивації публічних службовців [2, 449].

Є близько 100 правових актів чинного законодавства України, які мають на меті протидіяти корупції. Основним нормативно-правовим актом, що представляє спеціальні антикорупційні положення запобіжного характеру, є Закон України «Про запобігання корупції». Цей закон відносить Україну до кількох пострадянських країн, де діє спеціальний антикорупційний закон щодо обмежень для осіб, які є уповноваженими на виконання функцій держави.

Основні напрямки й завдання боротьби з корупцією в органах публічної влади України потрібно сформувати в систему механізмів громадського контролю, забезпечення відкритості, прозорості та гласності, адаптаційного, карального, правового, превентивного, соціально-економічного та організаційного характеру.

Отже, проведене дослідження свідчить про потребу в узагальненні та систематизації механізмів протидії корупції в органах публічної влади України для забезпечення комплексності взаємодії даних механізмів та їх ефективності.

1. Малиновський В. Я. Державна служба: теорія і практика : навч. посіб. / В. Я. Малиновський. – К. : Атіка, 2003. – 160 с.

2. Матвіїшин Є. Мотиваційний моніторинг – засіб підвищення ефективності роботи державних службовців / Є. Матвіїшин, В. Максимишин // Ефективність державного управління : зб. наук. пр. / редкол. А. О. Чемерис (голов. ред.) [та ін.]. – Львів : Вид-во ЛРІДУ НАДУ, 2004. – Вип. 5. – С. 449–455.

3. Офіційний сайт Transparency International Україна – Режим доступу : <http://ti-ukraine.org/%D0%A1PI-2015>.

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ СЬОГУНАТУ В ЯПОНІЇ XI-XII ст.

Куцмус Віталій Миколайович

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

Японія – держава яка впродовж століть не змінювала форми правління (з 660 р. до н. е. і донині, залишається монархією на чолі з імператором). Вона зуміла уникнути надмірного впливу зовнішнього світу і зберегти свою самобутність. В процесі формування і трансформації державно-політичного устрою в Японії постала система організації та управління суспільством, яка отримала назву сьогунат.

В другій половині XI–XII ст. Японія являла собою своєрідну країну в якій влада формально була в руках клану Фудзівара. У 1072 р. імператор Госяндзьо зрікся престолу і прийнявши сан буддійського монаха створив свій двір, який був паралельний двору Фудзівара. За допомогою цього він почав проводити свою не залежну політику [1, с. 151]. Таким чином утворилися два автономних органи управління: на чолі одного стояли канцлери-регенти з клану Фудзівара, на чолі іншого – екс-імператори. Відсутність централізованої влади, дозволила вийти на політичну арену країни військовому стану – самураям, які швидко перетворилися на провідну військово-політичну силу.

Спершу сьогунатом називали головнокомандувача імператорської армії, яка вирушала в похід проти племен еміші – так званих «північно-східних варварів». У XII ст. титул сьогуна закріпився за однією з військових посад імператорського двору сейї-тайсьогунатом, лідером самураїв Східної Японії і головою самурайського уряду – сьогунату [4, с. 52].

На середину XII ст. провідної ролі в південно–західній Японії набув клан Тайра. Спираючись на свої чималі помістя, Тайра захопили в 1156 р. політичну владу в країні і тримали її в своїх руках впродовж 29 років. Діючи від імені імператора, вони боролися проти своїх суперників – самурайських родів північно-східних районів [3, с. 121].

Боротьба північно-східних родів з південно-західними вилилась у боротьбу двох кланів – Тайра і Мінамото. В цій боротьбі перемогла та сторона, що була не лише сильнішою у військовому відношенні, а й мала вищий соціальний статус. Це був рід Мінамото.

Мінамото в битві при Данноура 1185 р. вдалося розбити Тайра. Присвоївши собі в 1192 р. звання головнокомандувача (сьогуна), він переніс столицю на схід Японії в місто Камакура [2, с. 93].

Створення резиденції в Камакура було зумовлено намаганням Мінамото послабити владу імператорського дому і намір створити своє незалежне управління. За назвою столиці держави цього часу в японській історіографії, ствердилася назва – період Камакурського сьогунату, для якого характерними було двовладдя.

Влада сьогуна розповсюджувалася лише на північно-східні території країни. Це було зумовлено тим, що землі сьогуна були розташовані в мало розвинутому регіоні країни, що не дозволяло протидіяти південно-західним самурайським кланам, які проводили свою незалежну політику. В майбутньому це вилилося в загострення економічної нестабільності й привело до поразки сьогунів з дому Мінамото.

Сьогунат Камакура проіснував до травня 1333 р. і був повалений союзниками імператора. Весь рід Мінамото переможці вирізали. Проте імператору не вдалося довго втримати владу. Скориставшись слабкістю імператорської влади лідер роду Асікага Такаудзі, в листопаді 1336 р. проголосив відновлення військово-самурайського управління в Японії.

1. Гвоздев С. А. Самураи. Путь меча / С. А. Гвоздев. – Мн.: Современное слово, 2001. – 382 с.

2. Історія Країн зарубіжного сходу в середні віки / під. ред. Ацамби Ф. М. та ін.. – К.: Радянська школа, 1959. – 348 с.

3. Повесть о доме Тайра: Эпос (XIII в.) / Пер. со старояп. И. Львовой. М.: Наука, 1982. – 688 с.

4. Ульям С. Идеалы самураев: сочинения японских воинов / С. Ульям. – М.: Наука, 1982. – 252 с.

ЕЛЕКТРОННИЙ ДОКУМЕНТООБІГ: ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Кушнерик Анна

Східноєвропейський національний університет імені Лесі
Українки, м Луцьк

Документообіг є системою, що матеріалізує процеси збирання, перетворення, зберігання інформації. Це важлива складова процесів управління і прийняття управлінських рішень. Стрімке зростання обсягів інформації, що використовується в управлінській діяльності установи, її структурна складність та швидка оновлюваність зумовлює використання систем електронного документообігу [1].

Упровадження систем електронного документообігу забезпечує: скорочення часу обробки документів, зменшення в оперативній управлінській роботі кількості традиційних документів – довідкових, поточних, звітних, інформаційних та ін., підвищення продуктивності праці, зростання рівня інформаційної безпеки, взаємодію між робочими групами.

Однак, незважаючи на численні переваги електронних документів над паперовими та електронного документообігу над звичайним способом ведення діловодства, організації не поспішають переводити свій документообіг у електронну форму. Причиною цього є виникнення ряду проблем при переході до безпаперового діловодства. Частина проблем, таких як забезпечення юридичної сили електронним документам на рівні паперових, повинна вирішуватись на державному рівні [2].

Проблеми запровадження в Україні електронного документа та електронного документообігу стають все актуальнішими. Вони набувають значної політичної та економічної ваги у зв'язку з розширенням використання інформаційно-комунікаційних технологій у суспільних відносинах, розбудовою систем електронних платежів, електронної торгівлі, управління тощо.

Для перспективного розвитку електронного діловодства можна виділити два напрямки: нормативно-правове регулювання електронного діловодства; впровадження інформаційних технологій у діловодні процеси, які забезпечують безпаперове, тобто електронне, діловодство [3].

Варто зазначити, що ще рано говорити про організацію роботи документального забезпечення управління лише за допомогою

систем електронного документообігу, адже на законодавчому рівні не врегульовано низку питань. У найкращому випадку нині використовується змішаний документообіг, в якому юридичну чинність має саме паперовий документ, а процес його створення, передавання та зберігання відбувається в електронній мережі [4].

Тому розробка і впровадження сучасних інтегрованих систем документообігу у вигляді інтегрованого електронного середовища – це найближча перспектива будь-якої серйозної організації, підприємства чи установи.

1. Величкевич М. Б. Електронний документообіг, тенденції та перспективи / М. Б. Величкевич, Н. В. Мітрофан, Н. Е. Кунанець // Вісник «Національного університету Львівська політехніка». – 2010. – № 689. – С. 44–53.

2. Діхтяренко О. В. Проблеми і перспективи стану сучасного документообігу та діловодства / О. В. Діхтяренко // Управління розвитком складних систем. – 2013. – Вип. 13. – С. 147–151.

3. Лаба О. Електронне діловодство : проблеми та перспективи розвитку [Текст] / О. Лаба // Студії з архівної справи та документознавства. – 2011. – Т. 19. – Кн. 2. – С. 53–56.

4. Плешакова-Боровинська М. Системи електронного документообігу в діяльності промислових підприємств / М. Плешакова-Боровинська // Вісник Книжкової палати. – 2012. – № 7. – С. 35–38.

ПЕНЕЛОПА ЯК ОБРАЗ ІДЕАЛЬНОЇ ЖІНКИ В ПОЕМІ ГОМЕРА «ОДІССЕЯ»

Лавренчук Любов

Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки, м. Луцьк

«Не красота всякої жєнщины золото, но ум и молчанье»

Менандр

Кожна культура створює свій неповторний жіночий ідеал. У IV ст. до н. е. в багатьох полісах Давньої Греції культивувався морально-етичний стандарт, який вимагав неабиякої стриманості, раціональності у поведінці [6].

У класичному періоді в грецькій культурі утвердилась жінкофобія, яка на практиці проявилась у повному підпорядкуванні жінки чоловіку.

Греки ставилися до жінки зневажливо й уважали її істотою неповноцінною, яка знаходилася «на півдорозі між людиною (тобто чоловіком) та твариною або рабом» [5, с. 139], проте шанували її як господиню та матір.

Створення ідеалу – це своєрідний спосіб виховання. Для давніх греків образ Пенелопи – взірць для наслідування, що створений Гомером з метою навчити людей, зокрема, жінок, правильної поведінки [4, с. 347]. Саме Пенелопа, на наше переконання, є тим виховним ідеалом, наслідуючи який, жінка повинна набути риси, які зроблять із неї берегиню домашнього вогнища, берегиню сім'ї.

Для греків жіноча краса була понад усе. Але, оскільки красою володіють далеко не всі жінки, тому до ідеалу краси греки додають ще одну істотну якість – користь. Тому краса і користь – міра, якою греки оцінювали жінок [1, с. 169].

Отже, своєрідність жінки визначає не краса, а вірність і твердість її духу. Пенелопа втілює ідеал саме очікування й відданості. Вона не робить ніяких подвигів під час відсутності свого чоловіка, вона просто ідеальна дружина. У цьому її жіноча велич. Афіняни були переконані, що жінка повинна поводити себе так, щоб про неї взагалі не можна було сказати ні хорошого, ні поганого, тобто жінка як особистість, на думку греків, не мала ніякої цінності. Тепер ми розуміємо, чому саме Пенелопа стає в античності своєрідним еталоном, взірцем жіночої поведінки.

Характер Пенелопи проявляється в її відданості своєму чоловіку – герою Итаки. Вона позбавлена егоїстичних рис, усі її помисли спрямовані на очікування та скорботу за Одиссеєм, на повне підпорядкування свого життя основному обов'язку дружини, нехай з моменту клятви пройшло двадцять років [7, с. 90]. Ніщо не в змозі послабити чи загасити це кохання й обов'язок: ні роки, ні чутки про загибель Одиссея, ні домагання женихів, ні егоїстичні міркування. Пенелопа – втілення вірності, ідеальної сталості почуттів, непохитності щодо будь-яких спокус. Вона – ідеал дружини, «божество поміж дружинами», образ, який у такій якості пройшов через усю світову історію.

1. Брюле П. Повседневная жизнь греческих женщин в классическую эпоху / Пер. с фр. Т. А. Левиной. – М. : Молодая гвардия, 2005. – 239 [1] с.: ил. – (Живая история: Повседневная жизнь человечества).

2. Вардиман Е. Женщина в древнем мире. Пер. с нем. М. С. Харитоновой. Послесл. А. А. Вигасина. – М. : Наука. Главная редакция восточной литературы, 1990. – 335 с. : ил. (По следам исчезнувших культур Востока).

3. Гомер. Одиссея: Поема / Переклад Бориса Тена; передмова Андрія Білецького. – Харків : Фоліо, 2001. – 574 с. – [Бібліотека світової літератури] [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ae-lib.org.ua/texts/homer_odyssey_ua.htm

4. Добринчук О. О. Сучасний погляд на міфологічну Пенелопу (на матеріалі п'єси А. Б. Вальсхо «Вона ткала свої мрії») / О. О. Добринчук // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». – Сер. : Філологічна. – 2011. – Вип. 20. – С. 346–352 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2011_20_50

5. Правда В. Л. Женщины в библейской и античной культурах / В. Л. Правда // Вестник Томского государственного университета. – 2009. – № 324. – С. 139–145 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kemrsl.ru/documents/litmap/35/works/_ZHenschinyi_v_bibleyskoy_antichnoy_kulture.pdf

6. Сайтарли І. А. Культура міжособистісних стосунків [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pidruchniki.com/15970122/kulturologiya/kultura_mizhosobistisnih_stosunkiv_davnih_gretsiyi_rimi

7. Туманс Х. Рождение Афины. Афинский путь к демократии: от Гомера до Перикла (VIII–V вв. до н. э.) / Вступ. ст., науч. и лит. ред. Э. Д. Фролова. – СПб. : ИЦ «Гуманитарная Академия», 2002. – 544 с., илл.

ПОМСТА КНЯГИНИ ОЛЬГИ 94р.

Лебідь Анастасія

Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки, м. Луцьк

У зв'язку з неповноліттям Святослава, після вбивства древлянами Ігоря княгиня Ольга стала регентом при ньому. Щоб уникнути війни древляни запропонували їй приминення шляхом династичного шлюбу: «Мужа твого ми убили, бо був твій муж, як вовк, розкрадав і грабував, а наші князі добрі, бо вони лад навели на древлянській землі, – вийди заміж за нашого князя Мала». Ольга сказала, що їхня промова їй сподобалася і що їм зроблять велику честь, понесуть у човнах на гору, а сама звеліла викопати велику й глибоку яму на дворі.

На ранок, Ольга послала по гостей. Вони ж сказали: «Не поїдемо ні на конях, ні на возах і пішки не підемо, а тільки понесіть нас у човні». І понесли їх у човні. Принесли їх у двір до Ольги, і, як

несли, так і кинули їх в яму разом із човном. І, схилившись над ямою, спитала їх Ольга: «Чи добра вам честь?» Вони ж відповіли: «Гірше Ігорової смерті». І звеліла Ольга засипати їх живими, і засипали їх. Здавалося б, що княгиня вже помстилась, і тепер Ольга не тримає зла на древлян. Але це був лише початок.[1, с.31]

Ольга послала до древлян знову, і сказала їм, щоб прислали до неї найкращих людей. Коли ж древляни прийшли, Ольга звеліла приготувати їм омовіння, кажучи так: «Помившись, прийдіть до мене». І розтопили піч, і влізли древляни, і почали митися. Ольга звеліла зачинити їх, і в тому вогні згоріли всі. Так вдруге поплатились древляни за смерть Ігоря.[1, с.33]

Після цього Ольга вирішила піти на древлян сама. Вони ж, почувши те, навезли медів багато і заварили їх. Ольга ж, узявши з собою малу дружину, пішла на могилу і плакала там за мужем своїм. І спитали древляни Ольгу: «А де наша дружина, яку ми послали до тебе?» Ольга ж відповіла: «Іде вона за мною з дружиною мужа мого». І коли стали п'яними древляни, звеліла отрокам своїм пити за них, а сама відійшла вбік і звеліла дружині вбивати древлян. За літописом у цій різні загинуло 5 тис. чоловік. А Ольга повернулася у Київ і збрала військо. Таким чином Ольга втретє помстилася древлянам за вбивство чоловіка.[1, с.33]

Після того Ольга ринулася із сином до міста Іскоростеня, і стала навколо міста. Княгиня послала в місто звістку нібито вже більше не хоче мститися їм, а хоче тільки взяти невелику данину і, помирившись з деревлянами, піти геть. Ольга попросила, щоб вони дали їй від двору лише по три голуби і по три горобці. Древляни, зрадивши, збрали з кожного двору по три голуби і по три горобці і послали до Ольги з поклоном. Ольга ж роздала воїнам – кому голуба, кому горобців – і звеліла до кожного голуба і горобця прив'язати сухий трут, і загорнути його в маленькі хусточки, і ниткою приторочити до кожної птиці. І, коли стало смеркатися, наказала Ольга своїм воїнам випустити голубів і горобців. Голуби ж і горобці полетіли у свої гнізда: голуби у голуб'ятники, а горобці – під стріхи. І тоді спалахнуло все місто. Люди побігли з міста, а Ольга наказала своїм воїнам брати їх у полон.

За літописом, Ольга була взірцем шанованої жінки. Не дивлячись на велику втрату, вона неодноразово мстилася древлянам. Одна з небагатьох, яка завдяки своєму світлому розуму та невідемній хоробрості змогла підкорити ці племена. Зберігла пам'ять про свого покійного чоловіка, виховувала сина і дбала про державні інтереси не гірше інших князів Київської Русі.

1. Літопис Руський / Леонід Махновець. - К. : “Дніпро”, 1989. – 590 с.
2. Толочко П. Київська Русь / Петро Толочко. - К. : Абрис , 1996. – 358 с.
3. О.А. Бевзо Хрестоматія з історії української РСР / О.А. Бевзо, М.М. Лисенко, Д.І. Мишко, Г.І. Підлуцький. – К. : Радянська школа, 1959. – 747 с.

АРХІВНЕ ОПИСУВАННЯ – ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ТЕОРЕТИЧНОЇ ОСНОВИ СТВОРЕННЯ Й ОРГАНІЗАЦІЇ ВТОРИННОЇ АРХІВНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Максимчук Катерина

Східноєвропейський національний університет імені Лесі
Українки, м Луцьк

Важливу роль у забезпеченні доступу до архівних документів відіграють описи, що мають найбільше евристичне навантаження. Відтак уміння правильно описувати архівні документи, складати архівні довідники слід вважати головним професійним обов’язком архівістів і показником їх фахової компетенції.

Архівне описування є процесом відбору репрезентативних інформаційних характеристик об’єкта описування для його адекватного відтворення в описовій статті (моделі) з метою ідентифікації архівного матеріалу, виявлення змісту документів і документних систем, що їх утворили [2, с. 59–60].

Існує три види описування: **ідентифікаційний (базовий), реєстраційний (обліковий), спеціальний (презентаційний).**

Ідентифікаційний базується на описуванні архівних документів у облікових документах архіву, а потім в архівних довідниках.

Реєстраційний обов’язковий для всіх документів архіву вид описування пов’язаний з їх обліком і призначений для забезпечення контролю за наявністю документів.

Презентаційний вид описування є обов’язковим тільки для тих документів, які важко відшукати за описами, або які становлять інтерес для користувачів. Він спрямований на надання допомоги у використанні документної інформації і виконує пошукову функцію [1, с. 96–97].

Під час архівного описування слід керуватися такими принципами: адекватності або відповідності інформації описуваному

об'єкту; достовірності інформації щодо складу та основного змісту конкретних характеристик об'єкта описування; наукової об'єктивності та історизму; максимальної повноти інформації при мінімумі словесних характеристик, за допомогою яких ідентифікується документ або група документів (принцип мінімаксу); багатофункціональності описання; наступності та уніфікації в описуванні та організації документів від часу їх створення в діловодстві до зберігання в архіві (принцип континуїтету) [3, с. 12–13].

Серед головних методів описування виділяють: класичний або метод інформаційного аналізу та синтезу і номенклатурний.

Перший охоплює всі типи і види описування, на якому б рівні вони не виконувалися, але починається з описування справ і складання описів.

Другий метод охоплює лише справи і описи. При цьому описові статті наближаються до формулювань номенклатур справ, які визначають у діловодстві установ як попередню програму заведення майбутніх справ на кожний рік. [4, с. 83–84].

Отже, архівний опис – головний архівний довідник і обліковий документ архіву. Розкриваючи склад і зміст архівного фонду потрібно знати принципи та методи архівного описування.

1. Боряк Г. В. Архівознавство : Підручник для студ. іст. ф-тів вищ. навч. закладів / Державний комітет архівів України ; Український НДІ архівної справи та документознавства / Ярослав Калакура (ред.), Ірина Матяш (ред.) – 2-ге вид. ; випр. і доп. – К. : Видавничий дім «КМ Академія», 2002. – 254 с.

2. Калакура Я. С. Архівознавство: Підручник для студ. іст. фак. вузів / Я. С. Калакура, Г. С. Боряк, Л. А. Дубровіна, К. І. Климова, В. П. Ляхоцький – К. : [б. в.], 1998. – 314 с.

3. Складення архівних описів : метод. рекомендації / Держ. архів. служба України, УНДІАСД ; уклад. : Н. М. Христова. – К. : [б. в.], 2013. – 137 с.

4. Трач Ю. Архівознавство : Навч. посіб. для дистанц. навч. / Відкритий міжнародний ун-т розвитку людини «Україна». – К. : Університет «Україна», 2005. – 362 с.

ПРАВОВЕ СТАНОВИЩЕ ЖІНКИ У СТАРОДАВНЬОМУ ВАВИЛОНІ ЗА ЗАКОНАМИ ХАММУРАПІ (I пол. XVIII ст. до н. е.)

Мекіса Діана

Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки, м. Луцьк

Місце та роль жінки у суспільстві – одне з одвічних питань. Сьогодні ми спостерігаємо активну присутність жінок в усіх сферах життя – політичній, економічній, культурній. Однак, жіноцтво пройшло довгий шлях, перш ніж досягти таких результатів. Історично склалося так, що жінки мали значно менше можливостей для вияву своїх здібностей, ніж чоловіки. Такі традиції були закладені ще у давнину, винятком не став і стародавній Вавилон.

Найдавнішою і найбільш поширеною формою одруження у стародавньому Вавилоні прийнято вважати «покупку нареченої». Так, за дівчинку від трьох до дев'яти років платили викуп у розмірі 20 сиклів срібла, від дев'яти до дванадцяти років – 30 сиклів. Чоловік, який не мав засобів, для того щоб викупити наречену, міг за неї «служити» [2, с. 217]. Ідеальним шлюбним віком для дівчинки вважалося дев'ять років, для хлопчика – тринадцять. При покупці нареченої у присутності свідків укладався відповідний договір: «Если человек взял жену и не заключил с ней договора, то эта женщина – не жена» [1, §128]. Шлюбний викуп і подарунки втрачалися нареченим, якщо він відмовлявся від шлюбу, але поверталися у подвійному розмірі у разі відмови батька нареченої; поверталися вони й у випадку смерті бездітної нареченої [1, §159].

Нерівний шлюб був заборонений, проте, деякі закони передбачали можливість шлюбу між вільними і рабами. Державний або приватний раб міг одружитися з вільною жінкою і, навпаки, рабиня могла вийти заміж за повноправного чоловіка [1, §175]. Причому, при нерівноправних шлюбах рабиня отримувала статус вільної, а вільна жінка зберігала своє соціальне становище. Діти в обох випадках мали статус вільних, тобто успадкування соціального статусу відбувалося по жіночій лінії.

Вавилонське законодавство чітко регламентувало сімейні відносини, де жінка значно поступалася у правах чоловіку. Наклеп жінки на чоловіка, чи самовільне покидання жінкою дому каралося смертю, а наслідком клевети чоловіка на жінку було лише розлучення. Якщо чоловік виявляв бажання розлучитися зі своєю

бездітною дружиною, то він повинен був заплатити викуп і повернути їй придане [1, §138]. Коли ж дружина відмовлася жити з чоловіком, то вона, не маючи вагомих на це причин (як то зрада чоловіка і т.д.), могла бути втоплена, чи вбита, або перетворена на рабiniu [1, §141]. У випадку зради чоловіка дружина мала право на розлучення. Чоловік за зраду не ніс жодного покарання [1, §142]. Зрада з боку дружини каралася смертю [1, §129, §143]. За порушення вірності жінка каралася набагато суворіше, ніж чоловік, на поведінку чоловіка зверталася менша увага, ніж на поведінку жінки. Проте, за певних обставин жінка могла бути і виправдана, якщо чоловіка взяли в полон і жінка не мала засобів для існування, то вона могла одружитися з іншим чоловіком [1, §134].

Незважаючи на суворість по відношенню до жінки, закони Хаммурапі звертають увагу і на її права. Зокрема, чоловік повинен був доглядати і піклуватися про хвору дружину [1, §148]. Крім того, вавилонська жінка мала право на успадкування майна [1, §149].

Отже, заміжня жінка у стародавньому Вавилоні могла мати своє майно, зберігала право на власне придане, мала право розпоряджатися нажитим у шлюбі майном, яке могла успадковувати після смерті чоловіка разом з дітьми, а з іншого боку вона – мала обмежене право на розлучення, яке чітко регулювалося відповідними статтями законів. Також жінка повинна була у всьому підкорятися чоловікові. З точки зору права, за законами Хаммурапі жінку не можна назвати повністю беззахисною, хоча в суспільній свідомості її роль ще довго зводилася до того, що вона – власність чоловіка.

1. Законы Хаммурапи // Хрестоматия по истории Древнего Востока : Учебное пособие в 2-х частях. Ч.1 / Под. ред. М. А. Коростовцева, И. С. Кацнельсона, В. И. Кузищина. – М.: Высш. школа, 1980. – С. 151–178.

2. Дьяконов И.М. Законы Вавилонии, Ассирии и Хеттского царства // ВДИ – 1952. – № 4. – С. 202 – 321.

ВИМОГИ СЕЛЯН В ХОДІ ПОВСТАННЯ УОТА ТАЙЛЕРА В АНГЛІЇ 1381 РОКУ

Миرونюк Юлія

Східноєвропейський національний університет імені Лесі
Українки, м.Луцьк

Повстання Уота Тайлера – це велике селянське повстання 1381 року в Англії, яке сталося з різних причин, в тому числі через загострення соціальних протиріч, викликаних епідемією чуми 1340-х років. Особливе обурення спричинили нові податки, введені за короля Ричарда II, що збиралися для ведення Столітньої війни з Францією. У 1377 року парламент ввів одноразовий поголовний податок, стягнутий знову в 1379 року, а потім в потрійному обсязі 1380 року [4, с. 285].

Приводом для початку повстання послужили дії королівського представника Джона Бамптона в Ессексі 30 травня 1381 року. Його спроба зібрати несплачений податок у місті Brentwood призвела до запеклого опору, який швидко поширився на південний схід країни. Селяни громили монастирі і помістя, палили документи, що фіксували селянські повинності. Вони надіялися, що разом з цими документами зникнуть і їхні повинності [2, с. 30].

13 червня Уот Тайлер з Джоном Боллом і Джеком Строу підійшли двома загонами селян з Ессекса і Кента до Лондона. Їхньою метою було зустрітися з королем і попросити його полегшити їхнє становище. Міська біднота не дозволила закрити ворота перед повсталими і пропустила їх через Лондонський міст. Протягом трьох днів, з 13 до 15 червня, Лондон був у владі селян. Вони стратили архієпископа Кентенберійського Симона Седбері, розгромили лондонські в'язниці і спалили головний лондонський судовий архів [4, с. 285].

14 червня 1381 році в лондонському передмісті в Майл-Енді 100 тисяч повсталих селян на чолі з Уотом Тайлером і Джоном Боллом зустрілися з Ричардом II. Уот Тайлер зачитав вимоги селян. Вони зводилися до чотирьох пунктів: скасування кріпосного права; амністія для учасників повстання; гарантування вільної торгівлі по всіх містах Англії; встановлення невисокої орендної плати за землю у розмірі 4 пенсів за акр [1, с. 88]. Ці вимоги носили загальний характер оскільки вони відображати інтереси середнього і заможного селянства – головних платників феодальної ренти.

Королю довелося прийняти вимоги і визнати селян вільними. Він роздав сотні відпускних грамот з королівською печаткою. Багато селян того ж дня повернулися додому, але бідні селяни з Кента залишилися у Лондоні.

Наступного дня 15 червня відбулася друга зустріч з Ричардом II, під час якої були зачитані інші вимоги, відомі як Смітфілдська програма. Вона містила радикальніші вимоги: жоден сеньйор не повинен мати сеньйорії, крім короля; майно церкви не може бути у

ченців, парафіяльних священників, вікаріїв, вони мають володіти лише тим, що необхідно для їхнього утримання, а решта майна слід поділити між парафіянами; в Англії повинен бути один єпископ і один прелат, а всі їхні землі поділені між громадами; в країні всі люди мають бути вільними й одного стану [1, с. 90].

У Смітфільдській програмі ставилися також політичні питання на відміну від Майл-Ендської: про скасування всіх законів і «робітничого законодавства». Селяни наполягали на перерозподілі землі на користь селян, революційна вимога була щодо церкви (позбавлення власності), вимога рівності станів, а також скасування всіх форм особистої залежності [3, с. 162].

Внаслідок повстання були зменшені податки, послаблено «робоче законодавство», а найголовніше – воно прискорило звільнення селян-вілланів від особистої залежності.

1. Хрестоматія по истории средних веков в трех томах / Под ред. С. Д.Сказкина. – М., 1950. – Т.2. – С. 80–92.

2. Поулсен Ч. Английские бунтари / Пер. с англ., ред., предисл., коммент. С. Н. Бурина. – М., 1987. – С. 21– 76.

3. Гутнова Е. В. Классовая борьба и общественное сознание крестьянства в средневековой Западной Европе (XI-XV вв.). – М., 1984.

4. История средних веков: В 2 т. / Под ред. З. В. Удальцовой и С. П. Карпова. – М.: Высш. шк., 1990. –Т. 1 – С. 284–287.

ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ В ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЛІТИЧНОЇ ДУМКИ

Діана Міщанкевич

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки,
м Луцьк

Українська державність розвивалась протягом довгого часу. Та період поневоленого та бездержавного існування українського етносу ще довший.

Першим українським державним утворенням була Київська Русь. Щодо проблем, які мали вирішальний вплив на розпад цього могутнього утворення на удільні князівства, то беззаперечно основними проблемами є князівські міжусобиці та постійний тиск із сторони Золотої Орди, яка з часом остаточно зруйнувала Київську

Русь та споконвічна проблема взаємовідносин світської та церковної влади.

У результаті роздробленості руських земель утворилося Галицько-Волинське князівство. Саме воно стало нащадком руської культури, і саме воно успадкувало основні проблеми свого попередника. Також значний тиск на князів Галичини здійснювали Литовські та Польські правителі. Які в 1340 р. таки розділили між собою українські землі.

Подальшого розвитку державотворчий процес в Україні набув за часів Національно-Визвольної війни під проводом Б. Хмельницького(1648-1651). Саме за час його правління створення української держави вперше одержало правове оформлення та закріплення у низці міжнародних договорів, у т.ч. і Переяславській угоді 1654 р., що мала на меті збереження відновленої державності. Однак через ряд причин вони призвели до тристороннього розподілу України між сусідніми державами[2, с.79].

4 березня 1917 р. утворилась Центральна Рада, і вже в листопаді 1917 р. вона проголосила Українську Народну Республіку (УНР). З квітня 1918 р. шляхом перевороту до влади прийшов П. Скоропадський. В західних регіонах України в жовтні 1918 р. утворилась Західна Українська Народна Республіка (ЗУНР). Згодом УНР очолила Директорія і в цей момент відбулось об'єднання УНР та ЗУНР (22 січня 1919 р.).[3, с. 346]. Та нажаль постати суверенній Україні в цей період не вдалося, тому що на більшій частині України було встановлено більшовицьку владу, а західноукраїнські землі окупувала Польща, Румунія та Чехословаччина.

З приходом 90-х в Україні відбулися епохальні зміни. Державно-правовий лад почав рухатись в демократичному напрямку. У серпні 1991. було проголошено незалежність України, з цього моменту її суверенітет наповнювався реальним змістом. З 17 вересня 1991 р. у тексті Конституції була записана назва держави – «Україна». На міжнародному просторі з розумінням поставилися до виникнення нової незалежної держави і її суверенітет визнали понад 130 країн світу.

Отже можна зробити висновок, що основною проблемою перших двох державних утворень, що існували на території України були князівські міжусобиці, які в підсумку призвели до зруйнування Київської Русі та Галицько-Волинського князівства. Основними проблемами наступного державотворчого процесу була Річ Посполита, Московія та Австро-Угорщина які протягом століття діли

між собою землі Гетьманщини. Українська народна республіка існувала з 1917 року. Але і на цьому етапі не вдалося вибороти незалежність, бо українські землі окупували Польща, Румунія та Чехословаччина, а ще частина земель залишались у складі Радянського союзу. Згодом в Україні сталися епохальні зміни, вперше за 70 років були проведені перші демократичні вибори. До конституції 1991 р. було записана назва держави «Україна», суверенітет якої визнали 130 країн світу.

1. Субтельний О. Україна: історія / Пер. З англ. Ю. І. Шевчука; Вст. ст. С. В. Кульчицького.-3-тє вид., перероб. і доп. – К. :Либідь, 1993. - 720 с.

2. Кухта Б.Л. З історії української політичної думки: [Текст лекцій: Навчальний посібник]. – К. : Генеза, 1994. – 368 с.

3. Шульженко Ф. П. Історія політичних і правових вчень: Підручник. – К. : Юрінком Інтер, 2007. – 464 с.

4. Бойко О. Д. Історія України : навч. посіб., 3-тє вид. / О. Д. Бойко. – К. : Академвидав, 2010. – 688 с. (Серія «Альма-матер»).

ГЕТЬМАН ІВАН МАЗЕПА В ДОСЛІДЖЕННЯХ Т. МАЦЬКІВА **Мурадин Тетяна**

СНУ ім. Лесі Українки, м. Луцьк

Теодор Мацьків – один з найвидатніших новітніх українських істориків західної діаспори. Доктор наук, професор, авторитетний дослідник І. Мазепи. Творча спадщина Т. Мацьківа велика – понад 100 ґрунтовних праць, проте в Україні українською мовою вийшла лише одна його монографія присвячена гетьману Івану Мазепі та його оцінці в західноєвропейських джерелах.

Проаналізувавши різноманітні західноєвропейські джерела, Т. Мацьків поставив собі за мету показати як чужинці в Західній Європі писали про гетьмана та як його оцінювали, а також наскільки ця оцінка відповідає фактам та історичній правді.

Дослідження з історії України доби козаччини Т. Мацьків опублікував у численних працях. Серед них є монографії англійською та німецькою мовами (1963, 1967, 1983), присвячені Івану Мазепі.

Монографія Т. Мацьківа “Гетьман Іван Мазепа в західноєвропейських джерелах 1687-1709”, яка вийшла українською мовою в 1995 році – є підсумковою. Саме осмислення, глибоке,

всебічне знання всього комплексу документів, що стосуються даної епохи, зокрема особи Мазепи, дало йому змогу відповідним чином класифікувати їх, перевірити автентичність, вказати на неточності. Джерела, що аналізує та подає Т. Мацьків у своїх дослідженнях є особливо цінними для українських істориків, адже переважна більшість науковців не має змоги працювати в європейських архівах. Він подає багато витягів з документів в перекладі на українську мову, а також вміщує як додатки ряд документів мовою оригіналу та фотокопії деяких джерел і ілюстрацій.

Історик є автором також понад десятка статей присвячених цій тематиці. Переважно вони були надруковані на сторінках “Українського Історика”. Праці Т. Мацьківа реабілітують І. Мазепу в очах історії, адже основані на великій джерельній базі та фактологічному матеріалі. Дослідник зазначає, що Мазепа без сумніву був державним мужем європейського масштабу і хоча він не створив якоїсь осібної історичної епохи, як це зробив Б. Хмельницький, його постать і його політика, особливо його роль в планах Карла XII, цікавили й цікавлять політиків і дослідників як українських, так і зарубіжних. Теодор Мацьків у своїх студіях зауважує, що незважаючи на становище Івана Мазепи в політиці Москви, яке було специфічне, до його голосу і порад прислухався молодий цар Петро I. Аналізуючи спогади шведського полковника Карла Клінгспора (1665-1742) Т. Мацьків знайшов факти щодо становища Мазепи в країні і за її межами – це становище було високим, а самого гетьмана вважали значною особистістю.

Т. Мацьків залучив до відтворення об’єктивної історичної дійсності також унікальні іконографічні джерела, що можуть слугувати окремим напрямком дослідження, а також сприяти результативності відтворення минулого. Яскравим прикладом цього служить стаття історика під назвою “Гравюра Мазепи з 1706 року”. Досліджуючи постать І. Мазепи у тогочасних німецьких джерелах, Т. Мацьків натрапив на гравюру з портретом гетьмана, яка вперше була опублікована в 1706 році у журналі “Die Europäische Fama” (Лейпциг). Дослідник проаналізувавши чималий обсяг джерел і історичної літератури відкрив справжнє ім’я автора гравюри – німця Мартина Бернінгротга (1670-1733).

1. Костишева Н. Гетьман Іван Мазепа та його доба в працях Теодора Мацьківа / Н. Костишева / Наукові записки. Збірник праць молодих вчених та аспірантів. – К., 2001. – Т.6. – С.136 – 140.

2. Мацьків Т. Гетьман Іван Мазепа в західноєвропейських джерелах 1687-1709. / Т. Мацьків . –Полтава, 1995.

3. Мацьків Т.Князь Іван Мазепа – гетьман України / Т. Мацьків // Український історик. –1979. – Т. XXVI. – ч. 1-4. -С. 56-68.

ТРАМП Й УКРАЇНА.ПРОБЛЕМА ПОЛІТИЧНИХ ПОГЛЯДІВ МАЙБУТНЬОГО ПРЕЗИДЕНТА США

Назарук Владислав

Східноєвропейський національний університет імені Лесі
Українки, м. Луцьк

Сьогодні важко сказати, як саме виглядатиме політика нового президента США відносно України – і особливо це стосується Дональда Трампа з його фактично нульовим зовнішньо політичним досвідом. Однак певні враження про неї можна скласти, ознайомившись з його заявами на “українську тематику”, зробленими під час виборчої кампанії та ще до її початку. Я пропоную згадати вам найяскравіші моменти, у які Дональд Трамп у своїй риториці згадував про існування України, яку він, до речі, наполегливо називає “the Ukraine”, що самі українці вважають неправильним і з граматичної, і з політичної точки зору.

Отож, 28 лютого 2014 року, наступного дня після того, як були захоплені ключові адміністративні об’єкти в Криму, Трамп реагує на події саркастичним висловом “США закликала Росію не вторгатися до України. Росія каже: “США, що не вторгатиметься, а тоді голосно сміється!”. Уже через тиждень на великій політичній конференції консервативних політиків та активістів Дональда Трампа детальніше і в притаманній для себе манері висловили своє бачення, щодо подій в Україні. Однак уже наступного року в інтерв’ю NBC Трамп показує, що Україна не входить до його зовнішньополітичних пріоритетів. Відповідаючи на питання, чи підтримує він вступ України до НАТО, він говорить: "Увійде (Україна до НАТО) чи не увійде, мені все одно. Увійде – чудово. Не увійде – чудово...". "Мені не подобається те, що діється в Україні. Але це проблема, яка зачіпає Європу набагато більше, ніж нас. Отож вони повинні взяти на себе частину відповідальності", - одразу додає він. Це заява викликала різку критику американських експертів із зовнішньої політики, і вже за кілька тижнів Дональд Трамп дещо модифікує свою точку зору на подій в Україні. Він був запрошений на відеоконференція Ялтинської

європейської стратегії, де він визнає, що Україна не отримує від світу підтримки, якої заслуговує. Згодом його промова звелася до критики Барака Обами. Мабуть, найвідомішою своєю заявою з “українського питання” Дональд Трамп зробив улітку цього року. Спочатку на прес-конференції, відповідаючи на питання, чи визнає він у якості наступного президента анексію Росією Криму, він заявив: "Ми розглянемо це. Так, ми розглянемо". Ця лаконічна і неконкретна відповідь викликала цілу низку критичних коментарів. А вже за кілька днів у ефірі телеканалу ABC Дональд Трамп заявив, що "Путін не знайде в Україну".

Отже, проаналізувавши вислови Трампа щодо України, стає дуже важко сказати, якою може бути його політика щодо України. Адже його думка не раз змінювалася протягом останніх років, але коли він виграв вибори президента США, він поміняв свою думку на більше таку лояльнішу. Але як би там не було, нам необхідно налагодити відносини з новим президентом США, щоб, з'ясування специфіки політики Трампа в загалом до України й зміцнення відносин з новим урядом.

1. Богдан Яременко, Олег Белоколюс /Вибори президента США: як сталося неймовірне, і чого очікувати Україні? //ZN,UA. Дата оновлення: 12.11.2016, <http://gazeta.dt.ua/internal/vibori-prezidenta-ssha-yak-stalosya-neymovirne-i-chogo-ochikuvati-ukrayini-.html>. (Дата звернення 07.12.2016).

2. Ольга Дацюк / Знайти 6 відмінностей: як змінилась риторика Трампа після перемоги на виборах //HROMADSKЕ. Дата оновлення 30.11.2016, <http://hromadske.ua/posts/tramp-obitsianky-vubory.htm> (Дата звернення 03.12.2016).

РЕЛІГІЙНА РЕФОРМА ЄГИПЕТСЬКОГО ФАРАОНА АМЕНХОТЕПА ІV

Ничай Лілія

Східноєвропейський національний університет імені Лесі
Українки, м Луцьк

Релігійна реформа Ехнатона - виняткове явище в історії не тільки єгипетської, але й, можливо, усієї стародавньої східної культури. І до сьогодні мотиви та своєрідний характер її, як і сама особа царя, є предметом суперечок.

З одного боку, в «сонцепоклонництві» Ехнатона не можна не бачити традиційний в давньоєгипетській релігії струмись солярного монотеїзму, пов'язаного з геополітичною жрецькою доктриною, але звільненого у зреформованій релігії від міфологічного «баласту». Ехнатон немовби довів до логічного кінця висхідну ще до епохи великих пірамід концепцію про царя як «сина Сонця» і не менш давнє уявлення про Сонце як про царя [2, с. 42].

З іншого боку, цілковите ігнорування Ехнатonom уявлень, які стали центральним моментом віри єгиптян у загробне життя, знищення у написах на заключних етапах реформи самого слова «бог» та знаків, які його позначають, надають вченню Ехнатона відтінок навмисної боротьби проти богів.

Аменхотеп IV зійшов на престол під ім'ям тронним Неферхепура («Прекрасне існування Ра»), до якого на другому році правління додав ім'я Уенра («Єдиний, що належить Ра»). На шостому році правління Аменхотеп IV переніс столицю з Фів в новозбудоване місто Ахетатон («Небокрай Атона»), змінив ім'я з Аменхотепа («Амон задоволений») на Ехнатона («Бажаний Атому») і, скасувавши культу спершу Амона, а потім і всіх інших богів, встановив в Єгипті сонцепоклонницький культ [4, с. 55-59].

Сонячний диск (Атон) фараон оголосив єдиним богом, себе ж самого - сином Атона і «єдиним, пізнавшим істинного бога». Нового бога зображали у вигляді сонця з проміннями, що закінчувалися людськими руками, які тримають ієрогліфи життя. Це символізувало благодійну магичну силу, яка оживляє світ [1, с. 91].

В своїй боротьбі проти знаті він опирався на середні прошарки населення – бідних вільних, дрібних і потенційних рабовласників, також налаштованих проти знаті. В Єгипті їх називали «немху». Багатьох «немху» фараон поставив при дворі, і саме завдяки їм, він укріпив свою владу.

Дев'ятий рік правління Ехнатона можна назвати торжеством культу Атона. Новий бог досягає апогею своєї могутності [4, с. 63].

Якщо колишні єгипетські боги зображувались як покровителі одного лише Єгипту і єгипетського царя, що забезпечували йому перемогу над його ворогами, то тепер новий бог Атон, культ якого був проголошений з висоти престолу, оголошений богом не тільки Єгипту, але також і сусідніх країн.

Релігійна реформа, проведена Ехнатonom, не привела до бажаного результату. Ехнатону вдалося лише на якийсь час зламати могутність фіванського жрецтва і рабовласницької аристократії.

Підсумовуючи вплив реформи на життя Єгипту слід зазначити, що дієвою вона була лише за доби Ехнатона, адже його наступники не мали такої харизми і рішучості, а тому ставали маріонетками в руках фіванського жрецтва, яке після раптової смерті Ехнатона, знову нарощувало свої позиції. Однак реформа символізувала важливий період в житті Єгипту – період змін консервативного ладу. Однак населення не хотіло змін, бо звикло до старих богів і не вважало Атона кращим за весь пантеон попередників. Саме середній клас єгипетського суспільства відіграв значну роль у ліквідації реформи, яку закінчив фараон новоствореної ХІХ династії Хоремхеб. [3, с. 96]

1. Гімн Атону // Хрестоматія по історії Древнього Востока: Учебное пособие, в 2-х частях. Ч. 1/ Под. ред. М. А. Коростовцева, И. С. Кацнельсона, В. И. Кузищина. – М.: Высш. школа, 1980. – с. 90 - 92

2. Архієпископ Ігор Ісіченко. Монашество Давнього Єгипту. – Харків: Акта, 2002. – 216 с.

3. Дмитриев Р. Е. Монотеизм: проблема исторической идентификации // «Наука. Релігія. Суспільство», 2011. - №3. – с. 95 - 99

4. Кристиан Жак. Нефертити и Эхнатон: Солнечная чета. - М.: Молодая гвардия, 2006. - 148 с.

ВАСИЛЬ СЛАПЧУК

Одарчук Тетяна

м. Луцьк, СНУ ім. Лесі Українки

Васильт Слпчук - український поет, прозаїк, літературний критик. Лауреат Національної премії України ім. Тараса Шевченка (2004), заслужений діяч мистецтв України (2001).

Народився майбутній письменник 23 грудня 1961 р. в селі Новий Зборишів Горохівського району Волинської області [7, 6].

Після закінчення Лобачівської середньої школи навчався професії шліфувальника у Луцькому технічному училищі № 1, після якого працював на автозаводі Комунар м. Запоріжжя. Закінчив факультет української філології Луцького педагогічного інституту ім. Лесі Українки (1988–1993). Кандидат філологічних наук (2011) р. Кандидатська дисертація: «Національний образ світу у творчості поетів-шістдесятників (М. Вінграновський і А. Вознесенський)».

Літературну діяльність В. Слапчук розпочав на початку 1990-х років. Його ранні вірші публікувалися в обласній молодіжній газеті «Молодий лєнінець» (тепер «Віче») (1984 р.). Друкувався в обласній газеті, а згодом в журналі “Перець” у 1984 р. дебютував його вірш “Не та каша”.

Перша поетична збірка «Як довго ця війна тривала» виходить у 1991 р., основна тема якої Афганістан [2, 4]. Осмислюючи трагедії та руйнації, що їх неминуче приносить війна, В. Слапчук озвучує своє розуміння принципів людського співіснування, в якому до найвищих моральних та духовних цінностей відносить цінності, запропоновані християнським світосприйняттям. Після збірки «Німа зозуля» В. Слапчук казав, що не повернеться більш до військової тематики, він вважав, що там сказано все про війну, та потім відчув, що не до кінця. Так з’явилась книга «Навпроти течії трави» (2001), до якої увійшли написані у 1994–1999 рр. поетичні та прозові тексти [5, 9].

У 2004 р. також важливою подією в житті В. Слапчука стає отримання Національної премії імені Тараса Шевченка, серед волинських письменників отримує першим, за дві поетичні книжки – «Сучок на костурі подорожнього» та «Навпроти течії трави» [6; 10].

Василь Слапчук – засновник та член асоціації інвалідів Афганістану, почесний громадянин Луцька, член Національної спілки письменників України. Письменник є переможцем Міжнародних конкурсів "Гранослов" та "Краща книга року", відзначений багатьма преміями, зокрема премія імені Агатангела Кримського (книги "Як довго ця війна тривала", "Німа зозуля", "Прокляття", "Предтеча", премія імені Павла Тичини (книга "Крапка зсередини"), премія імені Івана Огієнка (книги "Мовчання адресоване мені", "Укол годинниковою стрілкою", "Навпроти течії трави"), премія імені Богдана-Нестора Лепкого (книга "Солом'яна стріха Вітчизни"[3; 7-9].

1. Баран Є. Шлях воїна й поета / Є. Баран // Волинь. - 2011. - 24 грудня.

2. Вольвач, П. Погляд безодні. Василь Слапчук: "Я хотів знайти того чоловіка, котрий вистрілив у мене..." / П. Вольвач // Літературна Україна.-2007. - 13 вересня. - С. 4.

3. Гончарук К. Поетичний шлях, народжений з болю: Нарис/ К. Гончарук // Красвид. – 2004. – 23 січня

4. Горщарук П. Грудка світла Василя Слапчука / П. Горщарук// Сільські Вісті. - 2008. – 21 жовтня – С 4.

5. Гуменюк Н. “Я хотів би писати прозу білим по білому...” /Н. Гуменюк// Віче. – 2004. – 26 лютого

6. Закуття Ю. Невтомний шукач істини / Ю. Закуття//Слово Просвіти – 2010. – 29 лип. – 4 серп. - С. 13.

7. Слапчук В. Д. Політ механічної зозулі над власним гніздом. Рецензії, відгуки, нотатки / В. Д. Слапчук – Луцьк : Волин. обл. друк., 2001. – 100 с.

8. Слапчук В. Помаранчевий колір свободи / В.Слапчук // Літературна Україна. – 2004 р. - 2 груд.

9. Слапчук В. Укол годинниковою стрілкою [Текст] вірші / В.Слапчук. – Луцьк: ІНЦІАЛ, 1998. – 176 с.

10.Топ-волиняни : зб. інтерв'ю з видатним волинянином / авт.-упоряд. Т. Хотимчук. - Луцьк : Вісник, 2012. - 272 с.

ФРАНКЛІН ДЕЛАНО РУЗВЕЛЬТ – ФІЛАТЕЛІСТ

Олефір Соломія

Східноєвропейський університет імені Лесі Українки м. Луцьк

Хобі відіграє доволі важливу роль в житті кожної людини. А історія надає приклади, коли захоплення, хобі допомагає стати харизматичною особистістю.. Яскравий приклад цьому доля пристрасного філателіста Ф. Рузвельта (1882-1945).

Талановитий і харизматичний лідер, Ф. Рузвельт став 32-м президентом США. За час свого перебування при владі Рузвельт встиг не тільки внести величезний вклад в розвиток своєї країни, але й вплинути на хід світової історії вцілому. Президент сприяв створенню ООН і розвитку післявоєнного міжнародного політичного й економічного співробітництва. Його ім'я стало одним із ключових в політичній історії ХХ століття.

Франклін Рузвельт у своїй автобіографії зазначав, що саме його батьки прищепили йому любов до колекціонування марок. «Батьки займалися торгівлею з багатьма країнами і багато подорожували, вони звідусіль прислали марки різних країн для моєї колекції. І я любив їх всі без виключення, з любов'ю розкладаючи їх в свої альбоми» - так повідомляє своїм слухачам президент в одній із радіопередач.

Натхнений своїм хобі, Рузвельт рішуче зайнявся політикою, а в 1929 р. був призначений губернатором Нью-Йорку. В той же час він став позитивним членом Американської спілки філателістів.

Франклін Рузвельт активно створював ескізи нових марок. 25 січня 1934 р. президент запропонував випустити спеціальну марку, присвячену до Дня Матері. На ескізі марки «Матері Америки» була

зображена знаменита картина Вістлера «Мати». В 1939 р. він створив ескіз марки «50 років державі». 12 квітня 1945 р. Рузвельт затвердив дизайн нової пам'ятної марки «До об'єднаних націй». Колекція Рузвельта славилася почмейстерськими марками США, що робило її унікальною і однією з найбагатших колекцій таких марок у світі. В колекцію також входили листки марок, видрукуваних в США за час президентства Рузвельта, невідомі версії, оригінальні відтиски і ескізи марок різних країн. Тут була і особлива марка, з перевернутою надпечаткою маленької «ф» в слові «Франциско». Марка була подарована президенту США особисто Й. В. Сталіним під час Ялтинської конференції в 1945 р. Очевидці стверджують, що Франклін Рузвельт був надзвичайно радий отриманому подарунку.

В 1946 р. на аукціоні ХармерІнкорпорейтед в Нью-Йорку були представлені альбоми із колекції Рузвельта. Фантастичні суми, виплачені за предмети із колекції Ф.Д.Р., перетворили аукціон в сенсацію, так як в багато разів перевищували справжню ціну лотів. Колекціонери готові були віддати будь які гроші, щоб придбати предмети, які колись належали Рузвельту. На даний час більшість експонатів із колекції Ф.Д.Р. зберігаються в Музеї при Бібліотеці Франкліна Рузвельта, ескіз якої створив сам президент.

1. Инаугурационные речи президентов США от Джорджа Вашингтона до Джорджа Буша (1789-2001г.)/ Общ.ред. Э. А. Иваняна. – Серия «История идей – история людей». – Москва, Издательский дом «Стратегия», 2001. – 528 с.

2. Рузвельт Ф. Беседы у камина / Франклин Рузвельт. – Москва: ИТРК, 2003. – 408 с.

3. Яковлев Н. Н. Франклин Рузвельт: человек и политик. Новое прочтение/ Николай Николаевич Яковлев. – Москва: Международные отношения, 1981. – 416 с.

ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК КІВЕРЦІВ У 1944-1951 РОКАХ

Остапенко Катерина

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, Луцьк

Виникненню Ківерців сприяло бурхливе будівництво залізниці Київ-Ковель, розгорнуте у 1870 році. У 1873 році була збудована станція Ківерці, а у 1890 році військове відомство проклало від станції

Ківерці до Луцька залізницю і далі до тогочасного державного кордону з Австро-Угорщиною. На 1910 рік в Ківерцях було всього 26 дворів і 206 жителів. Так Ківерці стали важливим залізничним вузлом.

Згідно з умовами Ризького мирного договору у березні 1921 року Волинь увійшла до складу II Речі Посполитої. Ківерці входили до Луцького повіту і залишалися невеликим поселенням. У 1939 році була встановлена радянська влада, а початку 1940 року утворений Ківерцівський район. У лютому 1944 року село було звільнене від фашистських загарбників [1]. Відступаючи гітлерівці, знищили депо, залізничну станцію, вивели з ладу Ківерцівський лісопильний завод, промкомбінат.

Аналіз економічного розвитку Ківерців у післявоєнні роки, як передумови отримання статусу міста стало метою статті.

Протягом 1944 року на Волині відновили довоєнний адміністративно-територіальний поділ. В Ківерцях, як і в усіх 30 райцентрах області, розпочалася відбудова господарства. Оскільки третину Ківерцівщини займали ліси, то уже в 1944 році був утворений Ківерцівський ліспромгосп [2], перед яким постало завдання забезпечити лісоматеріалом шахти Донбасу. Одночасно в селищі сформувався загін залізничників зі спеціалістів, які прибули зі східних областей України. Поповнення робітничих колективів у Ківерцях відбувалося за рахунок населення навколишніх сіл, а з прибуттям у 1945-1947 роках переселенців з Польщі – також з них [2, ст 259]. Особи, які переселились до Ківерців з сходу України та Польщі отримували пільги: грошові кредити на житлове будівництво, присадибні ділянки під сади і городи розміром від 0,5 до 0,75 гектара, звільнення від сільськогосподарського податку та інші.

У 1944-1945 роках в УРСР продовжував діяти механізм мобілізації коштів населення, запроваджений ще на початку війни. Його головними складовими були збільшення податків із населення і передплата на держану позику. Не дивлячись на нестачу найнеобхіднішого та політичні репресії, що їх чинив тоталітарний режим, жителі селища не тільки відбудували, але й збудували нові підприємства: лісозавод, харчокомбінат, цегельний завод, підприємства з видобутку вапна, паровозне депо, обозно-ремонтна майстерню, промкомбінат, дві середні школи, будинок культури, два клуби, дитячий садок і сиротинець [2, ст. 206].

Успішний розвиток села у період післявоєнної відбудови створив передумови для зміни статусу населеного пункту. У 1951 році селище Ківерці було віднесене до категорії міст. Тоді у ньому

налічувалось 13 тисяч населення, була сформована промислова база з 17 середніх і малих підприємств [3].

Отже, відбудова народного господарства у період четвертої п'ятирічки у селі Ківерці дала можливість сформувати нову промислову базу, що стала підґрунтям економічного розвитку зазначеного населеного пункту.

1. Богуш М., Павленко Г. Ківерцівщина: кризь віки і долі. - Луцьк: Надстир'я, 2006. – 114 с.

2. Євницький З. Ківерцівщина після фашиської окупації 1944-1951 рр.- Луцьк: Волинська обласна друкарня, 2013. -206 с.

3. Історія міст і сіл Української РСР. Волинська область. – К. Українська книжкова фабрика ім. М.В. Фрунзе, 1970.

ЗАВОЙОВНИЦЬКА ПОЛІТИКА АССИРІЙСЬКОГО ПРАВИТЕЛЯ СІНАХХЕРІБА

Остапчук Павло

Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки, м. Луцьк

Упродовж багатьох століть різні держави та їх володарі розширювали свої володіння за рахунок завоювання нових країн та земель. Однією з таких держав у Стародавньому Світі була Ассирія. Успішні завоювання армії ассирійців зробили її однією із наймогутніших держав Передньої Азії. Ассирійська держава розширила свої володіння і зміцнила кордони. До складу її ввійшли такі території як: Месопотамія, більша частина східного узбережжя Середземного моря, ряд областей Мідії. Із історичних джерел відомо, що час розквіту цієї країни припадає на період кінця 40-х років VIII ст.. до кінця 40-х років VII ст. до н.е.[1].

Творцем Ассирійської імперії вважається Тіглатпаласар III. Останнім успішним правителем був Сінаххеріб, що правив з 705 по 680 р. до н. е. Він отримав у спадщину велику, та на жаль, не мирну державу. Під час свого правління Сінаххеріб змушений був придушувати опір підкорених Ассирією держав. Про його завоювання детальніше ми дізнаємося із шестигранної призми з текстом «Анналів» (так званої «Призми Тейлора») датованої 691 р. до н.е., що зберігається у Британському музеї [1, с. 211].

За чверть століття свого правління Сінаххеріб здійснив вісім каральних походів у вже завойовані та ще не підкоренні землі.

Однією з найпотужніших військових компаній цього Ассирійського імператора був його третій похід у 701 р. до н.е. Під час цієї військової компанії він захопив фінікійські міста Сидон, Біт-Зітті, Царіпту, Махалліба, Ушу, Акзібі, Аккої обклав їх даниною. Правителі міст на заході – Мінхіму, Абділіті, Урумлікі, Метінті, Пудуель, Каммусунатбі, Айяраму unikнули війни, оскільки добровільно відкупилися даниною [1, с. 213]. Під час походу багато міст, а саме: Біт-Даганна, Яппу, Банайа-барка, Азузу, не скорилися ассирійському цареві добровільно і він був змушений завоювати їх, після чого нещадно їх пограбував.

Згодом ассирійське військо пішло на південь, вздовж узбережжя Середземного моря до Екрону. Під час битви на околицях міста Альтакку Сінаххеріб переміг союзницьке військо Екрону, Єгипту та Ефіопії. Правителів екронських міст, які не скорилися добровільно, було вбито, а їхні трупи розвісили на кілках. Після цього військо рушило на Іудею. Сінаххеріб захопив 45 великих міст, а також безліч фортець та малих поселень, взяв у полон 200 150 чоловік, багато коней, мулів, ослів, верблюдів, велику і дрібну худобу. Царя Хізкію ув'язнив у Єрусалимі.

Іудея була розділена між союзниками Сінаххеріба, правителями міст Ашдода, Екрона і Гази. До сплати попередньої данини додав нову. За мир Хізкія прислав в Ніневію із своїм кращим військом велику данину: з 30 талантами золота, 800 талантами відбірного срібла, сурмою, великими прикрасами з каменю, ложками з слонової кістки, високими тронами із слонової кістки, шкірами слонів, слоновою кісткою, ебеновим деревом, самшитом – всім, що є, знатним багатством, також і дочками його, наложницями палацу, співаками та співачками.[1, с. 214].

Останні свої дні імператор провів в Ніневії. Він відбудував свою столицю так, що вона стала неперевершеною: гігантські палаци, площі, чудові парки із рідкісними породами дерев і кущів біля яких розгулювали диковинні тварини і птахи, завезенні царем із походів та прислані із різних частин світу. Кінець правління Сінаххеріба ознаменувався гострою політичною боротьбою. І в 681 р. до н. е. імператор загинув в результаті змови. Це мабуть єдиний правитель Ассирії тих років, який ще за життя наказав відобразити свої діяння у власних літописах і книгах хроні [2, с. 57].

1.Анналы Синаххериба / Хрестоматия по истории Древнего Востока: Учебное пособие, в 2-х частях. Ч. I / Под ред. М. А.

Коростовцева, И. С. Кацнельсона, В. И. Кузищина, – М.: Высш. школа, 1980. – С. 211–219.

2. Стучевский И. А. Межгосударственные отношения и дипломатия на Древнем Востоке / И. А. Стучевский. – М. : Наука, 1987. – 311 с.

ПОСЕЛЕННЯ ЧЕРНЯХІВСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Остапчук Павло

Східноєвропейський національний університет імені Лесі
Українки, м. Луцьк

Згадаємо одну із культур, що була на нашій землі у II ст. до н.е. - IV ст. н.е. – черняхівську культуру. Це найяскравіша культура не лише України, а й усієї Східної Європи римського часу.[2].

Перші пам'ятки черняхівської культури були відкриті більше ста років тому - у 1899 році на Київщині біля сіл Черняхів і Ромашки, археологом Вікентієм Хвойкою, а до 1901 року було досліджено ним ще 20 ідентичних полів поховань.[4]

Розкопки безкурганних могильників (полів поховань) та поселень дають нам змогу зрозуміти життя людей черняхівської культури. Осілі хліборобсько-скотарські племена жили у великих неукріплених поселеннях, що відрізняє черняхівський період від інших культур того часу. Розкопані на Волині, на Поділлі і в Молдові поселення складаються з будов, архітектура котрих не відповідає слов'янським традиціям періоду середніх віків. Більшість поселень невеликі – 200-300 м у довжину і 100-180 м завширшки. Але трапляються також селища довжиною 1-2 км. Вони розміщені на терасах річок, потічків, поблизу джерел питної води і складають з не менше 70 будинків. Житла черняхівської культури у різних районах поділяються на три типи: заглиблені в землі напівземлянки і землянки, поширені у лісостеповій зоні України; наземні глинобитні житла, що переважають у Прутсько-Дністровському межиріччі; кам'яні будівлі, характерні для Північного Причорномор'я.[2]

Наземні будинки здебільшого були великих розмірів – 65–120 м². За плануванням, розмірами і деталями конструкції деякі з них мало чим відрізняються від так званих "тринефних" германських жител. Дах таких споруд підтримувався двома рядами товстих стовпів. Споруди, стіни яких зводилися із каменю, уміщали в одному блоці

житлові та господарські приміщення . Усі житла прямокутної форми, але багатокімберні - більші.[2]

Черняхівські поселення Волині здебільш землянки та напівземлянки. Форма їх чотирикутна, видовжена і заокругленими кутами, але окремі з них овальні. На ранньому етапі їх стіни були плетені з лози і обмащені глиною, а на заключному каркасно-стовпові та зрубні. Площа жител досягала 10-24 кв.м. при глибині 0,5-1,4м півземлянок, і 0,5 м землянок. Багато будинків складались з двох кімнат, в одній – житловій половині – знаходилась піч, а в другій половині знаходились конюшні і клітки для тварин. Довжина будинку могла бути більшою 12 метрів. На черняхівських пам'ятках Середнього Дністра вперше з'являються невеликі прямокутні напівземлянки з піччю-кам'янкою у кутку (Теремці, Бакота), які практично не відрізнялися від основного типу слов'янського житла другої половини 1 тис. н. е..

Біля будинків археологами виявляються господарські будівлі, розмірами близькими до жител, та ями-льохи, діаметром 1-2,5 м., завглибшки від 1,2 до 3,5 м. Як, наприклад, на поселенні Ріпнів у Волинській області. Стіни більшої частини господарських споруд каркасно-стовпової чи стовпово-тинової конструкції. В багатьох півземлянках виявлені підвальні ями, розташовані в одному із кутів, заглиблені на 0,8–1,2 м у землю.[1]

Серед виробничих споруд особливо вирізняються двоярусні гончарні горни, в яких випалювалася кераміка. Їх відомо близько 50. Трапляються залишки гончарних майстерень (Журавка, Ріпнів, Глеваха, Неслухів).

Окрім селищ, відомі три черняхівські городища: Башмачка, Олександрівка та Городок. До систем їх фортифікації входили рови, вали, ескарпи, кам'яні стіни та башти. Городища розміщувалися на південно-східному кордоні черняхівського ареалу, контролюючи "степовий коридор", яким постійно просувалися кочівники. Вони виконували не тільки оборонні функції, а й були адміністративними центрами та резиденціями військових вождів. [2]

В результаті широких польових досліджень післявоєнного часу стало відомо більше 2 тисяч пам'яток цієї культури, з яких біля 100 стали об'єктами розкопок. Вивчено більше 350 жител і господарських споруд, а також більше 2 тисяч поховань. Знахідки черняхівської культурної верстви виявили, без сумніву, високу культуру наших предків.[4]

- 1.Кучинко М.М, Археологія Волині. Монографія. - Луцьк:Волинська книга, 2007.-172с –
2. Черняхівська культура, Археологія України - Залізник Л.Л. , К.: "Либідь", 2005. – 504 с.
- 3.Кучинко М.М, Кучинко З.М., Давні та середньовічні скарби Волині. Монографія.-Луцьк:Волинська книга, 2007.-172с
- 4.Семчишин М.,Тисяча років української культури. - В.,1993.-550

КОРШІВ – СЕРЕДНЬОВІЧНЕ МІСТО

Павлюк Вікторія

СНУ ім. Лесі Українки , м. Луцьк

Коршів – село в Луцькому районі Волинської області Розташоване за 18 км від обласного і районного центру – Луцька.

Назва «Коршів» походить від назви пташки коршун, які раніше населяли територію населеного пункту[3].

Серед старожитностей Луцької землі функціонували три міста: Луцьк, Шеполь і Коршів. Другим за розміром містом на території Луцької землі був Коршів. Площа його сягала 4,5 га. Відомий археолог П Раппопорт, який обстежив його в 1960 р., зауважив, що навряд чи можуть виникнути сумніви в тому, що назва села Коршів відображає давнє найменування міста. Що ж до відсутності літописних згадок про нього, то це пояснюється просто: судячи із знахідок, у XII ст. він уже не існував, а в XI ст. руські літописці приділяли мало уваги Волині. Залишком міста є городище під назвою Замчисько, яке знаходиться на лівому березі р. Черногузка. землі X – XIV ст. особливої уваги заслуговують дві категорії поселень – міста і городища.

Дослідження городища в 1936 р. проводив З. Леський, в 1960 р. – П. Раппопорт, в 1992 р. – С. Панишко. З'ясовано, складається з дитинця і окольного града. Дитинець, розміром 50 х 65 м, розташований на пагорбі і захищений з боку берега ровом. З північної сторони до нього прилягає окольне місто, розміром 100 х 200 м, оточене валом, крім ділянки, зверненої до дитинця. З напільної, північної сторони знаходився в'їзд, що видно за розривом у валу. Розрізи валу показали, що в XI ст. він мав висоту 4,6 м, а на вершині

земляного насипу були дерев'яні стіни, можливо, частокіл. На городищі виявлено кілька напівземлянкових жител з глиняними печами та господарські ями-льохи, знайдено чимало цікавих артефактів. Однак особливої уваги заслуговують денця горщиків, на яких були клейма у формі кириличних літер А, Б, Д, Ж, які свідчать про грамотність коршівців, а це є додатковою ознакою міського статусу Коршева [1,155].

На жаль, це цікаве городище міського типу недостатньо вивчене. І все ж, отримані результати дозволяють зробити ряд висновків. По-перше розквіт Коршева припадає на XI ст. Тоді були побудовані оборонні укріплення по всьому його периметру. По-друге, двочленність пам'ятки, її значні розміри, сліди ремісничого виробництва, грамотність населення остаточно переконують, що маємо справу з містом. По-третє, Коршів був не лише містом, а й центром сільської округи в басейні Черногузки, що підтверджується наявністю кількох десятків селищ, які групувались навколо міста. І насамкінець, отримані результати дозволяють з'ясувати два важливих питання історії Коршева: обставини його становлення і занепаду. На рубежі X-XI ст. тут існувало поселення, що стало ядром майбутнього міста, навколо якого сформувалась сільськогосподарська округа. Це сприяло його короткочасному піднесенню [2]. Основною ж причиною занепаду було те, що він був центром невеликої округи, всього 500 кв. км, а для нормального функціонування феодального міста, потрібна була округа в 1-1,5 тис. кв. км. Таким центром став розташований неподалік Луцьк, який і перебрав на себе першість. За цих умов Коршів не мав перспектив і перестав існувати як місто.

1. Кучинко М.М .Археологія Волині./ Михайло Михайлович Кучинко – Луцьк: Волинська обласна друкарня,2005.– 202 с

2. Кучинко М. М. Археологія Луцького району / Михайло Михайлович Кучинко –Луцьк: Волинська друкарня, 2015.– 230 с.

3. Спогади Хвень Марії 1957 р. н., жительки с. Коршів Луцького району Волинської області, записані автором 10 вересня 2016 р.

ОСОБЛИВОСТІ ВИГОТОВЛЕННЯ ПОЛЩУКАМИ НИТОК ТА ТКАНИН

Павлюк Вікторія

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк

Одним із найдавніших ремесел в Україні було ткацтво. Займалися ткацтвом переважно жінки. Так, М. Сумцов писав: „Жіноча праця – засадити й полоти огород, варити обід і вечерю, пекти хліб, вибирати плоскінь, вимочити коноплі, напярсти полотна...” [1, 159].

Для ткацтва використовували такі матеріали, як льон, коноплю та вовну. На Західному Поліссі, як зазначає Надія Михалюк, сіяли здебільшого льон. „В нас, і коноплі, і льон сіяли, але коноплі тут не переробляли в нас. Ще старости, старости трохи терли. Сами терли, в нас терници сами, пряли вироби, а потім коноплі в нас вижились, почали сіяти льон. Льон сіяли, ще зарання сіяли тільки тоді, щоб було багато вологи” [2]. Помітили поліщуки, що льон не їдять птахи, а от коноплі – видзьобували. „На коноплі вороняки, а льон вороняки не вибивали [2].

Відмінним в обробці льону та коноплі було те, що „льон вистеляли на лугах, на траві, а коноплі мочили в річках, каналах, в ямках” [3, 274]. Крім того, на відміну від льону, коноплі мають чоловічі („плоскінь”) та жіночі („матірка”) стебла. Так, чоловічі стебла дозрівали раніше, а волокно з них ніжніше. Відрізнявся й термін їх обробки. Плоскінь „вибирали, сушили і мочили два тижні у воді. Жіночі стебла [...] грубші, їх виривали в’язали у невеликі пучки, обмолочували і мочили три тижні” [3, 275].

Для обробки вовни потрібно було здійснити значно більше дій, але витратити менше часу. Перед стрижкою овець переганяли через ріку, таким чином купаючи їх у воді. А стригли металевими вівчарськими ножицями. Вовну мили, полоскали, сушили, перебирали, а потім вичісували на дошках з набитими цвяхами. Вовну ділили на довгу і коротку „волосінь. Із довгої волосіні виробляли тонку пряжу для декоративних тканин, а з короткої вовни виготовляли сукно” [3, 274].

Наступним етапом обробки волокна була підготовка його до прядіння. Для цього пасма повільно розділяли, зволожували і навивали довкола куделі клубочком. Прядіння ниток відбувалося з допомогою веретена. Існували веретена двох типів: довгі та короткі. З другої половині ХІХ ст. поширюється „коворотка”, що полегшила та прискорила процес виготовлення ниток [4], однак вона не витіснила повністю веретено.

Для ткання використовували два види ткацьких верстатів: вертикальний та горизонтальний. Основою вертикального була вертикально встановлена рама, а за допомогою глиці укладався узор.

Цей тип верстату вийшов з ужитку на початку ХХ ст. [6, 130]. Горизонтальні верстати були більш поширенні в Україні. Вони мають пристрій для піднімання й опускання ниток основи, рівномірного розташування її по всій ширині та прибивання ниток піткання. Тканини виготовляють переплетенням двох систем ниток – основи і утки [6, 131]

За технікою виготовлення готові тканині вироби умовно поділяють на: полотняні тканини, саржеві, перебірні, килимові та ворсові [5, 31]. У ткацтві Полісся переважають смугасті композиції – барвисті смуги, рядки крапок і рисок [4].

Отже, Західне Полісся має свою локальну особливість, що відображається у виготовленні тканих виробів. Адже ткацьке ремесло поєднало у собі практичні знання про обробку сировини та виготовлення тканини.

1. Сумцов М. Слобожане: Історично-етнографічна розвідка / М. Сумцов. – Х. : Союз, 1918. – 238 с.

2. Записано автором від Михайлоюк Надії Михайлівни, 1957 р.н., с. Погулянка Любешівський район Волинська область.

3. Макаруч С. А. Етнографія України / Сергій Макаруч, Юрій Гошко, Руслан Кирчів. – Львів : Світ, 1994. – 520 с.

4. Домашні промисли та ремесла. Обробка льону та конопель [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.info-library.com.ua/libs/kraeznavstvo/59-opillja/624-domashni-promisli-taremesla.html>. – Назва з екрану

5. Антонович Є. А. Декоративно-прикладне мистецтво / Є. Антонович, Р. Захарчук-Чугай, М. Станкевич. – Львів : Світ, 1993. – 272 с.

6. Українська етнологія: Навч. посібник / За ред. В. Борисенко. – К. : Либідь, 2007. – 400 с.

АРХІВ ЯК КОМУНІКАЦІЙНИЙ ЦЕНТР ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ З СУСПІЛЬСТВОМ

Петрович Ігор

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, м Луцьк

У процесі становлення інформаційного суспільства суттєву роль відіграють структури системи соціальної комунікації. Державні архіви

сьогодні є соціально-комунікаційними структурами, центрами зберігання і передавання у часі та просторі ретроспективної інформації. Вони забезпечують спадкоємність поколінь, виступають матеріальним втіленням соціальних знань і пам'яті. Використання архівних документів здійснюється через безперервний зв'язок соціальної комунікації, яка виникає між архівною установою та соціумом в цілому.

Комунікативна функція архіву передбачає реалізацію таких основних завдань: організація всебічного використання документів НАФ через виставки, проведення лекцій, екскурсій; забезпечення видачі архівних довідок, копій документів, а також впровадження інших засобів використання архівних документів для захисту законних прав та інтересів громадян; забезпечення доступу користувачів до соціально значущої ретроспективної документованої інформації усім верствам населення; взаємодія архіву зі спорідненими соціально-комунікаційними структурами: бібліотеками та музеями; інтеграція архіву до сучасного соціально-комунікаційного середовища [1, с. 169].

Працівники державних архівів виконують запити фізичних та юридичних осіб соціально-правового, майнового та науково-дослідного характеру. Відповідно, на міжсистемному рівні відбувається взаємодія соціальної комунікації, що стимулює процес обміну інформацією між дослідниками різних галузей знань та наукових дисциплін.

У сучасному соціально-комунікаційному середовищі архіви трансформуються в центри аналізу ретроспективної соціально значущої інформації. Співробітники та науковці державних архівів підтримують високі комунікативні впливи на різних наукових конференціях, круглих столах, симпозіумах [2].

Пріоритетним напрямом роботи держархівів стало оцифрування документів, що сприяє створенню комунікаційно-інформаційний простору між архівом та соціумом.

У сучасному соціально-комунікаційному середовищі окремим напрямом є співпраця архіву з соціальними мережами, в яких функціонують групи архівознавчого, документознавчого, діловодного та інших спрямувань задля залучення ширшої аудиторії до соціально значущої ретроспективної спадщини. Держархіви вживають заходів щодо модернізації власних веб-сайтів, приведення їх у відповідність до сучасних технічних вимог, задля підвищення ефективності користування та пошуку інформації.

Запорукою ефективної діяльності архівних установ є запровадження і розвиток грид-технологій, як четвертого і найвищого комунікаційно-інформаційного процесу взаємодії у віртуальному середовищі [3].

Отже, архівні установи – це невід’ємний елемент соціальної та наукової комунікації на регіональному, національному та міжнародному рівнях.

1. Васильченко М. М. Трансформаційні процеси функціонування архіву в сучасному соціально-комунікаційному середовищі / М. М. Васильченко // Вісн. Харк. держ. акад. культури. Вип. 30. – Х. : ХДАК, 2010. – С. 166–173.

2. Васильченко М. Організаційно-функціональні трансформації архіву як структури системи соціальних комунікацій / М. Васильченко // Вісник Книжкової палати. – 2012. – № 6. – С. 1–5.

3. Про затвердження Державної цільової науково-технічної програми впровадження і застосування грид-технологій на 2009–2013 роки : Постанова Кабінету Міністрів України № 1020 від 23 вересня 2009 р. // Урядовий кур’єр. – 2009. – № 189.

БОГИНЯ ЧИ РАБИНЯ? (ДО ПИТАННЯ ПРО СТАНОВИЩЕ ЖІНКИ У СТАРОДАВНІЙ ІНДІЇ)

Пилипчук Юлія

Східноєвропейський національний університет імені
Лесі Українки, м. Луцьк.

Кожен народ має свою культуру. У безмежжі світових культур чи не найбільше своєю самобутністю вражає індійська, основи якої були закладені ще у часи формування перших стародавніх держав. Вже навіть тоді індійська культура мала свої характерні особливості, що чітко вирізняло її з поміж культур інших держав Стародавнього Сходу. Така оригінальність проявляється, зокрема, і в становищі індійської жінки, яке кардинально відрізнялося від становища жінок в будь-якій іншій старосхідній державі.

Ставлення до жінки було неоднозначним. У стародавніх держав зазначено: «Де жінок шанують, там боги бувають задоволені; але де їх не шанують, все шанування богів марне» [2, Гл.ІІІ ст.56]. Але вже в іншій статті читаємо: «У дитинстві їй належить бути під владою батька, в молодості – чоловіка, по смерті

чоловіка – [під владою] синів: нехай жінка ніколи не користується самостійністю» [2, Гл.V ст.148].

Інша збірка староіндійських законів «Артхашастра» встановлювала для жінок нижню межу шлюбного віку з 12 років [1, Гл.ІІІ.3 ст.1]. Ідеальним вважався шлюб, коли дружина була втричі молодшою за чоловіка. Жоден порядний батько не повинен був брати викуп за свою дочку: «Хай батько, що знає закон, не бере за дівчину навіть найменшої винагороди, бо той, хто бере її з пожадливісті, людина, що продає своє потомство» [2, Гл.ІІІ ст.51].

Обов'язок дружини – послух та повага до чоловіка: «Чоловіка, навіть не добродесного, який зраджує дружину або позбавлений хороших рис, вірна дружина повинна завжди шанувати, як бога» [2, Гл.ІІІ ст.154]. Отже, якщо навіть чоловік був гульвісою, зловживав алкоголем, зраджував тощо, дружина мала однаково шанувати його, турбуватися про нього і в усьому догоджати. Непристойна поведінка дружини, як от участь у веселошах, різних видовищах (особливо якщо там присутні сторонні чоловіки), підозрілі розмови з чоловіками, відвідування місць з сумнівною репутацією каралася великими штрафами або тілесним покаранням (привселюдне побиття різками) [1, Гл.ІІІ.3 ст. 20–29].

У разі тривалої відсутності чоловіка або його смерті індійська жінка мала право вийти заміж вдруге, але лише за чоловікового брата чи іншого родича [1, Гл.ІІІ.4 ст.37–40]. Індійські закони визначали умови, за яких міг розлучитися чоловік: це безпліддя дружини або випадки, коли вона народжувала лише доньок [1, Гл.ІІІ.2 ст.38–42]. Приводом для розлучення була й ненависть подружжя одне до одного [1, Гл.ІІІ.3 ст. 12–15]. При розлученні дружина мала право забрати лише своє придане та прикраси, але якщо вона була ініціатором розлучення, то й це право втрачала [1, Гл.ІІІ.3 ст. 18]. Стосовно майнових прав і наслідування майна, то індійські жінки могли претендувати лише на своє придане та особисті речі, успадкувати будь-що інше вони не могли.

Ще важчим у Стародавній Індії було становище вдови: «Нехай вона добровільно виснажує тіло, [харчуючись тільки] чистими квітами, корінцями і плодами; після смерті чоловіка їй не слід вимовляти навіть імені іншого [чоловіка]» [2, Гл.V, ст.157]. Вдова втрачала практично все: можливість носити прикраси, була обмежена в їжі, спілкуванні тощо, тому багато вдів ішли на саті – обряд самоспалення.

Отже, як свідчать джерела, жінка у стародавньому суспільстві за законами і традиціями мала шануватись і обожнюватись, але за існуючими тоді правовими нормами була абсолютно безправною.

1. Артхашастра Каутиля // Хрестоматія по історії Древнього Востока: Учебное пособие в 2 частях. Ч.2 / Под ред. М. А. Коростовцева, И. С. кацнельсона, В. И. Кузищина. – М.: Высш. шк., 1980. – С.75–111.

2. Закони Ману // StudFiles, 2015. Дата оновлення 10.02.2015. <http://www.studfiles.ru/preview/1725184/> (Дата звернення: 3.12.2016).

МАСОНСТВО В УКРАЇНІ

Подмокла Юлія

м. Луцьк, СНУ ім. Лесі Українки

Масонство – це релігійно-філософський рух, витоки якого сягають ремісничих церковних братств середньовіччя. Основна мета масонів, або вільних каменярів – «об'єднати людей на засадах братерства, любові, взаємодопомоги й рівності».[3] Члени таких організацій сповідували ідеї удосконалення суспільства через удосконалення людини.[2]

Головна ідея масонів: «Увесь світ - це одна велика республіка, де всі народи - одна сім'я». Основне гасло масонів: «Свобода, Рівність, Братерство».

Цілі масонських організацій:

Вдосконалення людини, її внутрішнього світу як способу вдосконалення суспільства і позбавлення її від недоліків своєю високоморальною поведінкою. Один з основних принципів - невтручання в політику.

- Об'єднання всіх народів світу на основі братства, рівності, взаємодопомоги в розумне суспільство, «кожний член якого робить свій внесок, щоб воно було корисним і приємним для всіх» [6, 2].

Вважається, що першу «майстерню» на теренах України заснував у 1742 р. у волинському селі Вишнівці польський шляхтич. [1] У цю ложу серед інших входив князь Михайло - Казимир Огінський [4]

Визнаними масонськими центрами України були Київ, Львів, Полтава, Одеса, Харків, Житомир. Ложі беруть під свою опіку шпиталі, школи, дитячі будинки, займаються просвітницькою

діяльністю, друкують книжки, розповсюджуючи їх через книгарні та біблійнні товариства. [7, 14]

У Харкові діяла ложа «Вмираючий сфінкс», яка офіційно відкрилася в 1816 р. під керівництвом Захара Карнеєва. У Полтаві у 1818 р. була заснована масонська ложа «Любов до істини». Членами ложі були Сергій Кочубей, Іван Котляревський та Григорій Тарновський [6, 2].

З 1818 до 1822 рр. в Києві діяла масонська ложа «З'єднаних слов'ян», на гербі якої був зображений хрест із написом «Єдність слов'янська».

В 1815-1821 рр. польські масонські ложі діяли у Київській, Подільській і Волинській губерніях. У Дубно була створена Велика провінційна ложа «Досконалого секрету» -«Волинська ложа». У Дубно і Луцьку працювала ложа «Східної ранкової зорі» («Зірка Сходу»), в Рафаїлівці - ложа «Увінчаної чесноти під трьома зірками», в Острозі - ложа «Доброчесного поляка», в Тульчині- ложа «Істинного патріотизму». [4, 43].

Однак, 1 серпня 1822 р. Олександр I підписав рескрипт «Про знищення масонських лож і всяких таємних товариств», після чого всі ложі в Російській імперії офіційно закрили. У 1824 р. імператор підтвердив заборону масонства. Але таємну діяльність масони вищих ступенів продовжували далі [4].

1. Крижановська О.О. Таємні організації в громадсько-політичному житті України (масонський рух у XVIII- на початку ХХ ст.): Навч. посібник / Оксана Олегівна Крижановська. – К.: Аквілон-Прес, 1998. –134 с.

2. Реєнт О.П. Історія України / О.П. Реєнт, О.В. Малій.– К.: Генеза, 2009. – 240 с.

3. Римаренко І.В. Масонство в Україні / Ігор Васильович Римаренко // Людина і світ. – 1997. – № 5-6. – С. 52-54.

4. Савченко В.А. Хронологія вільномулярства в Україні / Віктор Анатолійович Савченко // Ї: незалежний культурологічний часопис. –2015. – № 82. – С.3-68.

5. Савченко В. Україна масонська // Віктор Савченко. – К.: Нора-друк, 2008. – 336 с.

6. Томенко М. Таємниця українського масонства / Микола Томенко. // Молодь України. – 1992. – № 93 – С. 2

7. Ходоровський М. Масонство і Україна (за матеріалами діяльності вільних мулярів XVIII ст.): Історико-архівні нариси. – К., 2004. – 139 с.

СТРУКТУРА ЦЕХУ. СТАНОВИЩЕ УЧНІВ І ПІДМАЙСТРІВ

Поліщук Інна

Східноєвропейський національний університет, м. Луцьк

Цехи відіграли важливу роль у розвитку товарного виробництва в Європі, у формуванні нової суспільної групи – найманих робітників. Тому дослідження проблеми виникнення цехів, як і проблема організації ремесла в середньовічній Європі, є актуальним.

Соціальна структура середньовічного ремісничого цеху характеризувалася ієрархічністю. Цех поділявся на соціально-вікові групи: учні, підмайстри, майстри. Кожна така група мала свої чітко визначені права і обов'язки, а також юридичний статус, що були зафіксовані в цеховому статуті [4, с. 374-375].

Лише майстри були членами цеху. Вони обирали голову і раду цеху. Підмайстри, помічники майстрів, членами цеху не вважались, а отже, не користувалися привілеями і не мали права відкривати власної справи [1, с. 129]. Учень вступав до майстра на певний термін навчання. За це він робив грошовий внесок у цехову касу. При наймі учня між майстром і батьком учня, а також самим учнем зазвичай складався договір. Після закінчення умовного терміну (від 5 до 8 р.) учень ставав підмайстром. Це звання надавав йому цех, попередньо переконавшись в тому, що він володіє необхідними знаннями та вміннями. Якщо підмайстер виявляв бажання стати майстром, то він мав виконати ряд вимог. Зокрема, підмайстер повинен був здивувати усіх так званою «зразковою роботою», яка мала б засвідчити його майстерність. Таку роботу називали «шедевром». Про це читаємо у статуті Любецьких золотарів від 1492 р. [2, с. 376]. Окрім того, серед підмайстрів були поширені своєрідні «мандрівки підмайстрів» (перехід від одного майстра до іншого), що здійснювались з метою підвищення кваліфікації.

Стати майстром було не так просто. Майстри не хотіли підвищувати статус своїх підопічних, адже для них це була безкоштовна робоча сила. Учні і підмайстри, таким чином, знаходилися в становищі гноблених. Майстер міг довго і з вигодою користуватися безкоштовною працею свого кваліфікованого учня.

Цехові закони встановлювали різноманітні правила, обов'язкові для майстрів. Ці постанови стосувались не лише спеціалізації майстра, але і його приватного життя. Таким чином, можемо зробити висновок, що підмайстри були під наглядом майстрів, а останні, в свою чергу, були зобов'язані суворо виконувати цехові закони. Цехові статuti надавали майстрам функції контролю за учнями, але, поряд із цим, зобов'язували дбати про останніх. В переліку ремесел і торгівлі міста Парижа вказується: «Майстер повинен так законно виконувати всі свої обов'язки по відношенню до учня, він повинен так вірно, так ревно знайомити його зі своїм ремеслом, щоб міг спокійно відповісти за це перед Богом» [3, с. 375-376]. Майстер, який не дотримувався даного правила підлягав покаранню.

Кожен цех мав свого особливого покровителя (патрона), Святого. Наприклад, патроном теслярів вважався Св. Йосип, шевців – Св. Кріспін і Кріспініан, лікарів – Св. Косма і Даміан.

Отже, цех був соціально-структурованою організацією, що поділялася на соціально-вікові групи: учні, підмайстри, майстри. Взаємовідносини між майстрами, учнями і підмайстрами базувалися на цехових статутах, що узалежнювали становище учнів та підмайстрів від очільника цеху – майстра.

1. Дживелегов А. К. Средневековые города Западной Европы /А. К. Дживелегов. – М.: Книжная находка, 2002. – 304 с.

2. З статуту Любецьких золотарів / Хрестоматія з історії Середніх віків під ред. М. П. Граціанського, С. Д. Сказкіна/ в 3 томах. Том 1. – Київ, 1992. - С.374-375.

3. Регистры ремесел и торговли города Парижа /Пер. Л.И. Киселевой; под ред. и с предисл. А.Д. Люблинской // Средние века. – М., 1957. – Вып. 10. – С. 306–362 ; М., 1958. – Вып. 11. – С. 171–224.

4. Франкфуртські сукнороби / Хрестоматія з історії Середніх віків під ред. М. П. Граціанського, С. Д. Сказкіна/ в 3 томах. Том 1. – Київ, 1992. - С.374.

ГОРОДИЩА-СХОВИЩА ЯК ОЗНАКА РОЗКЛАДУ ОБЩИНИ **Пословська Аліна**

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Говорячи про використання археологічних джерел для

реконструкції давньоруської історії Волині, не можна обійти увагою городища-сховища. Критерієм їх виділення є те, що вони не були постійно заселеними, тому не мають культурного шару або він незначний.

До означеного типу відноситься городище у с. Затурці Локачинського р-ну Волинської обл. П. О. Раппопорт вказав на відсутність тут культурного шару [5, с. 33]. Пам'ятку досліджував також М. П. Кучера. Розріз валу показав, що усередині містилась дерев'яна конструкція. Такий конструктивний тип був поширений на території Польщі (так звана перекладкова конструкція) [2, с. 187]. М. П. Кучера першим з професійних археологів вказав на існування фортифікаційного будівництва на Волині ще до періоду входження регіону до складу Русі. М. М. Кучинко вважає, що городище-сховище у с. Затурці було споруджене у період «слов'янської спільності» [3, с. 25].

До городищ-сховищ належить городище біля с. Бабка Володимирецького р-ну Рівненської обл., яке розкопав Ю. В. Кухаренко. На основі незначної кількості фрагментів кераміки дослідник встановив, що воно використовувалось з VII–VIII ст. до кінця X ст., а у кінці X – на початку XI ст. припинило своє існування [1, с. 31–32].

Риси цього типу має городище з бідним культурним шаром у с. Головне Любомльського р-ну Волинської обл., яке досліджував Ю. В. Кухаренко. Дослідник з'ясував, що його укріплена площа становить 0,07 га. Поруч знаходиться селище та курганний могильник IX–X ст. [1, с. 31–32].

До цієї групи належать городища у с. Арматнів і с. Човниця у басейні р. Конопельки. Їх виявив та дослідив С. Д. Панишко. Дослідник Арматнівське городище датує X–XI ст. [4, с. 140]. Його особливістю С. Д. Панишко назвав поєднання двох ліній валів і ровів, які оточували майданчик з прямолінійністю напільної ділянки зовнішнього валу [4, с. 139]. Такі ознаки були рідкістю для городищ X–XI ст. Щодо городища біля с. Човниця Ківерцівського р-ну Волинської обл., то С. Д. Панишко з'ясував, що вал насипаний з супіску, без будь-яких внутрішніх конструкцій. Поруч розміщувалось селище, на якому зібрано матеріали XI ст.

Зі значною часткою впевненості М. М. Кучинко до городищ-сховищ зараховує також городища у с. Будараж, Біла Криниця, Шубків, Горбів, Верхів, Великий Мідськ на Рівненщині та у с. Смідин Старовижівського р-ну Волинської обл. [3, с. 28].

Отже, археологічний матеріал на городищах-сховищах виявлений у незначній кількості. Основною їх функцією було надання тимчасового захисту для мешканців навколишніх поселень. Городища-сховища на Волині виникли ще в обцинний період, до того, коли у результаті становлення феодальних відносин тут утвердилась державність.

1. Кухаренко Ю. В. Средневековые памятники Полесья // Археология ССР: Свод археологических источников. – М., 1961. – Вып. Е 1–57. – 39 с.

2. Кучера М. Ранньосередньовічне городище поблизу с. Затурці на Волині // Середні віки на Україні. – К., 1971. – С. 176–187.

3. Кучинко М. М. Затурцівське городище в системі городищ-сховищ Західної Волині // Затурці в історії України та Волині : наук. зб. – Луцьк, 2004. – С. 24–28.

4. Панишко С. Місце Арматнівського городища у класифікації укріплень П. О. Раппопорта // «Археологія & Фортифікація України». Збірник матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Кам'янець-Подільський, 2015. – С. 138–143.

5. Раппопорт П. А. Военное зодчество западнорусских земель X–XIV вв. // Материалы и исследования по археологии СССР. – Издательство «Наука» Ленинградское отделение, Ленинград 1967. – № 140. – 220 с.

МОЄ РІДНЕ СЕЛО ЛЮБЧЕ

Прибиш Марія

СНУ ім. Лесі Українки, м. Луцьк

Село Любче знаходиться в Рожищенському районі Волинської області.

Перша найцікавіша легенда жителів села Любче, що передавалася з минулих поколінь це приналежність нашого Городища до замку Любарта, що нібито існує підземний хід який поєднує наше село з Луцьким замком.

Існує також легенда що на місці городища існувало укріплене замчище, але у 20-х роках минулого століття найбільший землевласник села пан Нойман продав ці землі полякові Шенкелевському.

Саме з городищем пов'язана історія появи назви села Любче. Ось, що про це говорить легенда: «У давнину під час нападів татар мудрий і справедливий князь Любомир пускав у замок простих людей, звідти було легше тримати оборону. Так потроху, задля власної безпеки люди почали оселятися поблизу замку. Поступово утворилось велике поселення, яке стало називатись Любче – в знак любові до князя і від його імені».[5]

Археологічні документи засвідчують про наявність людського життя ще в добу тцінецько-комарівської культури. Припускають, що вона розташувалася на схилах берегів річки Лютиця і в болотистій низовині, на цих поселеннях було до 15 жител, розміщених рядами вздовж вулиці. Житла були одно і двокамерними півземлянками овальної форми в них знаходились глиняні вогнища. Поблизу жител були господарські ями.[5]

Відомо, що на території села знаходиться 30 курганів і відкрито 9 поселень. Перші згадки про територію села Любче є у літописах, де засвідчено, що батько Малуші відомий як Малко Любчанин міг бути пов'язаним з городищем X–XI ст., що знаходиться біля села.[5]

Перша згадка про Любче датуються 1447 роком, коли «...сам Казимір (Ягайлончик) божою милістю король польський, великий князь литовський, руський... дозволяє своїй тітці Федці Шилевич, старостині Луцькій, свій маєток Любче після своєї смерті записати кому завгодно з родичів».[7]

В 1450 році польський король Казимир Ягенлончик подарував бояринові Олізару Шилевичу за службу, яку вислужив у Волинського князя Свидригайла в 1440-1452 рр.[2; 5]

На території села розташована Українська Православна Церква святого Іоанна Милостивого побудована у 1786 році. Настоятелем храму є протоієрей Сергій Савієвський.[5]

На теперішній час наше село є туристичною частинкою Волинської області. Воно входить у релігійний, етнографічний, та культурно-дозвільний туристичний маршрут «Магія волинської казки». Організований представниками Волинського інституту підтримки та розвитку громадських ініціатив та обласної й районної влади. Шлях туристичного маршруту пролягає через села Переспя, Любче, Рудка Козинська, та Козин. [6; 7]

Історію села не забувають і до сьогодні, а навпаки намагаються передавати з покоління в покоління.[4]

1. Левицький О. На переломі / О. Левицький. - К.: Україна, 1994. - 352с.
2. Собчук В. Степанська волость і її власники (до кінця 60-х років XVI ст.) / В. Собчук – Острог, 2011.
3. Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся: красн. слов. – від найдавніш. часів до 1914 р. / О. Цинкаловський. – Вінніпег, 1984-1986. – Т. 1–2.
4. Цинкаловський О. Старовинні пам'ятки Волині / О. Цинкаловський. – Торонто : «Волинь», 1975. – 124 с.
5. <http://www.rozhysche-crb.edukit.volyn.ua/filii/cbs/lyubchensjka/siljsj>.
6. [.http://www.vip.volyn.ua/turizm-na-volyni-magiya-kazki](http://www.vip.volyn.ua/turizm-na-volyni-magiya-kazki).
7. [.http://www.tuvapravda.ru/chelovek-s-govoryashchey-familiey](http://www.tuvapravda.ru/chelovek-s-govoryashchey-familiey)

ЗБОРІВСЬКИЙ ДОГОВІР 1649 Р. ЯК УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКИЙ ПОЛІТИЧНИЙ КОМПРОМІС

Пришляк Ольга Володимирівна

Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки, м. Луцьк

Збаразько-Зборівська військова кампанія 1649 р. завершилась фактичною перемогою Богдана Хмельницького, хоча й продемонструвала ненадійність військового союзу з Кримським ханатом. Саме під тиском Іслам-Герая III Богдан Хмельницький був змушений припинити наступ і розпочати переговори з королем Яном II Казимиром. У перемовинах з польського боку брали участь коронний канцлер Єжи Оссолінський, підканцлер литовський Казимир Леон Сапіга, воєвода белзький Криштоф Консцпольський, каштелян сandomирський Станіслав Вітовський, воєвода київський Адам Кисіль, з українського – гетьман, генеральний писар Іван Виговський з осавулами. У ролі посередника виступав кримський хан Іслам-Герай III, який після Зборівської битви першим уклав договір з королем [4, 82].

11 “Пунктів про потреби Запорозького війська”, що в цілому мали компромісний характер, склалися із 18 статей, у процесі переговорів були ще більше урізані. Не вдалося домовитися про необмежений реєстр; під гетьманський регімент підпадала лише частина звільненої території, конфесійні питання віддавалися на

розгляд сейму. 18–19 серпня 1649 р. договір підписали король Ян II Казимир, сенатори та урядники й, відповідно, сидючи на коні, “зложив присягу на згоду гетьман” [1, 128–130; 2, 218].

Текст договору як односторонній акт відомий під назвою “Декларація ласки Його королівської милості на пункти прошення Війська Запорозького”, що підтверджував існування козацької автономії “при давніх вольностях” [3, 56–58; 7, 363–364].

Зборівський договір мав виняткове значення для утворення ранньомодерної Української держави [5, 60]. На території Київського, Чернігівського та Брацлавського воєводств попри формальну зверхність Речі Посполитої фактично запроваджувалося самостійне функціонування адміністративних органів Війська Запорозького. Тобто ратифікацією польським сеймом трактату фактично вперше в історії українсько-польських відносин встановлювалася західна погранична межа по лінії Ямпіль – Брацлав – Вінниця – Погребище – Коростишів – Димер: “*по Случ, ляше – наше*”.

Цей договір знаменував не лише українсько-польський політичний компроміс, але й був ще однією спробою імплантації козацького гетьманату в соціополітичну структуру Речі Посполитої. Він став першим правовим актом, на основі якого Річ Посполита частково поступалася умовами Люблінської унії, а український народ здобував національно-територіальну автономію в уже ustalених на той час межах *Terra Cosaccorum* – Київщини, Чернігово-Сіверщини та східної частини Поділля. Зборівський договір як історичний факт політичної легітимації сприяв утвердженню Української держави на міждержавному рівні, зробивши козацьку Україну суб’єктом міжнародного права. На його основі були розроблені два наступні українсько-польські договори – Гадяцький (16 вересня 1658 р.) та Чуднівський або Слободищенський (17 жовтня 1660 р.) трактати.

1. Документи Богдана Хмельницького / Упоряд. І. Крип’якевич, І.Бутич. – К., 1961. – 740 с.

2. Грушевський М. Історія України–Руси: в 11 т., 12 кн. – К., 1995. – Т. VIII: роки 1626–1650. – 856 с.

3. Мацьків Т. Хмельниччина в тогочасних західноєвропейських джерелах. – Острог; Нью-Йорк, 2007. – 183 с.

4. Перналь А. Б. Річ Посполита двох народів і Україна: дипломатичні відносини 1648–1659 / Пер. з пол. о. проф. Ю. Мицика за участі І. Тарасенко. – К., 2013. – 400 с

5. Федорук Я. Зовнішньополітична діяльність Б. Хмельницького і формування його політичної програми (1648 – серпень 1649 рр.). – Львів, 1993. – 68 с.

6. Чухліб Т. Гетьмани і монархи. Українська держава у міжнародних відносинах 1648–1721 рр. – К.; Нью-Йорк, 2003. – 518 с.

ОПРИЧНИНА ІВАНА ГРОЗНОГО ЯК ПОЧАТКОВА ФОРМА РОСІЙСЬКОГО САМОДЕРЖАВСТВА

Прокопчук Вікторія Сергіївна

Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки, м. Луцьк

Період правління московського царя Івана IV Грозного (1533-1584) можна умовно розділити на період реформ і контрреформ. На думку багатьох дослідників, саме другий період його правління, коли він реалізовував свою політику оприччини, слід вважати першим кроком на шляху становлення російського самодержавства. Після введення оприччини в січні 1565 р. Іван IV став спрямовувати всі свої зусилля на те, аби ще більше посилити свою владу в Московії. Опричнину, на нашу думку, слід трактувати як форму організації політичної влади, яка спиралася не на законність, а на грубе деспотичне насильство.

Вся держава поділялася на дві частини: опричнину і земщину. До складу опричного «уділу» увійшло декілька великих палацових волостей, які зобов'язувалися забезпечувати опричний двір необхідними продуктами, і обширні північні повіти (Вологда, Устюг Великий, Двіна) з багатими торговими містами [3, с. 106]. Поселялися на цій території ті дворяни, які склали основу особливої царської гвардії – опричного війська, яке фактично стало засобом реалізації нової політики. Щодо системи управління державою, то суттєвих змін тут не відбулося: територію, яка складала опричнину, очолював цар разом з наближеними до нього людьми. При цьому зберігалися Боярська дума і прикази, у віданні яких були різноманітні сфери життя Московії. Колишній управлінський порядок діяв і в земщині. На чолі її стояли Боярська дума та московські прикази [1, с. 491]. За їх діяльністю уважно слідкувало опричне військо і сам цар. Загалом, опричники зобов'язувалися бути вірними царю та виконувати всі його накази.

Опричнина як форма організації політичної влади мала яскраво виражений насильницький і терористичний характер. Фізичному знищенню підлягали ті, кого цар запідозрив у зраді або змові проти себе (особливо це стосувалося бояр, окольничих, представників духовенства). Проте жорстокі розправи велися і над простим населенням. Спустошливі каральні походи опричники здійснювали по всій країні, руйнуючи міста і знищуючи людей. Найбільше постраждав від цих походів у 1570 р. Новгород, коли майже півтора місяці опричне військо нещадно спустошувало і грабувало його. За цей час в місті було закатовано і вбито від трьох до десяти тисяч людей різного віку і стану [2, с. 103].

Опричнину відмінили у 1572 р., коли фактично було обмежено роль бояр у політичному житті Московії. Поступове усвідомлення того, що така політика не зможе остаточно вирішити всіх внутрішніх проблем і в кінцевому результаті приведе до розорення держави, сприяло завершенню опричнини.

Отож, реалізація політики опричнини привела до ліквідації потенційної опозиції московській владі, визначила відсутність сильних соціальних прошарків в особі земельної аристократії і торгово-ремісничого населення міст, які були б здатними зупинити надмірне посилення самодержавства московських государів, їхнього прагнення до тотального контролю над суспільством і його уніфікації. Це не могло не мати суттєвих негативних наслідків у майбутньому.

1. Всемирная история в десяти томах. Том 4 / М. Смирин, И. Златкин, А. Самойло, С. Сказкин, В. Шунков. – Москва: Издательство социально-экономической литературы, 1958. – 868 с.

2. Зуев М. Н. История России : Учебное пособие. 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Издательство ПРИОР, 2011. – 655 с.

3. Скрынников Р. Г. Иван Грозный / Р. Г. Скрынников. – Москва: Наука, 1975. – 247 с.

4. Скрынников Р. Г. Иван Грозный и его время / Р. Г. Скрынников. – М.: Знание, 1991. – 63 с.

5. Шмитд С. О. У истоков российского абсолютизма / С. О. Шмитд. – М.: Прогресс, 1996. – 496 с.

ЗБРОЙНИЙ ВИСТУП НА ПОГРАНИЧЧІ КОВЕЛЬЩИНИ ТА КАМІНЬ-КАШИРСЬКОЇ 1932 Р. У СВІТЛІ ДОСЛІДЖЕНЬ П. ЦІХОРАЦЬКОГО

Разиграсв О.В.

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Історія міжвоєнного Полісся віддавна була об'єктом наукового зацікавлення вітчизняних та зарубіжних істориків. Вато зазначити, що серед останніх переважають здебільшого напрацювання білоруських та польських дослідників. Ці публікації торкаються різних суспільно-політичних, соціально-економічних та культурних аспектів регіону. Разом з тим, недостатньо вивченою є проблематика гострого та масового порушення суспільної безпеки та громадського порядку, яка посідає важливе місце в міжвоєнній історії Полісся.

Заповнити вищевказану прогалину покликана монографія польського історика Піотра Ціхорацького «Polesie nieidyliczne. Zaburzenia porządku publicznego w województwie poleskim w latach trzydziestych XX w.» (Łomianki, 2007) [1].

Один з чотирьох розділів цієї книги йменується «Камінь-Каширський 1932» й присвячений інспірованому комуністами збройному виступу селян, який мав місце на пограниччі Поліського та Волинського воєводств (сучасні Ковельський та Камінь-Каширський райони Волинської області) у липні-вересні 1932 р. Автор вдало зображує терен, на якому відбувалися досліджувані події, описує сам виступ, контракцію влади та репресії правоохоронних органів, аналізує роль комуністичних структур, простежує регіональний, загальнодержавний та міжнародний відголос цієї акції та її наслідки.

На думку П. Ціхорацького, це була найбільша подія зазначеного характеру в Польщі упродовж 30-х років ХХ століття, а серед її причин дослідник виокремлює наслідки економічної кризи та підтримку місцевим населенням комуністичних гасел. Для органів безпеки масштаби зазначеного виступу, очолюваного Т. Півнем (С. Чайковським) та Й. Потарським, стали справжньою несподіванкою. Так, під час однієї з липневих сутичок з повстанцями поліцейські залишили частину спорядження, обмундирування, а також автоматичний кулемет. Непорозуміння між волинською та поліською поліцією стало причиною загибелі 6 серпня 1932 р. двох правоохоронців у місцевості Малий Обзир Поліського воєводства (тепер – Камінь-Каширський район Волинської області). Після цих подій сили поліції в регіоні були зміцнені військовими підрозділами,

що в підсумку допомогло придушити зазначений виступ наприкінці вересня – на початку жовтня того ж року.

За підрахунками П. Ціхорацького, упродовж другої половини серпня – кінця вересня 1932 р. лише у Ковельському повіті Волинського воєводства було арештовано 200 осіб. Натомість, вітчизняний радянський історик Р. Оксенюк зазначає, що в другій половині того ж року в Ковельському повіті поліція арештувала 800 осіб [2, с. 227]. 15 вересня того ж року рішенням термінового суду в Ковелі трьох найбільш активних учасників масового заворушення було засуджено на смертну кару, яка була виконана вже наступного дня. Окрім того, за твердженням Автора, учасники вищевказаного виступу опинилися на лаві підсудних на, щонайменше, трьох «звичайних» судових процесах.

1. Cichoracki P. Polesie nieidylliczne. Zaburzenia porządku publicznego w województwie poleskim w latach trzydziestych XX w. – Łomianki: Wydawnictwo LTW, 2007. – 276 s.

2. Оксенюк Р. Нариси історії Волині. Соціально-економічний розвиток, революційний та національно-визвольний рух трудящих (1861–1939). – Львів: Видавництво Львівського університету, 1970 – 276 с.

УТВОРЕННЯ ВОЛИНСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ ТА ФОРМУВАННЯ ЇЇ ТЕРИТОРІЇ В 90-ТІ РОКИ ХVІІІ СТ.

Романюк Тереза Василівна

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

З переходом Правобережної України під владу Росії відбулися значні зміни в її адміністративно-територіальному устрої. Невдовзі після другого поділу Польщі (1793) за наказом імператриці Катерини II у складі новоприєднаних українських земель були створені Брацлавська і Заславська губернії та Кам'янецька область. Відповідно до цього поділу були реорганізовані й їхні адміністративні інститути..

У серпні 1793 р. Польща офіційно підписала вимушений трактат про свій другий поділ. Він супроводжувався переходом східної частини Волині під контроль Російської Імперії. За російським зразком ця частина перетворювалась на Заславське намісництво із центром у Заславі (1793-1795) [1, 231-234].

Генерал-губернатором Мінським, Заславським та Брацлавським було призначено генерал-поручика Т. І. Тутолміна, який у своїх діях мав керуватись «Учреждением для управления губерний Российской империи» від 7 листопада 1775 р. У червні генерал Тутолмін проголосив указом Катерини II включення Західної Волинь, Західної Білорусії, Литви і Курляндії до складу Російської імперії. З цього часу постало нове адміністративне утворення – Волинське намісництво [5].

Імператорським указом від 5 липня 1795 р. «Про заснування Волинської та Подільської губерній» створювалася Волинська губернія, до складу якої увійшло 13 повітів: Новоград-Волинський, Лабунський, Заславський, Острозький, Рівненський, Домбровецький, Овруцький, Радомишльський, Житомирський, Чуднівський, Луцький, Володимирецький, Ковельський [4].

Першим губернатором призначався генерал В. С. Шереметьєв. В 1796 р. губерніальним центром було обрано Звягель, яке згодом перейменували в Новоград Волинський. Через відсутність належної установи для розміщення губернського управління у Новограді, адміністративні установи тимчасово були розташовані у Житомирі, так як там уже існувало намісницьке правління (1797). І вся Заславська губернія отримала нову назву: Волинська губернія. Її урочисте відкриття відбулося 6 серпня 1796 р. [3, с.138-142].

Зі вступом на престол у 1796 р. Павла I відбулися нові зміни в адміністративно-територіальному устрої Правобережної України. Указом від 9 вересня 1797 р. на теренах Правобережної України утворювалося три губернії: Волинська, Київська і Подільська. До складу Волинської губернії увійшли 12 повітів: Володимирський, Дубнівський, Житомирський, Заславський, Ковельський, Кременецький, Луцький, Новоград-Волинський, Овруцький, Острозький, Ровенський, Старокостянтинівський [2].

Загалом Волинська губернія як територіально-адміністративне утворення проіснувала до 1925 р. За часів Української Держави (1918) до її складу було включено ще 8 повітів, а за умовами Ризького миру (1921) територія Волинської губернії була розділена між УСРР і Польщею.

1. Батюшков П. Н. Волинь. Историческія судьбы Юго-Западнаго края. Съ Высочайшаго соизволенія издано при министерствѣ внутреннихъ дѣлъ. / П. Н. Батюшков. – С.-Петербургъ.: Типографія Товарищества «Общественная Польза», Большая Подъяческая, 39. – 1888 г. – 438 с.

2. Именной указ о разных распоряжениях касательно устройства Вольнской и Подольской губерний // Полное собрание законов Российской Империи. – Т. 23. – № 17354.

3. Левкович І. Нарис історії Волинської землі (до1914) / І. Левкович. – Вінніпег: накладом «Волинського видавничого фонду», 1953. – 159 с.

4. «О новом разделении Государства на губернии», декабрь 12 // ПСЗРИ. – Т. 23. – № 17634

5. Учреждения для управления губерний 7 ноября 1775 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://constitution.garant.ru/history/act1600-1918/2350>

СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ТА КУЛЬТУРНА ДІЯЛЬНІСТЬ МИТРОПОЛИТА АНДРЕЯ ШЕПТИЦЬКОГО НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.

Іван Рудянин

Східноєвропейський національний університет імені Лесі
Українки. м. Луцьк

Період перебування А. Шептицького на митрополичому престолі виявився для українського народу надзвичайно складним, однак не зважаючи на усі труднощі він зумів проявити себе як відомий релігійний діяч, талановитий політик, меценат української культури і мистецтва.

Митрополит добре розумів, що для покращення життя українців, необхідна наявність навчальних закладів, де б вони змогли здобувати професії у різних сферах діяльності. Так, за сприяння глави греко-католицької церкви було відкрито низку навчальних закладів як для духовенства, так і для світських осіб. Тривалий час митрополит виступав за відкриття українського університету. У 1910 р. справа про заснування університету порушувалася на найвищому державному рівні. Тоді А. Шептицький виголосив свою знамениту промову в Палаті панів. Під час промови митрополит наголосив, що університетське питання неодноразово розглядалося на всіх рівнях, однак усі попередні намагання не принесли якихось позитивних змін. Без існування університетів, наголосив доповідач, не можливий будь-який поступальний рух у розвитку культурно-освітнього та соціально-політичного життя народу. [1, с. 27]. Варто також зауважити, що саме завдяки його зусиллям було засновано науковий інститут для студій,

сполучений з Богословською академією, та Академічний дім у Львові, ряд приватних шкіл. На церковні кошти А. Шептицький посилав молодих священиків на студії до Риму, Відня, надавав стипендії світській молоді для навчання за кордоном, допомагав дитячим садкам та сиротинцям, заснував український шпиталь – народну лічницю у Львові, підтримував видавництва, товариства.

За його сприяння відкрито для відвідувачів Український національний музей у Львові, в якому зібрано пам'ятки українського мистецтва. Шептицький дбав про постійне поповнення зібрань музею. Наприклад, у 1931 р. він передав музею 9880 різноманітних експонатів. Серед них – рукописи XV–XVIII ст., стародруки, архівні матеріали XVI–XVIII ст., ікони, твори живопису і графіки, римські та візантійські монети тощо [2, с. 146].

Як політик А. Шептицький намагався консолідувати українську спільноту, об'єднати зусилля церкви й представників різних політичних партій у боротьбі за національні інтереси, відстоював ідею побудови суспільства на загальнодемократичних і християнських засадах [3, с. 25]. Як посол і віце-маршалок Галицького сейму, депутат райхсрату, митрополит А. Шептицький домагався розширення політичних прав українців Східної Галичини. Він неодноразово звертався до австрійського парламенту, особисто до цісаря з вимогою реформи виборчої системи, вносив пропозиції щодо збільшення українського представництва в крайовому сеймі. Саме з подання А. Шептицького 14 лютого 1914 р. на засіданні сейму було ухвалено нову виборчу ординацію і крайовий статут, які забезпечували українцям 62 місця в Галицькому сеймі із 228 [4, с. 201]. Це створювало нові можливості для українців у боротьбі за їхні національні права, однак Перша світова війна не дала можливості реалізувати ці ухвали на практиці.

1. Рудянин І. Розвиток освіти у Східній Галичині, як один із напрямів діяльності греко-католицького духовенства (1772-1914 рр.) / І. Рудянин. // Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії. – Рівне, 2014. – Вип. 25. – С. 25–27.

2. Голят Р. Краківська конференція про митрополита Андрея / Р. Голят // Світло. – 1995. – Ч. 4. – С. 145–147.

3. Стоколос Н. Трансформація греко-католицизму в Австро-Угорській імперії / Н. Стоколос // Людина і світ. – 2002. – № 4. – С. 21–29

4. Яцишин У. В. Роль митрополита Андрея Шептицького у розвитку парламентаризму в Західній Україні / У. Яцишин // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. – 2007. – Вип. 19. – С. 198–204

БУРШТИН НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

Сайфи Софія

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Актуальною темою сьогодення є бурштин. Кожен другий добуває бурштин незаконним шляхом задля того, щоб мати хоч якісь гроші. Але ніхто нажаль не цікавиться тим де він взявся, коли вперше був виявлений. Я хочу висвітлити історію бурштину від найдавніших часів до сьогодення та місця знахідок цього загадкового каменю. Особливу увагу хочу звернути на місця залягання бурштину на Рівненщині.

В Україні бурштин знали здавна, але до 90-х років ХХ століття його не видобували в промислових масштабах. Перші розкопки бурштину відомі біля Києва (район Міжгір'я та Вишгорода) та на Волині (поблизу сучасного Клесова).

Рівненщину називають бурштиновим краєм. Поклади цього цінного каменю у Поліських районах області величезні. Такі поклади бурштину досліджені В. Клочком в межиріччі Стиру й Горині на Рівненському Поліссі та в басейні Прип'яті (про останнє родовище писали раніше польські дослідники). Також відомо, що був обмін бурштину, який серед жителів Полісся відомий здавна - з часів пізнього палеоліту (Бармаки біля м. Рівного).

Родовища бурштину відомі біля м.Дубровиця, м.Сарни, біля с.Рудня Дубровицького району, поблизу смт.Володимирець і в сусідніх селах Володимирецького району, також поблизу с.Гута Костопільського району та в багатьох інших пунктах на Рівненщині. Використовувалися вони в енеоліті, за доби бронзи, в пізньому середньовіччі. [Лащук,1992; Вангородська,1985].

За даними П. Тутковського, неподалік смт.Клесів на Рівненщині "сонячний камінь" залягає на глибині до "2 аршинів" у білому піску. Колір його темно-бурий, світло-жовтий. Зауважимо, що поліський бурштин має різні кольори: малиновий, вишнево-коричневий, молочно-лимонний, темний. Цей цінний мінерал виявляли і в глинистих шарах на берегах Горині коло Дубровиці. Знахідки його

траплялися і біля м.Сарни, а також на незначній глибині неподалік с.Бережниця.

Перспективними місцями для пошуків пунктів розробок бурштину за доби бронзи на західноволинському Поліссі можуть бути, зокрема, пам'ятки поблизу сіл Рудня (уроч.Млинище) Дубровицького р-ну. та с.Велике Вербче (на р.Вирка) Сарненського р-ну Рівненської обл., належні до тшинецької культури.

Не виключено, що з родовищами бурштину пов'язаний значний вузол пам'яток навколо с.Великий Мідськ, відомого з досліджень С.Малковського, І.Свешнікова. В сусідньому с.Гута Костопільського р-ну Рівненської обл. в кількох місцях виявлено неглибокі відклади бурштину.

На сьогодні відомі такі поклади бурштину на Західноволинському Поліссі:

1.Володимирецький район: с.Великий Жолудськ, смт.Володимирець, с.Жовкинi, с.Озеро, с.Озiрці, с.Ромейки та інші.

2.Дубровицький район: м.Дубровиця,Рудня, територія від с.Бережниця до Латинська.

3.Сарненський район: с.Велике Вербче, с.Клесiв, м.Сарни.

4.Костопільський район: Рудня,Вiрка (уроч. за Вiркою).

5.Маневицький район: Мала Ведмежка.

Є кілька способів добутку бурштину. Один – мотопомпами. "Сонячний камінь" вимивають з-під землі напором води. Отож, підсумовуючи все сказане, можна зробити висновок, що бурштин є цінним мінералом. Також він має багато осередків поширення. Особливо багато бурштину у Рівненській області, де у Володимирецькому районі, на даний час, майже у кожному селі є осередки видобування бурштину. Видобувають бурштин як ручним копанням лопатами, так і мотопомпами. Цей видобуток завдає непоправної шкоди природі, нажаль, люди цього не можуть усвідомити та продовжують заробляти гроші.

1. Дмитрук А. Український янтар/ А. Дмитрук // Країна знань. - 2007. - № 3. - С. 40-41.

2. Охріменко Г.Дистрибуція бурштину за доби бронзи(імовірні шляхи обміну на північному заході України) / Г.Охріменко //Літопис Волині.Всеукраїнський науковий часопис. - Луцьк : Волин.нац.ун-т ім.Лесі Українки.2012.-Ч.11.-С.5-10.

3.Тутковский П.Янтарь въ Волынской губернии /П.Тутковский.-Житомир,1911.-С.21-53.

ПОКРОВСЬКА ЦЕРКВА У ЛУЦЬКУ

Сайфи Софія

СНУ ім. Лесі Українки, м. Луцьк

Церква Покрови Пресвятої Богородиці (Покровська церква) – кафедральний храм Луцької і Волинської єпархій Української православної церкви. Будівля церкви цегляна, тинькована, прямокутна в плані, тридільна, однонавова з напівкруглою апсидою. Над бабинцем підіймається триярусна зовні і чотириярусна всередині дзвіниця (восьмерик на четверику) з шатровим завершенням. Дах над навою двосхилий, над апсидою - конусний. Над середнім пряслом нави встановлена невелика баня на восьмигранному барабані, над апсидою - маківка. Стіни нави розчленовані пілястрами. Вікна лучкові з фігурними лиштвами. В інтер'єрі - масляний розпис ХІХ ст.[1].

Покровська церква є унікальним пам'ятником історії та архітектури. Точних документальних джерел про час її спорудження немає. Дослідники вважають, що храм було збудовано між ХІІІ та ХV століттям. Один із історичних документів фундатором церкви називає князя Вітовта. . В акті Луцького гродського суду від 16 жовтня 1637 року зафіксовано, що Покровська церква *“за велінням святої пам'яті короля Вітовта фундована”*. Як припускають дослідники, князь лише відбудував цю церкву після монголо-татарської навали, будучи королем і великим князем Литовсько-Руської держави у 1392-1413 роках. Однак споруда проіснувала недовго – церква згоріла, а руїни розібрали. На місці першого храму у 1637 році спорудили дерев'яну, а потім муровану церкву [2, 103-104].

У ХVІІІ ст. храм опинився у підпорядкуванні католицької церкви.. У 1803 році храм постраждав від пожежі. Паралельно з цим від вогню постраждала і колишня Братська церква, яка на той час належала греко-католикам, а саме ордену василіан. З певних причин уніатський собор перенесли з Братської церкви до Покровської. У володінні василіан храм перебував до 1826 року, коли орден було скасовано. Після цього кафедра стала належати православним [4;5].

Однією із давніх ікон, які зберігалися у Покровській церкві, є ікона Волинської Богоматері. Вона була написана на зламі ХІІІ-ХІV століття в іконописній майстерні в Луцьку. Інша її назва – Луцька Богоматір. Образ Волинської Богоматері створено за допомогою паволоки, левкасу і ясної темпері [3]. У 1962 році ікона була реставрована у майстернях Державного Російського музею, а нині зберігається в Національному художньому музеї України в Києві [3].

На початку ХХ ст. при Покровській церкві діяла школа, а також ще були залишки старого цвинтаря. У 1932 році виконано поновлення храмових розписів. Згодом у 1966 році розписи знову були поновлені. Виконував роботи один і той же художник Володимир Щукін. Під час буревію 1960 року була знесена маківка храму, яку відновили аж у 1988 році.

Сьогодні, Покровська церква умовно складається із двох частин: східна частина храму є будовою середини ХVІІ ст., а західна із дзвіницею – наслідок перебудови другої половини ХІХ ст. Це – єдиний давній мурований православний храм, що зберігся у Луцьку ще з княжих часів, і майже не припиняв своєї діяльності, як культова споруда, протягом тривалого періоду.

1. Зубчук К. Покровська церква / К. Зубчук. //Волинь . – 2005. - 5 листопада.
2. Колосок Б. Луцьк. Архітектурно-історичний нарис / Б. Колосок, Р. Метельницький. – Київ, 1990.
3. Обухович Л. Ікона «Волинська Богоматір»/ Л. Обухович // Волинські єпархіяльні відомості. – 2009.– № 6–7 .
4. Терський С. Історія Луцька. Том 1. Лучеськ Х–ХV ст. / С. Терський. – Львів, 2006. – 251 с.
5. Троневич П. Втрачені християнські храми Луцька / П. Троневич, М. Хілько, Б. Сайчук. – Луцьк, 2001.

КОДУВАННЯ ЯК СПОСІБ ЗАКРІПЛЕННЯ ТА ПЕРЕДАЧІ ІНФОРМАЦІЇ В ПРОСТОРИ ТА ЧАСІ

Сеїк Марія

Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки, м Луцьк

У процесі обміну інформацією здійснюються операції кодування та декодування. Закодована інформація передається за допомогою знаків, адже обмін інформацією в соціальній комунікації відбувається саме в знаковій формі.

Знаки можуть бути подані у вигляді літер, отворів, крапок і тире, ліній, цифр тощо. Від форми знаків та способів їх нанесення залежить рівень сприйняття інформації, спосіб використання документа, компактність та термін збереження.

Одні із знаків подібні зображеному та створюються за

допомогою більш-менш чіткого копіювання реальних об'єктів або явищ – іконічні не мовленнєві знаки (малюнки, фотографії, кінофільми, відеофільми).

Інші несуть цільовий характер і не схожі на відтворений предмет або явище. Вони, на відміну від іконічного знаку, не схожості з тим предметом або явищем, яке позначають. Для того, щоб зрозуміти (розшифрувати) інформацію, людина повинна заздалегідь вивчити значення знаку-символу. До документів, що використовують мовленнєві знаки – умовні позначення, відносяться вербальні (словесні) документи (книги, брошури, журнали, газети тощо) та ідеографічні документи (географічні карти, ноти, креслення).

До знаків-зображень можна віднести також емблемні та речові знаки. Емблемні знаки – це різна емблематика (військова, спортивна, геральдична, міфологічна), дорожні умовні позначення тощо [3].

При введенні знаку алфавіту в комп'ютер шляхом натискання відповідної клавіші на клавіатурі виконується його кодування. При виведенні знаку на екран монітора або принтер відбувається зворотний процес – декодування, коли з комп'ютерного коду знак перетвориться в графічне зображення [2].

За час існування цивілізації людство створило велику кількість мов, які прийнято класифікувати на природні (натуральні), штучні (машинні, інформаційні) мови та мови посередники (при машинній обробці).

З природними мовами пов'язаний код письма, виникнення якого викликало появу документа. Знаки природної письмової мови включають графічні (піктографічне та умовно геометричне письмо) і речові знаки (письмо для сліпих, історичне предметне (речове) письмо – «кіпу», «вампус» тощо) [1, с. 67].

Штучні мови – це спеціально розроблені коди для особливих видів діяльності, передачі спеціальних повідомлень. Прикладами може бути набір різних цифр, азбука Морзе, азбука прапорців на флоті, міжнародні мови Ідо та Есперанто, мови машинного програмування.

Розрізняють графічні, світлові та звукові знаки штучних мов. До графічних знаків відносять: математичні знаки, знаки хімії, логіки, картографії, нотні, шахматні, знаки тайнопису. До світлових знаків відносяться мови сигнальних вогнів на судах, знаки вогню окремих народностей тощо. Звуковими знаками можуть бути музика, мова тамтамів тощо [2].

Отже, кодування інформації являє собою перетворення

соціальної інформації з однієї знакової форми в іншу. При цьому реалізується основна функція документа – закріплення та передача інформації в просторі та часі.

1. Кулешов С. Документальні джерела наукової інформації / С. Кулешов. – К. : УкрІНТЕІ, 1995. – 191с.
2. Пелеха Ю. І. Загальне документознавство [Текст] : навч. посіб. / Ю. І. Палеха, Н. О. Леміш. – К. : Ліра, 2008. – 395 с.
3. Швецова-Водка Г. Н. Документознавство [Текст] : навч. посіб. / Г. Н. Швецова-Водка. – К. : Знання, 2007. – 398 с.

ПОЛІТИЧНІ СИСТЕМИ В СУЧАСНИХ УНІТАРНИХ КРАЇНАХ ЄВРОПИ

Семенченко Максим

Східноєвропейський національний університет імені Лесі
Українки, м.Луцьк

Становлення теорії політичних систем – це довготривалий процес. Політичну систему суспільства досліджували протягом багатьох століть, починаючи з Платона та Аристотеля [3, с.7]. Але вже в більше розгорнутому значенні нам подає політичну систему американський вчений, соціолог – Т. Парсонс. В його роботах чітко викладається сутність системного опису суспільства [2]. Ще один американський вчений – Д. Істон визначає політичну систему як взаємодію в суспільстві, за допомогою якої відбувається розподіл цінностей. Також можна виокремити ряд вчених, чії методологічні праці присвячені проблемам теорії політичних систем: Р. Даль, З. Хантінгтон, Г. Алмонд [1]. Найбільше вивченням унітарності та класифікації унітарності займались вітчизняні вчені, а саме: В. М. Баглай, В. В. Кравченко, А. М. Колодій, Ю. І. Лейбо, В. Ф. Погорілка, В. Л. Федоренко, О. Ф. Фрицький, В. М. Шаповала, а також великий внесок у розробленні класифікації унітарності зробили: В. Ф. Мелашенко, В. В. Молдован, Л. В. Авраменко, О. В. Петришин та М. В. Цвік. У своїх працях вони доводили, що унітарні держави за ступенем залежності місцевих органів від центральної влади, поділяються на: централізовані, децентралізовані та змішані, а також те, що унітарні держави мають дві форми: бюрократична та демократична [5, с.49].

Опрацювавши матеріали відносно унітарних країн Європи,

можна виокремити 37 держав. Зробивши аналіз політичних систем в цих країнах, можна сказати, що більшість з них взяли напрямок на демократичний розвиток суспільства, та на демократизацію. Також серед унітарних країн, є такі, в яких в Конституції прописані демократичні норми та права, але вони не виконуються, та більше націлені на розвиток авторитаризму і тоталітаризму. Яскравим прикладом такої держави є Республіка Білорусь. В Конституції якої зазначено, згідно з ст. 1 Конституції, Білорусь проголошена унітарною демократичною соціальною правовою державою. Водночас поправки, які були внесені в Конституцію 1994 р., за наслідками двох республіканських референдумів 24 листопада 1996 р. та 17 жовтня 2004 р., створили інституціональні умови як для утвердження домінуючого становища інституту президентства в політичній системі країни, так і для встановлення, фактично, режиму особистої влади президента О. Лукашенка [4].

Отже, проаналізувавши політичні системи унітарних країн Європи, можна зробити висновок, що більшість країн є демократично розвинені, або націлено ідуть в демократичне суспільство. Основою їхнього демократичного ставлення є Конституція, в котрій закладені демократичні норми та права. Також слід зазначити про особливі країни, в яких конституційно затверджено демократичні права, але в реаліях вони не виконуються, та політика цих країн має більш авторитарний та тоталітарний характер.

1. Дегтярев А. А. Основы политической теории: Учеб. пособие / Ин-т "Открытое о-во" / Дегтярев А.А. – М. : Высш. шк., 1998. – 239 с. : табл. (Прогр. "Высш. Образование").

2. Юрій М. Ф. Політологія: Навчальний посібник / Юрій М.Ф. – К. : Дакор, КНТ, 2006. – 416 с.

3. Кириченко В. М. Політичні системи світу: кредитно модульний курс: Навчальний посібник / Кириченко В. М. – К. : Центр учбової літератури, 2013. – 215 с.

4. Конституция Республики Беларусь 1994 года [Электронный ресурс] //Национальный правовой Интернет-портал Республики Беларусь (Эталонный банк данных правовой информации Республики Беларусь). – Режим доступа: <http://together.lviv.ua/index.php?id=918> – Назва з екрана.

5. Міщук В. В. Види унітарних держав: проблеми класифікації / Міщук В.В. // Часопис Київського університету права. – 2010. – № 3. – С. 48-52.

ДАНИЛО ГАЛИЦЬКИЙ – ПЕРШИЙ КОРОЛЬ УКРАЇНИ

Сисун Віра

СНУ ім. Лесі Українки, м. Луцьк

Данило Романович – князь з династії Рюриковичів, правитель Галицько-Волинського князівства. Князь волинський (1211–1264), галицький (1211-1264), київський (1240). Син князя Романа II Великого з династії Рюриковичів.

Данило Галицький народився 1201 р. у князівській родині. Батько – великий галицько-волинський князь Роман Мстиславич, мати Анна, за свідченням істориків, походила з вельможного боярського роду Волинського князівства. [2, 207] Передчасна і загадкова загибель Романа Великого (1205 р.) різко змінила ситуацію у Галицько-Волинському князівстві, зокрема й у княжій родині. Після загибелі Романа Мстиславича розгорнулася жорстока й тривала боротьба за владу між удільними князями, якою скористалися угорські та польські феодалі. Данило зайнявся збиранням волинських земель, що були в руках інших князів або під владою Польщі. Він здобув Берестя, Угровськ, Верещин, Стовп'я і Комів. Пізніше до складу Волині повернув удільне князівство белзького князя Олександра.

Половці зазнавши ударів з боку монгольського-татарського війська, попросили помочі в руських князів. Наприкінці травня 1223 р. русько-половецьке військо зустрілось з монголо-татарською кіннотою на річці Калці. В битві Данило відзначився як мужній і хоробрий воїн, умілий полководець, хоч і битва принесла Русі поразку [3, 19].

У 1234 р. Данило був проголошений князем галицьким і таким чином відродив об'єднану державу-«отчину» свого батька. Данило успішно воював з польськими, литовськими і ятвязькими князями, зміцнював західні рубежі князівства. 1237 р. завдав нищівної поразки хрестоносцям, що загарбали були волинське місто Дорогичин. Він активно втручався у велику міжнародну політику, брав участь у боротьбі за австрійський трон, на який йому вдалося на короткий час посадити свого сина Романа, одруженого з сестрою австрійського герцога Фрідріха II Бабенберга Гертрудою. Данило Галицький здійснив походи на Чехію та Сілезію.. Дипломатичним заходам Данила сприяли й династичні шлюби його синів – Лева, одруженого з Констанцією, дочкою угорського короля Бели IV, та Шварна, одруженого з дочкою литовського князя Міндовга. Дочка Данила

Переяслава була віддана за мазовецького князя Земовита. З ініціативи Данила було збудовано кілька нових міст, у тому числі Львів (1256 р.), названий на честь старшого сина – князя Лева. У містах розвивалися промисли, ремесла, торгівля. Данило постійно піклувався про будівництво фортець та оборонних споруд на території князівства, закладав замки, церкви та монастирі, сприяв розвитку культури, дбав про освіту. Посилення Галицько-Волинського князівства не могло не привернути уваги правителів європейських держав, зокрема Ватикану. Наляканий нашествям монголо-татар, Папа Римський Інокентій IV готує хрестовий похід проти агресорів, питання про організацію якого обговорювалися на з'їзді Вселенського Собору в Ліоні (Франція) 1245 р. [1, 172-173]. У 1253 році Данило Романович був проголошений королем.

У 1264 р. король Данило помер у Холмі й був похований там у спорудженій ним церкві Богородиці. Літописець тепло відгукнувся про Данила у посмертній «похвалі»: «Сей же король Данило [був] князем добрим, хоробрим і мудрим, який спорудив городи многі, і церкви поставив, і оздобив їх різноманітними прикрасами, і братолюбством він світився був із братом своїм Васильком. Сей же Данило був другим по Соломоні». В історії України Данило Галицький залишив добру пам'ять як правитель, який відбудував і зміцнив державу у важкі часи.

1. Котляр М. Ф. Данило Галицький / Микола Федорович Котляр. – К.: Наукова думка, 1979. – 186 с.
2. Котляр М. Ф. Історія України в особах: Давньоруська держава / Микола Федорович Котляр. – К.: Україна, 1996. – 240 с.
3. Хижняк А. Данило Галилицький. / А. Хижняк. - Л.: Каменяр, 1984.

ЕЛЕКТРОННИЙ ДОКУМЕНТООБІГ В СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ

Смолярчук Лілія

Східноєвропейський національний університет імені Лесі
Українки, м Луцьк

Однією з сучасних тенденцій розвитку світового суспільства є його трансформація до інформаційного простору на основі широкого впровадження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Серед

множини сучасних ІКТ особливе місце займає технологія «електронного урядування».

Електронне урядування – це форма організації державного управління, за якого відбувається активна взаємодія органів державної влади та органів місцевого самоврядування, з суспільством, людиною, бізнесом за допомогою інформаційно-комунікативних технологій [4, с. 4].

Для створення електронного уряду потрібні певні передумови, основними з яких є: розбудова інформаційного суспільства; впровадження інтеграції інформаційних ресурсів державних органів усіх рівнів; створення умов для систем електронного документообігу та цифрового підпису; підвищення рівня забезпечення відкритості інформації та збільшення різноманітності адміністративних послуг із використанням електронних засобів та Інтернету [2].

Електронне урядування означає автоматизацію процесів обміну документів між відомствами. Ті самі документи можуть використовуватись декілька разів. Також це зробить систему управління більш прозорою, забезпечить відкритий доступ до даних, а тому підвищить довіру громадян. Важливим є те, що економиться час: необхідні дані чи послуги отримуються у режимі 24/7 і позбавлені паперової тяганини та бюрократії. Крім того, це спрощує систему управління [3].

Застосування електронного цифрового підпису (ЕЦП) належить до першого етапу електронного урядування в Україні, адже так державні службовці зможуть візувати декларації про доходи та витрати, відбудеться повноцінна взаємодія громадян з органами виконавчої влади та місцевого самоврядування, що закріплюватиметься саме електронним цифровим підписом.

Незважаючи на усі проблеми, що постали перед функціонуванням системи електронного урядування в Україні, уже впроваджено кілька проектів з електронного урядування. Так, громадяни можуть подавати електронні петиції на сайтах Верховної Ради та Президента. Кожен може створити петицію у спеціальній вкладці на Офіційному Інтернет-представництві Президента. Аби Президент розглянув петицію, вона повинна набрати 25 тисяч підписів за 30 днів [1].

Застосування технологій електронного урядування дає можливість громадянам впливати на прийняття рішення в міській раді, сприяє обміну інформацією в режимах передавання даних і

електронної пошти, підвищує щільність зв'язків між держаними установами і мешканцями міста.

1. Електронне врядування в Україні : що зроблено та подальші кроки. Координаційна зустріч представників проектів міжнародної технічної допомоги (ІПТАС) [Електронний ресурс] : Web-сайт. – Програма Рада. – 2016. – Режим доступу : <http://radaprogram.org/content/elektronne-vryaduvannya-v-ukrayini-shcho-zrobлено-ta-podalshi-kroky-koordynaciyna-zustrich>. – Назва з екрана.

2. Іванова Г. Адміністративна реформа у викликах сьогодення [Електронний ресурс]: Web-сайт. – Voxukraine.org. – 2015. – Режим доступу : <http://voxukraine.org/2015/12/29/administratyvna-reforma-v-vyklykah-siogodennya-ua/>. – Назва з екрана.

3. Кобринович М. Е-урядування в Україні : коли спалювати папір? [Електронний ресурс] / М. Кобринович. – 2016. – Режим доступу : <http://iac.org.ua/e-uryaduvannya-v-ukrayini-koli-spalyuvati-papir/>. – Назва з екрана.

4. Семеченко А. І. Концепція розвитку електронного урядування в Україні / А. І. Семеченко, О. А. Баранов, М. С. Демкова та ін. – К. : Відродження, 2009. – 16 с.

АРХЕОЛОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯНА ФІТЦКЕ

Титюк Роман

Східноєвропейський національний університет ім. Лесі Українки,
м. Луцьк

Одним із найвідоміших дослідників Волинської землі 30-х років ХХ ст. був Ян Йозеф Фітцке, який народився 12 січня 1909 року в Гдові, Мисленіцького повіту Краківського воєводства. Закінчив краківську гімназію у 1929 році. З 1929 по 1933 – навчався на археологічному відділі Ягелонського університету. В серпні 1936 р. – почав працювати археологом у Волинському музеї м. Луцьк. В 1939 році - мобілізований як підпоручик 4 полку підгалянських стрільців, потрапив у полон до Червоної армії, пізніше опинився в Козельську, загинув у Катині в квітні 1940 р. [Охріменко, 2005, с. 21-22].

Найбільш відомі дослідження і знахідки зроблені ним в м. Луцьку (Луцьк-Кримне, Луцьк- Дворець, с. Городок Луцького району та с. Городок на Рівненщині). Досліджував фундаменти Замку Любарта та поселення культури лінійно-стрічкової кераміки в районі

Красне та Гнідава[Jan Fitzke, 2009, s. 115-116.]; в смт. Торчин – могильник стжижовської культури епохи бронзи, у с. Піддубці – розкопав кургани, з предметами побуту та прикрасами X-XII ст. 1936 р. – здійснення археологічних експедицій у Кульчин, Жидичин (нині Ківерцівський район), Коршів (Луцький район), Маркостав (Володимиро-Волинський район). Дерев'яне (Рівненська обл.) [Охріменко, 2005, с. 112-116]. 1937-1938 рр. – провів розкопки на південь від с. Берестяни (тепер Ківерцівський район); біля с. Буян, Линева, Білостока, Несвіча, міст Рожище, Горохів, Луцьк, с. Вільгір, с. Колосники. Досліджував кургани бронзового віку в Боратині та Шепелі [Охріменко, 2005, с. 12-116].

Результати праці:

- відкриття слідів лужицької культури у вигляді десятків фрагментів кераміки в с. Кульчин (Луцького повіту).

- дослідження у с. Вишків полів, де було знайдено значну кількість неолітичного і ранньослов'янського матеріалу.

- с. Вільгір - розкопка кургану шнурової кераміки; с. Колосники (Рівненщина) – досліджене поховання 4 ст. н. е. [Jan Fitzke, 2009, s. 130-131].

- проведення розкопок поблизу Дружко поле (Горохівщина) та Черська, в першому розкрив могильник лужицької культури з типовою керамікою гальштатського періоду.

- дослідив близько 36 курганів поблизу с. Піддубці та на Поліссі.

- 1937-1938 рр. – проведення розкопок в урочищі Сермень, де було виявлено групу насипів, невеликих розмірів, де були знайдені окремі срібні персні та колти, один з яких датується XI-XII ст.[Охріменко, 2005, с. 13].

- 1937-1939 рр. – розкопки біля с. Буян, Линів, Білосток, Торчина, Горохова, Луцька, під час яких було виявлено кургани, артефакти та городища[Охріменко, 2005, с. 12-116].

- 1938 р. – дослідження на Любомльщині, де було знайдено ним багато пам'яток X-XI ст.[Fitzke, 1938, s. 118].

Ян Фітцке був добрим знавцем матеріалів неоліту, енеоліту, доби бронзи, давньої Русі. Його результати праці відображено у звіті про археологічну та наукову діяльність Волинського товариства приятелів наук за 1935-1937 рр. За три роки перебування на Волині, він встиг зробити надзвичайно багато археологічних відкриттів, які мали важливе значення для пізнання Волині як прадавнього осередку культури.

1. Jan Fitzke. Archeolog, muzeolog z Wolynia. 1936-1939. – Bialy Dunajec-Ostrog, 2009. - 308 s.

2. Охріменко Г. В. Археологічна спадщина Яна Фітцке. – Луцьк: Волинська обласна друкарня, 2005. – 488 с.

3. Fitzke J. Luboml przedhistorycny // Ziemia Wolynska. – 1938. - № 8-9. – s. 118.

СПРОБА МОНТЕЇСТИЧНОЇ РЕФОРМИ У СТАРОДАВНЬОМУ ЄГИПТІ

Ткачик Наталія

Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки, м. Луцьк.

Важливим чинником суспільних відносин в усі часи була релігія. Сьогодні у більшості держав світу релігія і церква є відокремленими від держави. Але такий стан речей характерний для західного світу, а от на Сході релігія пронизує абсолютно усі сфери життя східних народів. Такі традиції були закладені ще в давнину. Багатобожжя, божественне походження правителів – це основні характеристики світогляду стародавнього населення. Прикладом цього також є Стародавній Єгипет, в історії якого була спроба ввести єдинобожжя.

Як фараон-реформатор в історію Єгипту сер. XIV ст. до н. е. ввійшов правитель Аменхотеп IV, оскільки здійснив спробу провести релігійну реформу. На той час в Єгипті пантеон богів очолював бог Амон. Йому фараон протиставив також сонячний, але вже провінційний культ Ра-Горахті (Атон): «Да живет Ра-Горахти, ликующий на небосклоне, в имени своем как Шу, который есть Атон, да будет он жив вечно, вековечно, живого и великого Атона, находящегося в Празднестве Сед, владыки земли, владыки «Дома Атона» в Ахетатоне и царя Верхнего и Нижнего Египта, живущего правдою, владыки Обеих Земель...» [1, с. 90].

Отже, Аменхотеп IV проголосив головним і єдиним божеством сонячний диск Атона, а себе – Атоновим сином і першосвященником. Також фараон прийняв ім'я Ехнатон – Угодний Атону. Він збудував нову столицю – Ахетатон (Горизонт Атона). У найбільших містах Єгипту, де були особливо сильні культу стародавніх богів, у Фівах, Мемфісі, Геліополі і Гермонтісі, Ехнатон побудував храми новому богові сонця Атону, який відтепер був проголошений єдиним

державним богом. Більше того, культ Атона був насаджений навіть в Нубії, де ще при Аменхотепі III було засновано нове місто нижче третього порогу, що отримало назву Гем-Атон. Ехнатон зруйнував храм, побудований тут його батьком на честь фіванського бога Амона, і спорудив новий храм на честь нового сонячного бога Атона [3, с.132].

Фараон Аменхотеп IV зробив спробу ввести культ єдиному богу, однак його реформа не дістала в суспільстві належної підтримки. Уже за його наступників в II пол. XIV ст. до н.е. відбулося відновлення культу верховного бога Амона. Зокрема, фараон Тутанхамон після 1354 р. до н. е. взагалі ліквідував загальнодержавний культ Атона, про що є так званий «Реставраційний надпис» на стелі Тутанхамона в Карнаксі. У ньому, зокрема, зазначено: «Властитель добрый, делающий полезное для отцов предков и всех богов. Укрепил он то, что пришло в упадок среди памятников вековечности. Истребил он неправду по Обеим Землям. Правда стала пребывать в ее месте. Дал он, чтобы было зло предметом омерзения. Страна стала как при своем первобытном состоянии... Он приумножил сделанное прежде. Образовал он статую отца своего Амона на тринадцати шестах, а образ его святой – из електра, лазурита, бирюзы, и всяких ценных камней...» [2, с.97–98].

Ідеї Аменхотепа IV не знайшли підтримки серед єгипетського населення, оскільки змінити споконвічні традиції, вірування та релігійні уявлення за кілька років неможливо. Отож, одразу після смерті цього фараона у Стародавньому Єгипті розпочалася реконструкція культу бога Амона. Ім'я ж Аменхотепа IV його наступники не просто забули, а навіть наказали викреслити з усіх документів, літературних та релігійних творів, аби в історії не залишилося жодного сліду цієї реформи.

1. Гимн Атону// Хрестоматия по истории Древнего Востока: Учебное пособие в 2 частях. Ч.1 / Под ред. М. А. Коростовцева, И. С. Кацнельсона, В. И. Кузицина. – М.: Высш. шк., 1980. – С. 90–92.

2. Реставрационная надпись // Хрестоматия по истории Древнего Востока: Учебное пособие в 2 частях. Ч.1 / Под ред. М. А. Коростовцева, И. С. Кацнельсона, В. И. Кузицина. – М.: Высш. шк., 1980. – С. 97–99.

3. Васильев А. М. Египет и египтяне. – М. : Мысль, 1986. – 255 с.

ЗГОРТАННЯ ЗМІСТУ ДОКУМЕНТА ЯК ОСНОВА АНАЛІТИКО-СИНТЕТИЧНОЇ ПЕРЕРОБКИ ІНФОРМАЦІЇ

Фаст Марія

Східноєвропейський національний університет імені Лесі
Українки, м Луцьк

Згор্তання первинної інформації є необхідною для діяльності в інформаційній сфері. Вона здійснюється в ході аналітико-синтетичної, наукової обробки документів – процесу перетворення формальних ознак і змісту первинних документів з метою створення вторинних документів як більш зручних для зберігання, пошуку, використання споживачами інформації.

У процесі аналітико-синтетичної обробки документів (АСОД) з первинного документа беруть потрібні користувачам відомості про зміст і формальні ознаки й на цій основі складають вторинні документи: бібліографічні описи, анотації, реферати тощо.

Таким чином, результатом аналітико-синтетичної обробки інформації первинних документів є поява вторинних документів, у котрих зафіксовано вторинну інформацію [3].

Основними видами АСОД є: бібліографічний опис, індексування, анотування, реферування. При здійсненні будь-якого з видів АСОД застосовуються науковий аналіз і науковий синтез, відповідно звідси і назва «аналітико-синтетичне опрацювання». Інформаційний аналіз документної інформації – початковий етап АСОД, що складається з вивчення документів та виділення з них найсуттєвіших відомостей. Інформаційний синтез – процес узагальнювання інформації, отриманої внаслідок інформаційного аналізу документів і підготовки результатів узагальнення в текстовій чи іншій формі. Аналіз і синтез неподільні і здійснюються паралельно [1, с. 4].

АСОД не обмежується здійсненням аналізу і синтезу. Йому притаманне також використання методів абстрагування та узагальнення. Метод абстрагування допомагає виділити з усіх ознак документа саме ті, що найбільш цікаві користувачам,. Метод узагальнення забезпечує згор্তання великих обсягів інформації, яку містить первинний документ, у більш компактну, але досить містку форму [2, с. 21].

Варто більш детально зупинитися на процесі анотування, як одного з найскладніших і найбільш трудомістких видів АСОД. Анотація містить узагальнену характеристику первинного документа.

Вона не переказує його зміст, а включає лише ті ознаки, що мають цікавити користувача. Більшість анотацій дають оцінку первинному документу, вказуючи на його зміст і місце серед інших документів [3].

Виділяють три етапи процесу анотування:

– підготовчий етап – робиться аналіз первинного документа: загальне ознайомлення з документом і виявлення фрагментів його тексту, що відповідають інформаційним елементам анотації;

– основний етап – передбачає вивчення виявлених ключових фрагментів тексту і більш глибокого їх осмислення. При цьому застосовується ще й метод цитування, перефразування та інтерпретації;

– заключний етап – текст анотації формується, редагується та остаточно оформляється [2, с. 230–231].

Отже, АСОД здійснюється в інформаційних установах, фонди яких містять найбільший документний ресурс суспільства: бібліотеках, архівах і музеях.

1. ДСТУ 5034-2008 : Інформація і документація. Науково-інформаційна діяльність. Терміни та визначення понять. – [Чинний від 2009.01.01]. – К. : Держспоживстандарт України, 2009.

2. Кушнарєнко Н. М. Наукова обробка документів [Текст] : підручник, 2-ге вид. / Н. М. Кушнарєнко, В. К. Удалова. – К. : Знання. – 2004. – 331 с.

3. Українська архівна енциклопедія / Держ. ком. архівів України, Укр НДІ арх. справи та документознавства ; [редкол. : Матяш І. Б. (гол. ред.) та ін.]. – К. : [б. в.], 2008. – 880 с.

РЕКВІЗИТИ ДОКУМЕНТА: ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ

Федорчук Руслан

Східноєвропейський національний університет імені Лесі
Українки, м Луцьк

Кожна людина користується документами у повсякденному житті. Вони широко використовуються як джерела та носії інформації, що сприяє удосконаленню внутрішньої організації роботи та зовнішніх відносин між організаціями, установами чи підприємствами.

За визначенням науковців, документом є сукупність окремих елементів, які називають реквізитами. Реквізити надають документу

юридичну силу і допомагають його ідентифікувати. Залежно від виду і призначення документа набір реквізитів і порядок їхнього розташування різний. Тому виникають певні особливості використання реквізитів [3].

Документи, які відрізняються за змістом можуть мати однаковий склад реквізитів, і навпаки – документи схожі за змістом можуть відрізнятися набором реквізитів у документі. Це часто зумовлено відмінностями у технологіях фіксації, матеріалах носія та особливостях руху документа.

Для уникнення помилок, пов'язаних з використанням реквізитів, був розроблений національний стандарт України ДСТУ 4163:2003, який встановлює максимальний склад реквізитів, що можуть використовуватися при створенні та оформленні документа. Однак, всі реквізити не можуть бути використанні в одному документі. Деякі реквізити можуть бути взаємовиключними, наприклад: «Зображення емблеми організації або товарного знака» не відображають на документі, якщо на ньому проставлений реквізит «Зображення державного герба України». Вони повинні застосовуватися відповідно вимог до оформлювання документів, які встановлює вищезгаданий національний стандарт [1].

Велике значення для створення документів має їх уніфікація та стандартизація. Уніфікація – встановлення єдиного комплексу видів і різновидів документів для аналогічних управлінських ситуацій, єдиних форм та правил складання і оформлення. Уніфікація зменшує затрати часу на створення документа, і, відповідно, підвищує продуктивність праці [4].

Вагоме значення для уніфікації документів має формуляр-зразок. Відповідно до ДСТУ 3844-99 формуляр-зразок – модель побудови форми документа, яка встановлює галузь використання, формати, розмір берегів, вимоги до побудови конструкційної сітки та основні реквізити. Формуляр-зразок являє собою креслення, яке містить план розміщення реквізитів та описання цих реквізитів. Уніфіковані форми документів на паперовому носії даних необхідно проектувати на основі формуляра-зразка з урахуванням вимог уніфікованої системи документації [2].

Отже, реквізити документа мають свою специфіку в їх розташуванні. Особливості застосування реквізитів потрібно знати всім працівникам у сфері управління, адже у наш час документ є важливим елементом у цій сфері.

1. Державна уніфікована система документації. Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації. Вимоги до оформлення документів : ДСТУ 4163–2003. – [Чинний від 2003–09–01]. – К. : Держстандарт України, 2003. – 22 с.

2. Державна уніфікована система документації. Формуляр-зразок. Вимоги до побудови : ДСТУ 3844–99. – [Чинний від 2003–09–01]. – К. : Держстандарт України, 2000. – 8 с.

3. Мацюк, З. О. Українська мова професійного спілкування [Текст] : навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів / З. О. Мацюк, Н. І. Станкевич. – 2-е вид. – К. : Каравела, 2008. – 352 с.

4. Палеха Ю. І. Загальне документознавство [Текст] : навч. посібник для студ. вищих навч. закл. / Ю. І. Палеха, Н. О. Леміш. – К. : Ліра-К, 2008. – 395 с.

МИТРОПОЛИТ АНАТОЛІЙ ДУБЛЯНСЬКИЙ – ЗАСНОВНИК ТА РЕДАКТОР ЖУРНАЛУ «РІДНА ЦЕРКВА»

Фільмес Владислав Степанович

Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки, м. Луцьк

Друковане слово, зокрема преса, завжди відігравали величезну роль в житті людей. Православна Церква в еміграції також мала свої друковані органи. Після війни у Західній Європі церковні управління в осередках, де перебували єпископи УАПЦ, заснували такі органи преси як «Церковний вісник», «Христова громада», «Богословський Вісник». Внаслідок грошової реформи в Німеччині, брак матеріальних засобів на видання та еміграції більшості православних українців за океан, з 1948 по 1952 роки в Німеччині не виходив жодний український православний церковний друкований орган [5, с. 3].

Емігрувавши у 1944 роках в Німеччину [6], Анатолій Дублянський став активним учасником православно-церковного життя УАПЦ в еміграції. Зважаючи на відсутність в УАПЦ друкованого органу, відразу після своєї священничої хіротонії 8 грудня 1951 року Анатолій Дублянський розпочав заходи щодо його заснування. З благословення митрополита Никанора (Абрамовича) та підтримки духовенства й мирян [5, С. 3] в кінці вересня 1952 року вийшло перше число українського православного церковно-релігійного журналу «Рідна Церква». Спочатку часопис виходив як двомісячник, а в 1958–1988 роках як кварталник.

Анатолій Дублянський, як редактор, надавав йому церковно-релігійного характеру. Він усвідомлював важливість «Рідної Церкви» у слові правди про Українську Православну Церкву [2, С. 5]. На сторінках цього видання друкувалися проповіді ієрархів УАПЦ, статті про минулі й сучасні на той час події з життя парафій й самої УАПЦ. Чимало статей на сторінках цього видання залишив Анатолій Дублянський, підписуючи їх ініціалами, або ж взагалі не ставлячи жодних підписів. Усі його публікації церковно-релігійного й історичного характеру.

Для безперервного видання журналу Анатолію Дублянському доводилось докладати значних зусиль: шукати авторів та дописувачів, знаходити кошти на друк часопису. З редактором активно співпрацювали відомий історик-професор Наталія Полонська-Василенко, визначний дослідник історії Української Православної Церкви Іван Власовський, а також професори Юрій Перхорович, Зіновій Соколюк, Юрій Бойко-Блохин і Розалія Панченко. Авторами багатьох публікацій були священнослужителі: протоієреї Палладій Дубицький, Федір Луговенко, Анфір Остапчук, Борис Хайневський та інші [2, С. 5].

Журнал «Рідна Церква» виходив протягом 36 років й розходився переважно в Німеччині, однак він надходив і до інших країн. Читали його не тільки українці, але й іноземці, котрі цікавились життям УАПЦ. Більшість читачів сприймала журнал з радістю і по можливості допомагала і морально, і матеріально.

Однак, зважаючи на погіршення свого здоров'я, смерть працівників та дружини, у 1988 році редактор сповістив про припинення видавництва цього журналу [4, С. 4].

Таким чином, тривала в часі й результативна діяльність редакції журналу «Рідна Церква» в діаспорі забезпечила цьому часопису в західному світі репутацію одного з авторитетних та впливових періодичних друкованих органів зарубіжного українства, а сам факт його існування свідчив про життя УАПЦ в еміграції.

1. Бурко Д., прот. Десять років «Рідної Церкви» // Рідна Церква. – 1962. – Ч. 51. – С. 3.

2. Глинін А. Чіткість проповідування // Українські вісті. – 1992. – 27 грудня, № 50 (3028). – С. 5.

3. До 100-го числа журналу «Рідна Церква» // Рідна Церква. – 1974. – Ч. 99 – 100. – С. 2.

4. До наших шановних читачів і передплатників // Рідна Церква. – 1988. – Ч. 156. – С. 4.

5. Дублянський А., прот. Двадцятиліття «Рідної Церкви» // Рідна Церква. – 1972. – Ч. 92. – С. 3

6. Шляхи до мого життя. – Волинський краєзнавчий музей. – Інв. № ДМ-33727.

СЕЛИЩЕ МАНЕВИЧІ У 1892-1939 рр.

Хвисяк Анна

СНУ ім. Лесі Українки, м. Луцьк

Маневичі -селище міського типу в Україні, центр Маневицького району Волинської області.

Початок історії селища Маневичі пов'язаний із будівництвом залізничної станції. 9 квітня 1892 р. кабінет Міністрів Російської імперії прийняв рішення прокласти залізницю від Києва через Олевськ і станцію Сарни до Ковеля. До літа 1900 р. в основному були завершені земляні роботи, і одразу в чотирьох місцях на лінії Київ-Ковель почали укладати колії [3].

10 березня 1902 р. через Маневичі був відкритий рух поїздів, а у вересні 1902 р. залізницю засвідчила комісія і передала до мережі Південно-Західних колій. Зведення головного корпусу станції було закінчено в 1906 р. і це по праву найдавніша цегляна споруда в нашому селищі. Будівництво допоміжних приміщень тривало до 1914 р., тобто до початку Першої світової війни [5, 21].

З розгортанням воєнних дій район станції та селища біля неї став місцем концентрації військ та розташування інтендантських складів російської армії. Як згадують ветерани, до цих складів були покладені залізничні колії [3]. З настанням війни кількість цивільного населення в селищі зменшилась. Частина його мобілізували в армію, інших евакуювали вглиб України та Росії. У 1915 р., під час наступу айстро-угорських військ, залізнична станція Маневичі та населений пункт біля неї опинились у зоні боїв і були захоплені ворогом. [1].

До початку Брусиловського наступу у прифронтовій зоні за наказом айстро-німецького військового командування було збудовано мережу залізниць-вузькоколіюк. Зокрема, будується вузькоколіяка з Маневич через Карасин на Кухів Груд [4].

У 1917 р. російсько-німецький фронт проходив по річці Стохід,

на віддалі 25-30 кілометрів від Маневич. 19 лютого німецькі та австро-угорські війська знову окупували станцію та селище. Захопивши Маневичі, ворожі солдати нищили по уцілілих домівках, відбирали у населення хатні речі і продукти. Населення розгорнуло боротьбу проти німецьких загарбників та військових з'єднань, якою керували ревкоми.

У 1920 р. і станція і селище Маневичі були звільнені загонами червоноармійців від білополяків, але ненадовго. Восени цього ж року Маневичі, як і вся Західна Україна, знову опинилися під владою Польщі. Селище увійшло до складу Ковельського повіту Городоцької гміни Волинського воєводства [1]. У 30-х роках ХХ ст. селище швидко розростається завдяки розвитку промисловості. Зокрема тут будується одна з паркетних фабрик бельгійського концерну "Parquets LaChappelle". Існували пекарні, невеличкі м'ясокомбінати, котрими володіла сім'я Климчуків. Виникають невеликі лісопильні заводи (тартаки).

1. Борбич М. Маневиччина – наша маленька Батьківщина/ Микола Борбич. – Маневичі, 2008
2. Маневичам 100 років. - Луцьк : «Надстир'я», 1992
3. Історія міст і сіл УРСР. Волинська область. – Київ, 1970.
4. Маневиччина – наша маленька Батьківщина. – Маневичі, 2008.
5. Хомич П.М Маневиччина крізь віки/ М.П.Хомич, А.М.Силюк, Я.М. Шабала. – Луцьк, 2005

МИКОЛА СЦІБОРСЬКИЙ: ЕКОНОМІЧНА ПЛАТФОРМА ОУН Хінцінська Ольга

Мала академія наук, м. Луцьк

Теоретичні засади економічного націоналізму – основи економічної програми ОУН. Економічна стратегія ОУН розроблялася по чотирьох напрямках: фінансові, торговельні промислові та аграрні. Теми аграрної та торговельної політики України розробляв в ОУН Микола Сціборський [3].

Микола Сціборський – один з фундаторів ОУН, підполковник, теоретик українського націоналізму, зокрема так званого солідаризму і корпоративного державного устрою, теоретик офіційних видань

ОУН, автор численних статей у націоналістичних виданнях, співавтор проекту конституції української держави [1, 519.]. Фінансова політика у Миколи Сціборського згадується у контексті порівняння двох існуючих економічних систем: приватновласницький капіталізм демократії та державний капіталізм московського комунізму. Власне, Сціборський протиставив їм третю соціально-економічну систему націократії. За Сціборським, «українська націократія будує свою соціально-економічну політику на критичному досвіді [8,122]. Націократія мала би встановити обмеження твердими рамками творчого обов'язку, встановити рівновагу між авторитетом держави, інтересами цілого суспільства й приватними стимулами господарюючого індивідуума.

Спроби втілення економічної платформи ОУН в роки Другої світової війни – це Комісія державного планування, створена мельниківцями та господарська діяльність УПА на контрольованих українськими націоналістами територіях [6]. Розкриваючи економічні аспекти реалізації програми ОУН, визнаємо, що вони частіше носили декларативний характер [4]. Практичне використання економічного націоналізму було ускладнене відсутністю власної держави та воєнними подіями. Однак навіть у прикладах організації господарського життя та у звертаннях до бійців УПА та цивільного населення містились довоєнні ідеї ОУН щодо специфічного устрою майбутньої держави [5].

Як висновок можна зазначити, що економічний націоналізм передбачає політику, в якій допускається використання елементів класичного капіталізму та принципів вільного ринку, з одного боку, і захисних методів та державного регулювання окремих сфер господарського життя в інтересах нації – з іншого [7].

1. Косик В. Україна і Німеччина у Другій світовій війні : Збірник документів. / В. Косик – Париж, 1993.

2. Костарів Л. Упромисловлення України //Л. Костарів // Розбудова нації. – 1999.

3. Мірчук П. Нарис історії Організації Українських націоналістів / П. Мірчук – Л., 2003.

4. Наша сила в нас самих. Як ставиться ОУН до земельного питання в Україні? //Українське державотворення. Акт 30 червня 1941. Збірник документів і матеріалів. – Л., 2001.

5. Панченко В. Економічна стратегія ОУН 1920-1950-ті рр.: розробка та реалізація / В. Панченко – К., 2011.

6. Протокол пленарних засідань, запис Ю. Руденка, 1929 р., 28-29 січня, 2-3 лютого //Конгресс Українських націоналістів 1929 р. : Документи і матеріали. – Л., 2006.
7. Рибак А. Українська держава у планах ОУН (1939-й – 1950-ті роки). / А. Рибак – Острого, 2007.
8. Сціборський М. Націократія / М. Сціборський. – Прага, 1942. – 151 с.

СУЧАСНА ПОЛІТИЧНА ПРОПАГАНДА У ЗМІ

Хомич Андрій

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, м Луцьк

В наш час політична пропаганда відіграє важливу роль у інформаційну просторі. Ще до збройного конфлікту проти нас розпочали інформаційну війну, яка впливає на кожного українця. Форми, методи, технології, та засоби ведення вважаються дуже простими, але ефективно впливають на підсвідомість суспільства. Тому, українській владі, суспільству, журналістам доводиться прикладати багато зусиль, щоб протистояти тиску іноземних та російських ЗМІ.

Можна говорити про те, що специфіка українського інформаційного простору полягає в тому, що ЗМІ не є, з одного боку, абсолютно незалежними, і, з другого, вони постійно переходять з одних політичних дольонь до інших. Тобто, будь-яка пересічна людина може фіксувати невідповідність інформації до її реальної дійсності. Українцям пропонується оманлива сучасність, дезінформація, або часткове висвітлення правдивої інформації [4].

Більшість українських ЗМІ користується прийомами сірої пропаганди, які ще називають «інформація з перших рук»... Цей вид пропаганди активно використовується всіма ЗМІ та майже безперервно. Вона полягає у тому, що хибна новина подається з невизначених джерел та «крутиться» протягом тривалого часу на всіх теле-радіоканалах та в газетах. Тут ніколи не дається спростування у прямому ефірі, або у вигляді офіційної заяви [3].

Для сучасної української політичної пропаганди, на думку дослідників, найбільш важливими є такі функціональні прийоми маніпулювання: часткова або неповна інформація, постійне повторення інформації, підміна істинної інформації хибною,

напівправа, зміщення акцентів, створення асоціацій. Саме для створення асоціацій, а отже, й народження нових ідей широко використовуються метафори [1].

Прикладом сучасних маніпулювань є те, що російська пропаганда перекручуючи факти, розстрілів українських військовослужбовців бойовиками псевдореспублік ДНР та ЛНР висвітлювали інформацію, що нібито вбивства здійснені іншими українськими підрозділами. Таким чином, ганебна дезінформація російських ЗМІ, хотіла показати, що розстріл військовослужбовців ЗСУ на блок-посту під Волновахою бойовиками ДНР у ніч з 21 на 22 травня 2014 року, нібито вчинений українськими бойовиками за відмову військовослужбовців на блок-посту вбивати мирних жителів. Однак пізніше лідери сепаратистів підтвердили, що напад на блок-пост Збройних Сил України був вчинений терористами ДНР [2].

Отже, сучасна політична пропаганда у ЗМІ відіграє важливу роль у формуванні свідомості населення, дає змогу маніпулювати масовою свідомістю, нав'язувати ідеї. Через ЗМІ ми дізнаємося дуже багато новин і віримо в них, обговорюємо з друзями, родичами, знайомими. Тому, щоб не потрапити під її вплив потрібно навчитись аналізувати факти. Саме тому, першочерговим завданням усіх державних, громадських, наукових, журналістських інституцій є розробка термінових ефективних заходів щодо нейтралізації інформаційної діяльності Російської Федерації проти України та протидії її подальшому поширенню.

1. Лакофф Дж., Джонсон М. Метафори, которими мы живем // Теория метафоры. – М., 1990. – С. 387.

2. Парубій А. Секретар РНБО України Война России против Украины и мира // Украинская правда [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

www.pravda.com.ua/rus/articles/2014/08/6/7034046/

3. Сучасні технології та засоби маніпулювання свідомістю, ведення інформаційних війн і СІО: Навч. посіб. / В. М. Петрик [та ін.]. – К.: Росава, 2006. – С. 33.

4. Толубко В.Б. Інформаційна боротьба (концептуальні, теоретичні, технологічні аспекти): монографія. / В. Б. Толубко. – К. : НАОУ, 2003. – 320 с.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНЕ СТАНОВИЩЕ ФРАНЦІЇ НАПЕРЕДОДНІ СТОЛІТНЬОЇ ВІЙНИ

Чорний Іван

Східноєвропейський національний університет імені Лесі
Українки, м. Луцьк

Для глибокого розуміння причин та передумов Столітньої війни необхідно розглянути ті соціально-економічні процеси, які розгорталися у Франції в першій третині XIV ст. Це дозволить визначити, який потенціал мала Франція на початку збройного конфлікту та які були можливості для швидкого його завершення.

Однією із особливостей розвитку економіки у Франції була криза натурального господарства. Базуючись на відробітковій ренті, сплаті натурального оброку та особистій залежності селян, у XIV ст. воно вже не могло задовольняти потреби феодалів у предметах розкоші та побутового споживання, які в основному завозилися з-за кордону. Для збільшення своїх прибутків феодали стали заохочувати селян продавати надлишки виробленої продукції на ринку, що зумовлювало поживлення товарно-грошового обігу [3, с. 49].

З XIV ст. проходить процес комутації ренти. Поступово також відбувається спеціалізація сільського господарства та виготовлення продукції переважно для продажу на ринок, що сприяло отриманню селянами більш високих доходів.

В умовах комутації ренти та зростання особистої зацікавленості селян у результатах своєї праці феодалам стає не вигідно утримувати селян в особистій залежності. Сеньйори почали дозволяти селянам викупати особисту свободу. З часом селяни могли ставати спадковими держателями свого наділу. Такий наділ у Франції називався цензом, а його держатель – цензитарієм [3, с. 50]. Система ж селянського землеволодіння, у якій брали участь селяни-цензитарії та феодали, називалася цензивою.

Одночасно з розвитком відносин цензиви відбувався процес ліквідації доменіального господарства. Земельні наділи Земельні наділи могли тепер передаватися у спадкове користування за умови своєчасної і сумлінної виплати селянином орендної плати.

Зі зростанням товарно-грошових відносин на селі розпочався процес майнового розшарування селянства: бідніші селяни йшли в найми до феодала або до багатших селян. Таким чином, на селі склалася перша форма найманої праці в умовах панування феодальних

відносин [2, с. 224]. Відбувався поступовий процес майнового розшарування селянства.

Важливі зміни відбувалися також і в містах. Змінювалася структура цехів; багатші та більші за розміром цехи підпорядковували собі дрібніші. Відбувалося значне зниження плати за працю підмайстрам. З XIV ст. вони фактично перетворилися в найманих робітників, часто перебуваючи навіть поза цехом. Це посилювало соціальну напругу в місті, що в майбутньому могло призвести до конфліктів.

Основними територіями, боротьбою за які розпочалася Столітня війна, були Гієнь, Аквітанія і Гасконь – багаті землі на південному заході Франції, що мали досить розвинуту економіку. Спільні економічні інтереси гасконських та аквітанських міст з Англією, а також історично сформовані традиції певної самостійності цих земель зумовили прагнення Франції завоювати ці території [1, с. 29].

Незавершений процес майнового та соціального розшарування, соціальна напруга в місті та на селі, а також відсутність французької влади на території багатих Гасконі та Аквітанії були негативними чинниками, що перешкоджали швидкій перемозі Франції у цій війні.

1. Басовская Н.И. Столетня война 1337-1453 гг.: учеб. пособ. / Н.И. Басовская. – М. : Высшая школа, 1985. – 184 с.

2. История средних веков (в 2-х томах). Под ред. С.Д. Сказкина. 2-е изд., перераб. – М. : Высшая школа, 1977. Т.1. – 471 с.

3. Тимошина Т.М. Экономическая история зарубежных стран : учебное пособие / Т.М. Тимошина. – М. : Юстицинформ, 2016. – 504 с.

ХРОНОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕНЬ ДАВНЬОРУСЬКОГО ГОРОДИЩА БІЛЯ С. ГОРОДИЩЕ

Шеремета Анна

Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки,
м. Луцьк

У Шепетівському районі Хмельницької області виявлено залишки давньоруських городищ у селах Судилків, Городище, Лозично, Корчик і смт Гриців. З них найкраще досліджено городище біля села Городище.

У 2015 році на Міжнародній науково-краснознавчій конференції

«Південно-Східна Волинь: від давнини до сьогодення», що вдбулася в Шепетівці, науковий співробітник обласного літературно-меморіального музею М. Островського О. В. Лукашук дав ґрунтовну характеристику найбільш досліджених археологічних пам'яток у межах Шепетівського району [1, с. 238 - 249]. Ми ж хронологічно зупинимось тільки на одній з них – городищі XI-XIII ст. ст. біля с. Городище.

В «Археологической карте Волинской губернии» [2, с. 104] В. Б. Антонович, який одним з перших археологів обслідував це городище трохи більше як за кілометр південніше села на березі річки Гуска, відмічає, що воно має круглу форму в 450 саженів периметром. Частина валів та ровів розорана під городи місцевими жителями.

У 1929-1930 рр. городище обстежував директор Шепетівського окружного музею, що співпрацював з Всеукраїнським історичним музеєм та Всеукраїнським археологічним комітетом, В. І. Кочубей (1888- 1937). Результати досліджень він опублікував у науковій праці «До реєстрації археологічних джерел на Шепетівщині».

У 1945 р. городище обслідував доктор історичних наук, завідувач Ленінградського відділу Інституту археології АН СРСР М. К. Каргер. У 1957- 1964 рр. під його керівництвом Галицько-Волинська експедиція вище згаданого інституту провела тут стаціонарні розкопки, в яких взяли участь учні Городищенської СШ і Шепетівської СШ №2.

Археолог В. І. Якубовський у праці «Скарби Болохівської землі» констатує, що багатотисячна колекція пам'яток матеріальної і духовної культури України-Руси вивезена до Ленінграда у власність фондів відділу історії руської культури Державного Ермітажу і їх вивчення сучасними українськими дослідниками фактично унеможливлене.

Тільки предметів озброєння та військової амуніції, а це шаблі, булави, стріли, шоломи, шпори, стремена та інше, за вісім польових сезонів виявлено за документальним свідченням самого ж М. К. Каргера більше півтори тисячі. Окрім того, в 16-ти відкопаних скарбах знаходилися перснеподібні скроневі кільця, сережки київського типу, колти, персні, підвіски та інші прикраси. М. К. Каргер стверджував, що досліджене місто було князівським столичним містом Болохівської землі.

Давньоруське городище у 2007-2008 рр. обстежили співробітники Хмельницької охоронної археологічної експедиції С. Демидко, В. Лукашук, А. Олійник, О. Погорілець, О. Старовин. Вони

встановили, що цей пам'ятник археології має значно більшу територію, ніж вказувалося М. К. Каргером. Якщо останній встановив площу в 3,6 га, то хмельничани вказують на можливість поширення підйомного матеріалу більш як на п'ятидесяти гектарах. Під час розкопок знайдено фрагменти горщиків з відігнутими вінцями, фрагмент світильника, скляні браслети, прикраси, фрагментовані металеві та скляні вироби.

На сьогоднішній день майже вся площа посаду городища зайнята орними полями. Можна припустити також, що з часом навіть при ретельному обстеженні тут буде відкопано все менше й менше археологічного матеріалу. Особливо металевого. Справа в тому, що «стараються» так звані «чорні археологи», які досліджують пам'ятку археології фактично безбоязно.

1. Лукашук О. В. // Пам'ятки археології на теренах Шепетівського району: матеріали Міжнародної науково-красознавчої конференції [«Південно-Східна Волинь: від давнини до сьогодення»] – Шепетівка, 2015.

2. Антонович В. Б. Археологическая карта Вольнской губернии / Володимир Боніфатійович Антонович. – М., 1900.

ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ЦЕХІВ І ЦЕХОВИХ СОЮЗІВ У СЕРЕДНЬОВІЧЧІ

Шотік Олександр

Східноєвропейський національний університет імені Лесі
Українки, м. Луцьк

Особливістю міської промисловості, як й усього середньовічного життя, були цехи, гільдії, братства ремісників і торговців, які виконували важливі економічні, соціальні, політичні та соціокультурні функції.

Ремісничі цехи у Західній Європі з'явилися майже одночасно з самими містами: в Італії вже в X ст., Пд. Франції, Англії та Німеччині з XI – початку XII ст. У XIV ст. в Парижі було 350, у Лондоні – 60, у Кельні – 50 цехів. Хоча остаточне оформлення цехового ладу з допомогою хартій і статутів відбувалося, як правило, пізніше. Цехи відігравали важливу роль у розвитку товарного виробництва в Європі, у формуванні нової суспільної групи – найманих робітників, з яких згодом сформувався пролетаріат.

Найбільша кількість міст в добу середньовіччя в Західній Європі виникла на рубежі XIII – XIV ст. – більше 200 [1, 128]. У XIII – XIV ст. міста стали осередками промисловості. Розвиток великих міст вів до посилення їхньої спеціалізації в ремісничому виробництві (Ам'єн, Іпр, Гент, Нюрнберг, Аугсбург, Ульм, Йорк). Найбільш поширеними галузями міського ремесла були текстильне виробництво та виплавка і обробка металів. Характерною рисою середньовічного ремесла була його цехова організація, тобто об'єднання ремісників однієї чи кількох професій у межах міста в так звані цехи, гільдії, братства [3, 119].

Цехи не були виробничим об'єднанням, кожен ремісник працював у власній майстерні, зі своїми інструментами та сировиною. Цехи насамперед були об'єднаннями економічного характеру, які виконували завдання організації виробництва і збуту продукції, а також охорони економічних інтересів ремісників. Основними причинами виникнення цехів були: необхідність згуртування проти об'єданого розбійницького дворянства; потреба ремісників у спільних ринкових приміщеннях (ремісники були одночасно й купцями); необхідність об'єднання зусиль проти стихійних лих (пожежа, паводок тощо); міські ремісники як самостійні, роздроблені, дрібні товаровиробники потребували певного об'єднання для захисту свого виробництва і доходів від феодалів; від конкуренції «чужаків» – неорганізованих ремісників або постійних виходців, що прибували в міста з села; від ремісників інших міст, так і від сусідів – майстрів [3, 120].

Однієї з головних функцій цехів стало затвердження монополії на даний вид ремесла. У Німеччині вона називалася *Zunftzwang* – цехове примушення [4, 101].

Все життя середньовічного цехового ремісника – соціальна, економічна, виробнича, релігійна, побутова, святкова сторона – проходила в рамках цехового братства.

Кожне ремісниче об'єднання мало свою атрибутику й символіку: емблеми із зображеннями знарядь праці, прапори, цехову печатку, скриньку, де зберігалися документи й гроші [2, 85].

Поява цехів була зумовлена досягнутим на той час рівнем продуктивних сил і всією феодално-становою структурою суспільства. Основною причиною утворення цехів було те, що міські ремісники як самостійні, роздроблені, дрібні товаровиробники потребували певного об'єднання для захисту свого виробництва і

доходів від феодалів, від конкуренції «чужаків», від ремісників інших міст та від сусідів – майстрів.

1. Дживелегов А.К. Средневековые города Западной Европы / А.К. Дживелегов. – М.: Книжная находка, 2002. – 304 с.

2. Полянский Ф.Я. Очерки социально-экономической политики цехов в городах Западной Европы XIII–XV вв. / Ф.Я. Полянский. – М.: Изд-во АН СССР, 1952. – 275 с.

3. Харитонович Д.Е. Ремесло. Цехи и мифы / Д.Е. Харитонович // Город в средневековой цивилизации Западной Европы. – М., 1999. – С.118-124.

4. Ястребицкая А.Л. Западноевропейский город в средние века / А.Л. Ястребицкая // Вопросы истории. – 1978. – №4. – С. 96-113.

ДИСИДЕНТСЬКИЙ РУХ В УКРАЇНІ

Ярошик Анна

СНУ ім. Лесі Українки, м. Луцьк

Дисиденти (від лат. *dissidens* – незгідний) – учасники опозиційного руху в СРСР з кінця 50-х – до середини 80-х ХХ ст.; виступали за демократизацію суспільства, дотримання прав і свобод людини, в неросійських республіках – за національні права, власну державність.

Для дисидентського руху була характерною критика влади, а також відхід від націоналістичної чи комуністичної ідеології. Його представники в Україні виступали проти недоліків існуючої системи, ігнорування законів, прав людини, свободи слова, віросповідання та друку, за вільний розвиток української мови і культури, за правду історії. Ідеологія дисидентства, зароджена як сумнів у доцільності окремих ланок існуючої системи, поступово викристалізувалась у тверде переконання необхідності докорінних змін у суспільстві, повалення комуністичного тоталітарного режиму. Саме тому правозахисний рух і став однією з основних форм (або течій) дисидентства[1, 72-73].

Дисиденти ясно бачили половинчастість і незавершеність реформ Хрущова, необхідність докорінної перебудови СРСР, а спроба Брежнєва обмежити лібералізацію викликала протести й опозицію, особливо серед інтелігенції. Дисидентський рух мав специфічну соціальну базу (близько 80% дисидентів становила інтелігенція), був

довготривалим у часі (понад 20 років); він виношував у собі зародок альтернативного суспільства і концентрував опозиційні інтелектуальні сили.

Дисидентський рух складався з трьох основних течій, що то розходились, то зливались:

1. Правозахисне, або демократичне дисидентство, репрезентоване у Росії А. Сахаровим, О. Солженіциним та їх однодумцями, а в УРСР — Українською Гельсінською Групою (УГГ) — тобто групою сприяння виконанню Гельсінських угод, що стосувались прав людини і були підписані СРСР у 1975 р.

2. Релігійне дисидентство, що мало на меті боротьбу за фактичне, а не декларативне визнання свободи совісті. В Україні, зокрема, воно вело боротьбу за відновлення українських греко-католицької та автокефальної православної церков, за свободу діяльності протестантських сект. Найбільш яскравими представниками цієї течії були Г. Вінс, І. Гель, В. Романюк, Й. Тереля [2, 10].

3. Національно орієнтоване дисидентство, яке рішуче засуджувало шовінізм, імперську політику центру, форсовану русифікацію, виступало на захист прав і свобод усіх народів та їх співпрацю в боротьбі за умови життя, гідні цивілізованого світу. Певна частина цієї течії обстоювала ідею відокремлення України від СРСР мирним шляхом. До цього напрямку належали І. Дзюба, С. Караванський, В. Мороз, В. Чорновіл, Ігор та Ірина Калинці, М.Косів та ін. [3].

Характерна риса усіх трьох напрямів дисидентства — відстоювання національних інтересів українського народу, тобто органічне включення у сферу діяльності національного фактора. Специфіка дисидентського руху полягає у тому, що він, будучи реальною опозиційною силою, фактично не мав ні власних організаційних структур (партій, об'єднань), ні цілісної загальної програми.

1. Каганов Ю. О. Опозиційний виклик: Україна і Центрально-Східна Європа 1980-х — 1991 рр. — Запоріжжя, 2009.

2. Касьянов Г. В. Незгодні: українська інтелігенція в русі опору 1960- 80-х років. — К., 2015

3. Русначенко А. М. Національно-визвольний рух в Україні середина 1950-х — початок 1990-х років. — К., 1998

ОСОБЛИВОСТІ АРХІВНОГО ЗБЕРІГАННЯ ДОКУМЕНТІВ

Яцюк Ірина

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Архівні документи – це документальні пам'ятки історії, що містять інформацію про історичний досвід минулого. Вони є складовою частиною Національного архівного фонду України, світової культурної спадщини і використовуються для задоволення інформаційних потреб суспільства та реалізації прав і законних інтересів кожної людини.

В архівних установах України працюють фахівці, які несуть відповідальність за збереження документів. Вони повинні мати уявлення про природу, фізичний стан, хімічний склад і властивості паперу, плівкових матеріалів, їхніх особливостей, оскільки від цього значною мірою залежить вибір умов і технологій збереження документів, їхня реставрація та довговічність. Також важливим є підтримання в належному стані справ, дотримання вимог щодо ефективного забезпечення збереження справ, функціональне облаштування приміщень архівних сховищ [1, с. 228].

Підготовка справ для передачі в архів для їх наступного зберігання та використання – завершальний етап роботи з документами в поточному діловодстві. Справи для передачі в архів готуються відповідно до вимог, розроблених архівними органами. Підготовка справ та передача їх в архів включає: проведення експертизи наукової та практичної цінності документів, оформлення справ, складання описів на справи з постійними та довготривалими термінами зберігання. Ці роботи проводяться під контролем та з методичною допомогою співробітників архіву.

Забезпечення збереженості документів в архівах припускає систему заходів, що включає раціональне розміщення документів, контроль за їх рухом, фізико-хімічним станом, створення умов для збереження. Режим зберігання документів передбачає дотримання: температурно-вологісного режиму; світлового режиму; санітарно-гігієнічного режиму; охоронного режиму [3, с. 53–54].

Температурно-вологісний режим зберігання документів контролюється шляхом регулярного вимірювання параметрів кімнатного та зовнішнього повітря. Показники контрольно-вимірювальних приладів фіксуються в спеціальних реєстраційних журналах.

Освітлення приміщень може бути природнім або штучним, при цьому світло повинно бути розсіяним. При природному освітленні не допускається потрапляння сонячних променів на документи, а при штучному освітленні застосовують електролампи або люмінесцентні лампи.

Приміщення сховищ мають утримуватися в зразковому порядку та чистоті, що виключало б можливість накопичення пилу, появи плісняви, комах та гризунів [2, с. 10–11].

Охорона архіву забезпечується шляхом обладнання будівлі засобами охоронної сигналізації, організації посту охорони, опечатування приміщень, дотримання вимог пропускового режиму й порядку доступу до сховищ [1, с. 231].

Отже, забезпечення збереженості архівних документів є однією з основних функцій архіву, яка спрямована на створення та дотримання оптимальних умов та режимів збереженості архівних документів.

1. Архівознавство [Текст] : підручн. для студ. істор. факульт. вищ. навч. закладів України / За заг. ред. Я. С. Калакури та І. Б. Матяш. – Вид. 2-ге, випр. і доп. – К. : Видавн. дім «КМ Академія», 2002. – 356 с.

2. Загорецька О. Забезпечення збереженості документів архіву / О. Загорецька // Секретарь-референт. – 2011. – № 9. – С. 8–19.

3. Христова Н. Забезпечення збереженості архівних документів / Н. Христова // Довідник секретаря та офіс-менеджера. – 2008. – № 12. – С. 50–57.

Секція 8. Філологія

ЛЕКСИКА ОСНОВНОГО ЕТАПУ ВЕСІЛЛЯ У ВОЛОДИМИР-ВОЛИНСЬКОМУ РАЙОНІ

Абрамова Юлія

Східноєвропейський національний університет імені Лесі
Українки, м Луцьк

Весільна обрядовість становить цілісну систему обрядодій, які стали театралізованим дійством, з багатьма 'виходами' дійових осіб. Це дослідження є першою спробою дослідити весільну лексику Володимир-Волинського району, зокрема таких сіл: Березовичі (Б), Воцатин (В), Дігтів (Д), Зимне (З), Красностав (К), Маркостав (М), Новосілки (Н), П'ятидні (П), Селець (Сел), Суходоли (Сух).

У день шлюбу молоді готуються до весільної церемонії. На голову нареченій чіпляли білу напівпрозору тканину: вел'он (Б, В, Д, З, К, М, П, Сел, Сух), вел'ун (Н), фа'та (Б, В, З). А. Микитин зазначає, що слово вельон походить з кастильської (правдивої іспанської мови) – velo – фата [2]. Молода посилає неодружених хлопців до молодого, котрих називають стр'ітник'і (В, Д, З, М, Н, Сух), які супроводжують його до хати нареченої. Сусіди і гості влаштовують нареченому перепони, вимагаючи викуп: пирип'її (Б), переп'її (К), перепон (П, Сух.), пирипи'н'єти (Д), пирипи'нати (В).

Одним із давніх обрядів є читан'а ко'рони – виголошення старшим сватом у хаті нареченої офіційного звернення до нареченої, гостей, батьків та дружок [1, с. 25]. Прочитавши корону, сват віддає стрічку, щоб причепити її до коси нареченої. Цей атрибут позначений такими лексеми: ко'рона (Б, В, К, М, Сел), ку'рона (П), в'ї'нец' (З), розма'риновий в'ї'ночок (Н).

Під час вінчання батьки стелили нареченим під ноги рушник, який має ще такі назви: руч'ник (К, М), куберец' (М), до'рошка (П). Номен куберец' має чеське походження (чес. koberce) і означає 'килимове покриття'.

Протягом весілля молодят супроводжує д'ружба або хо'рунжії (Н) – одружений товариш молодого, головний ропорядник на весіллі; а у молодій був хо'рунжії (Д, З) або хо'ренжії (К). Вони мали палицю або гілку дерева з трьома пагонами, прикрашені квітами і дзвоником. Зафіксовані такі номени на їх позначення: мар'шилок (Б, Д, З, Сух), хо'ругва (К), палочка (Н), палиц'а (Б), палка (З, П), кїї (В).

На весілля приходять незапрошені люди, яким виносять

могорич. Їх називають запо'рожц'і (М, С), запо'рошц'і (В, Д, З, Н), запо'р'іжц'і (Б), запо'розц'і (К, П), тобто ті, що за порогом.

Обряд, коли гості дарують подарунки молодят, називають: пере'п'її (В, З, К, П), пири'п'її (Б, Д, М, Н). Номен переп'її має всеслов'янське індоєвропейське походження – від старослов'янського пити, питиє, оупиватися.

Одним із головних етапів весільного дійства є одягання свекрухою хустки на голову молодій, що позначений такими номенами: зав'язуван'а хустки (В, З, П, Сух,), покри'ван'а молодої (З), нак'їдан'а хустки (Н), пов'язан'а хустки (Б, К). Після цього наречена танцює з кожною неодруженою дівчиною, накидаючи їй на голову свою фату, а дівчата, держачись за руки, ходять навколо молодої. Цей обряд позначений такими лексемами: перетанц'овуван'а (З, К, М), об'танц'овуван'а (Б, В, Д, Н, П, Сел, Сух).

Отже, у весільній термінології досліджуваних сіл можна виділити групу власне володимир-волинських весільних термінів: пири'п'її, куберце. Зафіксований полісемантизм: пири'п'її – а) обдарування наречених; б) перешкоди, які влаштовують молодому; сват – а) неодружений хлопець; б) невістчин або зятів батько. У говірках Володимир-Волинського району багато лексем, які відсутні у Словнику української мови з тими значеннями, які подані у цій роботі, зокрема: корона, вел'он, запо'рожц'і, куберце, стр'їтники. Дуже багато обрядів не збереглися до нашого часу, однак більшість весільних етапів широко функціонують по всій Україні, що свідчить про давність їхнього походження.

1. Абрамова Ю. Корона у весільній обрядовості / Ю. Абрамова. // Яровиця. – 2014. – № 3 (5). – С. 23-27.

2. Микитин А. Galicia і галичани. [електронний ресурс] – Режим доступу: <http://hector-lv.livejournal.com/17010.html>

АКТУАЛІЗАЦІЯ ЛЮДСЬКОГО МОВЧАННЯ В АНГЛОМОВНОМУ ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ

Бондаренко В.О.

Науковий керівник – д.філол. наук., проф. Швачко С.О.

Сумський державний університет, м. Суми

Мовчання є унікальним явищем, воно є настільки ж природним, як і власне мовлення, бо людина не може говорити без зупину,

мовчання і говоріння чередують одне одного. Інтерес лінгвістів до даного явища можна пояснити прагненням до виходу за рамки суто лінгвістичного спілкування та акцентуації не лише на вербальних, а й на невербальних його компонентах.

Об'єктом дослідження є засоби актуалізації, способи передачі та реалізації комунікативного ефекту людського мовчання. **Предметом дослідження** є англomовний художній дискурс: творчість англomовних поетів та прозаїків.

Актуальність теми визначається тим, що феномен мовчання у мові та його прояви, почали входити в коло зору дослідників не так давно. Художній дискурс сприяє осмисленню природи сіленціального ефекту – багатоаспектності, багатofункціональності та багатомодальності. Дослідженням даного явища займалися Арутюнова Н. Д., Анохіна Т. А., Швачко С. А., Носова О. Є., Солощук Л. В., Богдановим В. В., Белова А. Д.. Побічно даної теми торкнулися у своїх дослідженнях Арнольд І. В., Бацевич Ф. С.

Мовчання не є явищем, що протиставляється мовленню та комунікації, а навпаки, одним із засобів вираження комунікативного повідомлення. Мовчання, як феномен невербаліки, експлікує поведінку, наповнює мовлення новим змістом, а також емоційно доповнює вербаліку [1]. Кількість функцій мовчання у сфері міжособистісного спілкування є вельми чисельною, мовчання може сигналізувати – довіру, впевненість, допитливість, незгоду, згоду, протест, допитливість, питання до співрозмовника, спокій, небажання висловлювати справжні думки, здивування, приголомшення, обурення, сумнів, розгубленість і т. д. Його роль оцінюється відповідно до ситуації в якій виникає мовчання.

Естетичний аспект мовчання проявляється у прагненні митця висловити свою справжню глибинну точку зору. Поет чи письменник націлюється на вираженні всієї повноти своєї думки, інформації, подоланні обмежень, котрі диктуються вербальністю, а також передавання особливого емоційного стану персонажів чи атмосфери оточення.

Психологічне повідомлення мовчання відображає душевні переживання і кризи персонажів: захворювання, страх, відстороненість, самотність, таємницю, піднесення.

Мовчання може виражатися в дискурсі як прямими, так і описовими засобами. Воно може виражатися метафорично, фразеологічними одиницями за допомогою спеціальних маркерів і знаків пунктуації. Основними лексемами для вираження ефекту

мовчання в англomовному художньому дискурсі є *silence, pause, stillness, calmness, quiet, hush, speechlessness, sulk, peace, lull, reticence, blackout, secrecy, mute, noiselessness etc.* Графічними знаками відображення мовчання є тире, три крапки, крапка з комою. Графічні знаки є маркерами, що «відображають емоційно-психологічний стан комуніканта» [2]. Полілексемні засоби відображення мовчання мають особливе стилістичне маркування: *dead silence, thick silence, solemn silence, watchful silence, creepy silence, roaring silence, embarrassing silence, awkward silence, tragic silence, depressing silence.*

Важливою характеристикою мовчання є його виникнення як у позитивних, так і негативних ситуаціях, причетність до різних мовних соціумів [3]. В процесі даного дослідження було проаналізовано засоби та роль людського мовчання в англomовному художньому дискурсі. Практична цінність дослідження полягає в можливості використання результатів аналізу для лекційних курсів із літератури, стилістики, інтерпретації художніх текстів і т.д.

1. Арутюнова Н. Д. Феномен молчания / Н. Д. Арутюнова // Язык о языке: сб. ст. / под общ. рук. и ред. Н.Д. Арутюновой. – М. : Яз. рус. культуры, 2000. – 418 с.

2. Филологические трактаты. – Сумы : Изд-во СумДУ, 2010. – № 3. – Т. 2. – 207 с.

3. Швачко С.О., Анохіна Т.О. Лінгвістичний статус паузи (на матеріалі англomовних художніх текстів). – Вісник Сумського державного університету. – Серія філологічні науки. – 2002. – №3(36). – С. 116-121.

ТЛУМАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ТИШІ В РІЗНИХ НАУКОВИХ ПАРАДИГМАХ (ТИПОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ)

Габенко М.О., магістрант СумДУ

Науковий керівник – д.філол. наук., проф. Швачко С.О.

Пейзажні образи є невід'ємним атрибутом поезії як засоби відображення внутрішнього світу. **Актуальність** дослідження викликана загальною спрямованістю сучасних лінгвістичних розвідок на вивчення невербальних засобів комунікації вченими різних студій (Н.Д. Арутюнова, Т.О. Анохіна, Г.І. Баранова, А.Д. Белова, В.В. Богданов, І.Н. Горелов, І. Йоко, О.М. Рудик, І.І. Серякова, Л.В. Солощук, Швачко С.О., Куліш В.С.). **Об'єктом** дослідження є

природна тиша як невербальний засіб комунікації, а **предметом** дослідження є аналіз тлумачення поняття тиші в різних наукових парадигмах. **Тішу** визначають як повну або часткову відсутність звуків, факторів, що подразнюють слух. Іноді для контрасту в алегоріях тишею називають не повну відсутність звукового оточення, а лише відносну, часткову, наприклад, безмовність природи, що контрастує із шумом мегаполіса [9], напр., It [beauty] is in **the placid silence of a forest lake**, far from all the city noise [6]. Деколи тишею алегорично позначають спокій, відсутність проблем, абсолютну ідилію та умиротворення, напр., Twilight evokes my tranquility and silence of the night [6] або ж напр., Тихо, любо жилося дитині, / І ніщо не сушило серденька (Л. Українка) [8], А верби геть понад ставом / Тихесенько собі купають / Зелені віти... Правда, рай? [4]. Також поняття тиші в природі може асоціюватися у творах із в'ялістю, нежиттєвістю або смертю, напр., The night lingers, yawning, / Stretching its limbs across the sky; / It lies there so silently, so languidly [6], Навколо все спить, як в могилі. / Розкинула темная ніч свої чари, (Л. Українка – Досвітні огні), або ж напр., Стало тихо, неначе в могилі. (Л. Українка – Місячна легенда) [8]. Богданов К.А. зазначає, що (рос.) «смерть можно увидеть, но нельзя услышать. Смерть неумолима, она глуха к мольбам и увещаниям» [1, с. 191].

В україномовній поезії тиша виражається найрізноманітнішими вербалізаторами, серед яких **тихо**, напр., Холодні крила ночі накриють тихо всіх [7], **тихесенько**, напр., Зоря моя вечерняя, / Зійди над горою / Поговорим тихесенько / В неволі з тобою ... [5], **тихий**, напр., Вже сонечко в море сіда; / У тихому морі темніє [8], **спить**, напр., Навколо все спить, як в могилі [8], [4], **дрімає, ніхто не гомонить**, напр. Широкий Дніпр не гомонить [5], **все мовчить**, напр., Кругом, як в усі, все мовчить [5], **все стихло**, напр., Затих соловейко в гнізді на опісі, / Все стихло, а вільгії гуки летіл [8].

В англійській поезії тиша виражається такими вербалізаторами як **silence, stillness, quietness, calmness, hush**. **Silence** – the state or condition when nothing is audible; absence of all sound or noise; complete quietness or stillness. Sometimes personified [2, 41]. **Quietness** -- the state or quality of having very little or no noise [3], напр., The quietness, and serenity of an ocean voice / waves coming softly, the air so moist [6]. **Calmness** (in nature) – an absence of strong winds or rain [4] напр., the calmness present from a booming night [6]. **Hush** – (poetic) tranquil silence; "the still of the night" [6]. Неймовірно гарно використано поняття hush у вірші Whisper Hush The Snow Fall - The

gentle "hush" when snow falls gently.

Так, calmness найчастіше використовується для вираження таких емоційних станів людини як умиротворення (напр., me to drift peacefully), в той час як вербалізатор quietness на рівні з почуттям спокою передає почуття суму та навіть відчуття зв'язку з Богом (як напр. у вірші When you seem all along). В українській же поезії, навпаки, дуже часто використовуються прикметники, прислівники та дієслова, що не є характерним для англомовної поезії.

1. Богданов К.А. Очерки по антропологии молчания. Homo Tacens. – СПб.:ПХГИ, 1997.–352 с.

2. The Oxford English Dictionary. Vol IX (S-Soldo). – London: Clarendon Press. – 1961. – P. 41-43.

3. Cambridge Academic Content Dictionary.
<http://dictionary.cambridge.org/dictionary>

4. <http://h.ua/story/410483/#ixzz4S4AQZoOQ>

5. <http://litopys.org.ua/shevchenko/shev1.htm>

6. <http://www.poetrysoup.com>

7. <http://www.stihi.in.ua/avtor.php?author=44946>

8. <https://onlyart.org.ua/ukrainian-poets/lesya-ukrayinka/lesya-ukrayinka>

9. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Тиша>

ВАРІАЦІЇ РОДОВОЇ ПРИНАЛЕЖНОСТІ ІМЕННИКІВ У ЗАХІДНОПОЛІСЬКИХ ФОЛЬКЛОРНИХ ТЕКСТАХ

Грицевич Юрій

Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки (м. Луцьк)

Виразно маркованим явищем у морфологічній системі західнополіських говірок стали випадки, пов'язані зі специфікою родової диференціації окремих іменників порівняно з літературною мовою: ол'їом (ж.р. > ч. р.) [2, с. 171], отейу шосойу [2, с. 116], по гайнўв'скуї шос'їе [2, с. 344] (с. р. > ж. р.), танка, л'їтра, сл'їда (ч. р. > ж. р.), така лотат', вапна (с. р. > ж. р.), вугло́ (ч. р. > с. р.), латат' жовтий (с. р. > ч. р.) [1, с. 85].

У фольклорних текстах із Західного Полісся в давній формі чоловічого роду збережено іменник колишньої -*jo-основи тополь: не бачив тополя [9, с. 10], при тополю [11, с. 216], topolom [12, с. 90], dwa

topoli [13, с. 113]. У поодиноких випадках субстантиви чоловічого роду перебирають на себе парадигму жіночого роду: на jarmarku tuju [13, с. 107], упала тумань [5, с. 218], в степі гуляти [8, с. 38], пор.: «Pojid', synku, na jarmarku tuju, kuru, synku, nahajku drotianku» [13, с. 107].

Відповідники до загальнозживаних іменників жіночого роду блоха, стеля – субстантиви чоловічого роду блох [10, с. 8], попід стельом [11, с. 187]. Не позначений зміною родової приналежності при збереженні нульового закінчення на противагу набутій в літературній мові флексії -а іменник вош [10, с. 5].

Замість закріпленого в літературній мові вияву середнього роду іменник слово у родовому відмінку однини представлений із закінченням -и як формальним показником жіночого роду: слова [3, с. 23], «Ни посв́атана до Покр́ови вже ни в́арта д́оброїї сл́ови» [3, с. 23]. Варіативність родової приналежності виявляє іменник середнього роду латаття, зживаний то в чоловічому роді: lototiu [14, с. 100], пор.: «Łototiu, lototiu, czom ty ne rozwiwsie, lubiw ja j diwczynu to j ne ne ozeniwsie» [14, с. 100], то в жіночому: лотаті [4, с. 297], пор.: «Ой дозвољь, Боже, да лотаті дождаті, да й поїдемо до Марусі в свати» [4, с. 297]. Невідмінюваний за літературним стандартом субстантив середнього роду шосе у фольклорному тексті функціонує в жіночому роді, пор.: «Воли ж мої недужі, не верніте в калюжі, да не йдіте по шосі до шинкарки Марусі» [6, с. 312]. У структурі прислів'їв (можливо, з міркувань власне ритмічних або для забезпечення рими) варіації родового оформлення демонструють народні назви свят: «Микóла забíла кóла», «Варв́ара нóчи вурв́ала, а Микóла дн'е доточíла», «Варв́ара нóчи вурв́ала, а С́ава дн'е припис́ала» [3, с. 11], «Прийш́ло Сп́аса – готу́ї рукав́иц'і до п́аса» [3, с. 20].

Відмінності в реалізації категорії роду на словотвірному рівні маніфестовано дериватами: тополиком стала [9, с. 10], пташок, на пташка [7, с. 35], пташок [8, с. 27].

Отже, досліджувані західнополіські фольклорні тексти, як і спонтанне діалектне мовлення поліщуків, спорадично виявляють відмінну від літературної мови реалізацію категорії роду.

1. Аркушин Г. Л. Західнополіська діалектологія : навчальний посібник з регіональної діалектології / Г. Л. Аркушин. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. – 256 с.

2. Аркушин Г. Голоси з Підляшшя (Тексти) / Григорій Аркушин. – Луцьк : РВВ „Вежа”, 2007. – 536 с.

3. Аркушин Г. Сказав, як два зв'язав : Народні вислови та загадки із Західного Полісся і західної частини Волині / Григорій Аркушин. – Люблін–Луцьк, 2003. – 177 с.

4. Етнокультура Волинського Полісся і Чорнобильська трагедія. – Рівне, 1998. – Вип. III (Зарічненський район Рівненської області). – 319 с.

5. Етнокультурна спадщина Рівненського Полісся / Упорядкування В. П. Ковальчука. – Рівне : Перспектива, 2003. – Вип. IV. – 256 с.

6. Західне Полісся : історія та культура. Науковий збірник. Матеріали краєзнавчої конференції, присвяченої 60-літтю утворення Зарічненського району та 20-літтю аварії на ЧАЕС. – Рівне : Видавець О. Зень, 2006. – Вип. II. – 304 с.

7. Ігнатюк І. Фольклорні записи з Підляшшя / Іван Ігнатюк. – Люблін, 2005. – 76 с.

8. Ігнатюк І. Народні письні з Подляшшя. Любовні письні / Іван Ігнатюк. – Лаймен, 1985. – 69 с.

9. Ігнатюк І. Народні письні з Подляшшя. Балади й гісторичні письні / Іван Ігнатюк. – Лаймен, 1984. – 36 с.

10. Ігнатюк І. Прислов'я, приказкі і загадки / І. Ігнатюк. – 19 с.

11. Традиційні пісні українців Північного Підляшшя / упорядкув., вступ. ст. і нотні транскрипції Л. Лукашенко. – Л. : Камула, 2006. – 308 с.

12. Repertuar zespołów folklorystycznych Białostoczczyzny. – Białystok : Wojewódzki Ośrodek Animacji Kultury w Białymstoku, 1994. – Zesz. 2. – 116 s.

13. Repertuar zespołów folklorystycznych Białostoczczyzny. – Białystok : Wojewódzki Ośrodek Animacji Kultury w Białymstoku, 1995. – Zesz. 3. – 128 s.

14. Stachwiuk V. Siva zozula / V. Stachwiuk. – Białostok, 2006. – 183 s.

ПРЕДСТАВЛЕННЯ АНАЛІТИЧНОЇ СТРУКТУРИ РЕЧЕННЯ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Давидченко Т.В., науковий керівник – Куліш В.С.
Сумський державний університет, м. Суми

На терені сучасної лінгвістики все більше уваги приділяється дослідженню аналітичних та синтетичних рис в різних мовах.

Аналітизм чи синтетизм тієї чи іншої мови може проявлятися на різних рівнях. Дана робота присвячена вивченню аналітичних рис, притаманних англійській мові на рівні речення.

Об'єктом даної статті виступають пейзажні образи англомовної поезії. Предмет роботи – аналітичні речення в пейзажних образах англомовної поезії.

Новизна даної роботи полягає у тому, що на терені зарубіжного та вітчизняного мовознавства майже відсутні дослідницькі роботи, що підіймають питання аналітичної структури речення в англійській мові та його ролі при побудові пейзажних образів в поезії.

Актуальність роботи полягає у необхідності більш детального вивчення суті та функціонального навантаження аналітичних речень у рамках англомовного поетичного простору.

Проблематика аналітичної структури мови в цілому та аналітизму англійського речення зокрема досліджувалася такими зарубіжними та вітчизняними вченими, як Вільгельм фон Гумбольдт, А.А. Реформатський, В. П. Дорожкіна, М. А. Беляєва, В. Д. Аракін, Л. С. Бархударов, А.І.Смирницький тощо.

У питанні розмежування синтетичних та аналітичних форм представляється цікавим визначення Реформатського А. А. щодо прояву синтетичного і аналітичного елементів в мовах: «Значення цих термінів зводиться до того, що при синтетичній тенденції граматичне значення синтезується, з'єднується з лексичними значеннями в межах слова, що при єдності слова є міцним показником цілого; при аналітичній ж тенденції граматичні значення відокремлюються від лексичних значень; лексичні значення зосереджені в самому слові, а граматичні виражаються або супроводжуючими службовими словами, або порядком слів, або інтонацією, що супроводжує речення» [1, с.167].

Дослідимо питання представлення аналітичної структури речення в англійській поезії. Основною ознакою аналітизму англійського речення є фіксований порядок слів. Як показує аналіз поетичних віршів, у деяких випадків фіксований порядок слів зберігається, незважаючи на особливі вимоги до ритмічної структури поетичного твору: *The Daisy follows soft the Sun, And all that's best of dark and bright / Meet in her aspect and her eyes* [4, с.99]; *Forgive us, if as days decline* [4, с.99]; *Twirling flossy clouds dance graceful waltzes* [4, с.160]; *Can you see them?*[4, с.171].

В рамках дослідження аналітичного речення також доцільно розглянути безособові конструкції, які служать для вираження

категорії мовчання в пейзажних образах. У сучасній англійській мові безособове речення – це синтаксична структура, що складається з двох складових – з підмету, який виражений лексично беззмістовним, комунікативно-ненавантаженим безособовим займенником «it», і з присудка, який передає основний зміст висловлювання.

Треба відмітити, що на терені англомовної пейзажної поезії безособові речення виступають досить продуктивним засобом передачі категорій мовчання, тиші тощо. Наведемо приклади, де подібний аналітичний тип речення використовується в якості засобу образотворчості: *It's magic of the forest silence* [4, с.62]; *It is no sound in the violet night* [4, с.204]; *It's soundlessness in holes and nests* [4, с.188].

Підбиваючи підсумки проведеного дослідження, ми можемо зробити висновок, що аналітична структура, яка є типовою для англійського речення, зберігається у поетичних текстах, але подекуди з метою ритмізації та підвищення емотивності поетичного висловлювання аналітичний принцип побудови англійського речення може бути порушений.

1. Реформатский А. А. Введение в языковедение/Под ред. В.А. Виноградова. – М.: Аспект Пресс, 1996. – 536 с.
2. *Storybook of English Lyric*: Stanford University Press, 2004. – 283р.

ЛЕКСИЧНІ ДІАЛЕКТИЗМИ В РОМАНІ В. ЛИСА «СТОЛІТТЯ ЯКОВА» ТА ГОВІРЦІ МЕШКАНЦІВ С. ЗГОРАНИ ЛЮБОМЛЬСЬКОГО РАЙОНУ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Дружук Ірина

Східноєвропейський національний університет
ім. Лесі Українки, м. Луцьк

У сучасній лінгвістичній науці один із пріоритетних напрямків досліджень – вивчення ролі діалектизмів у художніх текстах. Для нас, західних поліщуків, з-поміж усіх говорів викликає інтерес насамперед використання західнополіських діалектизмів у художній літературі. На нашу думку, місцеві говірки талановито репрезентував письменник Володимир Лис у романі «Століття Якова».

Новизна нашого дослідження полягає в тому, що, хоча й текст роману в сучасній лінгвістиці вивчений досить різнопланово, проте й досі не існує дослідження, де зіставлено діалектну мову,

репрезентовану в романі, із тією, що насправді функціонує в селі Згорани, що й стало предметом нашого дослідження. Зіставлення проведено на основі зафіксованої лексики роману і записаного автором статті від респондентів – корінних мешканців Згоран.

Діалектизми, зафіксовані в романі та в говірці мешканців с. Згорани, поділили на три групи:

1. Найчисельнішу групу становлять діалектизми, що і в романі, і в мовленні жителів села вжиті з однаковим лексичним значенням (49 лексем). Цю групу слів становлять лексеми на позначення їжі (бульба [1, 128], лагодзінки [1, 68], тук [1, 127-128], гомачка [1, 128]), одягу (шальоха [1, 57], льоля [1, 70], маринарка [1, 22], камізелька [1, 22], роба [1, 161]), предметів побуту (куфер [1, 95], шкалик [1, 228], крипа [1, 37], кварта [1, 22]), дій (хорувати [1, 143], підчикрижити [1, 51], посабанити [1, 59], гехнути [1, 216], втарагунити [1, 17]).

2. Другу групу складають діалектизми, зафіксовані в романі, але їхнє значення не відповідає тому, що побутує в сучасній говірці, наприклад: **заштрих** («Дохтурка зробила якийсь заштрих і пішла» [1, 19]) у мовленні жителів с. Згорани – уколи кажут' (респонденти Слісар Варвара (далі СВ); Касьянюк Іван (далі КІ)).

Окрему підгрупу становлять діалектизми, що в мовленні жителів с. Згорани використовують, але з іншим, відмінним значенням: **політок**(«Геть дівчисько, – подумав Яків. – Політок підраний» [1, 45] (у ремарці В. Лис подає авторське пояснення – підліток) [1, 23]), натомість респондент використовує це слово для називання відрізка часу або вдалого для певної культури року (СВ – пол'іток с'о'годн'ішни / пол'іток хо'лодни // пол'іток / то ц'іли р'ік А на хлопця не кажуть політок? – на х'лопца н'е, КІ – ц'ого'року хо'рошиї пол'іток // то уро'жаї хо'рошиї).

До цієї групи відносимо також діалектизми, що в мовленні жителів с. Згорани використовують не лише в тому значенні, що й у романі «Століття Якова»: **заказано**(«Ставить банку з молоком, сумку з продуктами за порогом, бо ж заходити Ольці до хати заказано» [1, 14]), а респонденти вживають це слово по-різному: СВ – як кальку із російської в значенні 'замовити' – зака'заў, щоб х'тос' приїшоў, КІ в аналогічному до вжитого в романі – йак зака'зано / то ни'можна в хату заходити.

3. Третя група – діалектизми, зафіксовані в романі, але значення яких не відоме респондентам: булькатиї [1, 102], гевали [1, 75], гигнеться [1, 17], здерубок [1, 50], метлятися [1, 107],

окошитися [1, 77], придибенція [1, 82], посагонили [1, 136], ружки [1, 227], самограй [1, 50] тощо.

Отже, в результаті нашого зіставлення ми з'ясували, що більшість діалектної лексики, використаної в романі, відповідає значеннями тій, що функціонує у сучасній говірці с. Згорани, проте наявність двох інших груп (2 і 3) свідчить, що говірка трансформується, зазнає суміжних впливів (оскільки в романі використано мовлення, яким його ще пам'ятає юний автор (50-60-ті роки минулого століття), а ми фіксували сучасний стан 2015 року.

1. Лис В. Століття Якова / В. Лис. – К.: Клуб сімейного дозвілля, 2012. – 240 с.

СУФІКСАЛЬНІ УТВОРЕННЯ АНТРОПОНІМІВ НА -УК (-ЮК) З ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКОГО ПРИКОРДОННЯ Карпів Тетяна

Східноєвропейський національний університет ім. Лесі Українки,
м. Луцьк

Антропонім – власна назва людини: особове ім'я, ім'я по батькові, прізвище, прізвисько, псевдонім, криптонім та ін. Серед українських дослідників першим, хто звернувся до історичного матеріалу з ономастики, був І. Франко. У праці «Причинки до української ономастики» (1906 р.) він висвітлив історію закріплення прізвищ за українським населенням: від духовенства, яке першим почало вести так звані метрики, і до простих «смертних» [3, с. 4]. Надгробні написи відіграють важливу роль у створенні історично-культурної картини певного періоду, окремого регіону чи нації.

Матеріалом дослідження стали фіксації інскрипцій з таких населених пунктів: м. Ковель, с. Ставки, м. Володимир-Волинський, м. Любомль Волинської області та сіл Сілець, Себечів, м. Сокаль Львівської області. Всього зібрано 300 фіксацій інскрипцій.

На цих надгробних написах використані переважно тричленні та двочленні форми найменування особи (Власюк Іван Іванович, Ірошина Марія Стаховна та ін.). Семантика твірних основ і граматичних особливостей антропонімів на території українсько-польського пограниччя вирізняється своїми власне українськими ознаками.

Із трьохсот інскрипцій найбільшу групу (30 %) становлять

прізвища, утворені суфіксальним способом з використанням афіксів -ук (-юк). Більшість прізвищ утворено від християнських чоловічих імен: Абрам – Абрам, Василь – Власюк, Гордій – Гордіюк, Давид – Давидюк, Литвин – Литвинюк, Мартин – Мартинюк, Семен – Семенюк, Тарас – Тарасюк, Федір – Хведчук, Ярема – Яремчук та ін. від чоловічих давньоєврейських імен: Ісаак – Сачук. За Ю. Редьком [3, додатки], деривати з -ук, -юк поширені в усіх областях, зокрема і в Львівській та Волинській, які безпосередньо межують і з Холмщиною та Підляшшям.

Утворення від апелятивів за допомогою суфіксів -ук, -юк представлені у відчутно меншій кількості одиниць. До таких належать: Поліщук (н. п. Володимир-Волинський), прізвище вказує на територіальне походження особи. Поширені на досліджуваній території прізвища із суфіксами -ук, -юк, які вказують на рід занять предків. До таких належать: Ковальчук (вказує на рід занять предків) [3, с. 182], Бондарук, записане у Ковелі, предки очевидно працювали бондарями (робили діжки) та ін.

Також на досліджуваній території зафіксовано прізвища, твірною основою яких були апелятиви: Вітрук, Витрук (н.п. Ставки), Вихрук (м. Любомль) та ін. Менш частотні прізвища, які вказують на певні ознаки першоносія: Радчук (м. Володимир-Волинський), Гоцалюк (м. Любомль), Прикозюк (м. Люболь), Гусюк (Володимирі-Волинський) та ін.

Результати нашого дослідження уповноважують на такі висновки: на надгробних написах переважають зразки тричленної форми найменування особи; на досліджуваній території українсько-польського пограниччя – Львівської та Волинської областей – більшість прізвищ утворено від християнських чоловічих імен; поширені також прізвища із суфіксами -ук, -юк, які вказують на рід занять предків; зафіксовано апелятиви, що стали твірними основами прізвищ.

1. Дзира О.І. До історії вивчення української антропоніміки // режим доступу file:///C:/Users/Dell/Desktop/gileya_2013_72_3.pdf
2. Редько Ю.К. Довідник українських прізвищ / за ред. І. Варченка / Ю.К. Редько. – К. : Рад. шк., 1969. – 254 с.
3. Редько Ю.К. Сучасні українські прізвища / Ю.К. Редько. – К. : Наукова думка, 1966. – 215 с.
4. Словник прізвищ північно-західної України та суміжних земель / упор. Г. Л. Аркушин. – Луцьк : Вежа-Друк, 2013. – 556 с.

АНТРОПОЦЕНТРИЗМ ЯК ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ ПОЕТИЧНИХ ОБРАЗІВ МОВЧАННЯ

Коваль А. В.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник - Куліш В. С.

Дослідження антропоцентризму як підходу до вивчення різних образів мовчання у поетичному мовленні є, беззаперечно, **актуальним**, оскільки характерною ознакою сучасної мовознавчої науки є те, що у центрі уваги лінгвістів перебуває не мова взагалі, а мова у її творенні та використанні людиною.

Тему мовчання у англомовній поезії вивчали такі науковці як Л. Шварц, Ф. Бок, Дж. А. Миллер, Н. Д. Арутюнова, В. Н. Вовк, М. Л. Гаспаров, А.Д. Беляєва, Т. О. Анохіна та інші.

Мета роботи полягає у осмисленні вербалізації поетичних образів мовчання у англомовному поетичному дискурсі, їх природи та зв'язку з людиною.

Об'єктом дослідження є поетичні образи мовчання.

Предметом дослідження виступає їх антропоцентризм як спрямування в англомовному художньому дискурсі.

У англомовному поетичному дискурсі відображаються образи людського мовчання (Homo Silence) і природньої тиші (Nature Silence) [1]. Людське мовчання є первинним у поетичному дискурсі. У поезії невербальна поведінка людини, як от мовчання, може бути вербалізована, як от у поезії «Silence» Едгара Лі Мастерса: A curious boy asks an old soldier /Sitting in front of the grocery store, /"How did you lose your leg?" /And the old soldier is struck with silence, /Or his mind flies away /Because he cannot concentrate it on Gettysburg [2].

У цьому прикладі мовчання виконує комунікативну функцію, передаючи почуття ліричного героя читачу. Тобто роль автора і читача відображена засобами мови. Вербалізатором мовчання є метафорична фраза struck with silence. Якщо взяти далі цей же поетичний твір, то далі ми можемо побачити узагальнений образ мовчання, де центром є не безіменний старий солдат, а читачі: A beast of the field moans a few times

/When death takes its young. /And we are voiceless in the presence of realities - /We cannot speak [2].

Як вважає Куліш В. С. сама сутність мовчання є парадоксом, тому що людина мовчить, а сутність повідомлення все одно зрозуміла читачам [3]. У поетичному дискурсі мовчання може бути

алегоричним, коли через нього автор передає прихований зміст. У вірші Маріанни Мур «Silence» саме мовчання є центральним комунікативним засобом через алегорію: Many things I might have said today. /And I kept my mouth shut [2]. Таким чином вектор мовчання направлений на поетесу, її внутрішні переживання. Через них вона хоче передати щось більше, ніж те, про що вона говорить у вірші.

Мовчання людини може бути передане через мовчання інших поетичних образів, завдяки чому автор створює у читачів певну атмосферу, передаючи почуття, адже це і є основною задачею ліричних творів. Наприклад, як у вірші Стівена Уоллеса «The house was quiet and the world was calm»: The house was quiet and the world was calm. /The reader became the book; and summer night /Was like the conscious being of the book. /The house was quiet and the world was calm [2]. Тобто, узагальнені образи тихого будинку і тихого світу передбачають, що людина або люди у цьому будинку та світі мовчать.

Як ми бачимо, вербалізаторами мовчання у англomовному поетичному дискурсі можуть виступати слова та словосполучення: we are voiceless; we cannot speak; I kept my mouth shut. Також, для вербалізації мовчання можуть бути використані поетичні фігури, такі як метафори, порівняння, метонімії та інші.

1. Анохіна Т. О. Семантизація категорії мовчання в англomовному художньому дискурсі (монографія). – В.: Нова книга. – 160с.

2. PoemHunter [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.poemhunter.com/poems/silence/page-1/37632/>

3. Куліш В. С. Авторське коментування пейзажних образів [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Nz/2011_95_1/statti/91.pdf

ПОХОДЖЕННЯ ПОНЯТТЯ СИЛЕНЦІАЛЬНОГО ЕФЕКТУ

Ковтун В.О.

Науковий керівник – д.філол. наук., проф. Швачко С.О.

(Сумський державний університет)

У лінгвістиці спостерігається тенденція до детального ознайомлення та аналізу невербальних засобів мови. Такий підвищений інтерес зумовлений прагненням науковців детально дослідити феномен невербального спілкування – мовчання. Виникає

потреба системного аналізу силенціального ефекту, що корелює з психічним та ментальним станом, емоційним забарвленням мови учасника комунікації.

Актуальність теми зумовлена дослідженням витоків силенціального ефекту та його впливу на становлення літературного дискурсу. В даній галузі активно займалися як вітчизняні, так і зарубіжні науковці (Н.Д. Арутюнова, Т.О. Анохіна, Р.Р. Безугла, Ф.С. Бацевич, А.Д. Белова, Р. Burgess, J. Burgoon, M. Coax, P. Grice, H. Nickolson, F. Poyatos, V. Salster та інші). **Об'єктом** є силенційний ефект. **Предметом** є його екстеріоризація в англomовному художньому дискурсі.

Силенціальний ефект виникає у стані емоційної напруженості адресанта, під час запланованих мовленнєвих операцій, які вимагають свідомого контролю за їх реалізацією [1, с.22]. Комунікативне мовчання завжди здійснюється спонтанно, виконуючи функцію індикатора, що сигналізує зміну емоційного стану мовця. За допомогою таких невербальних елементів як міміка, жести, паузація комунікативний акт не закінчується, а набуває нової смислової забарвленості.

Прямі номінації силенціального ефекту представляють англійські слова *silence* та *pause*, а також їх сполучення з іншими словами [2, с. 28]. Забарвлюючи дані маркери мовчання епітетами, зустрічаються в літературному творі словосполучення *thick silence*, *pulsing silence*, *deep silence*, які не тільки регулюють або емотивно забарвлюють інтенцію, а й виконують різноманітні стилістичні функції і є адекватними орієнтирами інтерактивної людської діяльності.

Семантичне навантаження мовчання має ситуативний характер. Силенціальний ефект імплікує думки автора, відбувається заміна вербальної реакції на цілий ряд невербальних маркерів, що виражають глибинний зміст мовця.

Поетичні твори дуже часто мають силенціальний ефект, адже в такий спосіб дуже ефективно донести читачу емотивну забарвленість та особисті переживання автора. Томас Гуд у вірші «*Silence*» за допомогою силенціального ефекту зміг передати всю легкість та невимушеність злиття з природою, перебування в стані невагомості: «*No voice is hushed – no life treads silently*»[3]. Лексема *silently* проводить паралель зі станом умиротворення, спокоєм.

Девід Герберт Лоуренс у своєму вірші використовує полісемантичну лексему *silence-haunted*: «*Since I lost you I am silence-*

haunted»[4]. Вона яскраво виражає спустошеність автора та переживання через втрату коханої.

Мовчання як один із невербальних засобів спілкування, має велике значення у сприйнятті навколишнього середовища через людські відчуття. Прагматична мета комунікації досягається за наявності експресивного силентіального ефекту.

1.Анохіна Т. О. Семантизація категорії мовчання в англomовному художньому дискурсі : монографія /Т.О. Анохіна. Вінниця: Видавництво “Нова Книга”, 2008.–160с.

2. Горбач С. С. Лінгвокогнітивні та комунікативно-прагматичні аспекти силентіального феномену / С. С. Горбач. // Науковий вісник СНУ. – Луцьк:2013. – №18. – С. 27–30.

3.Hood T. Silence [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://thereaderonline.co.uk/2011/01/31/featured-poem-silence-by-thomas-hood/>

4.Lawrence D.H. Silence [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.poemhunter.com/poem/silence-14/>

ТИПОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПЕРСОНІФІКАЦІЇ ПОВІТРЯНИХ СИМВОЛІВ

Кривошея Вікторія, Куліш Владислава

Сумський державний університет, м. Суми

Художній світ твору завжди є своєю «другою реальністю», вхід до якого відкривається перед читачем залежно від цілого переліку факторів, починаючи від віку та закінчуючи фоновими знаннями. Саме тому більшість митців слова звернулися до природних образів, адже її мова не тільки наочна, багатозначна, емоційна, вона ще й демократична.

Персоніфікація є одним із найпоширеніших засобів поетичної виразності, оскільки поєднує у собі образи натурного та людського, тісно їх переплітаючи. Власне, термін «персоніфікація» тлумачиться як стилістичний прийом, троп, який полягає у перенесенні властивостей людини на неживі предмети, явища та абстрактні поняття, а також на тварин [1, с. 386]. Неоднозначна природа цього тропу надає **актуальності** поданому дослідженню.

Серед усього різноманіття природних символів, використовуваних у пейзажній ліриці, образи повітря займають значне

місце у реалізації авторського світу. **Метою** представленої статті є виокремлення найпоширеніших типів персоніфікації із силенціальними рисами [3, с. 10], корелюючим елементом яких є символи повітря.

Зважаючи на поставлену мету, **об'єктом** роботи виступають фрагменти пейзажної лірики, у яких персоніфікація актуалізує мовчання у природі. **Предмет** – актуалізація тиші та мовчання у пейзажних поезіях повітряними референтами.

Сутність персоніфікації, яка полягає у перенесенні людських властивостей на інші об'єкти, є причиною появи широкого кола різних типів цього тропу. Відтак, з метою досконалішої інтерпретації досліджуваного нами феномену, ми посилаємося на типологію за формально-граматичною ознакою, запропоновану дослідницею С. К. Константиною [3].

Перший тип персоніфікації – предикативний, коли уособлювальна ознака міститься у дієслові-присудку. Яскравим прикладом предикативної персоніфікації є уривок із поезії американського сучасника Едварда Т. Манна: ... Have the sighing wind // **Murmur** it in the pines, too (4). Завдяки дієслівній лексемі автор створив персоніфікований образ вітру, якому притаманні силенціальні риси.

Другий тип, базується на атрибутивних відношеннях лексем. Найпоширенішим прикладом персоніфікації є узгоджене означення: ... The village songs // Died on the **soundless breeze** ... (7). Також до другого типу персоніфікації відносять генетивні сполучення: ... with all the scene's enchantment breeze // Hears in the **murmur of the nightly breeze** ... (5).

З точки зору реалізації силенціального ефекту повітряними референтами, тип персоніфікації на основі дистантності викликає особливе зацікавлення. У наступному фрагменті ефект мовчання вітру у випадку персоніфікації актуалізований прислівником: ... the **wind gently dropped** // When everything was still... (6).

Аналіз емпіричного матеріалу продемонстрував, що персоніфікація із використанням повітряних символів є ефективним засобом реалізації силенціального образу у фрагментах пейзажних поезій. Це підтверджується частим використанням трьох базових типів персоніфікації (за класифікацією С. К. Константиною). Варто зауважити, що два останні типи (четвертого типу – «розгорнута» та п'ятого типу – «умовна») персоніфікації зустрічаються у поетичних творах пейзажного характеру вкрай рідко. Тим не менш, ми вважаємо,

що їх художній потенціал є надзвичайним для процесу формування художньої реальності, а саме ефекту мовчання та тиші, що окреслює напрямок наших майбутніх розвідок.

1. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов / О. С. Ахманова. – 2-е изд., стер. - М : УРСС : Едиториал УРСС, 2004. - 571 с.

2. Константинова С. К. Олицетворение в художественном тексте (Семантические и грамматические аспекты): дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.01 / Константинова Светлана Кимовна. - Белгород, 1996. - 223 с.

3. Куліш В. С. Поетичні образи мовчання в англomовному художньому дискурсі : автореф. дис ... канд. філол. наук : спец. 10.02.04 / В. С. Куліш. - Запоріжжя, 2016. - 20 с.

4. Mann E. T. Hope Springs Eternally / E. T. Mann. – 2013. – 180 p.

5. Moore T. To The Lady Charlotte Rowdon [Електронний ресурс] / T. Moore. Режим доступу: <https://archive.org/details/poeticalworksoft1863moor>

6. My Story // Poetry To Embrace With Love.-APF Publisher, 2015.-170 p.

7. Stewart C. Rodolfo and Forty Sonnets [Електронний ресурс] / C. Stewart. - Режим доступу: <http://books.prettyfamous.com/1/6934684/Rodolfo-a-Poem-And-Forty-Sonnets-by-C-Stewart-C-Stewart>

МОВЛЕННЯ ДЕПОРТОВАНИХ З ХОЛМЩИНИ – УНІКАЛЬНЕ ЯВИЩЕ В ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Лайтарук Надія Федорівна

Інститут філології та журналістики Східноєвропейського
національного університету ім. Лесі Українки, м. Луцьк

Холмщина – це етнографічно український край, що простягся між Волинню, Галичиною, Підляшшям і Люблінською землею, це складова частина Великої Волині. На жаль, майже забутий факт, що саме на території Холмщини над рікою Гучвою стояло колись славнозвісне місто Волинь (Велинь) – столиця античної української держави. ХХІ ст. стерло витoki історії нашої країни, забуло трагедію депортації народу, який був жителем споконвічно української етнічної землі, а про говірки цієї вітки українського народу сьогодні йдеться

хіба що у працях науковців.

Відомий у світі славіст М. Лесів пише про три періоди зацікавлення українськими говірками Холмщини та Підляшшя: перед Першою світовою, у міжвоєний період та після Другої світової війни [1]. На сьогоднішній день говірки холмщаків вивчено недостатньо. Певний внесок у дослідження холмського усного мовлення знаходимо у працях К. Михальчука, В. Шиманського, П. Расторгуєва, В. Курашкевича, М. Лесіва та інших. На жаль, збережені записи виконаноне фонетичною транскрипцією, однак вони становлять, безперечно, високу цінність.

У доповіді подано матеріали дослідження говірки холмщаків, зібраних у місті Ківерці – одному з осередків проживання депортованих. Опитано п'ять холмщаків, в результаті чого виявлено ряд мовленнєвих особливостей.

Серед фонетичних особливостей такі:

- укання (зміна [o] > [oʷ], [y]) : вуружнєча, узлòбилос'а, пучалòс'а, пушыла, запрупунавэларубòту;
- депалаталізація шиплячих, свистячих: нàши, слàбши, з_ўўцка,в_українску, стàнцiйя, спецiял'но, тàнци;
- ствердіння [p'] : радòк, бурàк, прàн'ік'і, матерiям;
- уживання особливого нескладотворчого звука [ʏ] у позиції не тільки в кінці слова, а й всередині після голосного перед приголосним і навіть перед голосним: буўй, аў:учка, аўстр'ійак'і, йiздиўи, над_в'ісўуу, п'ішўй, добираўиса;
- часте використання звука [ɣ](особливо на місці [ɣ]), який має давню історію походження: г'ід, інтел'ігèнц'іа, г'іс'т', гм'іна, г'імнàз'іа;
- синкопа (усічення середини слова): тик'і, стик'і, цейі;
- апокопа (усічення кінця слова): стрийєчни, багàти, зàра, хвàте, ничò, без 'бузок'.

Морфологічні та словотвірні особливості: за_граніц'ойу, багато хаз'айств'ів, газèл'ойу, бол'наїа, напрòт'ів, тўтаїки, отўтаї, вернўлабса_б, суд'іїа, зобачити, самiй_стар'ішiй.

Назвемо декілька синтаксичних відмінностей:

- прямий порядок слів: і йакиіс' такий_полковòдец' т'ікаў /а за_ним на_ко_н'і_гнàлис'а // а_ж'інка_прàла ў_р'іц'і // а р'іка_була_глубòка // і_там_клàд'ка_була //;
- діалектні словосполучення: в'іна_зілат'ії_диплòми, ни_рудiлакартòпл'а, пўхли_з_гòлòду.

Простежено наявність таких лексичних діалектизмів: сѣнз'а, б'іскуп, біскуп, владіка, кс'онз 'священнослужителі'; ч'òстра 'братова жінка'; стрийєчни брат 'двоюрідний (троюрідний) брат'; товкач'і, токмач'і 'картопляне пюре'; без 'бузок'; клумòчок 'заощадження'; убшчйна 'угруповання'; ширпутрѣб 'мотлох'; склеп'ік 'магазин'; бòц'он, б'усе"л' 'лелека'; маз'урки 'печиво'; кур'ін', барàк 'хата'; рихтувати 'готувати страви'; банкувати 'святкувати'; студ'ійувати 'навчатися'; зд'іда-прад'іда 'з давніх давен' та ін.

Як бачимо, говірки холмшаків відтворюють найдавніші збережені риси української мови. Пам'ятаймо, що холмшаки та їхні нащадки – поміж нас. Вони досі відтворюють особливості мовлення, які привезли сюди зі своєї вигнаної землі.

1. Лесів М. Особливості говору українців Холмщини та Підляшшя / М. Лесів // Холмщина і Підляшшя Історико-етнографічне дослідження / Ред. В. Борисенко, М. Лесів та ін. – Київ : Родовід, 1997. – 384 с.

РОЗМЕЖУВАННЯ ДИХОТОМІЇ ТИША/НАПІВТИША В ПЕЙЗАЖНІЙ ЛІРИЦІ

Міщенко А.І.

науковий керівник Куліш В.С.

Сумський державний університет, м. Суми, Україна

Предметом дослідження є реалізація понять «тиша» та «напівтиша» в пейзажній ліриці, об'єктом – зображення тиші та напівтиші в пейзажній ліриці. Стаття дає загальні відомості стосовно тиші, а також дихотомії понять «тиша» та «напівтиша» у прикладах. Ключові слова: «silence», тиша, напівтиша, дихотомія, пейзажна лірика.

Тиша є поняттям складним і неоднозначним. У тлумачному словнику даються такі визначення тиші: 1. Відсутність шуму, безмовність 2. Спокій, умиротворений стан [1, с. 1242] У літературі це поняття наповнюється новим змістом, збагачується за рахунок використання асоціативних механізмів культури, формують певний аспект художнього поняття. Спробуємо визначити, яку роль відіграє «тиша» та «напівтиша» у створенні художнього світу творів на прикладі англійської пейзажної лірики.

Тиша є необхідною умовою творчого процесу. Завдяки своїй нематеріальній сутності, тиша легко стає «матеріалом» будь-якого виду мистецтва, елементом будь-якої знакової системи, не втрачаючи при цьому своїх основних властивостей: невизначеності та невичерпності сенсу. Тиша нейтральна в семантичному плані. Роль напівтиші у тиші і мовчання є особливо визначною на терені пейзажної лірики, адже природа майже не мовчить у повному сенсі цього слова – завжди є якийсь шум, будь то плескіт хвиль чи гра вітру із листям. Вербалізаторами тиші є наступні слова-синоніми: (pause, muteness, stillness, hesitation та ін.): Допоміжними виступають деривати поняття «silence»: silent, silencer, silently silencing, silenced тощо [2]. Відсутність передачі вербальної інформації об'єктивується в мові дієсловом «мовчати».

Роздивимося реалізацію дихотомії тиша/напівтиша на прикладах:

«Everything in the winter nature has its wonders - even darkness and silence » [5, с. 58]	«Все в природі взимку має свої чудеса - навіть темрява і тиша ». (Helen Keller) [5, с. 58]
«Have you ever heard the wonderful silence just before the dawn? Or the quiet and calm just as a storm ends? Each one is different, you know, and all very beautiful if you listen carefully». [5, с. 123]	«Ви коли-небудь чули прекрасну тишу незадовго до світанку? Або як тихо і спокійно, коли закінчується шторм? Ця тиша різна, ви знаєте, і дуже красива, якщо уважно слухати (Norton Juster, «The Phantom Tollbooth»). [5, с. 123]

Судячи з проаналізованих прикладів можна зробити висновок, що вербальна реалізація дихотомії тиша/напівтиша відбувається завдяки нерозлучності цих понять у рамках зображення пейзажів та природних явищ. Одне без одного ці поняття майже не зустрічаються – природна тиша завжди супроводжується додатковим шумом – вітром, дощем, птахами тощо.

1. Великий тлумачний словник сучасної української: бл. 250000 сл. / В. Т. Бусел (уклад. та голов. ред.). – К. ; Ірпінь : ВТФ „Перун”, 2005. – 1728 с.

2. Приходько А.М. Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики / А.М. Приходько. - Запоріжжя: Прем'єр, 2008. - 332с.

3. Вербальні і невербальні компоненти комунікації в англомовному дискурсі. – Харків : Константа, 2006(монографія).

4. Шевченко И.С. Подходы к анализу концепта в современной когнитивной лингвистике // Вестник Харьковского национального университета имени В.Н. Каразина. - 2006. - № 725. - С. 192-195.

5. Lyric storybook: Stanford University Press, 2004. 283p.

СТАТУС ЛЮДИНИ ТА ПРИРОДИ В ПЕЙЗАЖНІЙ ЛІРИЦІ

Осіпенко Тетяна

науковий керівник Куліш В.С.

Сумський державний університет, м.Суми

Розглянемо статус людини та природи в пейзажній ліриці. Об'єкт дослідження: україномовна й англомовна пейзажна лірика. Предмет дослідження: статус людини та природи. Актуальність дослідження виявляється у зацікавленні поняттям пейзажних образів багатьма дослідниками, серед яких: В. Базилевський, Л.О. Дюбишина-Мельник, К. Мурашевич та ін.

У літературу пейзажний жанр прийшов з образотворчого мистецтва, де є виражальником опису природи через живопис. Словесний пейзаж – вербалізований опис природи [1]. Як і чому він виникає? Є унікальна особистість автора і є певний об'єкт навколишнього середовища (земний, повітряний, небесний чи поєднання цих об'єктів), у результаті взаємодії з яким в уяві автора виникає певний образ. Що це таке? Образ (image) – це елемент форми існування художнього твору, авторське сприйняття, втілене у слові, що відображає настрій, почуття, ставлення до певного об'єкта тощо.

У пейзажній ліриці природа постає не лише об'єктом опису, а й індикатором внутрішнього світу людини. Виникає двоїна «людина-природа», яка вміщує декілька смисленневих площин, наприклад, асоціативне сприйняття природи людиною, чуттєва складова, зв'язок людини з природою тощо. Асоціації можуть виникати спонтанно й осмислено. Розглянемо це на прикладі двох поетичних уривків : 1. Світає, Господи, світає... // Земля у росах, як в парчі. //Маріє, Діво Пресвята, /Це ти так плакала вночі? (Л. Костенко) [3]. У першому прикладі ранкові роси у автора метафорично асоціюються зі сльозами Богородиці, і, як наслідок, художній образ, що виник в уяві поетеси, утілюється в персоніфікацію, виражену поєднанням риторичного звертання з риторичним питанням. Спонтанність асоціації

підкреслюється описовими реченнями, що вказують на спостереження автором ранкової природи.

2. Та тут до грому навздогін/ Заговорила груша:

/«Трусніть і грушку, дядько грім.// Бо важко мені дуже...»

(М. Вінграновський) [2]. У другому прикладі асоціації автора виникають осмислено, як результат логічно-смиислового ланцюжка: груша заговорила до вітру (з якою метою?) – з проханням про допомогу (яку?) – труснути (чому? З якою метою?) – бо дуже важко – щоб стало легше.

Через пейзажні образи автор також може виразити любов людини до природи: Цілую всі ліси. Спасибі скрипалю.// Він добре вам зіграв колись мою присутність.//Я дерево, я сніг, я все, що я люблю... (Л.Костенко)[3]. У даному уривку два вербалізатора, що виражають почуття любові: прямий («люблю») і непрямий («цілую»(поцілунок – один із виявів прихильності та любові)).

Розглянемо чуттєву складову двоїни людина-природа на прикладі англійської поезії: O dark flowers by the wind of dawn caressed,/But out of you no scent of love can breathe,/O dear ones, into hearts that madly seethe/ You pour the balm of rest. (Pierre Quillard) [4]. У даному уривку почуття любові людини до природи виражається вербалізатором dear (дорогі), а зв'язок людини з природою – риторичними звертаннями та особовим займенником you (ви).

Отже, взаємодія особистості автора з об'єктом природи відображається в творах пейзажної лірики через художні образи в різних смисленневих площинах.

1. Бахматова Г. Загальний словник основних літературознавчих та культурологічних термінів [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.studfiles.ru/preview/5722402/>.

2. Вірш М. Вінграновського "Грім" [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://virshi.in.ua/virshi-pro-prirodu/virshi-pro-prirodni-yavishcha/virsh-mikoli-vingranovskogo-grim>.

3. Пейзажна лірика Л. Костенко [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://ukrclassic.com.ua/katalog/k/kostenko-lina/2575>

4. Black Flowers [Електронний ресурс]//Black Cat Poems – Режим доступу до ресурсу: http://www.blackcatpoems.com/q/black_flowers.html.

КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНИЙ МОДУС ПОВІТРЯНИХ СИМВОЛІВ МОВЧАННЯ В АНГЛОМОВНОМУ ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ

Роженко О.С., науковий керівник – Куліш В.С.

Сумський державний університет, м.Суми

На сучасному етапі розвитку мовознавства наукові дослідження відбуваються у руслі антропоцентризму, тому варто відзначити необхідність більш детального вивчення комунікативно-прагматичного модусу невербальної комунікації.

Мовчання як заміник висловлювання має певну імпліцитну інтенцію, яка реалізується шляхом використання основних та периферійних вербалізаторів тиші, окрім яких існує ряд символів природи (земні, небесні, повітряні), які за допомогою метафоризації передають комунікативний модус мовчання, що потребує експлікування.

За допомогою повітряних символів (air, wind, breeze, breath, atmosphere, whisper) відбувається екстеріоризація комунікативного мовчання у творах англomовного художнього дискурсу.

Образи мовчання мають певне смислове навантаження, тому доречним буде розмежування модусів поетичного мовчання.

Модус емотивного плану вказує на емотивну забарвленість поезії. Автор-поет створює неповторну картину природи, яку сприймає читач [1]. Повітряні символи природнього мовчання мають більш виражену здатність до створення неповторних образів, які несуть не тільки смислове навантаження, а й емоційне: *The breeze is a magician/It soothes it cools; The wind of silence has become a wind of violence; You are air still,/You are invisible,/I feel your essence but I cannot touch/Your presence; My silks and fine array,/My smiles and languish'd air,/By love are driv'n away;What is more gentle than a wind in summer?;The calm of night is rustled/By gentle voices upon the breath of wind; Thy branches ne'er remember/Their green felicity:/The north cannot undo them/With a sleety whistle through them.*

Модус волятивного плану характеризується високим ступенем бажання або прагненням до чогось, в нашому випадку ці інтенції пов'язані із створенням поетичного образу мовчання[1]. Повітря як головний комунікант може впливати на ситуацію мовчання, при цьому наділяючи інші явища природи тишею: *And one will teach a tame dove how it best/May fan the cool air gently o'er my rest; Yet its tender whispers instill tranquility,/Lulling the soul into a sense of security;*

When slowly sinks the evening breeze,/That lulls the mind in pensive care./And Fancy loftier visions sees,/Bid Music wake the silent air; Blow, blow, thou winter wind/Thou art not so unkind/As man's ingratitude.

Модус сенсорного плану орієнтований на актуальний стан світу в його предметному, процесуальному та ситуативному аспектах [1]. Повітряні символи, які виражають модус сенсорного плану, в англійському художньому дискурсі найчастіше вказують на тривалість тиші або її глибину: Then we shall hear, the winds are calmer now./Our time has come, life's final hopes are gone; And he a winter breeze/He was a winter wind,/Concerned with ice and snow; During the day the breeze it cools/It soothes the body and refreshes too; The breeze moves slowly, gently/A cooling touch it leaves behind/On the body; Unfluttered stands the pine/Waiting for fickle winds to blow; Warmly and broadly the south winds are blowing/Over the sky; And sometimes like a gentle whispering/Of all the secrets of some wondrous thing/That breathes about us in the vacant air.

Модус впливає на розуміння мовчання шляхом залучення різноманітних вербалізаторів (повітряних символів) для експресивного забарвлення англійського художнього дискурсу.

1. Кобякова І.К. Модус поетического молчания [Текст] / І.К. Кобякова, В.С. Куліш // Issues of Preservation of Originality and Interference of National Languages in Conditions of Globalized International Life: CXXV International Research and Practice Conference and II stage of the Championship in philological sciences. - London: IASHE, 2016. - P. 11-14.

РОЗБІЖНОСТІ В ПОНЯТТЯХ ТИШІ В УКРАЇНСЬКІЙ ТА АНГЛІЙСЬКІЙ МОВАХ

**Романенко Анна, Науковий керівник – асистент Куліш В.С.
Сумський державний університет, м. Суми**

Для сучасного світу тиша постає єдиною справжньою майже недосяжною розкішшю, пронизуючи все довкола та проявляючи свою загадкову природу в усіх сферах людської життєдіяльності. Цінність тиші полягає у її незвичайній здатності приймати форму усього, чого вона торкається, при цьому залишаючись цілісною.

Від античних часів тиша була особливою формою художньої виразності, що зробило її структурним елементом практично будь-

якого виду мистецтва. Тишу можна «чути» та «бачити» у явищах, образах та знаках, які вона наповнює особливими сакральними смислами, що, власне, і дає можливість її вивчення у багатьох ракурсах наукової парадигми. Тим не менш, нараховуються лічені роботи у різних сферах, покликані пролити наукове світло на це явище.

У коло лінгвістичних досліджень феномен тиші потрапив відносно нещодавно. За словами М. Ефратта, «поняття «тиші» заповзло до філологічної парадигми», але дослідники звернули увагу лише на явище «комунікативної тиші» - мовчання [4].

На нашу думку, тиша як така, на відміну від мовчання, пустоти, безмовності, не отримала достатнього осмислення у філологічних доробках, що надає **актуальності** поданій статті. Зважаючи на унікальність існуючих мовних культур, відповідно, й образ тиші розуміється своєрідно та наділений властивостями, характерними цим культурам. Отже, відсутність фундаментальних праць щодо пояснення лінгвістичного феномену тиші та її особливостей у різних культурах пояснює **мету** дослідження: проаналізувати розбіжності у поняттях тиші в українській та англійській мовах. У ракурсі заданої мети, **об'єктом** статті є феномен тиші в українській та англійській мовних традиціях, а **предметом** – специфіка її мовних проявів.

Історія взаємовідносин тиші та звуку породила цілий ряд метафоричних визначень, більшість із яких відносяться до сфери мистецтва: «мотив **мовчання**», «ідея **беззвучності**», «поетика **тиші**», «естетика **порожнечі**». Вищевказані лексеми опосередковано апелюють до поняття «тиші», яке у порівнюваних мовах номінується одиницями укр. тиша та англ. silence.

Дані україномовних та англійськомовних словникових джерел продемонстрували високу семантичну конгруентність розглядуваних слів [3, 5]: 1) стан, коли де-небудь немає звуків, шуму: «... Ущухла буря. // Розійшлись хмарки // **І скрізь панує тиша урочиста ...**»; 2) стан у природі, коли зовсім немає вітру: «... Зустрілись вітер та весна, // **І ледве вчути їхній шеліт, // Затих весь світ. І вітер стих. Мовчить...**» 3) у переносному значенні - душевний спокій, умиротворіння: «...**Тиша навкруги, // Сплять в росі луги. // Тільки ти, і я, // І ясна зоря...**»; 4) відсутність ворожнечі, сварок, зіткнень, бойових дій; затишшя: «...**Тиша... Спокій... // Марєво любові, // Розкриває серце для усіх. // Тиша – це кохання, // Мрійне почуття. // Спокій – це бажання, // Дихати свободою життя...**». Тим не менш, результати проведеного аналізу показали, що поняття тиші в

українській мовній традиції майже не включає значення комунікативної тиші. Наявність окремого терміну для номінації явища тиші у спілкуванні – «мовчання» - виступає фактичним тому підтвердженням [1]. Лексикографічні розвідки щодо поглибленого розуміння явища тиші в англійській культурі вказує на те, що носії англійської мови не диференціюють «явище мовчання під час спілкування» та «стан повної відсутності звуків, безвідносно до обставин комунікативної ситуації» [6].

На нашу думку, різниця у мовному відображенні тиші в українській та англійській мовах може бути пояснена різницею у релігійних поглядах представників розглядуваних культур. У традиції православного християнства, яка переважає серед українців, особливу увагу приділяють підготовленості людини до участі в релігійних обрядах.

Починаючи із часів розквіту Візантійської імперії учення ісихазму (від гр. *hesychia* – спокій, безмовність; - етико-аскетичне вчення, яке налаштовує людину на осягнення Святого Духу шляхом звільнення особистості від неістинного, та виходу в мета-антропологічний вимір) набуло значного поширення та почало відігравати значну роль на шляху людини до Бога [2]. Поява номінацій на позначення явищ повної звукової лакуарності – «тиша» - та відсутності звуків унаслідок відмови говорити – «мовчання» - стало результатом відображення у мові таких соціальних змін.

Католицьке християнство від самого початку будувалося на ідеї повного розриву із православним, тому методика ісихазму спочатку була зовсім забута, але пізніше – значно спрощена та видозмінена. У результаті, перед носіями англійської мови не виникло необхідності у номінальному розрізненні феноменів тиші та мовчання.

Осмилення тиші завжди викликало зацікавленість у людині на протигагу її здатності говорити. Лінгвальне оформлення цього явища значною мірою залежить від звичаїв та особливостей культури носіїв мови. Аналіз українських та англійських номінацій на позначення тиші продемонстрував високий рівень їх конгруентності. Тим не менш, на відміну від англійської одиниці, українська лексема не включає значення «мовчання», що, на нашу думку, пояснюється впливом релігійних традицій на формування семантичного кола номінацій тиші.

1. Анохіна Т. О. Семантична конгруентність слів на позначення поняття тиші [Електронний ресурс] / Т. О. Анохіна. - Режим доступу:

chrome-extension://oemmnadbldboiebfnladdacbfmadadm/http://eprints.zu.edu.ua/3700/1/05atoppt.pdf

2. Конюхов Д. А. Феномен молчания в философии и религии [Электронный ресурс] / Д. А. Конюхов. - Режим доступа: chrome-extension://oemmnadbldboiebfnladdacbfmadadm/http://oaji.net/articles/2014/743-1411035829.pdf

3. Тиша [Электронный ресурс]. - Режим доступа: http://sum.in.ua/s/tysha

4. Ephratt M. The Functions of Silence [Электронный ресурс] / M. Ephratt. - Режим доступа: chrome-extension://oemmnadbldboiebfnladdacbfmadadm/http://www.gloriacappel.li.it/wp-content/uploads/2009/05/silence.pdf

5. Silence [Электронный ресурс]. - Режим доступа: http://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/silence

6. Silence [Электронный ресурс]. - Режим доступа: http://www.macmillandictionary.com/dictionary/british/silence_1

ФРАЗЕОЛОГІЗМИ З КОЛОРИСТИЧНИМ КОМПОНЕНТОМ У ФРАНЦУЗЬКІЙ МОВІ

Семенюк Марія Олегівна

Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки

Протягом останніх десятиліть лінгвісти приділяють велику увагу дослідженню назв кольорів, так як вони є важливою складовою національно – семантичного простору певної мови. Особливу роль у таких дослідженнях відіграють фразеологізми з компонентом кольору, які допомагають пізнати і краще зрозуміти мовну картину світу.

Системи стійких словосполучень на позначення кольорів у французькій мові представлені дуже широко і слугують для зображення зовнішності людини, її характеру, ставлення до навколишньої дійсності.

На думку В. А. Маслової: «Фразеологізми містять в собі культурний потенціал народу і відображають його ментальність. Ментальність – це світогляд в категоріях і формах рідної мови, які поєднують у собі інтелектуальні, духовні та вольові якості національного характеру в типових його проявах» [3, с. 52].

Фразеологізми з компонентом білого і чорного кольору. У

французькій мові чорний колір часто пов'язаний з похмурим і песимістичним настроєм, негативним ставленням до чого-небудь, а білий - навпаки, з оптимізмом і чистотою в прямому значенні. Наприклад: **broyer du noir** – бути в похмурому настрої, хандрити; **voir tout en noir** або **avoir des idées noires** – бути песимістом; **manger son pain noir** – переживати важкий період; **manger son pain blanc** – переживати щасливий період в житті; **voir la vie en blanc** – бути оптимістом [5, с. 125].

Фразеологізми з компонентом синього кольору. Синій колір використовується для позначення почуттів і сильних емоцій: **peur bleue** – панічний страх; **colère bleue** – сильний гнів. Крім того, синій символізує мрію та ідеал: **voyager (être) dans le bleu** – мріяти; **l'oiseau bleu** – символ щастя [1, с. 52].

Фразеологізми з компонентом зеленого кольору. Характерною особливістю цього кольору є двозначність. З одного боку зелений асоціюється з молодістю і здоров'ям: **il est encore vert** – він повний сил, а з іншого слугує засобом вираження негативних емоцій: **être vert de rage**; **être vert de peur** – позеленіти від гніву; позеленіти від страху [2, с. 60].

Фразеологізми з компонентом червоного кольору. У французькій мові за допомогою червоного кольору можна описати зовнішність і характер: **rouge comme une écrivisse** – почервоніти як рак; **méchant comme un âne rouge** – зла людина. Червоний також символізує ворожість, помсту: **travailler dans le rouge** – вбивати [4].

Фразеологізми з компонентом жовтого кольору. Перше значення – хворобливий стан: **fièvre jaune** – страшна хвороба. Крім того, жовтий – це колір нещирості, наприклад: **rire jaune** – нещирий сміх; **être jaune de jalousie** – заздрити [5, с. 168].

Фразеологізми, що містять в своєму складі компонент кольору, відображають національно-культурні особливості суспільного і духовного життя народу, його світовідчуття, побут, специфіку історичного і природно-географічного середовища. Для того щоб правильно зрозуміти іншу культуру, необхідно навчитися правильно інтерпретувати значення мови кольору, необхідно, а також уміло використовувати дані знання в реалізації міжкультурного спілкування.

1. Веденина Л. Г. Особенности французского языка : пособие для учителя / Л. Г. Ведина. – М. : Просвещение, 1988. – 240 с.

2. Гак В. Г. Язык как форма самовыражения народа // Язык как средство трансляции культуры / В. Г. Гак. – М. : Наука, 2000. – С. 54–

68.

3. Маслова В. А. Введение в лингвокультурологию / В. А. Маслова. – М., 1997. – С. 208.

4. Молотков А. И. Учебный русско-французский фразеологический словарь / А. И. Молотков, М.-Л. Жост – М. : ООО Изд-во АСТ, 2001. – 336 с.

5. Смирнова Н. С. Занимательный французско-русский фразеологический словарь / Н. С. Смирнова. – М.: ООО «Издательство АСТ»: ИД «Муравей», 2003. – 435 с.

ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ АСПЕКТИ АНГЛОМОВНИХ ПРИСЛІВ'ЇВ Федорчук Роман

Сумський державний університет, м. Суми

У літературній та повсякденній мові досить часто використовуються усталені одиниці із будовою речення, що характеризуються своєю своєрідністю та стилістичною забарвленістю – прислів'я. Прислів'я – стійкий вислів переважно фольклорного походження, в якому зафіксовані практичний досвід людей та його оцінка у різних соціумах [5; с. 552].

Вивченням прислів'їв займалися багато мовознавців та перекладознавців. Зокрема вивчено природи та сутність прислів'їв як окремого шару фразеологічних одиниць. Присвячено роботи таких вчених як В. М. Білоноженко, С. І. Ожегова, В. Н. Телія, Ф. П. Феліцина, А. М. Чірезе, О. Lauhakingas, W. Mieder, N. Norrick.

Питання перекладу паремій, їх еквівалентності в мові джерела та мові перекладу, їх контекстуальна залежність є важливими для розвитку перекладознавства та глибинного дослідження іноземних мов. **Актуальність** обраної теми зумовлена тим що прислів'я посідають важливе місце у відображенні світогляду кожної національної етнічної спільноти, а також загальною спрямованістю сучасної лінгвістики на багатоаспектне висвітлення цього питання.

Метою роботи є дослідження особливостей перекладу прислів'їв. Досягнення мети потребує виконання таких **завдань**: визначення місця прислів'їв в англійській та українській мові; з'ясування методів досягнення їх еквівалентності при перекладі.

Об'єктом наукової розвідки є англійські та україномовні прислів'я, а **предметом** - їх перекладацькі аспекти.

Матеріалом дослідження слугують англійські прислів'я та їх

еквіваленти в українській мові, виокремлених з «English-Ukrainianphrase-book» та художньої літератури.

Згідно з розробками Г. Т. Саямової та В. В. Виноградова є 5 способів перекладу прислів'їв: 1) переклад повним прислівниковим еквівалентом [4; с. 95]. Наприклад: З вовками жити – по-вовчому вити. - *Onemusthowlwiththewolves* [3; с. 223]. “*Clothesmaketheman*” [6, с. 952] – Одяг створює людину.

2) переклад частковим еквівалентом. Це означає що прислів'я в мові оригіналу та перекладу різняться тільки за своїм образним змістом [2, с. 26]. Наприклад: *Don'tputallyoureggsinonebasket* [6, с. 475]. – Не клади всі гроші в одну кишеню.

3) переклад за допомогою калькування. У цьому випадку прислів'я дослівно перекладається з мови оригіналу [3, с. 96]. Наприклад: Людина людині вовк. - *Amanisawolfofaman*.

4) переклад «псевдодослівним» відповідником. [6, с. 27]. Наприклад: Баба з воза – кобилі легше - *Agoodriddancetobadrubbish*. [3]

5) описовий переклад, використовується у тому випадку, коли неможливо віднайти еквівалентне прислів'я в мові перекладу, та коли дослівне калькування занадто спотворює сенс прислів'я [1, с. 65-68]. Наприклад: *familiarity breeds contempt* – чим більше знаєш людину, тим краще бачиш її недоліки [6; с. 220].

Перспектива дослідження полягає в аналізі прислів'їв, застосованих у художніх текстах. Розгляді їх функцій в тексті, та як ці функції і значення прислів'я змінюються залежно від контексту.

1. Авксент'єв Л. Г. Сучасна українська мова. - Х.: Вища школа, 1997. – 215 с.

2. Алефіренко М. Ф. Проблема фразеологічного рівня мови - Мовознавство. - 1984. - №5 - С. 22-27;

3. Баранцев К. Т. Англо-український фразеологічний словник. / К. Т. Баранцев. – Київ: Т-во «Знання», КОО, 2005. – 1056 с. – (2-е вид., випр.).

4. Виноградов В. С. Введение в переводоведение (общие и лексические вопросы). - М.: Изд. института общего среднего образования РАО, 2001. – 224 с.

5. Русанівський М. В. Українська мова: енциклопедія / редкол.: М. В. Русанівський, О. О. Таренко (співголови), М. П. Зяблюк та ін. – 3-тє вид., зі змінами і доповн. – К.: Укр. енцикл.» ім. М. П. Бажана, 2007. – 856 с. : ілюстр.

6. The Norton Anthology of Modern Poetry. – N.Y., L. : W. W. Norton & Company, 1988. – 1869 p.

ХРОНОТОПНІ АТРИБУТИ ЗЕМНИХ РЕФЕРЕНТІВ ПОЕТИЧНОЇ ТИШІ

Хоруженко Марина,

Науковий керівник – д.філол. наук., проф. Швачко С.О.

Сумський державний університет

Мистецтво і література завжди існують у нерозривному взаємозв'язку з хронотопом, адже саме цей компонент визначає художню єдність твору відносно реальної дійсності.

Дослідник М. Бахтін розглядав поняття хронотопу художнього твору як єдність просторових і часових параметрів, що направлена на вираження змісту твору [1, с. 355]. У літературно-художньому хронотопі має місце злиття просторових і часових ознак в осмисленому і конкретному цілому.

Мова поезії – це система, що найповніше виражається через взаємодію загальноновизнаних та авторських образів. Персонажі поетичного твору у своїй мовленнєвій поведінці використовують силентціальні компоненти у першофункції (*homo silence* - людське мовчання). Мовчання природи (*nature silence*) ж має персоніфікований та метафоричний характер [2].

За топографічною ознакою пейзажні образи можна розподілити на: земні, повітряні й небесні. У проаналізованих англійських творах земними референтами виступають: *field, forest, sea, grove, wold, plain, vale (valley), mountain, rocks, hill*, які одночасно виражають просторові відношення у творі.

Часові характеристики у творах пейзажної лірики можна поділити на дві групи: 1) добові (*morn (morning), day, evening, twilight, night*) та 2) сезонні (*winter, spring, summer, autumn (fall)*).

Така добова характеристика, як *morn* переважно символізує не тільки початок дня, а й початок життя загалом, відсутність турбот та цілковитий спокій: *Calm is the morn without a sound* [5].

У досліджених творах ніч зазвичай асоціюється із спокоєм, та тишею, а день - із бурхливим життям чи шумом. Але зустрічаються й винятки: *When the sun comes up they will say goodnight, / Silent again the Winter Forest will be* [4]!

На нашу думку, такий незвичний контраст дня і ночі пов'язаний

із земним референтом «forest», який у міфології різних народів ототожнюється з одним із місць перебування ворожих людині дивних міфічних істот, які оживають саме вночі.

Крім експліцитно виражених вербалізаторів, добові та сезонні часові відношення у творах пейзажної лірики можуть бути зображені також й імпліцитно. Напр., *Farewell green fields and happy groves* [3] – лексема *farewell* у даному прикладі є синонімічною до лексеми *good-bye*, що передає комунікативну ситуацію прощання, з якої читачу стає зрозуміло, що день наближається до завершення і от-от наступить ніч.

Імпліцитно виражені добові часові характеристики проілюстровані в прикладі: *Naked as the leaves fall to the ground, / And the water will slowly freeze* [4].

Відповідно до словника Вебстера слово «freeze» означає припинити рухатися, повністю затихнути, а, отже, використовуючи його, автор описує мовчання такого наземного референта як «water», що разом з тим дає читачеві зрозуміти, що описані події відбуваються взимку.

Земні референти поетичної тиші у творах пейзажної лірики англомовних авторів виражають просторові відношення, через які розкривається час описаних подій. Разом з цим, земні референти поетичної тиші, як простір розвитку дії, осмислюються і стають вимірними завдяки часу.

1. Бахтин М.М. *Формы времени и хронотопа в романе. Очерки по исторической поэтике* / М.М. Бахтин // *Литературно-критические статьи*. – М.: Искусство, 1986. – С. 234-407. с. 355

2. Куліш В. С. Поетичні образи мовчання у художньому дискурсі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/4138/1/10kvsmhd.pdf>

3. Blake W. *Night* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.poemhunter.com/poem/night>

4. Funnell E. *In The Winter Forest* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.poemhunter.com/poem/in-the-winter-forest/>

5. Tennyson A. *In Memoriam A. H. H.: 11. Calm Is The Morn Without A Sound* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.poetrysoup.com/famous/poem/in_memoriam_a_h_h_11_calm_is_the_morn_without_a_sound_3411

ХРОНОТОПНІ АТРИБУТИ ПОВІТРЯНИХ РЕФЕРЕНТІВ У ПЕЙЗАЖНІЙ ЛІРИЦІ

Шулік Світлана, асистент – Куліш Владислава
Сумський державний університет
м. Суми

Динамічне оновлення наукових парадигм сучасного мовознавства привертає значну увагу до вивчення аспектів художніх текстів, особливо – поетичної природи. Із другої половини ХХ ст. у форматі нових лінгвістичних інтересів важливе місце посідає аналіз часово-просторових координат ліричного твору, що сприяє глибшому розумінню його художньої природи.

Наразі зацікавленість філологічних студій спрямована на дослідження проблеми часо-просторових аспектів як характеристик актуалізації авторської реальності у поетичному творі та виявлення ознак та способів його вербального відтворення у тексті, що надає **актуальності** поданій статті.

Пейзаж є одним із образних типів поезії, коріння якого сягає контрастного зіставлення чи гармонійної єдності внутрішнього світу людини із природою [3, с. 545]. Адекватна інтерпретація пейзажних образів, актуалізованих у ліричних творах, вбачається неможливою без розуміння їх локально-темпоральних ознак як характеристик авторської реальності.

Об'єктом дослідження виступають англomовні та україномовні ліричні тексти пейзажного характеру, а **предметом** – часо-просторова атрибутика повітряних символів, актуалізованих у досліджуваних текстах. **Метою** статті постає коментар особливостей лінгвального відтворення художнього хронотопу через повітряну символіку пейзажної лірики у руслі зіставлення текстів англomовного та україномовного походження.

Основоположником теорії художнього хронотопу вважають М. М. Бахтіна, який уперше вжив термін стосовно літературного твору. У своїх роботах учений розуміє його як «формально-змістову категорію, що виражає злиття просторово-часових особливостей в художнє ціле» [1, с. 235]. Ідеї М. М. Бахтіна отримали подальший розвиток у працях Ю. М. Лотмана, Д. С. Лихачова, В. М. Топорова.

У рамках нашого дослідження ми приймаємо думку Ю. О. Свірідової, та пейзажний образ розуміємо як картинку, вид місцевості, зафіксований в уяві, пам'яті спостерігача в певний момент сприйняття навколишньої дійсності [4, с. 21]. Проектуючи наше

дослідження на виявлення хронотопного континууму пейзажних ліричних образів, відзначимо, що часово-просторові координати відіграють надзвичайно важливу роль, оскільки темпоральність і локальність – це тло для формування поетичного пейзажного образу.

Багатство образів природи у поетиці зумовлює сприймання її як величезного світу, в якому триває вічне життя стихій та феноменів, частиною яких мислить себе автор, ототожнюючи коливання свого внутрішнього світу із зовнішніми натурними проявами. Частоелементами пейзажних фрагментів є образи, які ґрунтуються на поетиці різних природних явищ, зокрема повітряних [2, с. 5]. Зазвичай, завдяки різним граням повітряних стихій, вербалізовані лексемами на позначення **повітря (air)** та **вітру (wind)** поміщаються у динамічному центрі ліричного твору. У поданій розвідці ми звертаємо увагу на повітряні референти, які сприяють актуалізації ефекту тиші або мочання природи з позицій художньо-текстової категорії хронотопу.

У контексті пейзажного фрагменту повітряні референти постають одними із універсальних знаків на позначення локально-темпоральних характеристик. У поетичному тексті Т. Мура “To The Lady Charlotte Rawdon” фрагмент “... with all the scene’s enchantment breeze // Hears in the **murmur of the nightly breeze** ...” (6), описуючи природну тишу, дуже вдало сприяє формуванню картини глухої ночі на березі річки, створеної авторським задумом.

Натомість, у розглянутому уривку з поезії “Credo” за авторством відомого американського поета Е. А. Робінсона (...And **the reis not a whisper in the air** // Of any living voice but ones of ar ... (7)) лексема на позначення повітря у складі структурної групи виконує, так би мовити, зворотню функцію хронотопу. Як відомо, у повній тиші людина втрачає орієнтацію та може зійти зі шляху, про що автор говорить у ліричному тексті.

Аналіз актуалізації часово-просторових відношень силенціального ефекту через повітряних референтів виділив доробки українського сучасного поета В. Герасим’юка та його збірку «Поет у повітрі». Його творчість пересипана метафоричними образами «тихого» повітря: «... і **в порожньому повітрі** // ці суцільні поклики // упродовж доби чи століття ...», «... я став поетом, і це трапилося **в повітрі**, // у якому зник дзвін, ...», «... тільки зоряні протяги поета, // який у **спорознілому повітрі** ...» (2). Аналізуючи категорію художнього хронотопу створеної Герасим’юком реальності, не можна не відзначити її розмитість. Як і в уривку з поезії Робінсона, українець

актуалізує ідею загубленості ліричного героя у власному внутрішньому «Я», не говорячи вже про темпорально-локальні ознаки.

Огляд фрагментів пейзажної лірики в україномовній та англійській традиціях показав, що повітряні референти, реалізуючи ефект природнього мовчання, можуть слугувати ефективним засобом конструювання художнього хронотопу авторської реальності. Вважаємо, що дослідження кількісного співвідношення уривків із вживанням повітряних референтів із силентіальним ефектом у якості атрибутів конкретного та розмитого хронотопів заслуговують на дослідницьку увагу у наших майбутніх розвідках.

1. Бахтин М. М. Формы времени и хронотопа в романе. Очерки по исторической поэтике / М. М. Бахтин // Вопросы литературы и эстетики. - М. : Худож. лит., 1975. - С. 234-407.

2. Герасим'юк В. Книга віршів і поем лауреата Національної премії [Електронний ресурс] / В. Герасим'юк. - Режим доступу: <http://res.in.ua/kniga-virshiv-i-poem-laureata-nacionalenoyi-premiyi.html>

3. Куліш В. С. Поетичні образи мовчання в англійському художньому дискурсі : автореф. дис ... канд. філол. наук : спец. 10.02.04 / В. С. Куліш. - Запоріжжя, 2016. - 20 с.

4. Літературознавчий словник-довідник / Р. Т. Гром'як, Ю. І. Ковалів та ін. - К.: ВЦ «Академія», 1997. - 752 с.

5. Свірідова Ю. О. Пейзажний образ в австралійській поезії ХХ століття: лінгвокогнітивний та лінгвосинергетичний аспекти : дис ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Свірідова Юлія Олександрівна. - Житомир, 2015. - 312 с.

6. Moore T. To The Lady Charlotte Rowdon [Електронний ресурс] / Т. Moore. - Режим доступу: <https://archive.org/details/poeticalworksoft1863moor>

7. Robinson E. A. Credo [Електронний ресурс] / E. A. Robinson. - Режим доступу: <http://www.bartleby.com/233/234.html>

РИСИ УНІВЕРСАЛІЗМУ ТА ІЗОМОРФІЗМУ В АНГЛОМОВНИХ ПРИСЛІВ'ЯХ

Шуляк Ігор

Сумський державний університет, м. Суми

Різні народи світу віками спостерігають за змінами

навколишнього середовища, а також за вчинками людей, що їх оточують. Оскільки, людина обдарована відчуттям мови, вона використовує цей дар природи на повну, рефлектуючи на події оточуючого середовища. Суспільство, як цілісна соціальна система, має ряд чинників, які впливають на його мовлення. Тому, виникають повчальні та влучні вислови – прислів'я та приказки, набуті народними традиційними знаннями. Найчастіше прислів'я означають влучний образний вислів, що характеризує різні явища життя, яким притаманна форма закінченої пропозиції. Істотним аспектом цих висловів є стислість, і тому вони легко запам'ятовуються і стають частиною суспільної свідомості. В сучасних українських та англійських прислів'ях прослідковуються як риси ізоморфізму так і риси універсалізму [1].

Взагалі, **ізоморфізм мовних планів** – паралелізм в організації звукової і смислової сторін мови (так званих плану вираження і плану за граматичною структурою, лексичним складом і вмісту) [2, с. 24]. Такі прислів'я найлегше зрозуміти та розтлумачити, оскільки у двох мовах часто відбувається повне співпадіння стилістичною забарвленістю. На таких прикладах можна чітко зрозуміти, що зберігається повна специфіка прислів'я, приказки. Наприклад, таке українське прислів'я: “Краще страждати за правду, ніж гараздувати брехнею” має відповідник в англійській мові – “Better suffer for truth than prosper by falsehood”, чи англійське: “One must howl with the wolves” та українське – “З вовками жити – по-вовчому вити”. Однак, найчастіше еквівалентні прислів'я є не простим збігом етнічних цінностей, а спільним древнім запозиченням із однієї із класичних мов, переважно з латині. Наприклад: 1. Love is blind. Любов сліпа. Amor caecus; 2. Love conquers all. Любов усе перемагає. Amor vincit omnia; 3. A man is a wolf to a man. Людина людині вовк. Homo homini lupus est [1].

З точки зору універсалізму мови мають спільні риси. Якщо порівняти структуру кількох мов, наприклад, української, німецької, азербайджанської, китайської і т.д., то можна легко виявити, що всі вони володіють, зокрема, системою голосних і приголосних. Проте, в одній мові голосних фонем менше, а приголосних більше, в іншій навпаки, сам склад фонем у кожній мові також є різним і т.д. Аналізуючи звукову будову інших мов, ми переконуємося в тому, що і в них існує система голосних і приголосних фонем, тобто ми не можемо уявити собі таку мову, де були б відсутні голосні чи приголосні. Таким чином, факт наявності у структурі мов системи

голосних і приголосних фонем носить всезагальний, універсальний характер, ця риса вже не є спільною ознакою, скажімо, грузинської, арабської чи української мов – вона є однією з ознак людської мови взагалі. Такі спільні закономірності й ознаки, притаманні всім чи більшості мов, отримали назву мовних універсалій (від лат. *universalis* – загальний). Іншими словами, **мовні універсалії** – це певні ознаки, властивості, закономірності мови загалом. Ця дефініція належить мовознавцю Б. А. Успенському [3].

Таким чином можна порівняти відмінності та проаналізувати що є спільного в українських та англійських прислів'ях.

1. Кирилович Е. Нариси по лінгвістиці / Е. Кирилович. – М.: Просвещение, 1962. – 160 с.

2. Плунгян В.А. Почему языки такие разные / В.А. Плунгян. – М.: АСТ-Пресс Книга, 1996. – 230 с.

3. Панченко С.А. Мова та її вивчення [електронний ресурс] / С.А. Панченко. – Режим доступу: <http://documents.tips/documents/1-55cf9415550346f57b9f8508.html>

4. Порівняльний аналіз паремій в англійській та українській мовах [електронний ресурс] – Режим доступу: <http://diploma.org.ua/pages-598.html>

Секція 9. Географія, туризм і рекреація.

**ПРОСТОРОВО-СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ
РОЗСЕЛЕННЯ НАСЕЛЕННЯ РЕГІОНУ
(НА ПРИКЛАДІ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)**

Барило І.М.

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна (м. Харків)

Сучасна система розселення Полтавської області є типовою для центральних регіонів України та країни в цілому. Регіону притаманні значна частка міського населення та дещо менша кількість сільських поселень. Регіон характеризується складним геодемографічним розвитком, зокрема спостерігається значне скорочення чисельності через старіння населення та його міграцію. Депопуляція супроводжується також істотним погіршенням стану здоров'я, зниженням середньої очікуваної тривалості життя населення тощо.

Аналізуючи просторовий розподіл, використано показник середньої відстані від найближчого сусіда, який ґрунтується на визначенні відстаней кожної точки популяції від свого найближчого сусіда [1, 3]. Він характеризує територіальну концентрацію населених пунктів, розраховується за формулою:

$$R = \frac{D}{0,5 \sqrt{\frac{S}{n}}} [1]$$

№ п/п	Показник	Значення
1.	Середня відстань між найближчими районними центрами, км. (D)	37,66459
2.	Площа досліджуваної території, м ² (S)	28748
3.	Кількість поселень, (n)	25

$$R = \frac{37,66459}{0,5 \sqrt{\frac{28748}{25}}} = 2,221414$$

Визначивши середню відстань до найближчого сусіда у Полтавській області по районах, можна зазначити, що середнє арифметичне фактичних відстаней між кожним районним центром та його ближчим сусідом достатньо мале (37,7 км), коефіцієнт близький до двох і дорівнює 2,22 км, що говорить про міцні територіальні

зв'язки між районами. Тобто міста розташовані по території області компактно, мають близьке розташування та високу доступність [3]. Найбільше «сусідів» мають Решетилівський та Миргородський райони, оскільки це території значної протяжності (рис.1).

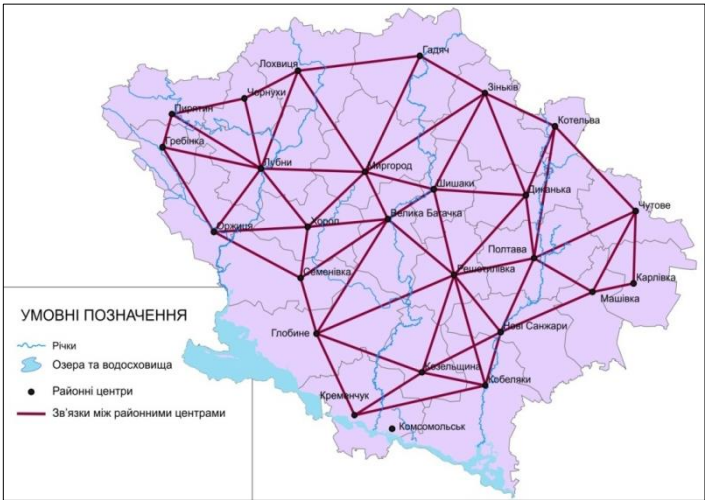

Рис. 1. Зв'язки між найближчими містами (районними центрами) Полтавської області (побудовано автором)

Індекс концентрації населення для Полтавської області дорівнює 37,5 %, що говорить про нерівномірність розподілу населення по території області. Значна частка населення концентрується у великих містах, таких як Полтава, Кременчук, тому ці райони мають значно вищий індекс концентрації населення (19,4 % та 17,5 % відповідно). Найменший показник спостерігаємо в Миргородському, Карлівському, Лубенському та Пирятинському районах, що пов'язано це зі значною кількістю сільського населення в цих районах [2]. Міста значно впливають на розподіл населення, адже вони в собі концентрують найбільшу його частку.

Загалом на процеси розселення населення Полтавської області впливають чимало чинників, зокрема демографічні, соціально-економічні, історичні, природно-географічні, політичні, екологічні тощо. Врахування впливу цих характеристик розселення є необхідним для визначення основних проблем і перспектив розвитку населених пунктів.

1. Голиков А.П. Математические методы в географии /

А.П. Голиков, И.Г. Черванёв, А.М. Трофимов. – Харьков: Изд. при Харьков ун-те, 1986. – 143 с.

2. Niemets K. Spatial and statistical analysis of settling in the region – on the example of Poltava region, Ukraine // K. Niemets, K. Segida, T. Pogrebyskiy, I. Barylo // Acta Geographica Silesiana, 18. WNoZ UŚ, Sosnowiec, 2015. – P. 41–47.

3. Сегіда К.Ю. Розселення населення Харківської області: територіальний аспект // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Геологія. Географія. Екологія: Збірник наукових праць / Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2013. – С. 165-169.

КЕЙТЕРИНГ ЯК СПОСІБ ОРГАНІЗАЦІЇ ГРОМАДСЬКОГО ХАРЧУВАННЯ

Бернадський Олександр, Каліновський Дмитро

Східноєвропейський національний університет ім. Лесі Українки,
м. Луцьк

Громадське харчування є однією з найбільш важливих аспектів соціальних потреб суспільства і займає гідне місце в реалізації соціально-економічних завдань, пов'язаних зі зміцненням здоров'я людей, підвищенням продуктивності їх праці, економічним використанням ресурсів, продовольчої сировини, скороченням часу на приготування їжі в домашніх умовах.

Основна проблема громадського харчування в Україні, полягає в невідповідній якості готової продукції та умов її створення. Тому ми вважаємо, що високотехнологічне кейтерингове підприємство це найкращий спосіб організації громадського харчування на всіх рівнях суспільства, адже кейтеринг це багатогранне поняття і вид діяльності із забезпечення громадського харчування.

Слово "Кейтеринг" походить від англійського дієслова "cater", що в перекладі означає "поставляти провізію", "обслуговувати споживачів", та словосполучень "public catering" - ресторанне господарство, а також "catering trade" - ресторанний бізнес. Поняття "кейтерингу" настільки ємне, що аналогічного слова в Українській мові просто не існує[3, с. 47].

Згідно стандартів, і економічної літературі основною ознакою кейтерингу є те, що обслуговування проводиться поза межами закладу ресторанного господарства, у місцях, обраних замовниками

кейтерингових послуг.

Скрутна економічна ситуація в Україні характеризується низькою платоспроможністю більшої частини населення, в результаті чого кількість споживачів, що можуть скористатися послугами підприємств ресторанного господарства зменшилася[1]. Проте кейтеринг, я підвид ресторанного господарства вирішує цю проблему шляхом низької вартості кінцевого продукту не поступуючись якістю.

Виокремлення економічної спеціалізації кейтерингових послуг, дозволяє сегментувати ринок за наступними ознаками: Індивідуальний кейтеринг – зазвичай це обслуговування різноманітних сімейних свят, є відносно недорогим і не потребує значних капіталовкладень.

Корпоративний кейтеринг – це обслуговування ділових зустрічей, презентацій, конференцій, семінарів, корпоративних вечірок тощо. Соціальний кейтеринг – послуги з організації харчування некомерційних організацій (притулків, лікарень, харчування військових і робітників інших некомерційних структур). Транспортний кейтеринг – організація харчування на авіаційному, залізничному, морському, автомобільному транспорті, при організації регулярних перевезень співробітників компаній і споживачів транспортних послуг. Кейтеринг будівельних майданчиків – організація харчування будівельників, доставка продукції безпосередньо на об'єкти будівництва[2, 85-90].

Отже, кейтеринг, як вид діяльності охоплює всі сфери і види громадського харчування і тим самим може задовільнити потреби ринку і підвищити якість надання послуг з організації харчування, громадське харчування важлива частина суспільства, пов'язана із задоволення основної фізичної потреби людини – прийому їжі. Якісне задоволення цієї потреби ключ до здоров'я та продуктивності індивідів, тому це один із показників розвитку соціуму і держави в цілому.

1. Єрко І.В. Ресторанне господарство в інфраструктурі ткризму Волинської області[Електронний ресурс]. – Режимдоступу: <http://www.nbu.gov.ua/>

2. Погодин К. Ресторан выездного обслуживания (кейтеринг) /К. Погодин. – СПб.: Питер. 2012. – 220 с

3. Сушальская Т. Кейтеринг: новые возможности ресторанного бизнеса / Т. Сушальская // Бухгалтерия. – 2008. – 158 с.

УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПОСЛУГ ГОТЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Бортнік Світлана, Казакова Катерина

Східноєвропейський національний університет ім. Лесі Українки,
м.Луцьк

Управління якістю послуг у готельній сфері є одним з головних напрямків діяльності готельного підприємства. Організація робочого процесу в готелі має за мету підвищення рівня комфорту й якості основних та додаткових послуг готелю та включає встановлення взаємних відносин між працівниками готелю, що надають послуги, а також між готельним підприємством та споживачами, які користуються цими послугами. Тому, правильне управління якістю та постійне його удосконалення, дозволить досягнути поставлених цілей діяльності готельного підприємства.

Управління якістю – це діяльність, яка визначає політику, цілі та відповідальність у сфері якості та здійснюється за допомогою планування якості, оперативне управління нею, забезпечення якості та підвищення її рівня [2]. Уся сфера послуг та якість їх надання залежить від персоналу, який надає ці послуги. Тому для кожного готельного підприємства є важливим правильний підбір та наймання працівників. Персонал повинен бути професійно підготовлений і укомплектований так, щоб ефективно діяти за будь-яких умов. Якість надання готельних послуг страждає, якщо нові співробітники не виправдовують очікувань менеджера готелю і клієнтів. Зниженню якості послуг також сприяє неефективний розподіл обов'язків між працівниками, що виходить за рамки їх здібностей. Кожен працівник готелю повинен забезпечувати виключно високу якість послуг, тому управління якістю включає контроль над роботою та здійсненням обов'язків кожного з них. Підвищенню якості надання готельних послуг сприяє професійне навчання [1]. Отже, щоб забезпечити якісне надання послуг, персонал готелю має постійно підтримувати високий рівень професійності й продовжувати навчання у цій галузі.

В свою чергу, менеджери готелю мають об'єктивно здійснювати оцінку роботи персоналу, залежно від продуктивності праці. Високі результати управління якістю з'являються в команді, яка працює узгоджено, синхронно й злагоджено на один кінцевий результат задля збереження та покращення якості надання послуг.

Крім того, якість послуг залежить від політики управління, яку обирає готель. Прибуток та ефективність в готельній індустрії

безпосередньо пов'язані з рівнем використання виробничої потужності, тобто з кількістю кімнат, які заповнені щодня. Заповнюваність готелю є найбільш важливим показником для забезпечення високої рентабельності, але готелі, які отримали хорошу репутацію в обслуговуванні, можуть пропонувати номери у високій цінній категорії. Це не лише кількість послуг, що отримують гості, а й способи та методи, якими ці послуги надаються. В результаті, менш дорогі готелі, які підтримують постійний високий рівень якості, є більш вигідними в цілому, ніж дорогі готелі, з широким переліком додаткових послуг та зручностей, але не можуть забезпечити відповідну якість.

Отже, управління якістю є орієнтованим на прийняття конкретних управлінських рішень, які стосуються усіх аспектів функціонування готелю (від прийняття персоналу на роботу до забезпечення зворотного зв'язку з споживачем-клієнтом готелю). Саме тому щоб підтримувати високу якість надання послуг готелю менеджери повинні бути не лише практичними, а й креативними, з творчим підходом у вирішенні проблем клієнтів і співробітників. Для вирішення цього завдання готель може створювати свої власні програми та системи підвищення якості надання послуг залежно від спрямування його роботи, переліку послуг та кількості персоналу, політики та клієнтів на яких зорієнтований готель. Таким чином, основною метою управління якістю готельних послуг є удосконалення форм і методів процесу управління, спрямованого на покращення якості й забезпечення стійкого конкурентного статусу підприємства [2]. Для її досягнення слід забезпечити ефективну організацію управління та роботу усіх підрозділів готелю, скоординовану на створення системи управління якістю, яка передбачатиме вивчення ринку послуг гостинності, маркетингові дослідження тощо. Оскільки підвищення якості обслуговування в готелі і підтримання його на стабільно високому рівні – завдання непросте й затратне, то підвищення рівня якості готельних послуг має здійснюватись відповідно до запитів і потреб споживачів.

1. Бортнік С. М. Формування підходу до комплексного оцінювання персоналу підприємства. / С. М. Бортнік // Економічний форум : науковий журнал – 2013. – № 2. – С. 131 – 138.

2. Мальська М. П. Механізм управління якістю послуг [Ел. ресурс] / М. П. Мальська, І. Г. Падняк. – 2011. – Реж. дост.до ресурсу: http://10810806/turizm/mehanizm_upravlinnya_yakistyu_poslug.

ПРИРОДНО-АНТРОПОГЕННІ РЕКРЕАЦІЙНІ РЕСУРСИ РІВНЕНЩИНИ

Боць Лілія

Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки, м. Луцьк

Рекреаційний потенціал Рівненщини оцінюється досить високо, проте рівень його використання є одним із найнижчих в Україні, внаслідок чого назріває проблема детального вивчення та оцінки рекреаційно-туристських ресурсів (РТР), які виступають основою розвитку туристичної галузі.

Природно-антропогенні РТР (природоохоронні території) – геосистеми, до складу яких входять як природні, так і антропогенні об'єкти, що використовуються в туристсько-рекреаційному господарстві [1]. До природоохоронних територій природного походження в Україні відносяться національні природні парки, природні та біосферні заповідники, регіональні ландшафтні парки, заповідні урочища, заказники, пам'ятки природи. До природоохоронних територій антропогенного походження належать парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва, ботанічні сади, дендропарки, зоопарки. Отже, основу природно-антропогенних РТР становлять території та об'єкти природно-заповідного фонду (ПЗФ) – ділянки суші і водного простору, природні комплекси та об'єкти, які мають особливу природоохоронну, наукову, естетичну та рекреаційну цінність [2].

На території Рівненщини створена та існує мережа ПЗФ, до якої станом на 01.01.2016 року віднесено 310 територій та об'єктів загальною площею 181,5 тис. га, що складає 9,05 % від загальної площі області, в тому числі 27 об'єктів загальнодержавного значення площею 64,9 тис. га та 283 об'єкти місцевого значення площею 116,6 тис. га [3].

Природно-заповідний фонд Рівненщини представлений майже всіма категоріями заповідних об'єктів, за винятком біосферних заповідників та ботанічних садів. Значним туристичним потенціалом відзначається національний природний парк «Дермансько-Острозький», створений з метою збереження цінних природних територій та історико-культурних об'єктів, що мають важливе природоохоронне, наукове, естетичне, освітнє, рекреаційне та оздоровче значення. На території Рівненщини розташовані також три регіональні ландшафтні парки, перспективні для розвитку туристсько-

рекреаційної діяльності: «Прип'ять-Стохід», «Надслучанський», «Дермансько-Мостівський». Особливе місце в екотуристській еколого-освітній діяльності належить Рівненському природному заповіднику, відвідати який можна тільки у супроводі співробітника природоохоронної установи.

Серед інших визначних об'єктів ПЗФ Рівненщини варто відзначити також Державний дендрологічний парк Березнівського лісового коледжу в м. Березне та Рівненський зоологічний парк у м. Рівне. В рекреаційних цілях пізнавальне значення мають інші природно-заповідні території та об'єкти регіону: парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва (всього налічується 14), пам'ятки природи (67), заповідні урочища (97), заказники (125).

Наявність об'єктів ПЗФ має значний потенціал для розвитку туризму та проведення роботи з екологічної освіти та виховання населення Рівненщини.

Території та об'єкти з особливим статусом охорони виступають на сьогодні основним ресурсом розвитку туристсько-рекреаційної сфери регіону за рахунок розширення спектру пропонованих послуг та формування унікальних турпродуктів. Створення та облаштування туристичних маршрутів, здійснення просвітницької природоохоронної роботи серед туристів сприятимуть розширенню туристично-рекреаційних послуг.

1. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування / Бейдик О.О. – К.: Видавничий центр КНУ ім. Т.Г. Шевченка, 2001. – 395 с.

2. Про природно-заповідний фонд України : за станом на 04.08.2016 / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-12>

3. Заповідні об'єкти Рівненщини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ecorivne.gov.ua/reserve/>

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПРОСУВАННЯ ТУРПРОДУКТУ

Вівдич Павло Павлович – магістр

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Туристична діяльність і інформація нероздільні. Рішення про поїздку приймається, як правило, на основі інформації. Тур в момент купівлі – теж інформація. Для успішної діяльності туристичної фірми

необхідно використовувати постійний потік правдивої і своєчасної інформації для прийняття важливих управлінських рішень з метою досягнення очікуваного кінцевого результату – отримання прибутку. Тому розвиток інформаційних технологій (ІТ) в туризмі має бути першочерговим, на чому і акцентовано увагу у даному розділі підручника.

Глобалізація суспільних процесів, активна інтеграція України у світову економічну систему зумовлює появу потреби використання прогресивних інформаційних систем та телекомунікаційних технологій в її інноваційному розвитку. Внаслідок входження України до світової мережі інформаційних комунікацій поступово вдосконалюються умови функціонування інформаційних систем, зокрема, розроблена державна програма інформатизації, формується нормативно-правова база, збільшується кількість підприємств інформаційної інфраструктури, поліпшується якість каналів зв'язку, стають все більше технічні засоби та інформаційні технології активізації інформаційних систем.

В Україні інформаційні системи, у тому числі, у формі електронних комунікацій, є новим засобом організації туристичної сфери, тому вітчизняними науковцями вони досліджені недостатньо. Разом з тим, неспростовним фактом є те, що в нинішніх умовах використання інформаційних технологій у сфері туристичних послуг є необхідною умовою успішного просування туристичного продукту на національний та міжнародний ринок послуг [3]. Сфера туризму вимагає застосування систем, які за найкоротший проміжок часу можуть надати відомості про доступність транспортних засобів, забезпечити швидке резервування, вирішення ряду питань в момент надання туристичних послуг [4].

Серед найважливіших досягнень сфери туризму стала її комп'ютеризація. Персональний комп'ютер та мережа Інтернет дали змогу створювати загальнодоступну, надзвичайно інформаційно містку, та, порівняно з іншими інформаційно-технологічними системами, дешеву й швидко інформаційну інфраструктуру, їх доступність та надійність сприяли входженню у всі сфери суспільства нових інформаційних технологій, які повною мірою забезпечили ріст продуктивності у сфері послуг [1].

Інформаційні технології – термін, який застосовується для позначення самих сучасних удосконалень у способах і механізмах, які використовуються для збору, обробки, аналізу, зберігання, розповсюдження і застосування інформації. Про інформаційні

технології говорять як про технології століття, які здатні зробити серйозний вплив на виробничу діяльність, сферу обслуговування, зайнятість населення і на життя людства в цілому, завдяки досягненням у області мікроелектроніки. Саме мікроелектроніка створила основи для розробок у сфері проектування та виробництва за допомогою комп'ютера; гнучких виробничих систем; роботів; персональних комп'ютерів; автоматизованих систем управління (АСУ); відео-тексту; телеконференцій [2].

Створення та розуміння такого поняття як інновація в туризмі та як дія для успішного просування туристичного продукту на ринку та його новітні методи розповсюдження, як одиниці маркетингового та рекламного фонду для покращення просування продукту на туристичному ринку. Велике значення для привабливості турів має їх тривалість. Рекламуватися, за допомогою інновацій, короткострокові тури кінця тижня – «уїк-енд». Найбільш масовими є тури тривалістю 7-10 днів, поїздки тривалістю 14 днів і більше займають вже значно меншу частку в загальному асортименті пропонованих зарубіжних поїздок.

1. Жулевич Є.В. Організація туризму: учеб.-практ. посібник / Є.В. Жулевич, А.С. Копанев. – Минск. : БГЭУ, 2008. – 153 с.
2. Організація туризму : навч. посіб. / під заг. ред. М.І. Кабушкіна та ін – М. : Новее знання, 2009. – 632 с.
3. Ушаков Д.С. Прикладний туropolерейтинг / Д.С. Ушаков. – М. : ІКЦ «МарТ», 2007. – 416 с.

ДОСЛІДЖЕННЯ ЯКОСТІ ТА РІВНЯ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Голуб Геннадій, Янко Яна

Східноєвропейський національний
університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

Соціально-економічна категорія «рівень життя населення» використовується в науковій літературі, у правових і нормативно-господарських документах для характеристики ступеня задоволення фізичних, духовних і соціальних потреб людей у суспільстві, тобто якості життя населення, величини його добробуту і благополуччя і служить важливим соціально-економічним критерієм при виборі напрямків і пріоритетів економічної і соціальної політики держави.

Рівень життя - багатоаспектне поняття, що охоплює широке коло соціально-економічних, національних, релігійних та інших відносин, які характеризують умови життєдіяльності людини, сім'ї, різних соціальних верств населення окремих регіонів і країни в цілому [1, 2].

Згідно з даними ОДА за останні декілька років рівень життя волинян значно знизився. В облдержадміністрації повідомляють, що на Волині продовжує знижуватись рівень життя населення і для підтвердження наводять відповідні статистичні дані. За перший квартал 2014 року до управління облдержадміністрації надійшло 293 звернення від громадян і більшість з них стосувалися питань соціального захисту. Натомість у 2015 році за такий же проміжок часу було вже 429 відповідних звернень. 429 звернень стосувалися соціального захисту. З них 31% звернень - від найменш захищених верств населення, а це чорнобильці, багатодітні сім'ї, інваліди та інші. Такі дані говорять про те, що у області дійсно наявний низький рівень життя. Інформаційно-аналітичний звіт щодо звернення людей до ВОДА показує, що на другому місці проблемною сферою Волині є житлово-комунальне господарство. Таких звернень у 2015 році надійшло 70 (у 2014-му році було 46) [3].

В ході даного дослідження для визначення рівня та якості життя населення Волинської області ми аналізували наступні показники як: частка населення, що вважає екологічну ситуацію в області цілком благополучною; частка населення, що задоволена благоустроєм та санітарним станом вулиць, парків, довкілля у своїй області; частка населення, що оцінює стан свого здоров'я та здоров'я членів своєї сім'ї як «добрий»; частка населення, якій вистачає необхідної медичної допомоги; частка населення, що задоволена нинішнім станом системи охорони здоров'я; частка населення, що має постійний вільний доступ до інтернету; частка населення, що має вищу освіту (можливість її отримувати); частка населення, що вільно володіє іноземною мовою; частка населення, що не вважає, що протягом останнього року криміногенна ситуація в їхньому районі погіршилася; частка населення, що задоволена роботою поліції; частка населення, що періодично відвідує заклади культури, мистецтва

З огляду на все вище сказане, слід відмітити, що необхідно підвищувати рівень та якість життя населення Волинської області, а для цього необхідно створювати реальну рівність для здобуття освіти і працевлаштування; забезпечувати рівні можливості для чоловіків та жінок; високий рівень медичного обслуговування; якісне харчування,

високу якість транспортного забезпечення, високий рівень розвитку закладів культури й ін.

1. Базилінська О. Я. Макроекономіка: Навчальний посібник для студентів вузів . - К. : Центр навчальної літератури, 2005. - 442 с.

2. Білецька Л. В. Економічна теорія: Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка: Навчальний посібник. - К. : Центр навчальної літератури, 2005. - 651 с.

3. Офіційний сайт Волинської обласної державної адміністрації

РОЗВИТОК ТУРИСТИЧНОЇ ДЕСТИНАЦІЇ САЛОНІКИ НА ОСНОВІ КЛАСТЕРНОЇ МОДЕЛІ

Грехова С. В., Яковчук О.В., к. г. н., доцент

Харківський торговельно-економічний інститут Київського
національного торговельно-економічного університету

Туризм як галузь економіки на сьогоднішній день є привабливим джерелом отримання доходів як для приватних або державних підприємств, так і для країни загалом. Тому розвиток цієї сфери для всіх учасників туристичного процесу є актуальним та стратегічним. Існують різні актуальні для сьогоднішнього методи організації туристичної діяльності. І однією з них є кластеризація.

Кластер у загальному плані являє собою сукупність взаємодіючих господарських суб'єктів, які функціонують заради спільної мети – отримання прибутку від туристичної діяльності.

Для кращого розуміння взаємодії різних елементів кластеру вирішено розглянути Грецію та одну з її найпривабливіших туристичних дестинацій – Салоніки.

У 2015 р. Греція від туризму отримала 36 млрд. дол., що становить близько 18% від загального ВВП держави. Кількість зайнятих у сфері туризму зростає, починаючи з 2010 року, і станом на 2015 р. становить 401 тис. населення [1].

Кластеризація як перспективний та ефективний підхід організації роботи взаємопов'язаних елементів інфраструктури, освіти та науки, підприємств та управління є найбільш доцільною при аналізі впливу туризму на туристичну дестинацію Салоніки. Салоніки – місто, багате на туристичні ресурси, які приваблюють любителів різних видів туризму: історико-пізнавального, пляжно-оздоровчого, паломницького та шопінг-туризму.

Умовно дестинацію Салоніки за просторовою конфігурацією можна поділити таким чином:

- 1) центр(ядро) – місто Салоніки безпосередньо;
- 2) периферія околиці міста Салоніки, і частина прилеглих адміністративних районів ному Македонія;
- 3) зона впливу – ном (область) Македонія, точніше його центральна частина, окрім цього також певні туристичні атракції інших номів (Олімп, Метеори тощо) [2].

Паломницький вид туризму є одним із найдавніших. Крім того, сегмент туристів, які ним займаються, доволі широкий. Відвідування місць, які мають відношення до певних подій чи предметів, що пов'язані із релігією, виконують не тільки пізнавальну та освітню функцію, а перш за все збагачують людину духовно. Саме це є однією з рухомих сил даного виду туризму.

Як у самому місті Салоніки, так і у номі Македонія, знаходиться велика кількість паломницьких пам'яток, які є надзвичайно важливими для туристів. Так звана чернеча республіка Афон, яка хоч і приймає виключно чоловіків, однак є надзвичайно значимим об'єктом. Жінки мають право лише бачити монастирі з води, тобто перебуваючи на човнах. Церква св.Георгія Палами, церква Св. Софії, Базилика Святого Дмитріята інші святі міста Салонік приваблюють безліч паломників з усього світу [3].

Використання кластерної моделі паломницького туризму дозволить долучити більше туристів за рахунок зменшення витрат на кооперацію підприємств транспорту, харчування та проживання; долучати більше коштів до місцевого бюджету, що дасть поштовх для розвитку інших видів туризму та супутніх послуг. Крім того, Салоніки постійно конкурують зі столицею держави, таким чином збільшення потоків туристів також позитивно впливатиме на зріст «популярності» туристичної дестинації.

1.Мировой атлас даних [Електронний ресурс] // Офіц. веб-сайт. – Режим доступу : <http://knoema.ru/>

2.Електронна бібліотека: Центральна Македонія [Електронний ресурс] // Офіц. веб-сайт. – Режим доступу : wikipedia.org

3.Паломницький центр «Солунь» [Електронний ресурс] // Офіц. веб-сайт. – Режим доступу : <http://www.solun.gr/>

ЕКОЛОГО-ГЕОГРАФІЧНІ АСПЕКТИ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ У ЗОНІ РАДІОАКТИВНОГО ЗАБРУДНЕННЯ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Громик Оксана Миколаївна

Луцький інститут розвитку людини Університету “Україна”

До найактуальніших проблем сьогодення слід віднести екологічні. Це зумовлено забрудненням природного середовища промисловими відходами, різними хімічними речовинами, створеними для сільського господарства і побуту, неправильним використанням природних ресурсів. Основною причиною, що погіршила екологічну ситуацію є аварія на Чорнобильській атомній електростанції (ЧАЕС). Особливо небезпечними для людського організму ізотопи ^{137}Cs , ^{90}Sr , вони можуть тривалий час знаходитись у ґрунті. Окремі аспекти вмісту ^{137}Cs , ^{90}Sr у ґрунтах регіону, їх екологічна оцінка розглянута у працях [1–2].

Проведені дослідження щодо оцінювання радіаційного стану забруднених територій у населених пунктах приватних господарств у Камінь-Каширському, Любешівському і Маневицькому адміністративних районах. Вихідними матеріалами дослідження були фондові матеріали Волинської обласної станції охорони ґрунтів та якості продукції “Облдержродючість” (м. Луцьк). У результаті аналізу отримані такі головні висновки:

1. Найбільшого нагромадження ^{90}Sr зазнали ґрунти у приватних господарствах: с. Карпилівка, с. Іваномисль (Камінь-Каширський район); с. Бучин, с. Березна Воля, с. Віл, с. Лобна (Любешівський район); с. Галузія, с. Серхів, с. Троянівка, с. Бережниця, с. Мала Осниця, с. Загорівка, с. Оконськ, с. Лісове (Маневицький район).

2. Ґрунти на луках і пасовищах є мало забрудненими. Так, ґрунти із щільністю забруднення до $0,5 \text{ Кі/км}^2$ виявлено – 91,6 % від обстежених; у діапазоні $0,5\text{--}1 \text{ Кі/км}^2$ – 7,8 %; більше 1 Кі/км^2 – 0,6 %.

3. Забруднення рослин на луках і пасовищах є досить різним у межах населених пунктів. Високий вміст ^{137}Cs спостерігається:

– у Камінь-Каширському районі: с. Красилівка, с. Брониця, с. Оленине, с. Малий Обзир, с. Нові Червища, с. Залісся, с. Іваномисль, с. Старі Червища, с. Тоболи;

– у Любешівському районі: с. Березна Воля, с. Лобна, с. Рудки, с. Заріки;

– у Маневицькому районі: с. Серхів, с. Мала Осниця, с. Прилісне, с. Колодії та с. Красноволя.

Враховуючи, що найбільшу небезпеку для життя людини представляють у ґрунті ^{90}Sr і ^{137}Cs , головне завдання полягає у створенні передумов для максимального зниження міграції вищезазначених радіонуклідів у рослинну продукцію та оптимізація стану ґрунтів. Тому необхідно використовувати контрзаходи головним чином організаційно-технічні.

1. Громик О. М. Радиационное состояние загрязненных почв и растительности на территории Волынской области Украины / О. М. Громик, О. В. Ильина // Актуальные вопросы современной науки: сб. научн. тр. – Новосибирск: Издательство ЦРНС, 2013.– Вып. 29 – С. 50–60.

2. Ільїн Л. В. Уміст радіонуклідів у лімносистемах Західного Полісся (на прикладі водойм зони радіоактивного забруднення Волинської області) / Л. В. Ільїн, О. М. Громик // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Географічні науки. – 2012. – Вип. 18. – С. 4–10.

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО СТАНУ ТУРИСТИЧНОГО КЛАСТЕРУ МІСТА ЧЕРНІВЦІ

Домашич А.А.

Харківський торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету,
м. Харків

Чернівці – один з найвідоміших вітчизняних центрів розвитку архітектурно-пізнавального туризму. Багатовікова історія розвитку міста Чернівці залишила своє відображення в унікальній архітектурі та багатій культурній спадщині, що у поєднанні з сучасним високим рівнем розвитку інфраструктури та сфери обслуговування призвело до утворення та функціонування повноцінного туристичного кластеру.

Історична забудова старого міста – це цілісний, майже недоторканий ансамбль ХІХ – початку ХХ століть. На державному обліку в історичній частині Чернівців знаходяться 602 пам'ятки архітектури, 17 з яких загальнонаціонального значення.

Серед визначних пам'яток Чернівців особливе місце посідає архітектурний ансамбль колишньої резиденції православних митрополитів Буковини і Далмації, включений до всесвітньої культурної спадщини ЮНЕСКО. Нині тут розмістилися центральні

корпуси Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Поблизу головного корпусу Чернівецького національного університету розташований парк імені Юрія Федьковича.

Центр Чернівців уособлює Центральна площа, у минулому майдан Ринок або Рінгпляц, що є серцем міста вже майже два століття. Особливе місце серед пам'яток архітектури міста Чернівці займає архітектурний ансамбль Театральної площі, де на початку австрійського періоду була околиця міста, за якою починався густий ліс. Вулиця Ольги Кобилянської – головна пішохідна вулиця Буковини, переповнена крамницями, кав'ярнями, ресторанами, сувенірними лавками.

Важливу роль у розвитку туризму в Чернівцях відіграє розвинена транспортна інфраструктура міста. На території Чернівців функціонує залізничний вокзал, центральний автовокзал та аеропорт, де здійснюється транспортне сполучення міста за усіма напрямками по Україні та за кордон. Крім того, перевезення пасажирів по місту здійснює місцевий транспорт: тролейбуси, маршрутні автобуси і таксі.

Туризм є однією з найважливіших складових частин розвитку економіки Чернівців та Чернівецької області в цілому, а отже, подальший розвиток туристичного кластеру міста є одним із пріоритетних напрямків роботи органів місцевого самоврядування. За 2013 р. в Чернівцях діяло 113 суб'єктів туристичної діяльності), серед яких 27 – тулоператори, 86 – турагенти. За 2012 р. Чернівці відвідало 247,8 тис. туристів, серед яких 214,6 тис. осіб – з України, 33,2 тис. осіб – закордонні туристи. У порівнянні до показників 2011 року кількість туристів зросла на 5%, до показників 2010 року – на 7%, що свідчить про стабільне зростання туристичних потоків до м. Чернівці.

У структурі закордонних туристів, які у 2013 р. відвідали Чернівці, переважають туристи з російськомовних країн – Російської Федерації, Білорусі – 52,7%, друге місце у туристів з німецькомовних країн – Німеччини, Швейцарії та Австрії – 31%, на третьому місці туристи з прикордонних країн – Молдови, Румунії та Польщі – 8,4%, туристи з інших країн світу становлять 7,9%. Більше половини іноземних туристів відвідали м. Чернівці з метою відпочинку та дозвілля – 66,6 % від загальної кількості приїжджих, що підтверджує привабливість та важливість подальшого розвитку кластеру архітектурно-пізнавального туризму у даному місті. [1].

Отже, у формуванні туристичного кластеру м. Чернівці найбільше значення мають наступні фактори: прикордонне

розташування, значна кількість історико-архітектурних пам'яток, соціально-культурні та історичні традиції, а також розвинена транспортна та соціальна інфраструктура міста.

1. Туризм та відпочинок в області. Статистичний збірник / Головне управління статистики у Чернівецькій області; ред. А.В. Ротар. – 2014.

ФРАНЧАЙЗИНГ В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ

Дорогій Йосип Борисович – магістр

Чир Надія Вікторівна – к.геогр.н., доцент кафедри туризму
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Інноваційним каталізатором розвитку туристичної підприємницької діяльності в сучасних реаліях є формування франчайзингових мереж туристичних підприємств. Особливо актуальним цей метод інвестування є для ринку ресторанного господарства.

Франчайзинг визначають як продаж ліцензії на технологію або товарний знак фірми, що має високий імідж на ринку, за умови збереження покупцем встановлених продавцем ліцензії стандартів якості продукції та послуг у процесі їх реалізації [3, с. 384]. Це система мережевого бізнесу, до складу якої входить компанія франчайзер, що розробила, успішно використовує та продає елементи власного бізнесу, та компанії або підприємці – франчайзі, які придбали у франчайзера право користування брендом (торговельною маркою) та методами ведення бізнесу.

Франчайзинговий пакет для закладу ресторанного господарства – це бізнес-структура з визначеною концепцією, асортиментом продукції, послуг, які дозволяють організувати підприємницьку діяльність з мінімальним ризиком. Ресторанний бізнес України є привабливим для міжнародних компаній, які за умов стабілізації політичного та економічного стану держави, мають наміри реалізувати стратегічні програми щодо розвитку франчайзингових ресторанних мереж в Україні [3, с. 384].

Система франчайзингу в туристичному бізнесі сьогоднішній день показала себе як одна з найбільш оптимальних форм управління. Існують різні точки зору стосовно успіху франчайзингових мереж.

Проте основні з них зводяться до високої якості обслуговування та дотримання стандартів якості.

Діяльність підприємств ресторанного бізнесу на основі договору франчайзингу має ряд переваг: унікальна можливість організації власної справи, гарантовано якісного та надійного бізнесу; отримання готової ринкової ніші в бізнесі; використання відомого бренду та можливість придбання позитивної репутації серед споживачів та інших учасників ринку; системна допомога франчайзера в організації та розвитку бізнесу; отримання досвіду роботи за передовими вітчизняними або міжнародними стандартами [2, с. 43].

Розвиток туристичних підприємств в системі франчайзингу – відносно новий та ще маловідомий спосіб ведення бізнесу в Україні [1]. Це зумовлено, насамперед, відсутністю належного інформаційного забезпечення підприємців щодо ефективності використання франчайзингу (і, як наслідок, невпевненість у результатах та страх перед виникненням ймовірних ризиків), а також відсутністю законів та нормативних актів щодо здійснення підприємницької діяльності в системі франчайзингу в законодавчій базі України.

Отже, ринок франчайзингу можна розглядати як перспективний напрямок для ведення діяльності закладів ресторанного господарства на території України та варто очікувати збільшення кількості франчайзерів.

1. Бланк И. Торговий менеджмент. – 2-е изд., перераб. и доп. / И. Бланк – К.: Эльга; Ника-Центр, 2004. – 784 с.

2. Каленік К. В. Франчайзинг як складова стратегії розвитку туристичного бізнесу / К. В. Каленік // Туристична індустрія: сучасний стан та пріоритети розвитку : матеріали V Міжнар. наук.-прак. конф. (6-7 травня 2010 р., м. Луганськ). – Вип. 5. – Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2010. – С. 40-45.

3. Чорій М. В. Франчайзинг як ефективний метод інвестування у ресторанному бізнесі / М.В. Чорій // Національний університет «Львівська політехніка». – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2015. – С. 384.

ХАРАКТЕРИСТИКА СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ ЗАКЛАДІВ ТОРГІВЛІ ДЛЯ ПОТРЕБ СПОРТИВНО – ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Єрко Андрій

Міський центр туризму, спорту і краєзнавства учнівської молоді
Луцької міської ради, м. Луцьк

Важливу роль в розвитку спортивно-оздоровчого туризму у Волинській області відіграють спеціалізовані заклади торгівлі туристичним спорядженням, які є невід'ємною складовою туристичної інфраструктури регіону, оскільки, це не тільки заклади торгівлі, але і консультативні пункти. Інфраструктура туризму відіграє важливу роль у підвищенні рівня зайнятості населення, його добробуту, активізації матеріально-технічної бази [1].

У Волинській області станом на 01 січня 2016 року функціонує три спеціалізованих магазини туристичного спорядження, які знаходяться в обласному центрі.

Магазин туристичного спорядження «Альпініст» розпочав свою роботу у 2011 році, він пропонує широкий вибір спеціалізованого туристичного спорядження відомих світових виробників, також магазин є офіційним представником в області компанії «Неріс», яка виготовляє байдарки та каяки для сплавів. При магазині працює пункт прокату туристичного спорядження та спорядження для гірськолижного спорту. Також при магазині діє клуб активних подорожей «Альпініст», який надає послуги з організації активних подорожей по Волині і не тільки.

Туристичний магазин «Миклухо–Маклай» створений у 2013 році, він спеціалізується на продажі гірськолижного спорядження та спорядження для туризму, має власний сайт з продажу товарів. Магазин надає послуги сервісу і прокату гірськолижного та туристичного спорядження.

Магазин «Анамандрія» один з перших в області магазинів з продажу спеціалізованого туристичного спорядження, розпочав свою діяльність у 2009 році. Заклад торгівлі пропонує: туристичне спорядження, гірськолижне спорядження, спорядження для водних видів спорту. Магазин є офіційним представником з продажу абонементів на катання у гірськолижному курорті «Буковель». Також в магазині функціонує пункт прокату туристичного та гірськолижного спорядження, при закладі діє туристичний клуб «Анамандрія», який займається сплавами по Волині та організовує поїздки на

гірськолижний курорт «Буковель».

Також в області працюють магазини спортивних товарів, які пропонують товари для спорту і туризму в широкому асортименті. Продаж спортивних товарів в магазинах включають в себе спортивний інвентар та спортивне обладнання, серед яких можна знайти товари для екстремальних видів спорту, активного відпочинку та туризму.

Мережа спортивних магазинів «Інтер атлетика», яка пропонує широкий вибір товарів для спорту серед яких, є спорядження для туризму. В м. Луцьку налічується три магазини у м. Нововолинську два, по одному у містах Рожище, Володимир-Волинський, Ковель та два магазини у смт. Любешів.

Система магазинів спортивних товарів «Олімп» налічує два магазини у м. Луцьку та один у м. Рожище, магазини спеціалізується на продажі товарів для спорту та туризму. Як правило асортимент товарів для активного туризму в спортивних магазинах є доволі обмежений.

Спорядження для туризму також можна знайти і в риболовних магазинах, яких в області налічується близько сорока та в будівельних гіпермаркетах «Нова Лінія» та «Епіцентр», які знаходяться у м. Луцьку. Слід відмітити, що риболовні магазини та гіпермаркети не задовольняють в повному обсязі потреби туристів в якісному спорядженні.

Отже, мережа магазинів в яких можна придбати спорядження для активного туризму у Волинській області розміщена нерівномірно і є посередньою. Зокрема найбільша кількість магазинів налічується в обласному центрі, спортивні та риболовні магазини є у районних центрах.

1. Єрко І. В. Сучасний стан та перспективи розвитку туристичної інфраструктури Волинської області / І. В. Єрко, А. В. Єрко // Географія та туризм:Наук. зб. / Ред. кол.: Я. Б. Олійник (відп. ред.) та ін. – К.: Альтерпрес, 2012. – Вип. 21. – С. 80-89.

ВИГРАШНІ КОНЦЕПЦІЇ ЗАКЛАДІВ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА МІСТА ЛУЦЬКА

Єрко Ірина Володимирівна

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

При розробці концепції ресторану важливо виявити, для якого

контингенту споживачів він створюється: елітний ресторан для споживачів з високим рівнем доходів; ресторан, доступний для споживачів із середнім рівнем доходів; для людей різного віку; для сімейного відпочинку тощо.

Залежно від контингенту споживачів, мети, з якою вони відвідують ресторан, використовують дорогі або дешевші засоби оформлення інтер'єру підприємства, відповідний посуд та столову білизну [3]. На території міста Луцьк представлені різні концепції закладів ресторанного господарства.

При цьому для завоювання ринку заклад ресторанного господарства міста Луцьк з повинен надавати такі послуги відвідувачам, щоб вони неодмінно повертались у заклад. Для цього повинна бути забезпечена бездоганна якість страв та напоїв, що пропонуються гостям, привітне та вражаюче обслуговування, яскравий дизайн приміщень, вишуканий посуд, бездоганне обслуговування персоналу, можливість придбання функціональних продуктів та отримання консультацій щодо раціонів харчування. Все вище зазначене буде мати одну ціль – це вплив на відвідувачів, наявність якого забезпечить постійний попит продукцію та складе передумови для завоювання ринку і подальшого стратегічного розвитку закладу.

Успішними для м. Луцьк будуть такі концепції закладів ресторанного господарства як:

- ресторани для сімейного відпочинку, які створюють умови для організації харчування та дозвілля сім'єю і пропонують асортимент страв «домашньої кухні». Для цього відповідно обладнуються ігрові майданчики для дітей, розробляються програми відпочинку та меню зі стравами для дорослого і дитячого контингенту, в деяких випадках пропонується послуга з догляду за дітьми (baby-sitter). Наприклад, у кафе «Базилік» є умови для відпочинку з сім'єю, тут смачне дитяче меню, а також облаштована дитяча кімната.

- пивний ресторан завжди буде мати багато відвідувачів і користуватися попитом. У місті Луцьк є досить велика кількість пивних ресторанів, барів, пабів, наприклад «Карабас Барабас», «Пивна хата», «БарБос», «Горище», «Корчма», «Пивбаза» тощо.

- Піцерії стали закладами, що найбільше відвідують, наприклад, «Фелічита», «Тарантела», «Соло», «Теревені».

- кав'ярні мають великий успіх у лучан, є низка таких закладів, наприклад, «Кофеїн», «Кофеманія», «Карамель», «Львівський Штрудель», «Франс.уа», «Театральне» інші.

Для просування закладу необхідно:

- залучати відомих особистостей або авторитетних людей;
- популяризувати через соціальні мережі [2];
- проводити різноманітні заходи (гастрономічні фестивалі, конкурси, гастролі іменитих кухарів, фотовиставки) ;
- провести сертифікацію послуг харчування [1].

Отже, маркетингова політика закладів ресторанного господарства міста Луцька досить активна та різноманітна, серед великої кількості ресторанів успішною буде концепція ресторану незвичайного формату, що буде привертати увагу своєю оригінальністю, а саме в якому часто будуть проводитись різноманітні літературні зустрічі, майстер-класи, творчі вечори тощо.

1. Єрко І. В. Ресторанне господарство в інфраструктурі туризму Волинської області / І. В. Єрко // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія: географія. – Т. : Вид-во ТНПУ. – №1 (Вип. 25). – 2009. – С. 119-122.

2. Магалецька І. А. Сервіс у ресторанному господарстві [Електронний ресурс]: конспект лекцій для студ. спеціальності 7.14010101 «Готельна і ресторанна справа» ден. та заочн. форм навч. / І. А. Магалецька. – К.: НУХТ, 2015. – 83 с.

3. Організація обслуговування у підприємствах ресторанного господарства : підруч. для вузів / за ред. проф. Н. О. П'ятницької. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2005. – 632 с.

РОЗРОБКА ІННОВАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОГО КОМПЛЕКСУ КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ

Жуков Святослав Августович, Галамба Андрій Андрійович
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

В основі інноваційної стратегії лежить інноваційна модель, яка формує напрямки діяльності регіону. Інноваційна модель розвитку туристичного комплексу Карпатського регіону передбачає формування регіональної мережі валеологічних інноваційних структур на зразок рекропарків, рекрополісів і курортполісів шляхом створення їх у Карпатській рекреаційній зоні України. Попередньо розроблені теоретико-методологічні і методичні основи організаційного моделювання валеологічних інноваційних структур покладені в основу побудови туристичного комплексу Карпатського

регіону [2, с. 74].

Спираючись на головні методологічні засади зазначеної концепції авторами удосконалено інноваційну модель туристичного комплексу Карпатського регіону, основні складові якої узгоджені з формуванням і розвитком її трудового потенціалу (рис. 1).

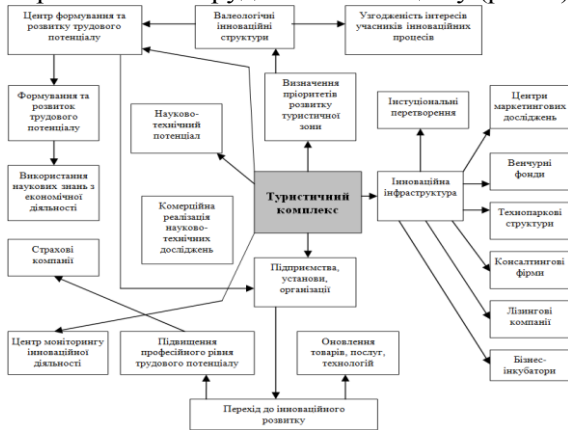

Рис. 1. Інноваційна модель розвитку туристичного комплексу Карпатського регіону

Структуруючими блоками туристичної системи є валеологічний інноваційний центр (ВІЦ), центр формування та розвитку трудового потенціалу, підприємства, науково-технічний потенціал й інноваційна інфраструктура. Основу управління ВІЦ становить «інноваційний» тип структур, орієнтований на нововведення. Тому діяльність ВІЦ повинна бути зорієнтована на постійну розробку, реалізацію та впровадження сучасних наукоємних технологій щодо рекреації, лікування і реабілітації на основі природних профілактичних і відновлюваних засобів.

На основі аналізу системи управління закладами індустрії туризму регіону та аналізу еволюції структур відомих у світі корпорацій здійснено розробку моделі управління ВІЦ (рис. 2).

Рис. 2. Структура організаційного управління ВІЦ

В основу побудови структури покладено дивізіонально-інноваційний тип. Головні завдання ВПЦ, його формування та розвиток вимагають постійного моніторингу інноваційного розвитку трудового потенціалу, а особливо важливим є комерційна реалізація науково-технічних досягнень [1, с. 136]. Це дасть змогу створити основи конкурентоспроможності та випередити своїх конкурентів – інші туристичні регіони.

1. Жукова М.А. Индустрия туризма: менеджмент организаций / М.А. Жукова. – М.: Финансы и статистика, 2006. – 200 с.

2. Мазур Ф.Ф. Соціально-економічні умови розвитку рекреаційної індустрії (на прикладі Карпатського регіону): Навч. посібник. / Ф.Ф. Мазур – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 96с.

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ЄВРОРЕГІОНІВ

Кепенач Владислав Михайлович – магістр

Чир Надія Вікторівна – к.геогр.н., доцент кафедри туризму
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Багаторічний світовий досвід взаємодії та інтеграції держав показав, що найвищу схильність до інтегрування в міжнародні економічні структури мають прикордонні та приморські території. Перевагами прикордоння є суміжність територій та невелика віддаленість підприємств і організацій-суб'єктів зовнішньоекономічних зв'язків. Передумовами до співпраці є також етнічна близькість населення, що проживає на прикордонних територіях, досить високий рівень міжособистісних контактів, близькість елементів соціальної психології, культури. Зазначені чинники є визначальними в процесі формування транскордонних регіонів.

Ідея становлення транскордонних регіонів була започаткована ще в повоєнні роки з ініціативи місцевих органів влади на прикордонних територіях Італії та Австрії. Один із перших єврорегіонів – «Гронау» було створено у 1958 р. на німецько-нідерландському кордоні.

У 1978 р. представники двох північно-східних областей Італії, чотирьох австрійських земель, Словенії, Хорватії та землі Баварія зібралися у Венеції з метою створення територіального об'єднання щодо реалізації спільної регіональної політики. У 1988 р. до

Альпійсько-Адріатичної угоди приєдналися ще ряд областей Італії, Австрії та п'ять угорських округів. Із вступом у спілку в 1990 р. швейцарського району Тіціно було завершено формування його територіальної організаційної структури. В рамках єврорегіону «Альпи-Адріатика» було успішно реалізовано ряд спільних проектів, зокрема з будівництва газо- і нафтопроводів, розвитку туризму. Згодом така локальна інтеграція дістала поширення на прикордонних територіях Франції, Швейцарії, ФРН, Бельгії, країн Скандинавії [1].

Сьогодні в Європі налічується понад двадцять регіонів, які досягли рівня транскордонних. З метою здійснення співробітництва місцевим органам самоврядування делегуються відповідні повноваження центральної влади, розширюється їх самостійність при одночасному збереженні національного суверенітету та системи державної влади.

Із 1990-1991 рр. у створення єврорегіонів включилися посткомуністичні держави Центрально-Східної Європи. Особливо інтенсивно йде формування єврорегіонів у західному прикордонні Чехії, Польщі та ФРН [1]. До складу єврорегіону увійшло сім німецьких і чотири чеських адміністративних райони, а також польське воєводство Єлена Гура. У листопаді 1991 р. на аналогічному зібранні в м. Хеб (Чехія) закладено підвалини єврорегіону «Егрєнчїс» у прикордонні Західної Чехії і Баварії.

Активізувалась робота з розбудови єврорегіону «Шумава», що включає чотири німецьких та чотири чеських прикордонних райони. Пріоритетний напрямок його функціонування – охорона навколишнього середовища.

Україна бере участь у створенні єврорегіонів з 1993 р., коли в угорському місті Дебрецен міністри закордонних справ України, Польщі та Угорщини підписали відповідний договір. Карпатський єврорегіон об'єднав 19 прикордонних адміністративно-територіальних одиниць України, Угорщини, Польщі, Словаччини та Румунії. У 1995 р. створено єврорегіон «Буг», до складу якого входять Волинська область України, частини території Польщі й Білорусі [2]. У 1998 р. утворений єврорегіон «Нижній Дунай», що об'єднує Одеську область України, повіт Кагул (Молдова), повіти Галац, Бреїла, Тульча (Румунія). У 2000 р. в румунському місті Ботошани була підписана Угода про утворення Єврорегіону «Верхній Прут», до складу якого увійшли Чернівецька область України, Бельцький і Єдинецький повіти Республіки Молдова, а також Ботошанський і Сучавський повіти Румунії.

1. Беленький П.Ю. Формування та розвиток системи міжрегіонального та транскордонного співробітництва в Україні [Текст] / П.Ю. Беленький, Н.А. Мікула // Регіональна економіка. – 2001. – Т.3. – С.61-74.

2. Офіційний сайт Вікіпедія. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ru.wikipedia.org>.

ОХОРОНА БОЛОТНИХ КОМПЛЕКСІВ У ЛАНДШАФТНОМУ ЗАКАЗНИКУ «БІЛООЗЕРСЬКИЙ»

Коваль О. В.,

СНУ імені Лесі Українки, м. Луцьк

Актуальність проблеми. Ландшафтний заказник «Білоозерський» у квітні 1999 року став частиною Рівненського природного заповідника з метою збереження у природному стані унікальних природних комплексів – боліт Українського Полісся, генофонду рослинного і тваринного світу та використання їх у наукових цілях. Особливо цінною та цікавою ділянкою є болотний масив Коза-Березина, який з 2012 року має міжнародне значення і охороняється Рамсарською конвенцією 1971 року.

Аналіз вивченості проблеми. Наукові дослідження в межах ландшафтного заказника здебільшого пов'язані із діяльністю працівників і співробітників Наукового відділу Рівненського природного заповідника, серед яких І. М. Григора, Т. Л. Андрієнко, Ю. М. Грищенко, Н. О. Волошинова, О. В. Головка та інші.

Виклад основного матеріалу. На території ландшафтного заказника «Білоозерський» представлені усі типи боліт Українського Полісся, які разом займають площу понад 1590 га, що становить 19,75% від загальної. За характером мінерального живлення переважають евтотрофні (низинні) і мезотрофні (перехідні) болота, частково поширені – оліготрофні (верхові).

Найбільшим болотним масивом є Коза-Березина, яка являє собою евтотрофне болото і меншою мірою мезотрофне.

Болото Березина утворилося на місці долини колишньої річки значного розміру, по долині якої стікали післяльодовикові води під час танення льодовика. В урочищі Коза болото розвивалось у притерасному зниженні з бідними піщаними ґрунтами і швидко вийшло з заливання повеневидами водами.

Ландшафтна цінність території полягає в тому, що його ділянка

Коза-Березина знаходяться в межах рідкісного ландшафтного і геоморфологічного утвору Полісся – прadolіни річки Березина. Ця прadolіна являла в плейстоценовому часі долину великої річки, по якій стікали води льодовика, тому вона являє собою великий перигляціальний утвір. Наявність значної кількості боліт в межах прadolіни обумовлена акумуляцією поверхневих та ґрунтових вод, що стікають з оточуючих височин.

Цінними видами флори болотного масиву Коза-Березина є 12 видів з Червоної книги України та 8 регіонально-рідкісних видів (охороняються в Рівненській області).

Цінні види фауни болотного масиву Коза-Березина, що занесені до Червоної книги України: 2 види ссавців, 5 видів птахів, 4 види плазунів, 4 види земноводних.

У 2012 році болото Коза-Березина отримало статус водно-болотного угіддя міжнародне значення та охороняється Рамсарською конвенцією 1971 року за такими критеріями:

➤ Включає типові для Західного Полісся болота.

➤ Флора угіддя включає ряд рідкісних видів рослин – лікоподієлу заплавної *Lycoperodiella inundata*, діфазіаструми сплющений *Diphaziastrum complanatum* і триколосковий *D. tristachium*, росички проміжну *Drosera intermedia* та англійську *D. anglica*, шейхцерію болотну *Scheuchzeria palustris*.

Перспективами болотного масиву Коза-Березина є входження до складу запроєктованого Поліського біосферного заповідника разом з існуючими Поліським і Рівненським природними заповідниками.

Висновки. Болото Коза-Березина є важливою природоохоронною територією не лише в межах ландшафтного заказника «Білоозерський», а й Полісся загалом, що підтверджено його включенням до складу водно-болотних угідь міжнародного значення у 2012 році відповідно до Рамсарської конвенції 1971 року.

1. Водно-болотні угіддя України. Довідник / Під ред. Г. Б. Марушевського, І. С. Жарук – К.: Чорноморська програма «Ветландс Інтернешнл», 2006. – 312 с. – С.172-176.

2. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про погодження надання водно-болотним угіддям статусу водно-болотних угідь міжнародного значення» від 24 жовтня 2012 р. № 818-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/818-2012-p

РЕКРЕАЦІЙНІ РЕСУРСИ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Коляда Лілія

Східноєвропейський національний університету імені Лесі Українки
Науковий керівник: кандидат географічних наук, доцент кафедри
економічної та соціальної географії А. Г. Потапова

Рекреаційні ресурси Одеської області зумовлені особливостями клімату, рельєфу, виходу до Чорного моря, що є основними факторами для організації рекреаційної діяльності області, яка займає одне з найперспективніших місць в рекреаційному розвитку нашої держави, що і обумовлює актуальність даного дослідження.

Мета роботи – характеристика рекреаційних ресурсів Одеської області.

Одеська область розташована на південному заході України. На півдні і південному сході омивається водами Чорного моря. Площа області – 33,3 тис. км², кількість населення – 24972 тис. чол. Більша частина області розташована в межах Причорноморської низовини [1].

Кліматичні ресурси Одеської області характеризуються помірно-континентальним кліматом, з недостатнім зволоженням, короткою та м'якою зимою та тривалим й жарким літом. Температурний режим формується під впливом географічної широти і Чорного моря.

Водні ресурси області представлені річками, озерами, лиманами та Чорним морем. По території області протікає 225 річок, з яких найбільші – Дунай, Дністер та Південний Буг. Нараховується також 28 водосховищ та 520 ставків.

Лісові ресурси виконують переважно природоохоронну, санітарно-гігієнічну та рекреаційну функції [2]. Наявні в області також бальнеологічні ресурси, які приурочені в основному до узбережжя Чорного моря. Сульфідні високомінералізовані мулові грязі поширені в межах Куяльницького лиману, а також в озерах Алібей та Шагани. На території області поширені родовища сірководневих, йодобромних, гідрокарбонатно-натрієвих та інших мінеральних вод, що сприяє розвитку бальнеологічних курортів.

В області налічується 92 природно-заповідні території та об'єкти, у тому числі Дунайський біосферний заповідник, Дунайські і Дністровські плавні, ландшафтний парк «Тилігульський», регіональний ландшафтний парк «Ізмаїльські острови» тощо.

Широко представлені в області культурно-історичні ресурси. На території області розташовано 1140 пам'яток архітектури та

містобудування, з них 66 загальнодержавного значення, в тому числі історико-архітектурний заповідник «Стара Одеса». В обласному центрі відомими є Троїцька церква (1808 р.), пам'ятник Рішельє (1828 р.), палацовий комплекс (1829 р.), театр опери та балету (1884 р.) та безліч музеїв різноманітних напрямів [2]. Відомими «скарбницями» історико-культурних пам'яток краю є міста Болград, Білгород-Дністровський, Ізмаїл тощо.

Одеська область має досить розвинену рекреаційну інфраструктуру: два аеропорти, три великі морські порти, через територію області проходять потужні автомобільні та залізничні магістралі. Туристична інфраструктура області дозволяє одночасно розмістити понад 104 тисячі туристів і відпочиваючих протягом усього року. На сьогодні в області нараховується більше 10 найпопулярніших курортів та зон відпочинку, серед яких: Аркадія, Великий і Малий Фонтани, Затока, Куяльник, Лебедівка, Лузанівка, Сергіївка тощо. Вихід до Чорного моря та наявність великих річок є передумовою розвитку яхтингу.

Одеська область має досить потужну рекреаційну базу для розвитку рекреації та туризму і може стати дохідною статтею економіки області.

1. Бейдик О. О. Методологія та методика аналізу рекреаційно-туристичних ресурсів України / О. О. Бейдик. – К. : ВЦ КНУ, 2004. – 146 с.

2. Швєбс Г. І. Природа Одеської області. Ресурси їх раціональне використання та охорона / Г. І. Швєбс. – К.: Вища школа, 2000. – 144с.

ХАРАКТЕРИСТИКА КУЛЬТУРНО-ПІЗНАВАЛЬНОГО ТУРУ «ВОЛИНСЬКЕ НАМИСТО»

Кот Галина, Єрко Ірина

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк

Тур – це програма, в межах якої реалізується мета перебування людини поза постійним місцем проживання, складена з урахуванням індивідуальних побажань, і комплекс заходів по її реалізації на відповідному якісному рівні. Розробка туру включає такі етапи: вибір пунктів маршруту, ієрархізація цих пунктів, вибір початкового та кінцевого пунктів, розробка схеми маршруту та його оптимізація [1, с.

26].

Волинська область має всі умови для проведення турів з різноманітною тематикою. Це можуть бути курортно-лікувальні, рекреаційні, культурно-пізнавальні, спортивні, ділові, наукові, конгресні, релігійні, етнічні мандрівки.

Метою культурно-пізнавального туру «Волинське намисто» є культурне та просвітницьке збагачення туристів, відвідування музеїв області, ознайомлення з біосоціальними ресурсами Волині.

Нитка маршруту: Луцьк – Рокині – Колодяжне – Нечимне– Володимир-Волинський – Зимне – Затурці – Луцьк. Початковий та кінцевий пункт маршруту – м. Луцьк. Протяжність – 255 км. Тривалість – 2 дні / 1 ніч. Вид маршруту – автобусний. Тип маршруту – кільцевий. Сезонність – цілорічний тип екскурсії.

Перший день. Виїзд з м. Луцька в смт. Рокині. Відвідування Музею історії сільського господарства Волині під відкритим небом. Це відомий етнографічний музей під відкритим небом, який заснований у 1979 році, фонди налічують понад 200 експонатів. Складовою частиною музейного комплексу є Рокинівський дендропарк «Байрак», який визнано парком-пам'яткою [2, с. 96]. Наступна зупинка – Літературно-меморіальний музей Лесі Українки, що був заснований в 1949 р. Основна експозиція розміщена у двох меморіальних будинках: «сірому», батьківському, і «білому», власному поетеси. У фондах музею нараховується близько 6 тис. експонатів, зокрема особисті речі Лесі Українки [2, с. 84]. Виїзд в урочище Нечимне в лісовому масиві, що належить до Скулинського лісництва, яке надихнуло поетесу на створення «Лісової пісні». Екскурсія в музеї, де зібрано колекцію книг, документів, листів, фотографій, які розповідають про цей чарівний куточок Волині, а також історію написання драми-феєрії [2, с. 85]. Ночівля в м. Ковелі.

Другий день. Прибуття у Володимир-Волинський, де туристична група відвідає Земляні вали давньоруського городища, Домініканський монастир, Церкву-ротонду Св. Василя, Собор Різдва Христового, Костел Св. Йоакима і Анни, історичний музей та інші визначні місця Володимира. Наступним пунктом маршруту є Святогорський Успенський Зимненський ставропігійний монастир – один з найдревніших монастирських комплексів на території України, збудованих князем Володимиром. Найбільшою святинею Зимненського Святогорського Успенського монастиря є чудотворна ікона Божої Матері [2, с. 82]. Далі туристична група прямує в с. Затурці, де учасники туру відвідають Троїцький костел та

СадибуЛипинських. Обидва об'єкти були сильно пошкоджені під час Першої та частково під час Другої світової війни, проте зараз відреставровані та приймають екскурсантів [2, с. 87]. Приїзд в м. Луцьк, закінчення туру.

Отже, культурно-пізнавальний тур «Намисто Волині» перспективним у використанні, адже за короткий проміжок часу туристи мають нагоду відвідати чималу кількість туристичних destinations Волинської області, поглибити свої знання з історії, літератури та мистецтва краю.

1. Любіцева О. О. Методика розробки турів. Навчальний посібник / О. О. Любіцева. – К.: Альтерпрес, 2003. – 104 с.

2. Черчик Л. М. Туристично-рекреаційний комплекс Волинської області: передумови розвитку : Монографія. Частина 1 / Л. М. Черчик, О. В. Міщенко, І. В. Єрکو. – Луцьк: Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, 2014. – 128 с.

ЗЕЛЕНИЙ ТУРИЗМ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Ляшук Катерина

Східноєвропейський національний університету імені Лесі Українки

Науковий керівник: кандидат географічних наук, доцент кафедри економічної та соціальної географії А. Г. Потапова

Актуальність дослідження. Поняття зелений туризм у Волинській області з'явилося відносно недавно і відразу привернуло інтерес мандрівників. Тому дослідження сучасних тенденцій його розвитку є надзвичайно актуальними. Розробка туристично-рекреаційної галузі Волинської області має важливе як теоретичне, так і практичне значення.

Мета статті – розглянути сучасний стан, проблеми і перспективи розвитку зеленого туризму у Волинській області.

Волинська область – край унікальної природи, лікувального мікроклімату, самобутнього народного мистецтва і великої історико-культурної спадщини. Саме природні рекреаційні ресурси області сприяють розвитку туристично-рекреаційної галузі. Зелений туризм – не тільки відпочинок туристів серед незайманої природи, але і додатковий вид діяльності на базі особистих селянських господарств, агросадіб тощо. Господарі надають послуги відпочиваючим з

проживання, харчування, екскурсій, майстер класів з приготування традиційних волинських страв, піших, кінних та велосипедних прогулянок, виступів фольклорних колективів тощо [1].

Розвитку зеленого туризму в області сприяють природні ресурси, лікувальний мікроклімат, родовища мінеральних вод, лікувальні грязі, ліси, озера, флора і фауна, культурно-історичні пам'ятки тощо.

Зелений туризм в області був започаткований у 2004 році. У Волинській області зелений туризм набув особливого поширення в Ківерцівському, Луцькому та Шацькому районах. Найбільш перспективними є Ратнівський та Ківерцівський райони, також Ковельський, Луцький, Любомльський, Старовижівський та Турійський райони. В області офіційно зареєстровано 67 агросадіб, які розташовані в 13 районах. Найбільше їх у Ківерцівському (17), Ковельському (11), Шацькому (9), Маневицькому (8), Любомльському (6), Турійському (6), Ратнівському (5) районах [2].

Найбільш популярні агросадіби Волинської області розташовані в с. Згорани (Любомлюський район), с. Люб'язь (Любешівський район), смт. Заболоття, с. Комарово (Ратнівський район), с. Дольськ (Турійський район), с. Озеро, с. Дачне, с. Бодячів та с. Жидичин (Ківерцівський район), с. Петрове (Іваничівський район), с. Замличі (Локачинський район), с. Ольганівка (Рожищенський район), с. Тойкут (Ковельський район), с. Текля і смт. Стара Виживка (Старовижівський район), с. Воля (Ковельський район).

В зимову пору року популярним стає різновид зеленого туризму – «білий» туризм.

Основною перепорою розвитку зеленого туризму у Волинській області є психологічна налаштованість селян, адже господарі звикли заробляти гроші сільськогосподарським способом. Негативно також впливає – відсутність додаткових знань та професійного досвіду в цій сфері [1].

Висновки. Отже, зелений туризм – одна з найперспективніших сфер в туристичному бізнесі Волинської області. Він здійснює позитивний вплив на відродження, збереження і розвиток місцевих народних звичаїв, промислів, історико-культурної спадщини регіону, зменшує кількість безробітних, а також розширює канали реалізації продукції підсобних сільського сподарських господарств.

1. Биркович В. І. Сільський зелений туризм – пріоритети розвитку туристичної галузі України / В. І. Биркович // Стратегічні

пріоритети. Науково-аналітичний щоквартальний збірник. – 2008. – № 1 (6). – С. 138–143.

2. Міщенко Олена. Розвиток екологічного туризму в національних природних парках Волинської області [Текст]: монографія / Олена Міщенко, Лариса Черчик. – Луцьк : Вежа-Друк, 2016. – 164 с.

РОЗВИТОК ВІННИЦЬКОЇ ТУРИСТИЧНОЇ ДЕСТИНАЦІЇ НА ОСНОВІ КЛАСТРЕНОЇ МОДЕЛІ

Малигон Д.О., Шайхлісламов З. Р., к. психолог. н, с.н.с

Харківського торговельно-економічного інституту Київського
національного торговельно-економічного університету, м. Харків

Одним з інноваційно–перспективних підходів до організації туристичної діяльності в дестинації є кластеризація. Слід надати визначення туристичної дестинації – це певна частина географічного простору-часу, яка є не просто місцем тимчасового перебування або подорожування туристів, володіючи усіма необхідними ресурсно-інфраструктурними та соціально-економічними елементами забезпечення туристичного процесу [1]. В туристичному аспекті кластер визначається, як сукупність різних за видами діяльності господарських суб'єктів, географічно сконцентрованих і взаємодіючих у виробництві та реалізації різноманітного туристичного продукту. Структура туристичного кластеру включає наступні елементи: фінансово-інвестиційні, соціально-демографічні, історико-культурні, природно-географічні ресурси.

Розглянемо можливість розвитку Вінницької туристичної дестинації на основі кластерної моделі. Вінниця – місто обласного значення, адміністративний центр Вінницької області. Місто розташоване на березі Південного Бугу. Вінницька туристична дестинація має передумови для розвитку внутрішнього, зовнішнього туризму та формування туристичного кластеру: особливості географічного положення, наявність природного, історико-культурного потенціалу.

Але реальна ситуація складається таким чином, що природна та історико-культурна спадщина не здатна підтримувати стійкий споживчий попит. Офіційна статистика туристичних потоків за 2014 рік виглядає таким чином: туристи громадяни України, які виїжджали за кордон – 14 553 тис.чол, внутрішні туристи – 6191 тис. чол,

екскурсанти – 1814 тис.чол. Можна зробити наступний висновок, що основна зацікавленість туристичних підприємств сфокусована на виїзний міжрегіональний та міжнародний туризм. А розвиток туристичної привабливості міста, інфраструктури та мережі як розважального так і ділового туризму практично не відбувається.

Станом на сьогоднішній час Департаментом міжнародного співробітництва та регіонально розвитку облдержадміністрації було затверджено програму розвитку туризму у Вінницькій області на 2016-2020 роки. Метою даної програми є створення конкурентоспроможного на національному та міжнародному ринках туристичного продукту, створення та розвиток матеріально-технічної бази і сучасної інфраструктури туризму, сприятливих умов для залучення інвестицій, ефективного використання туристичного потенціалу.

Щодо висновку то можна сказати наступне : Вінниця, як туристична дестинація дійсно має певний потенціал для розвитку туризму та має гарні туристичні перспективи на майбутнє , але його статус в кращому разі можна вважати регіональним. Туристичні об'єкти не відповідають сучасним вимогам і потребують значних капіталовкладень для переоснащення. Актуальним для дестинації є розвиток сільського туризму. Крім того, з урахуванням реалій сучасної складної економічної ситуації в Україні, розвиток сільського туризму не потребує значних капіталовкладень, оскільки передбачає використання наявної інфраструктури сільських населених пунктів, сільських територій, помешкань сільських господарств тощо.

Можна сказати, що низьке використання туристичного потенціалу вже склалося «історично», адже довгий час туристична сфера майже не розвивалась. Інноваційні стратегії та залучення нових інвестицій для належної модернізації матеріально технічної бази та туристичної інфраструктури в цілому, зможуть започаткувати нові «плюси» туристичного потенціалу Вінниці.

1. Яковчук. О. В. «Туристичний сектор національної економіки: вектор зростання»

2. Мережко. В. П. «Програма розвитку туризму у Вінницькій області на 2016-2020 роки» / В. П. Мережко – Вінниця : Департамент міжнародного співробітництва та регіонального розвитку, 2015.

3. Панкова Є.В. «Туристичне краєзнавство» : навч. посібник / Є. В. Панкова. – Київ: Альтерпрес, 2009. – 352 с.

СУЧАСНІ МІГРАЦІЙНІ ТЕНДЕНЦІЇ В УКРАЇНІ

Музичук Іван

Східноєвропейський національний
університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

Починаючи вкладення такої глобальної проблеми як міграція робочої сили, хотів би зазначити, що міграційні рухи є так званим індикатором реакції населення на зміни в економічному, політичному, соціальному житті будь-якого суспільства, а зміни в нашій державі відбуваються ледь не кожен день. І саме розмір, напрямки та масштаби таких процесів певною мірою свідчать про стабільність, або навпаки, нестабільність суспільного розвитку в країні.

Міграції населення України доби незалежності розвивалися в цілком відмінних від попереднього періоду обставинах. Із крахом Радянського Союзу припинили діяти типові канали міжреспубліканської міграції, такі як організовані набори робочої сили, обов'язкове спрямування на роботу випускників навчальних закладів. Служба в армії уже не передбачала далеких мандрівок по всьому СРСР, або й за його межі. Так само відбуття покарання не означало транспортування до Сибіру чи російської Півночі [1].

Одним із суттєвих результатів демократизації суспільного життя після здобуття незалежності було забезпечення вільного пересування громадян. Якщо в радянські часи закордонні поїздки були привілеєм небагатьох обраних, у 1990-ті рр. вони стали доступними пересічним громадянам. Економічні труднощі перехідного періоду, безробіття, низькі зарплати та затримки з їх виплатою примусили багатьох людей шукати заробітку за кордоном. Більшість мігрантів виїжджають за кордон самотужки і статистично не облічуються. Тому трудова міграція з України вимірюється оцінками, побудованими на результатах різного роду досліджень [1].

За останні десятиріччя Україна через значний міграційний рух населення за різними оцінками втрачала щороку від 8 до 90 тис. осіб. Враховуючи, що з 1991 р. режим відтворення населення зазнав значних змін – природний приріст набув від'ємних значень від зниження рівня народжуваності та підвищення смертності, дослідження впливу міграційної активності населення на демореальність стало особливо актуальним. Передусім, це важливо для радіоактивно забруднених територій, із яких у 1986 р. проводилась евакуація, а після 1990 р. – організоване відселення жителів у чисті місцевості [2].

Сьогодні основне стратегічне завдання полягає в збереженні державного суверенітету, територіальної цілісності й інтеграції до європейського економічного та міграційного простору, забезпеченні наближених до світових стандартів якості та тривалості життя, реалізації прав і свобод громадян [3].

Аналіз та врахування сучасних міграційних тенденцій у нашій державі в контексті участі України в європейському та світовому міграційному просторі розглядається як один із важливих чинників формування власної національної політики. Ця проблема безпосередньо перебуває в площині національної безпеки України. Нині особливо вирізняється проблема перебування в регіонах України значної кількості вимушених переселенців у зв'язку з анексією Російською Федерацією Криму, зовнішньою воєнною агресією Росії на Донбасу та збройними конфліктами, які тривають у Донецькій і Луганській областях [3].

1. Малиновська О.А. Міграція та міграційна політика : навч. посіб. для студентів ВНЗ / О.А. Малиновська. – Київ : Центр учб. л-ри, 2010. – 306 с.

2. Гунько Н. В. Міграційні процеси у місцевостях, що постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, та їх вплив на демореальність / Н. В. Гунько, М. І. Омелянець // Формування ринкової економіки: Зб. наук. праць. – Т.2 – Київ : КНЕУ, 2006. – С. 97-104.

3. Романюк М. Д. Міграційні загрози національній безпеці України: сучасні виклики, проблеми подолання / М. Д. Романюк // Демографія та соціальна економіка. - № 3. – С. 99-111.

ПРОБЛЕМИ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ МАШИНОБУДУВАННІ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Опалько Михайло

Східноєвропейський національний
університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

Актуальність дослідження. Дана тема актуальна через те, що галузь сільськогосподарського машинобудування в нашій країні протягом багатьох років набула важливого значення в нашій економіці.

Проблема полягає в існуючому дефіциті коштів у

сільськогосподарських підприємств на придбання техніки, що призводить до ситуації, коли реальна пропозиція на ринку перевищує платоспроможний попит. Виникає ніби замкнуте коло: сільськогосподарські підприємства не мають змоги придбати достатню кількість сільгосптехніки через її високу вартість, а виробники сільгоспмашин не можуть знизити ціну у зв'язку із неможливістю налагодити серійне виробництво та досягнути ефекту масштабу (економії на умовно-постійних витратах). Усунути дану ситуацію можна тільки за умови комплексного розв'язання існуючих проблем паралельно в аграрному секторі та в сільськогосподарському машинобудуванні країни [2].

Незважаючи на загальний кризовий стан галузі, окремі підприємства володіють значним експортним потенціалом і успішно працюють на зовнішньому ринку. Так, за даними міністерства промислової політики України у 2007 році було експортовано продукції сільськогосподарського машинобудування на загальну суму 1,2 млрд грн, а протягом січня-серпня 2009 р. – на суму 517,3 млн грн, що становить 41,2 % від обсягів реалізації на експорт в цілому по машинобудівній галузі. Іноземними споживачами продукції галузі є переважно країни пострадянського простору: Росія, Казахстан, Узбекистан та Молдова, а також Польща, Болгарія, держави Прибалтики. Вітчизняні сільгоспмашинобудівні підприємства створили спільні виробництва за кордоном: в Росії – ВАТ “Червона зірка”, ВАТ “Завод ім. Фрунзе”, ТОВ “Техна”, ВАТ “Брацлав”, ТОВ “Агро-Союз” [1].

У галузі сільськогосподарського машинобудування існує ряд проблем, які істотно стримують процес створення і виробництва сучасної техніки. Однією з основних є брак інвестицій та висока вартість довготермінових кредитних ресурсів, що в свою чергу є перешкодою для здійснення модернізації та реконструкції техніко-технологічної бази вітчизняних сільгоспмашинобудівних підприємств. Так, основні фонди підприємств галузі мають ступінь спрацювання 79%, а рівень зношення їх активної частини – машин та обладнання – сягає 92%. У галузі експлуатується близько 36% металорізальних верстатів і майже 55% ковальсько-пресового устаткування з терміном понад 20 років. Це свідчить про втрату техніко-технологічного потенціалу сільськогосподарського машинобудування України. Модернізувати ж підприємства за кредити під 19 – 22% річних, які пропонують українські банки, економічно неможливо. Для порівняння: у більшості країн Європи річні ставки за кредитами на

технічне переоснащення з терміном запозичення від 3 до 10 років становлять від 1,5 до 3,5% (у Росії – 3% на п'ять років, у Білорусі – 2% на сім років). Використання застарілого обладнання, енергоємних та низькопродуктивних технологій при виготовленні сільгосптехніки зумовлює низьку якість продукції, невідповідність міжнародним стандартам та високі витрати виробництва, які негативно відбиваються на собівартості.

1. Мельник Ю. Головні пріоритети розвитку аграрного комплексу України // Ю.Мельник; Техніка АПК. – 2008. – № 2. – С. 8-13.

2. Тарасова Н. В. Проблеми розвитку вітчизняного сільськогосподарського машинобудування / Н. В. Тарасова, В. М. Довбня // Агросвіт. – 2007. – № 12. – С. 10-15.

ПРОМИСЛОВІСТЬ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Параниця Іванна

Східноєвропейський національний
університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

Актуальність дослідження. Промисловість займає провідне місце в економіці Рівненської області. Вона є найбільш інвестиційно привабливою, та забезпечує значну частку надходжень до бюджету усіх рівнів. Тому дослідження даної теми є надзвичайно актуальним.

Мета роботи - характеристика промисловості Рівненської області.

Провідне місце в економіці області займають промисловість та сільське господарство. У промисловому комплексі області працює 322 великих та середніх промислових підприємства, а також понад 1,5 тисяч малих промислових підприємств. Розміщені, в основному, у найбільших населених пунктах: містах Рівне, Вараш, Костопіль, Сарни, Здолбунів та селище міського типу Рокитне. При цьому, більшість підприємств добувної галузі та виробництва будматеріалів, скловиробів утворені поряд з родовищами корисних копалин.

В загальному обсязі промислової продукції України, частка Рівненської області становить 1,3%. Провідними галузями промисловості є: виробництво та постачання електроенергії та газу; хімічна промисловість; виробництво будматеріалів і скловиробів; харчова промисловість; виготовлення виробів з деревини; машинобудування. Промисловість Рівненської області переважно

спеціалізується на виробництві: електроенергії, мінеральних добрив, скловиробів, деревостружкових плит, фанери, цементу, будівельних матеріалів, силових вимикачів, нетканих матеріалів, кондитерських виробів [1].

Підприємствами промислового комплексу регіону забезпечується виробництво 19,5% електроенергії в Україні, 65% загальнодержавного обсягу високоякісної фанери, 24,7% нетканих матеріалів, 21,6% деревостружкових плит, 9,1% цементу, близько 9% мінеральних добрив [1].

На базі регіону функціонує три склозаводи, котрі були докорінно модернізовані. В області діє єдина в Україні сірникова фабрика, також функціонує Рівненська атомна електростанція, чотири діючих енергоблоки якої мають сумарну енергетичну потужність 1880 мВт. Провідним підприємством галузі машинобудування і металообробки є ВАТ “Рівненський завод високовольтної апаратури”. Хімічна промисловість представлена ВАТ “Рівнеазот”, де виробляють мінеральні добрива, аміак синтетичний, сірчану, азотну та адипінову кислоти, тощо. В легкій промисловості діють: ВАТ “Рівненська фабрика нетканих матеріалів”, Радивилівське ВАТ “Швейно-торгове підприємство Маяк”. Галузь харчової промисловості нараховує 4 цукрових заводи, підприємства по переробці молока, спиртзавод, кондитерську фабрику та інші [2].

На території області добре розвинена сировинна база будівельних матеріалів - 139 родовищ, з яких розробляється 69. Працює один із найпотужніших в Україні цементних заводів - ПАТ «Волинь-Цемент», який виробляє близько 10 % загальноукраїнських обсягів цементу. Розвідані запаси будівельної сировини забезпечують подальший розвиток виробництва лицювальних плит, цементу, вапна, цегли силікатної і керамічної, будівельних розчинів тощо.

1. Промисловий потенціал України: проблеми та перспективи структурно-інноваційних трансформацій: монографія / Ю. В. Кіндзерський, М. М. Якубовський, І. О. Галиця; за ред. Ю. В. Кіндзерського; Ін-т економіки та прогнозування НАН України. – К.: Наук. думка, 2007. – 408 с.

2. Стратегічний потенціал продуктивних сил регіонів України / За ред. Б.М. Данилишина; РВПС України НАН України. - К.: Наук. думка, 2009. - 324 с.

ОЦІНКА РЕКРЕАЦІЙНОЇ ПРИДАТНОСТІ ОЗЕРНИХ ВІДКЛАДІВ ЗА ВМІСТОМ ^{137}Cs

Пасічник Михайло Петрович

Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки, м. Луцьк

Водні об'єкти Українського Полісся, належать до категорії тих, що зазнали найбільш відчутного впливу радіоактивного забруднення після аварії на Чорнобильській АЕС. Колоїдна фракція донних відкладів адсорбує у собі основну частину випромінювачів, що потрапляють у водойму. Одним із основних нуклідів, що визначає радіаційну ситуацію на забруднених територіях унаслідок аварії на Чорнобильській АЕС, є ^{137}Cs [1].

Радіонукліди у донних відкладах можуть мати негативний вплив на організм людини при їх використанні у рекреації. Фахівцями Українського науково-дослідного інституту медичної реабілітації та курортології визначено гранично допустимі концентрації радіонуклідів ^{137}Cs у лікувальних грязях, не більше 8,0 Бк/кг ($0,217 \text{ Кі/кг } 10^{-9}$) [2].

Концентрація ^{137}Cs у озерних відкладах розглянута для типових водойм Волинського Полісся: оз. Мале ($0,05 \text{ км}^2$), оз. Сосно ($1,08 \text{ км}^2$), оз. Оріхове ($0,04 \text{ км}^2$) та оз. Осовицьке ($0,29 \text{ км}^2$). Аналіз фондових матеріалів Київської геологорозвідувальної експедиції засвідчує, що для досліджуваних водойм концентрація ^{137}Cs у верхніх шарах відкладів перевищує фонову у 5–20 разів (рис. 1). Свідченням адсорбції є зменшення умісту ^{137}Cs з глибиною покладів. У оз. Мале природний фон ^{137}Cs становить $0,108 \text{ Кі/кг } 10^{-9}$, на поверхні його уміст збільшується до $2,022 \text{ Кі/кг } 10^{-9}$. У верхньому шарі оз. Сосно уміст ^{137}Cs у верхньому шарі – до $2,705 \text{ Кі/кг } 10^{-9}$ (пересічне значення – $0,673 \text{ Кі/кг } 10^{-9}$). Високий уміст спостерігається до глибини 1,5 м, що свідчить про дифузію цезію у відкладах. У оз. Оріхове максимальне значення становить $1,050 \text{ Кі/кг } 10^{-9}$ (при середньому – $0,229 \text{ Кі/кг } 10^{-9}$). У літоралі оз. Осовицьке концентрація цезію найвища – $3,170 \text{ Кі/кг } 10^{-9}$, при загальному природному фоні – $0,236 \text{ Кі/кг } 10^{-9}$.

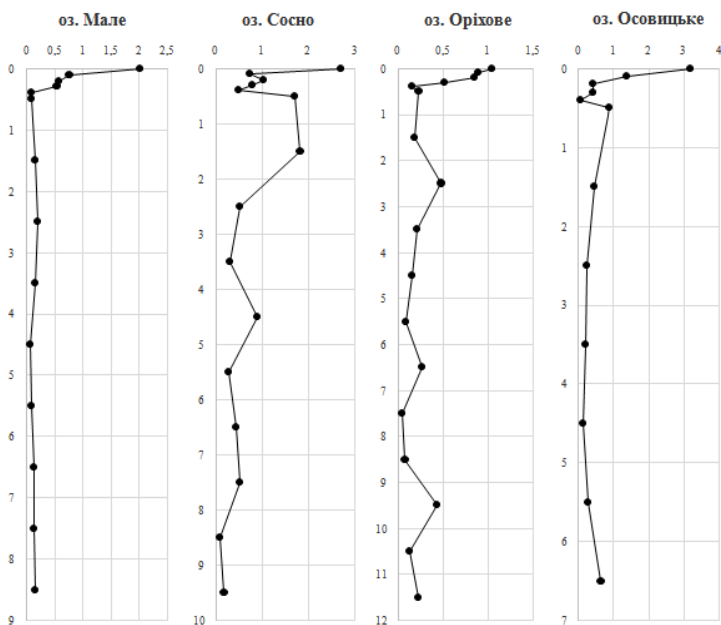

Рис. 1. Розподіл ^{137}Cs у донних відкладах озер, $\text{Ki}/\text{kg} \cdot 10^{-9}$

Отримані результати дослідження засвідчують, що концентрації ^{137}Cs у озерах Сосно, Оріхове та Осовицьке, перевищують ГДК і не можуть використовуватись у рекреаційній діяльності, оскільки небезпечні для організму людини. Донні відклади з озера Мале при дотриманні технології екскавації можуть використовуватися у оздоровчій рекреації як лікувальні грязі.

1. Ільїн Л. В. Лімнокмплєкси Українського Полісся. У 2-х т. Т. 2: Регіональні особливості та оптимізація / Л. В. Ільїн. – Луцьк: РВВ «Вежа» Волин. нац. ун-ту ім. Лєсі Українки, 2008. – 400 с.

2. Нікіпєлова О. М. Щодо проекту показників безпечності лікувальних грязей (пєлоїдів) / О. М. Нікіпєлова, С. І. Ніколенко, Л. Б. Солодова // Праці Одеського політехнічного університету: Науковий та науково-виробничий збірник. – Одєса, 2013. – Вип. 2 (41). – С. 205–208.

КОМПЛЕКСНА ОЦІНКА РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РАТНІВСЬКОГО АДМІНІСТРАТИВНОГО РАЙОНУ

Пасічник Наталія Володимирівна, магістрантка
Східноєвропейського національного університету
імені Лесі Українки

Основою для розвитку туризму у будь-якому регіоні є наявність рекреаційних ресурсів, під якими ми розуміємо об'єкти та явища природного й антропогенного походження, що використовуються для туризму, лікування, відпочинку тощо.

Одним із найбільш перспективних для розвитку туризму і рекреації адміністративним районом у Волинській області є Ратнівський. Він розташований у північній частині області. Найвищі відмітки рельєфу не перевищують 155 м, а найнижчі – 140 м. Клімат для всієї території помірно-континентальний із м'якою зимою, теплим і нежарким літом, весна і осінь – затяжні та дощові. Територією району протікають річки Прип'ять, Турія та Вижівка. Також нараховується 32 озера. Купально-пляжний сезон відкривається в другій декаді червня. Максимальна температура води складає 20°C. Також у регіоні розвідано 5,2 млн. т сапропелю, який відповідає нормативним вимогам до лікувальних грязей і може використовуватись у рекреації [2]. Поблизу с. Тур розвідані гідрокарбонатно-натрієві та хлоридно-кальцієві мінеральні води, проте вони не видобуваються [4].

В районі на обліку перебуває 27 природоохоронних об'єктів місцевого значення. Найбільші заказники «Чернявське», «Оріхівське», «Гірницьке болото» та «Озеро Турське». Заповідність території складає 6,9 %. Зелені насадження займають 33 % території району, а розореність земель досить низька 12–15 % площі [4].

На території Ратнівщини нараховується 59 об'єктів культурної спадщини національного і місцевого значення, що занесені до державного реєстру нерухомих пам'яток України, із них 36 пам'яток історії, 1 пам'ятка архітектури, 1 пам'ятник монументального мистецтва та 21 пам'ятка архітектури, з яких 10 національного значення [4].

У межах Ратнівського адміністративного району відсутні санаторно-курортні заклади. Транспортна інфраструктура регіону є найгіршою в області. У межах району цей показник становить 0,18 км шляхів/км² (по області 0,29 км/км²) [1].

На основі методики комплексної оцінки рекреаційного

потенціалу, розробленої В. Мацолою [3] було визначено рекреаційний потенціал Ратнівського адміністративного району (табл. 1). Показники характеризують ті чи інші якості території та показують загальну привабливість та унікальність району.

Таблиця 1

Оцінювання рекреаційного потенціалу Ратнівського району

Показник	Бал	Показник	Бал
Естетичні якості території, O_e	1	Водні ресурси, O_v	2
Мінеральні води, O_m	1	Кліматичні ресурси, O_k	2
Оцінка лісів, O_l	2	Природоохоронні території, O_p	2
Історико – культурна спадщина, O_i	1	Забезпеченість санаторно-курортними закладами, O_c	0
Транспортна доступність території, O_t	1	Рекреаційне навантаження території, O_n	1
$O_e + O_m + O_l + O_v + O_k + O_i + O_p + O_t + O_c + O_n = 13$			

Висновки. Встановлено, що рекреаційний потенціал Ратнівського адміністративного району є низьким (13 із 30 максимальних). Найбільший рекреаційний потенціал мають водні об'єкти, природоохоронні території та естетичні лісові ландшафти. У перспективі мінеральні води та лікувальні грязі можуть відіграти вирішальну роль при організації рекреаційної діяльності в регіоні.

1. Еколого-економічні засади раціонального природокористування: теорія та практика реалізації : [кол. моногр.] / Л. В. Єлісеєва, В. І. Лішук, О. М. Стрішенець [та ін.] ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. О. М. Стрішенець. – Луцьк : Вежа-Друк, 2015. – 236 с.

2. Ільїна О. В. Перспективи використання озерного сапропелю Волинської області у лікувальній рекреації / О. В. Ільїна, М. П. Пасічник, Н. В. Пасічник // Українська географія: сучасні виклики. Зб. Наук. праць у 3-х т. – К. : Прінт-Сервіс, 2016. – Т. II. – С. 106–108.

3. Мацола В. І. Рекреаційно-туристичний комплекс України / В. І. Мацола. – Львів. : [б. в.], 1997. – 259 с.

4. Черчик Л. Туристично-рекреаційний комплекс Волинської області / Л. Черчик, О. Міщенко, І. Єрко. – Луцьк : Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, 2014. – 130 с.

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ РІЧКОВОГО КРУЇЗНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Пашаєв Роман Мехманович

ХТЕІ КНТЕУ м. Харків

Круїзний туризм сьогодні швидко розвивається і є одним з високодохідних сегментів туристського ринку, ефективність якого визначає сукупність факторів[1].

Під річковим круїзом розуміють подорож водним транспортом внутрішніми водними артеріями, до яких відносяться річки, озера, водосховища і канали. У порівнянні з морськими, річкові круїзи менш схильні до впливу погодних умов, більш інформативні завдяки береговому огляду і надають можливість для короточасних стоянок [2].

Ресурсами річкового круїзного туризму виступають рівнинні глибоководні річки, такі як Дунай у Європі або Міссісіпі у США.

Річкові подорожі та круїзи бувають короточасними (1-3 дні) і тривалими (25-30 днів).

Річковим круїзам притаманні наступні ознаки: відсутність або спрощеність туристських формальностей завдяки тому, що маршрут пролягає внутрішніми водами; можливість відвідання невеликих міст та ознайомлення з місцевою культурою та історичною спадщиною; конкурентоспроможні ціни, що дозволяють сформувати стійкий попит.

В Україні здійснювати повноцінні річкові круїзи можна тільки однією річкою - Дніпром. Але є декілька факторів, які негативно впливають на розвиток транспортної галузі в нашій країні: нестабільна політична ситуація; економічна криза; зниження обсягів промислового і сільськогосподарського виробництва; низька платоспроможність населення України.

На вітчизняному ринку річкових круїзів домінують дві круїзні компанії: «VikingRiverCruises» та «Червона Рута».

Перевозки круїзними судами з туристичною метою розраховані на громадян середнього класу, яких в Україні мало. За словами Ю. Соколова, голови компанії «Червона Рута», кількість українців серед пасажирів круїзних суден становить лише 5%. Їх постійними клієнтами є 65-70-річні туристи з США, Канади, Німеччини, Швеції та Росії. Через кризу на 50% впав попит на послуги серед американських клієнтів. Якщо раніше спостерігалось стабільне зростання попиту на круїзи в межах 5-10% в рік, то зараз він повернувся на рівень 2006

року [3].

На сьогоднішній день Україна має обмежені можливості будівництва та закупівлі великих пасажирських лайнерів для річкового круїзного туризму, а наявний пасажирський флот старіє. Розвиток повинні отримати сучасні швидкісні судна невеликого тонуажу, які дозволяють робити короткострокові недорогі подорожі [4].

З урахуванням вищевикладеного, можна зробити наступні пропозиції щодо вирішення проблем у галузі річкового круїзного туризму в Україні: модернізація наявного річкового флоту; проведення маркетингової політики; відновлення портової інфраструктури.

Як висновок слід зазначити, що Україна має потенціал для розвитку річкового круїзного туризму, але враховуючи зазначені вище причини, цей потенціал не може ефективно реалізовуватись без впровадження структурних змін у даній галузі.

1. What's behind the river-cruise boom [Електронний ресурс] / Catey Hill –

Режим доступу: <http://www.marketwatch.com/story/whats-behind-the-river-cruise-boom-2013-02-01>

2. Смирнов І.Г. Логістична організація річкових круїзів та прогулянок [Електронний ресурс] / І.Г. Смирнов – Режим доступу: http://pidruchniki.com/1405100341460/logistika/logistichna_organizatsiya_richkovih_kruyiziv_progulyanok

3. Кононенко І. Морской круиз: сколько стоит ваш каприз [Електронний ресурс] / І. Кононенко – Режим доступу: <http://ubr.ua/business-practice/personal-property/morskoj-kruiz-skolko-stoit-vash-kapriz-64478>

4. Пересипкіна Н.О. Доцільність нормалізованого розвитку Чорноморського круїзного сегменту [Електронний ресурс] / Н.О. Пересипкіна –

Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Mzurts/2012_19/files/1903.pdf

АВІАЦІЙНА ПРОМИСЛОВІСТЬ УКРАЇНИ

Питель Олександр

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Актуальність дослідження. Україна – одна з небагатьох країн

світу, в якій авіаційна промисловість має досить високий рівень розвитку. В наш час велике значення в житті всього людства має авіація. В світі не так уже й багато держав, які могли б конкурувати з Україною у сфері авіаційних технологій. Власне, авіаційна галузь України є однією з небагатьох, які забезпечують сталий розвиток нашої економіки, і має реальні перспективи виходу на міжнародні ринки високотехнологічної продукції

Мета роботи - характеристика авіаційної промисловості України.

Україна відкрила для себе нові горизонти у 1991 році, коли здобула незалежність. У вересні 1992 року Україна стала членом ІКАО, у травні 1993 року прийняла власний Повітряний Кодекс та стрімко встановила повітряні мости з багатьма країнами світу. До авіаційної промисловості України, що є найбільш конкурентоспроможною галуззю, належать 40 підприємств. На авіацію працюють 28 підприємств, що виробляють окремі комплектуючі. Зараз на цих підприємствах працює близько 100 тис. чоловік. Авіапромисловість України цілком спроможна задовольнити потреби внутрішнього ринку в пасажирських літаках злітною вагою до 51 тонни. Одним із наймогутніших в Україні та СНД розробником та виробником авіаційної техніки є Харківське державне авіаційне виробниче підприємство (ХДАВП). Одним із лідерів світового авіаційного двигунобудування є Запорізьке машинобудівне конструкторське бюро «Прогрес» ім. О.Г. Івченка. Основна діяльність ЗМКБ «Прогрес» проектування, виготовлення, випробування, доведення, сертифікація і ремонт газотурбінних двигунів авіаційного та промислового застосування. Запорізьке відкрите акціонерне товариство «Мотор-Січ» також є одним із головних підприємств з розробки, виробництва, випробування, супроводу в експлуатації й ремонті авіаційних і вертолітних двигунів. В Україні розміщено 11 авіаремонтних заводів, спроможних обслуговувати всі типи літаків і вертольотів.

Організаційно авіаційний транспорт України об'єднаний в «Авіалінії України», до яких належать 27 авіазагонів, 21 аеропорт, а також підприємства для ремонту авіаційної техніки. Повітряні маршрути з'єднують Київ з аеропортами країн Західної Європи й Близького Сходу. Найбільший обсяг перевезень здійснюється з Франкфуртом, Дюссельдорфом, Віднем, Лондоном, Тель-Авівом. Авіаційний транспорт відіграє важливу роль у здійсненні міжнародного сполучення України. Основні аеропорти – Бориспіль і

Жуляни у м. Києві, Одеса, Сімферополь, Харків, Львів, Дніпропетровськ. На Київ припадає майже 1/6 всіх авіаційних пасажирських перевезень країни. Особливого значення набувають авіаційні перевезення через м. Київ, повітряні ворота країни, що є найсприятливішими для Європи та Америки. Здійснюється регулярне міжнародне пряме авіасполучення з містами Амстердам, Барселоною, Берліном, Брюсселем, Віднем, Лондоном, Мадридом, Манчестером, Москвою, Мюнхеном, Парижем, Римом, Франкфуртом-на-Майні, Цюрихом та іншими. Кількість прямих міжнародних авіаліній постійно зростає. Головний український авіаційний перевізник – компанія «Міжнародні авіалінії України».

1. Савін В.С. Авіація в Україні: нариси історії / В.С. Савін. – Х. :Основа, 1995. – 258 с.

2. Гаврилишин А. П. Розвиток авіаційного пасажирського транспорту в Україні / А. П. Гаврилишин // АЕРО- 2012. Повітряне і космічне право : матеріали Всеукр. конф. молодих учених і студентів, (Київ, 22 листоп. 2012 р.), – К. : Нац. авіаційний ун-т, 2012. – 383–386с.

SPATIAL DISTRIBUTION OF THE POPULATION OF VOLYN REGION

Taras Pogrebskyi & Gennadyi Golub

Lesya Ukrainka Eastern European National University (Lutsk)

The main parameters of the spatial distribution of the population are the arithmetic, median and modal centers.

Arithmetic center is a measure of the central point of the spatial distribution of the population. It is measured by using of two coordinates **x** and **y**, which form straight lines that intersect at the arithmetic center of the region. To determine the **arithmetic center**, the massive numbers of distances (the length of the region) was multiplied by the population of the districts and divided by the population of the entire region. Arithmetic center of Volyn region is located in the central part of the Kovel district. Coordinates of the arithmetic center of the region is almost the same as the coordinates of the geographical center of the region [1].

The **median center** of the spatial distribution is similar to the median in linear statistics, which can be regarded as the position of the point which divides the population into two equal parts by latitude and longitude. The

median center of the spatial distribution – a point on the surface, the sum of the distances from which all other units of the population is minimal. The median center is located in the southern part of Rozhishche district. It is "shifted" to the south of the region, indicating the uneven settling of the population due to the influence of the population of neighboring cities (Kovel, Manevichi) and the regional center – the city of Lutsk. That's because in the southern part of the region are more developed industrial centers and cities with a large concentration of population, and also in the south better living conditions than in the north.

Modal center can be defined as the bigger point on the surface area distribution. This is one of the most important indicators of spatial distribution, which determines the location of the largest concentrations of population. Modal Center is located in the city of Lutsk, because of the maximum population density is in the regional center.

To identify and analyze the location and dispersion of the population we determined the **center of gravity** of the geographical phenomenon – point with the average coordinates of the geographical coordinates of the centers of individual territorial units of area-weighted quantity (mass) of any signs of these areas [2].

The center of gravity of the population of Volyn region is located in the southwestern part, namely in Lokachi district. This dislocation caused by its finding close to the administrative center of the region - the city of Lutsk. At first, Lutsk district was the center of gravity of the population, but due to the fact that it has become overpopulated, then the center of gravity has shifted a little higher - in Lokachi district that has not worse living conditions than Lutsk.

1. Niemets Konstantin. Spatial and statistical analysis of settling in the region (on example of Poltava region, Ukraine) / Konstantin Niemets, Katerina Segida, Taras Pogrebskyi, Irina Barilo // Uniwersytet Śląski Wydział Nauk o Ziemi Sosnowiec 2015, Acta Geographica Silesiana, 18. WNoZ UŚ, Sosnowiec, 2015 – P. 41-47.

2. Серіда К. Ю. Методичні основи аналізу розселення населення регіону / К. Ю. Серіда // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії: Збірник наукових праць. – Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2013. – Вип. 18. – с. 150 – 155.

ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНОГО СТАНУ СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКОГО МАШИНОБУДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Ричук Назар

Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки, м. Луцьк

Актуальність дослідження. Полягає в дослідженні стану сільськогосподарського машинобудування в країні. Оскільки дана галузь промисловості є доволі не погано розвинена в Україні. Та доволі не погані преспективи вають в майбутньому.

Історичний огляд розвитку галузі дає підстави стверджувати, що сільськогосподарське машинобудування завжди було пріоритетною галуззю вітчизняної економіки, потенціал якої створювався силами кількох поколінь науковців та дослідників, технологів та конструкторів, спеціалістів та фахівців робітничих професій. Проте, сучасний стан машинобудування для АПК значно відстає від рівня радянського періоду. Більшість підприємств галузі (за винятком кількох прогресивних, які успішно працюють на внутрішньому ринку і навіть експортують свою продукцію за кордон) не здатні остаточно пристосуватися до ринкових умов, налагодити виробництво якісної та надійної техніки та повернути свого цільового споживача. Окремі підприємства були закриті, деякі частково або й повністю перепрофілювалися на виробництво зовсім іншої, не пов'язаної із сільським господарством продукції. У зв'язку з тим, що більшість сільгоспмашинобудівних заводів не можуть налагодити беззбиткове серійне виробництво продукції, втрачається найважливіше – їх виробничий потенціал. Раніше прогресивна та процвітаюча галузь економіки України тепер стала депресивною та потребує державної підтримки. Остання ж, у свою чергу, носить переважно декларативний характер, оскільки із дев'яти розроблених та прийнятих за часів незалежності України програм розвитку галузі реально профінансовано було всього 14% [2].

Більша частина сільськогосподарської техніки, яка знаходиться в експлуатації сільськогосподарських підприємств нашої держави, була закуплена ще за часів Радянського Союзу та перейшла до сучасних власників у спадок від реорганізованих колгоспів та радгоспів, відпрацювала один- два амортизаційні терміни і вже майже повністю вичерпала свій ресурс. За даними національного наукового центру “Інститут аграрної економіки” рівень забезпечення агровиробників сільськогосподарською технікою є вкрай низьким –

всього 40 – 50%, при цьому більш як 90% її є фізично та морально зношеною, у зв'язку з чим збільшуються витрати аграрних підприємств на планові та позапланові ремонти технічного парку. Щорічні темпи вибуття сільгосптехніки значно перевищують обсяги її придбання, при цьому навантаження на кожен одиницю сільгосптехніки зростає. Річна потреба аграрного сектору в оновленні своєї технічної бази становить 22 млрд грн, що дає змогу говорити про значний потенціал розвитку даного сегменту ринку, а враховуючи негативну ситуацію з технічним забезпеченням сільського господарства, цілком природною може видатися тенденція щодо постійного зростання попиту на сільгосптехніку з боку вітчизняних споживачів. Проте, як видно з даних Міністерства аграрної політики, у 2007 р. українськими сільгоспвиробниками було придбано техніки на суму всього 8 млрд грн, що, в свою чергу, є свідченням їх низької платоспроможності [1].

1. *Машинобудування в Україні: тенденції, проблеми, перспективи* / Н.В. Тарасова, І.С. Калініченко, В.А. Романенко та ін.; Б.М. Данилишин (ред.); НАН України, Рада по вивченню продуктивних сил України. – Ніжин: Аспект-Поліграф, 2007. – 307 с.

2. *Сільське господарство України за 2006 рік: Статистичний збірник*. – К., 2007. – 368 с.

РОЗВИТОК АЛЬТЕРНАТИВНИХ ВИДІВ ТУРИЗМУ У ВОЛИНСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Савич Катерина

Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки, м. Луцьк

Актуальність дослідження. На даний момент спостерігається тенденція занепокоєння щодо впливу наслідків рекреаційної діяльності на довкілля. Тому саме розвиток екологічних (альтернативних) видів туризму є пріоритетними у будь-якому регіоні поширення масового туризму.

Мета дослідження – проаналізувати стан розвитку альтернативних видів туризму у Волинській області.

Існують різні підходи до визначення альтернативних видів туризму. У статті ми спиратимемось на визначення, подане Кравченко Н. О., згідно з яким, альтернативними видами туризму є ті види, які розвиваються на принципах екологізації[3].

Серед альтернативних видів туризму та території Волинської області найбільші перспективи мають: спортивно-оздоровчий туризм. Основними районами його поширення є природоохоронні території, зокрема національні парки. Розвивається екотуризм, зокрема природний та соціоекотуризм. Природний напрямок екологічного туризму розвивається у природоохоронних територіях Волинської області. Основними об'єктами соціоекотуризму можуть стати: меліоративні ділянки землі в Шацькому НПП, дамба у НПП «Прип'ять-Стохід» та терикони в Нововолинську; культурно-пізнавальний та науковий туризм. Зокрема, науково-природничий (НПП «Прип'ять-Стохід», Шацький НПП, полігон для практики студентів СНУ імені Лесі Українки поблизу с. Гаразджа Луцького р-ну); історико-археологічний(на всій території області); етнографічно-краєзнавчий та архітектурно-історичний (м. Луцьк, Горохівський, Володимир-Волинський та Ковельський р-ни); промисельний туризм (в тому числі фауністичний (основна частина мисливських угідь знаходиться в поліських районах і належить приписним мисливським господарствам); іхтіофауністичний (зокрема рибогосподарств Шацькому, Луцькому, Ківерцівському, Маневицькому р-нах); флористичний (Володимир-Волинський, Любомльський, Ковельський р-ни); сільський туризм (Ковельський, Любомльський, Турійський, Ратнівський, Ківерцівський, Любешівський р-ни); релігійний туризм у області представлений сакральним туризмом (м. Луцьк, м. Володимир-Волинський, с. Зимне (Володимир-Волинський р-н), смт. Олика та с. Жидичин (Ківерцівський р-н), с. Низкиничі (Іваничівський р-н), с. Мильці (Старовижівський р-н), с. Вербка (Ковельський р-н), с. Світязь (Шацький р-н) та с. Новий Загорів (Локачинський р-н) та релігійно-архітектурним (м. Луцьк, Володимир-Волинський, Горохівський, Камінь-Каширський, Ківерцівський та Ковельський р-ни) [1; 2; 4].

Висновки. Поширення альтернативних видів туризму спостерігається на усій території Волинської області і представлений багатьма напрямками. Серед їх перспектив виділимо: можливість створення маршрутів з включенням територій сусідніх держав, залучення як внутрішніх, так і іноземних інвесторів до розбудови матеріальної бази із забезпечення розвитку альтернативних видів туризму, утворення інфраструктури туризму в зонах міжнародних і внутрішніх транспортних коридорів на території області та ін.

1.Бейдик О. О. Рекреаційні ресурси України: Навчальний

посібник / О. О. Бейдик. – К. : Альтерпрес, 2009. – 400 с.

2. Єрко І. В. Розвиток сільського туризму в Шацькому районі Волинської області / І. В. Єрко, Г. О. Кот // Матеріали ХХVI Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку»: Зб. наук. праць. – Переяслав-Хмельницький, 2016. – Вип. 26. – С. 9–11.

3. Кравченко Н. О. Рекреаційне господарство Полісся: сучасний стан та перспективи розвитку [Текст] / Н. О.Кравченко. – Ніжин: МІЛАНК, 2007. – 172 с.

4. Черчик Л. М. Сучасний стан розвитку туристично-ререаційного комплексу Волинської області : Монографія / Л. М. Черчик, І. В. Єрко, Н. В. Коленда, О. В. Міщенко. – Луцьк : Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, 2014. – 154 с.

БУРЯКОЦУКРОВИЙ КОМПЛЕКС ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Саган Яна

Східноєвропейський національний
університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

Актуальність дослідження. Протягом останніх років бурякоцукровий комплекс зазнав значних деформацій і на сьогодні склалася кризова ситуація в цій галузі господарювання, яку слід відроджувати для формування та розвитку конкурентоспроможних внутрішнього та зовнішнього ринків цукру.

Мета роботи характеристика бурякоцукрового комплексу Волинської області.

У бурякоцукровому комплексі Волині основними виробниками цукрових буряків є сільськогосподарські підприємства, які в середньому забезпечують 75,2% обсягів продукції буряківництва. У 2015 році цукрових буряків (фабричних) вирощено 420,2 тис. т, що менше у порівнянні до 2010 року на 43,4 тис. т (11,3 %). Такий спад можна характеризувати тим, що зменшились посівні площі на 5,0 тис. га. (30,7 %) та тим що економіка нашої країни перебуває в кризовому стані в даний період часу. Частка продукції буряківництва у виробництві продукції рослинництва всіх категорій господарств Волинської області 2015 року становила 27,8% (2010 року – 58,0%). Економічна криза призвела до глибокого занепаду буряківництва як

провідної рослинницької галузі агропромислового комплексу. Станом на 11 грудня 2015 року підприємствами бурякоцукрової галузі перероблено 420,2 тис. тонн буряків. Це дало змогу виробити 63,6 тис. тонн білого цукру за потреби внутрішнього ринку 42 тис. тонн. Вже сьогодні надлишок внутрішнього ринку з урахуванням перехідних запасів становить щонайменше 20 тис. тонн.

Ситуація, що склалася в бурякоцукровому комплексі не забезпечує умов розвитку конкурентоспроможності цукрозаводів, рівень якої значно поступається конкурентоспроможності підприємств, що виробляють цукор з буряку в країнах ЄС, Білорусі [1].

1. Ємцев В. І. Моніторинг стану та розвитку конкурентоспроможності підприємств цукробурякового комплексу України // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – 2012. – Т. 1. – №. 1. – С. 217-222.

2. Статистичний щорічник Волинської області за 2015 рік/ [за ред. Науменко В. Ю. Луцьк: Головне управління статистики у Волинській області, 2016. – С. 239-300.

ЗЕМЕЛЬНІ РЕСУРСИ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Сачук Альона

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Актуальність дослідження. Земельні ресурси займають провідне місце в економіці Волинської області. Вона є найбільш використовуваними природними ресурсами області. Тому дослідження даної теми є надзвичайно актуальним.

Мета роботи - характеристика земельних ресурсів Волинської області області.

1052,2 тис. га, або 52,2 % загальної площі території, займають сільськогосподарські угіддя, із них 674,9 тис. га (33,5 %) займає рілля; 11,4 тис. га (0,6 %) – багаторічні насадження; 158,7 тис. га (7,9) – сіножаті; 207,2 тис. га (10,3 %) – пасовища [1].

Розораність території Волині дещо нижча від загальнодержавного показника і становить 33,5 % (за оптимального рівня – 40 %). Найвищий відсоток розораності земель припадає на південні, лісостепові райони області (Луцький – 67,3 %, Локачинський – 61,4 %, Іваничівський – 60,9 %) [1].

Площа сільськогосподарських угідь за останні десять років зменшилася на 6,5 тис. га. Основними причинами зменшення площі сільськогосподарських угідь є заліснення території, збільшення площі пісків (пляжів), інтенсивна забудова території, а також переведення ріллі в багаторічні насадження. Так, за десять років площа лісів збільшилася на 5,7 тис. га [1].

За даними земельного обліку, ліси та лісовкриті площі займають понад 695 тисяч гектарів, або майже 35% земель Волині. Про це інформує Головне управління статистики у Волинській області [2].

На Волині за рівнем залісненості першість тримають Маневицький, Камінь–Каширський та Шацький райони, у яких на лісові площі припадає 58–48% території [2].

Серед земель, які можна використовувати для рекреації та відпочинку, найбільшу частину займають природоохоронні. Такі землі представлені в усіх адміністративних районах, зокрема найбільша їх частина фіксується в Шацькому, Любешівському, Камінь-Каширському, Ратнівському районах, найменша – у Рожищенському [3].

Найбільша частина земельного фонду, яку можна використовувати для рекреації та відпочинку, розташована в Шацькому, Любешівському, Камінь-Каширському, Ківерцівському районах, найменша – у Рожищанському, Іваничівському, Луцькому [3].

Переважна кількість земель природоохоронного призначення розташована в поліській частині області й дає можливість розвивати тут різноманітні напрями пізнавального туризму. Низький потенціал земель оздоровчого призначення засвідчує потребу збільшення мережі закладів санаторно-курортного лікування [3].

1. Сек Н. Особливості компонентної структури земельно-ресурсного потенціалу Волинської області/ Н. Сек//Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. – Луцьк, 2010. – №15:географічні науки. – С 20-25.

2. Ліси займають 35% земель Волині. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vip.volyn.ua/lisi-zaumayut-35-zemel-volini>.

3. Черчик Л. Туристично-рекреаційний комплекс Волинської області: передумови розвитку: Монографія. Частина 1/ Л. Черчик, О. Міщенко, І. Єрко; МОНУ. – Луцьк: Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, 2014. – 128 с.

ЕТНІЧНИЙ СКЛАД НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Смага Тетяна

Східноєвропейський національний
університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

Актуальність дослідження. Етнічна структура суспільства – базовий формотворчий чинник української держави, основа формування політичної нації країни. Вона знаходиться в динамічному стані, зумовленому конкретними історичними обставинами, істотно впливаючи на суспільні процеси в цілому – політичні, культурні, економічні, демографічні тощо

Українці є дуже давнім народом. Територія України була заселена ще близько 600 тис. років тому. Вчені довели, що від часу переходу до осілого способу життя, корінне населення не покидало своєї землі. Воно зберегло свої специфічні риси, незважаючи на постійні нашествия кочівників, на запозичення деяких рис археологічної та духовної культур інших народів. Національний склад населення України упродовж багатомілітної історії був неоднаковий; змінювалася її територія, на якій жили різні племена, народи, народності, нації та національні групи. Отже, етнічна структура суспільства – базовий формотворчий чинник української держави, основа формування політичної нації країни, яка знаходиться в динамічному стані [1].

Для з'ясування генези сучасної етнічної структури українського суспільства необхідно простежити два взаємозв'язаних явища: по-перше, особливості етнічної історії українського народу, тобто етногенез українців як автохтонної нації даної геополітичної реальності і, по-друге, - суспільно-демографічні впливи представників некорінних («прийшлих») етнічних спільнот. Таким чином ми маємо змогу зрозуміти і ту обставину, чому українці протягом тисячоліть були визначальними на власній території, і ту, чому в нинішньому соціумі є численні етнічні меншини та окремі представники інших етносів [2].

Важливим чинником етнічної консолідації суспільства виступали політичні утвори українського народу. Релігійні чинники в різні часи виконували як позитивну, так і негативну функцію щодо консолідації українського етносу. У дохристиянські часи система традиційних духовно-практичних (світоглядних) уявлень виступала стрижнем організації суспільного життя, засобом збереження архетипових моделей мислення, поведінки і діяльності [1].

До етнічної структури українського суспільства належить

індоєвропейська сім'я. До цієї сім'ї належать мови, якими розмовляє більшість населення світу. Індоєвропейські мови поділяються на низку груп: слов'янську, романську, германську, іранську, індоарійську, балтійську, кельтську. Український етнос разом з вихідцями з інших етномовних індоєвропейських груп складає майже 99 % населення України [3].

Кримські татари з'явилися в Криму у другій половині 1223 р. Перед цим відбулася битва русько-половецького війська з монголо-татарами на р. Калка. Кримськотатарська мова споріднена з турецькою, кумицькою, карачаєво-балкарською, а також мовою греків-урумів Приазов'я. Традиційний кримськотатарський етнос складався з трьох субетносів: степових татар, передгірський татар, південнобережних татар [1].

Таким чином, корінний державотворчий етнос – український – продовжує залишатися в абсолютній більшості в Україні, а українська мова – рідною для переважної більшості українців.

1. Крисаченко В.С. / Динаміка населення: демографічні, етнічні та глобальні виміри : монографія / В.С. Крисаченко; Нац. ін-т стратег. дослідж. – Київ: НІСД, 2005. – 368 с.

2. Макарчук С.А. / Етнічна історія України : навч. посіб. / С.А. Макарчук. – Київ : Знання, 2008. – 472 с.

3. Заставецька О.В. / Географія населення України: навч. посіб. для студентів геогр. спец. / О.В. Заставецька, Б.І. Заставецький, Д.В. Ткач. – Тернопіль : ТДПУ, 2003. – 150 с.

СИРОВИННА ЛАНКА У ЛЕГКІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

Степаненко Уляна

Східноєвропейський національний
університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

Актуальність обраної теми - Пріоритетним завданням сьогодні для України є розбудова сильної економіки. Легка промисловість є важливою складовою економіки, зростання якої може значно покращити економічні показники країни.

Мета роботи - вивчити та охарактеризувати сучасний стан та перспективи розвитку галузей легкої промисловості України.

На сьогоднішній день у легкої промисловості відбувся значний спад обсягів виробництва. Частка продукції комплексу легкої

промисловості, яка на початку 90-х років становила 10,8% загального обсягу виробництва всієї індустрії України, знизилася до 1,4% у 1999 році. За цей же період частка зайнятих у промисловому виробництві скоротилася у КЛП з 10,5% до 6,5%.

Легка промисловість набула розвитку в Україні у другій половині XIX століття. Перші шкіряні заводи виросли у Бердичеві, Києві. Пізніше побудовані джутова фабрика в Одесі, канатний завод у Харкові і т. ін., які працювали в основному на привізній сировині. У XX столітті, особливо після Другої світової війни, набули розвитку нові галузі – трикотажна, виробництво штучної шкіри тощо. Підприємства галузі зараз працюють у більшості великих і середніх міст країни.

Основною галуззю комплексу легкої промисловості є текстильна, сировиною для якої є рослини (бавовна, льон, коноплі), тваринні (вовна, шовк), а також штучні й синтетичні (віскозний шовк, лавсан, капрон, нейлон та ін.) волокна. Залежно від сировини у текстильній промисловості виділяють лляну, шовкову, вовняну, бавовняну, а також трикотажну (виробництво полотна і в'язаних виробів з натуральних і хімічних волокон та хімічних комплексних ниток) підгалузі. Шкіряно-взуттєва та хутрова галузі легкої індустрії використовують як сировину природні шкури свійських і диких тварин, а також штучні шкіру та хутра. Природна сировина для легкої промисловості проходить первинну обробку, що здійснюється на льонопереробних, шовкомотальних, вовнемийних, бавовняно-очисних та інших підприємствах. Процес виготовлення тканини, крім первинної обробки сировини, містить три основні стадії: прядіння, ткацтво і обробку. Після першої отримують прядиво, яке утворене однією або декількома нитками. З прядива на ткацькому виробництві отримують різні види тканин. Обробка передбачає вибілювання, фарбування та оздоблення тканин. Продуктивність цього сучасного виробництва у 8-10 разів більша, ніж ткацького [1].

На місцевій сировині базується в Україні виробництво лляних тканин. Найбільші льонокомбінати працюють у Рівному та Житомирі. Бавовняні комбінати на привізній сировині діють у Херсоні, Донецьку, Тернополі. Бавовняні тканини також виробляються на ряді фабрик. Шовкова промисловість розвинута в Києві (Київський та Дарницький шовкові комбінати), Черкасах.

Найбільшими центрами виробництва вовняних тканин є Чернігів, Луганськ, а трикотажних виробів (білизняних, панчішно-шкарпеткових) – Київ, Харків, Житомир, Львів, Одеса, Донецьк,

Чернівці.

Швейна промисловість розміщена практично у всіх районах і містах країни. Найвідоміші фірми і виробничі об'єднання є в Києві, Львові, Харкові.

Найпотужніші шкіряно-взуттєві підприємства діють у Харкові, Києві, Львові, Луганську, Дніпропетровську, а хутрові – у Харкові та Тисмениці (Івано-Франківська область).

1. Посторонко В. М. Тенденції розвитку підприємств легкої промисловості України / В. М. Посторонко // Вісник ЖДТУ. – 2012. - № 1 (59) – с. 188-191

ЗАХВОРЮВАНІСТЬ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Трачук Юлія, Погребський Тарас

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки,
місто Луцьк

У статті проаналізовано основні показники визначення захворюваності населення. Охарактеризовано найбільш впливові з них, що створюють негативний вплив на організм людини, врахування яких дасть змогу розробити ефективні рекомендації щодо їх пом'якшення.

Ключові слова: здоров'я населення, захворюваність, показники захворюваності, поширеність хвороб, патологічна ураженість.

Аналіз попередніх досліджень. Представники різних наук працюють над дослідженням стану здоров'я населення, щоб визначити його сутність аби навчитися вміло керувати ним та знаходити засоби для його збереження. Можна навести роботи Дубровського Г.І. [1], Кольцової Н.І. [2], Столярова Г.С. [3], Зубаревича Н.В. [4], Куценка В.І. [5] та інших.

Постановка проблеми. Показники захворюваності є інструментом, за допомогою яких існує можливість об'єктивного оцінювання стану здоров'я населення. Виявлення рівня захворювання, структури та виокремлення впливових факторів можуть стримати подальший негативний їх розвиток, та активізувати необхідні профілактичні заходи щодо його покращення.

Вклад основного матеріалу. Свідченням суспільного розвитку країни є інтегральний показник, який відображає її соціально-економічний та моральний стан – здоров'я населення. Згідно з

визначенням Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), здоров'я є повним соціальним, біологічним і психологічним благополуччям людини. Д.І.Дубровський дає наступне визначення: «здоров'я означає нормальне функціонування живої самоорганізованої системи, а хвороба – порушення її цілісності» [1, 86]. На думку В.Куценко, здоров'я – це капітал на базі якого можливий стійкий економічний розвиток[5, с. 84]. Ми дотримуємося точки зору, що здоров'я населення відображає якість пристосування організму до умов навколишнього середовища, без порушення фізіологічних механізмів і систем.

Задля поглибленої характеристики поняття «здоров'я» слід звернути увагу на один з основних елементів, що здатен його порушити - захворюваність.

Н.І.Кольцова, під захворюваністю розуміє «виникнення захворювання, що діагностоване у людини вперше у житті, розраховане впродовж року» [2].

На думку Н. Зубаревич, із безлічі показників захворюваності, жоден не дає уявлення про стан здоров'я населення в цілому. Цю методологічну проблему намагаються вирішити шляхом використання двох підходів. Перший – оцінка стану здоров'я через демографічні показники довголіття і ранньої смертності дітей. Другий – виділення найбільш соціально проблемних захворювань: малярії, кору, туберкульозу та СНІДу [4, с.87].

Вважаємо, що показники захворюваності дають можливість отримати реальну картину стану здоров'я населення, а також дозволяють ефективно провести лікувальні, профілактичні, соціальні та інші заходи щодо його покращення.

1. Дубровский Д.И. Здоровье и болезнь - проблемы самопознания и самоорганизации / Д. И. Дубровский // Философия здоровья - М.: 2001. - С. 86-109.

2. Соціальна медицина і організація охорони здоров'я / За ред. Н. І. Кольцової, О. З. Дерик. – 3-е вид., перероб. і доповн. – Івано-Франківськ, 2007. – 304 с

3.Столяров Г.С.Статистика охорони здоров'я: навч.-метод. посібн. Для сам ост.вивч.дисцип./Г.С.Столяров, Ю.В.Вороненко, М.В.Голубчиков. – К.:КНЕУ,2000. – 187 с.

4. Зубаревич Н.В. Социальное развитие регионов России: проблемы и тенденции переходного периода/ Н.В.Зубаревич –М.: Едиториал УРСС, 2003.- 264с., с.87.

5. Куценко В.І. Соціальний вектор економічного розвитку. Київ, Науково – виробниче підприємство «Видавництво «Наукова думка» НАН України», 2010. – с.735, с. 84.

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПІВНІЧНО-СХІДНОГО ЕКОНОМІЧНОГО РАЙОНУ

Хітько Микола

Східноєвропейський національний
університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

Актуальність дослідження. Полягає у пошуках проблем у розвитку Північно-східного економічного району, оскільки цей район відіграє важливу роль в промисловості України. Тому дана тема є актуальна в сучасному розвитку нашої країни. Мета роботи. Дослідити проблеми та можливість їх вирішення в районі.

Серед найбільш нагальних проблем слід назвати поновлення основних виробничих фондів. Термінової зміни в районі потребували до 25% загального обсягу основних фондів, у тому числі 40% машин та устаткування. Сьогодні зношення фондів у багатьох галузях сягає 65% і існує тенденція до подальшого погіршення їх стану. Через це необхідні значні кошти для реконструкції машин та устаткування, що не завжди є економічно доцільним, оскільки не сприяє підвищенню ефективності виробництва. Значного поновлення вимагає машинобудівний комплекс, автомобільний парк. Перспективним видається виробництво для потреб фермерства малотонажних автомобілів вантажопідйомністю до 2 т. з різноманітним устаткуванням, що вже стало можливим завдяки співпраці з італійським концерном “IVEKO” [1].

Загалом потребує структурної перебудови і перепрофілювання господарський комплекс району, як традиційно промислового, перенасиченого галузями важкої індустрії, підприємствами ВПК. Також в районі триває територіальна концепція промисловості у великих індустріальних центрах, особливо у Харкові, Полтаві, Сумах, Кременчуку. Нове будівництво слід розміщувати в середніх і малих містах з метою більш повного використання трудових ресурсів [2].

Істотного оздоровлення потребує екологічна ситуація, створення сприятливих умов для життєдіяльності людини, розвиток екологічно чистих виробництв, поліпшення екологічної ситуації за рахунок будівництва ефективних очисних споруд у басейна річок

Сіверського Дінца та Дніпра.

Існує низка перепон по впровадженню інноваційних технологій в Україні. Для зарубіжних інвесторів більш вигідним є вкладати кошти в вітчизняну сферу послуг, торгівлю, зв'язок, харчову і металургійну промисловість. Сьогодні існує дещо спрощене розуміння змісту інноваційних господарських систем – високі темпи створення і освоєння нових технологій і переважання складних, наукомістких виробництв.

Важливим моментом є усвідомлення не лише високого розвитку науки, багатогалузеву промисловість і освіченість населення, а й “інноваційна мотивація” – здатність динамічно реагувати на виникаючі потреби ринків.

Сьогодні це найбільший в Україні і колишньому Союзі центр з розробки, досліджень і застосування функціональних матеріалів, що використовуються в атомній енергетиці, лазерній, інформаційній та інших галузях сучасної техніки. До цього спектру слід додати ще комплекс робіт, необхідних для комерціалізації наукових розробок, залучення інвестицій у науково-технічну сферу, створення нових технологічних підприємств малого і середнього бізнесу.

Принцип інноваційності полягає в тому, щоб всім сферам економіки – видобувній, переробній, аграрній сфері послуг – був притаманний динамізм, готовність до конкуренції, пошуку і освоєння [2].

1. Бородюк В.М. Структурный фактор в развитии экономики Украины/ В. М. Бородюк. – К.: Наук. думка, 1991. – 117 с.

2. Жук М.В., Круль В.П. Розміщення продуктивних сил і економіка регіонів України: Підручник – К.: Кондо. 2004. - 296с.

ТЕРИТОРІАЛЬНА ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ПРЕЗИДЕНТСЬКИХ ВИБОРІВ В УКРАЇНІ 2014 РОКУ

Цюприк Валерія

Східноєвропейський національний
університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

Актуальність дослідження. Останнім часом у вітчизняному політичному дискурсі дедалі помітніше місце займають проблеми територіальної диференціації президентських виборів, які все частіше стають об'єктом політичного спекулювання та різного роду

маніпуляцій. Тому дослідження даної теми є надзвичайно актуальним.

Мета роботи – охарактеризувати особливості територіальної диференціації президентських виборів в Україні 2014 року.

Відповідно до Конституції України, чергові вибори Президента України мали відбутися 29 березня 2015 року [2].

21 лютого 2014 року, після трьох місяців акцій протесту, владою та опозицією за посередництвом іноземних політиків було підписано угоду про врегулювання політичної кризи. Одним з пунктів цієї угоди було проведення дострокових виборів одразу після прийняття нової Конституції України, але не пізніше грудня 2014 року [1].

22 лютого, після виїзду Віктора Януковича з Києва у невідомому напрямку, Верховна Рада постановила, що президент України у неконституційний спосіб самоусунувся від здійснення конституційних повноважень та є таким, що не виконує своїх обов'язків, і призначила позачергові вибори Президента на 25 травня 2014 року. Другий тур виборів, у разі необрання президента у першому турі, відбудеться 15 червня [3].

На проведення виборів Верховна Рада виділила 1 млрд 965 млн грн.

25 лютого 2014 року – офіційний початок виборчої кампанії. З початком виборчої кампанії за даними соціологічних опитувань фаворитами виборів вважалися Петро Порошенко, Віталій Кличко та Юлія Тимошенко. Проте 29 березня Віталій Кличко оголосив про своє рішення не брати участі у президентських виборах [1].

Через анексію Криму та Севастополя Росією, проведення виборів на території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя виявилось неможливим. Однак, близько 6 тисяч кримчан мали можливість проголосувати в інших регіонах України.

Подання кандидатами документів на реєстрацію почалося 25 лютого і тривало до 30 березня 2014 року. За цей період заяви на реєстрацію подали 45 кандидатів. Реєстрація кандидатів тривала до 4 квітня 2014 року і було зареєстровано 23 кандидати [1]. Центральна виборча комісія відмовила в реєстрації низці маловідомих кандидатів, які порушили порядок висунення або їхні документи не відповідали нормам законодавства. Згідно із Постановами ЦВК, було відмовлено у реєстрації 22 кандидатам [1].

Таким чином, у позачергових виборах президента України 25 травня 2014 року взяли участь 21 претендент [1].

Після оголошення результатів виборів, новим президентом України став Петро Порошенко, набравши 54,70% серед тих, хто взяв

участь у голосуванні.

7 червня 2014 р. – Петро Порошенко у Верховній Раді склав присягу на вірність українському народу.

1.Вибори Президента України 2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:https://uk.wikipedia.org/wiki/Вибори_Президента_України_2014

2.Конституція України. – Суми: ТОВ «ВВП Нотіс», 2016. – 48 с.

3.Закон України «Про вибори Президента України». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://search.ligazakon.ua/>

АКТУАЛЬНІСТЬ ДОСЛІДЖЕННЯ ТРАНСПОРТНОЇ СИСТЕМИ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Шабала Тетяна

Східноєвропейський національний
університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

Загальноприйнятим об'єктом вивчення географії транспорту є та частина господарства країни, яка забезпечує процес транспортування. Іншими словами, як об'єкт виступає одна з галузей господарського комплексу країни, для якої властива єдність продуктивних сил і виробничих відносин у всьому їх різноманітті [1]. Власне тому, об'єктами дослідження географії транспорту є: територіальні і регіональні транспортні системи; – транспортні потоки; – розповсюдження окремих видів транспорту; – вплив транспортних процесів на розвиток господарства в – територіальному (географічному) аспект [2].

Тому, зважаючи на те, що транспортна мережа є важливою складовою економічного і соціального розвитку регіонів, ми вирішили охарактеризувати транспортну мережу Волинської області та показати перспективи її розвитку.

Об'єкт дослідження – транспортна система Волинської області.

Предмет дослідження – система транспортної мережі Волинської області.

Мета – охарактеризувати транспортну мережу Волинської області та виявити кількісні та якісні відмінності в роботі різних видів транспорту

Для досягнення сформульованої мети нами були поставлені такі завдання:

1. Розглянути теоретичні та методичні аспекти географії транспорту.
2. Здійснити характеристику транспортної системи за різними видами транспорту.
3. Проаналізувати результати роботи різних видів транспорту.
4. Показати перспективи транспортної мережі області.

Для вирішення поставлених завдань ми будемо використовувати такі методи наукового дослідження: абстрактно-логічний ;

- системно-структурний аналіз;
- порівняльний аналіз і групування;
- статистичний та картографічний.

Він найтіснішим чином пов'язаний зі всіма галузями, одночасно відноситься до галузей матеріального виробництва і до обслуговуючої сфери, а так само дуже тісно взаємодіє з природним середовищем. За допомогою транспорту розв'язуються питання внутрішньорегіональних і міжрегіональних перевезень пасажирів. По рівню розвитку транспорту можна судити про рівень розвитку економіки. Частка різних видів транспорту в кожній державі залежить від багатьох причин. До них відносяться перш за все: природні умови, розміри території, характер вантажів, що перевозяться, і дальність цих перевезень, а також історичні причини і рівень розвитку економіки

1. Географія транспорту. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://vseslova.com.ua/word/Географія_транспорту/

2. Євро регіон «Буг»: концепція та стратегія розвитку: Монографія / Б. П. Клімчук, Н. П. Луцишин, П. В. Луцишин. – Луцьк: РВВ «Вежа» ВНУ ім. Лесі Українки, 2002. – 416 с. – С. 102-140

РЕГІОНАЛЬНІ ВІДМІННОСТІ НАРОДЖУВАНOSTІ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Шевчик Аліна

Східноєвропейський національний
університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

Актуальність дослідження даної теми, полягає у тому, що

вивчення регіональних відмінностей народжуваності в Україні, дає змогу простежити територіальні відмінності в демографічних тенденціях та оцінити вплив найбільш важливих чинників на величину показника, що досліджується.

Мета - характеристика регіональних відмінностей народжуваності в Україні.

Народжуваність – це процес оновлення населення завдяки появі нових життів. Народжуваність є соціальним процесом, що підкоряється дії соціальних сил і закономірностей, але розгортається у визначених, історично-конкретних межах, що задаються дією біологічних, фізіологічних факторів [1]

Падіння народжуваності в Україні розпочалося на початку 90-х років і тривало більше десятиліття. Дещо сповільнилося скорочення народжуваності з 2005 року, а в деяких областях, таких як Закарпатська, Рівненська, Волинська народжуваність перевищила показники смертності.

За кількістю живонароджених станом на 2015 рік лідирують Дніпропетровська, Харківська, Львівська, Одеська області, адже вони є найбільші в Україні за чисельністю населення. Проте за кількістю живонароджених на 1000 осіб наявного населення лідирують Закарпатська, Рівненська, Волинська області. Найгірші показники мають Чернігівська, Сумська, Харківська, Полтавська, Черкаська, області. [2]

Найвищий рівень урбанізації мають східні області України, що є також одним із визначальних факторів народжуваності. Якщо розглядати кількість живонароджених серед міських поселеннях, то найвищі показники мають найбільш урбанізовані області України: Дніпропетровська, Харківська, Одеська, де відповідно високі показники чисельності населення станом на 2015р. [2]

На Заході України вища народжуваність за рахунок сільського населення. Так найвищі показники народжуваності в сільській місцевості мають Закарпатська, Рівненська, Львівська, Волинська області. Для Закарпатської області характерним є ранні шлюби, та найвища в Україні кількість живонароджених осіб жінками у віці 15-19 років. [2]

За даними Державної статистики України, Чернігівська область станом на 2015 рік має найнижчий показник живонароджених на 1000 осіб, а саме 8,9%. З північних районів України багато людей мігрує до столиці, користуючись територіальною близькістю.

Сучасна українська родина спочатку ставить за мету

соціалізуватись, а потім народжує дитину. Західний регіон виділяється з поміж інших регіонів країни сприятливою віковою структурою населення. За показниками сумарного коефіцієнту народжуваності на 1 жінку лідирують Закарпатська(1,817‰), Рівненська(1,891‰), Полтавська (1,891‰), Волинська(1,742‰) області. Найгірші показники мають Чернігівська(1,341‰), Сумська(1,303‰), Харківська (1,292‰) області. [2]

Таким чином, серед регіонів України спостерігається значна диференціація рівня народжуваності. Станом на 2015 рік додатній показник природного приросту спостерігається лише на Західній Україні, а саме Рівненська 1,2‰ та Закарпатська 1‰ області. В решті регіонів зафіксовано природне скорочення, яке коливалося від -0,4 у Волинській області до -10,3 у Чернігівській. [2]

1. Стадник О.Г., Природний рух населення / Стадник О.Г. // Географія. – 2005. – №21. – С. 9 – 13.

2. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

Секція 10. Фізичне виховання і спорт

ПОБУДОВА ТРЕНУВАЛЬНИХ НАВАНТАЖЕНЬ У МІКРОЦИКЛАХ ПІДГОТОВКИ ЮНИХ ТАЕКВОНДИСТІВ З УРАХУВАННЯМ ЇХ ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ

Арканія Русудан Автанділівна

Харківська державна академія фізичної культури (м. Харків)

Побудова тренувальних навантажень у мікроциклах підготовки юних таеквондистів вимагає серйозного наукового обґрунтування [1]. Переважаючим напрямом вивчення проблем підготовки є методичні аспекти освоєння і вдосконалення технічних навичок, їх взаємозв'язок з успішними виступами на змаганнях. При цьому значна увага приділяється питанням завадостійкості таеквондистів при психічній напруженості в умовах інтенсивної м'язової роботи.

Меншою мірою вивчаються окремі питання планування підготовки таеквондистів, спрямованої на розвиток і вдосконалення їх рухової і функціональної підготовленості, а також окремі питання фізіології, психології і психофізіології тренувальної та змагальної діяльності. Однак недостатня увага дослідників до розробки питань побудови тренувальних навантажень у циклах різної тривалості, незважаючи на широку популярність більшості видів спортивних одноборств, на наш погляд, сприяє суттєвому обмеженню удосконалення управління системою підготовки в цій групі видів спорту.

При вдосконаленні системи спортивної підготовки таеквондистів необхідно враховувати взаємодію процесів природного розвитку та адаптації до фізичних навантажень у юних спортсменів.

Незважаючи на величезний досвід підготовки спортсменів у багатьох видах єдиноборств, варіанти обміну, розподілу та співвідношення фізичних навантажень в циклах підготовки юних спортсменів не завжди науково обґрунтовані, що, як відомо, призводить до методичних прорахунків і зниження рівня спортивних результатів.

Найменш вивченими залишаються питання побудови навантажень у мікроциклах річного циклу, в рамках яких істотно зростає роль взаємодії тренувальних ефектів і необхідність повноцінного відновлення юних таеквондистів після виконаних навантажень. При цьому виникає необхідність оптимізації побудови навантажень різної спрямованості з метою забезпечення кумуляції

тренувальних ефектів у більш тривалих циклах підготовки.

Проведений аналіз наукових публікацій, які присвячені питанням контролю рівня підготовки юних таеквондистів, дозволяє нам зробити наступні узагальнення:

- найбільш розробленими представляються питання, які пов'язані з навчанням технічних дій юних таеквондистів;
- слабо розроблено питання організації планування і впливу навантажень різної спрямованості на фізичну підготовленість юних спортсменів-таеквондистів;
- недостатньо досліджені критерії підготовленості юних таеквондистів, що проявляється в неоднозначному їх визначенні та не сприяє об'єктивній комплексній оцінці рівня їх загальної і спеціальної підготовки;
- вимагають подальшої наукової розробки актуальні проблеми пошуку, вивчення і розробки підходів до оптимального розподілу тренувальних навантажень у мікроциклах підготовки етапу спортивної спеціалізації, використання тренажерів.

Істотним моментом ефективної індивідуалізації тренувального процесу є наявність валідної і доступної методики індивідуалізації. Цьому критерію відповідає темперамент, його тип та властивості.

Нами рекомендується виховувати у юних таеквондистів таку якість, як «емоційна невключеність». Щоб зрозуміти цю якість, слід знати про той негативний вплив, завдяки якому підвищена емоційність викликає дисфункцію в роботі органів і кінцівок, тому треба змусити себе зберігати в поєдинку повний спокій, лише демонструючи гнів або страх, щоб залякати або обдурити противника. «Емоційна невключеність» або, більш точно, «відстороненість» дозволяє істотно знижувати рівень напруженості.

1. Арканія Р.А. Удосконалення тренувального процесу таеквондистів / Р. А. Арканія // Актуальні проблеми розвитку традиційних і східних єдиноборств: Збірн. наук. праць X міжн. Інтернет наук. – метод. конф. (24–25.03.2016 р., м. Харків, Україна). Вип. 10. – Х.: Національна академія Національної гвардії України, 2016. – С. 32–46.

ОСОБЛИВОСТІ ТРЕНУВАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ДЗЮДОЇСТІВ-ВETERANІВ РІЗНОГО ВІКУ

Перебийніс Володимир Борисович

Харківська державна академія фізичної культури (м. Харків)

Пакулін Сергій Леонідович

Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України»

(м. Київ)

Тренувальний процес дзюдоїстів-ветеранів необхідно будувати з урахуванням|з врахуванням| функціонального стану|достатку| серцево-судинної системи як одного з найважливіших критеріїв оцінки дії на організм людини систематичного спортивного тренування. Аналіз багатолітніх досліджень проблеми підготовки вікових кваліфікованих спортсменів дозволив констатувати, що у ветеранському спорті підготовка пов'язана з об'єктивними труднощами. По-перше, в даний час не представляється можливим точно оцінити адаптаційний резерв організму спортсмена; по-друге, неможливо повністю захистити спортсмена від дії соціальних чинників. У зв'язку з цим вивчення арсеналу та індивідуалізація техніко-тактичної підготовки дзюдоїстів-ветеранів з урахуванням їх особливостей є актуальним науковим завданням, рішення якого дозволить підвищити ефективність підготовки спортсмена у сучасних умовах [1]. Суттєвий вплив на проведення підготовки дзюдоїстів-ветеранів на етапі виходу зі|із| спорту вищих досягнень робить режим їх трудової діяльності. Одні з них працюють тренерами, тому їх підготовка, як правило, проходить у процесі проведення тренувань з вихованцями. У інших трудовий графік не нормований, тому їх тренування проходять не системно.

Спорт вищих досягнень вимагає виконання досить великих за обсягом інтенсивних фізичних навантажень у період тренувального процесу і змагальної діяльності. Після завершення спортивної кар'єри дзюдоїсти-ветерани не завжди рівномірно виходять зі стану підвищеної рухової активності, що призводить до захворювань, насамперед серцево-судинної системи та інших систем організму. Причиною різкого погіршення функціонального стану і працездатності може служити серйозна травма. Однак у цілому наші дослідження виявили, що найбільш поширені в старшому віці респіраторні і серцево-судинні захворювання у дзюдоїстів-ветеранів, які продовжують заняття після завершення спортивної кар'єри, спостерігаються значно рідше.

Опитування дзюдоїстів-ветеранів дозволило зробити наступні висновки відносно тренувального процесу та індивідуалізації техніко-тактичної підготовки дзюдоїстів-ветеранів на етапі виходу зі|із| спорту вищих досягнень: 1) спостерігається поступове зниження тренувального навантаження у підготовці дзюдоїстів-ветеранів на етапі виходу зі|із| спорту вищих досягнень, що проявляється в меншій кількості тренувань і їх більш низької інтенсивності. Суттєвий вплив на проведення підготовки спортсменів має режим їх трудової діяльності; 2) змінюється тактика проведення прийомів і ведення двобою. Дзюдоїсти-ветерани виконують переважно кидки зачепами і підсіканнями, а так само більш прості прийоми з мінімальною амплітудою. З високою ефективністю використовують у двобоях техніку кидків – Nage Waza 4 КЮ; техніку 5 КЮ; техніку 2 КЮ; техніку 1 КЮ, що зумовлено попередніми травмами, нововведеннями в правилах змагань, а також віковими змінами розвитку; 3) більшою мірою мотивацією до занять спортом для дзюдоїстів-ветеранів є зміцнення здоров'я, любов до занять дзюдо, спілкування з друзями. Лише 10 % опитаних дзюдоїстів-ветеранів відновили заняття дзюдо з-за поганих виступів в минулому; 4) основний акцент у розвитку фізичних якостей дзюдоїсти-ветерани на етапі виходу зі|із| спорту вищих досягнень роблять на виховання витривалості і сили, меншою мірою – спритності, гнучкості і швидкості. Велике значення дзюдоїсти-ветерани приділяють вправам, спрямованим на зміцнення м'язів преса і спини; 5) велике значення для продовження занять дзюдо, спортом взагалі має відсутність травматизму, яка впливає на арсенал та індивідуалізацію техніко-тактичної підготовки дзюдоїстів-ветеранів.

1. Перебійніс В.Б. Удосконалення підготовки та професійно-особовий розвиток дзюдоїстів-ветеранів / В.Б. Перебійніс, К.В. Ананченко, С.Л. Пакулін // [Сучасні технології в сфері фізичного виховання, спорту та валеології] : Зб. наук. праць X міжнар. Інтернет-науково-методичної конференції (25.11.2016 р., м. Харків, Україна). Вип. 10. – Х. : НАНГУ, 2016. – С. 6–17.

ОСОБЛИВОСТІ ТРЕНУВАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ЮНИХ БОРЦІВ ВІЛЬНОГО СТИЛЮ

Ручка Євген, Ананченко Костянтин

Харківська державна академія фізичної культури (м. Харків)

Досягнення високого результату юними борцями в змаганнях залежить від досконалості дій, операцій і міри їх реалізації спортсменами в екстремальних умовах змагань. Ці умови можуть чинити негативний вплив на результативність змагальної діяльності юних спортсменів за допомогою зміни їх передстартового стану, неадекватні зрушення якого ведуть до зниження, передусім, якісної сторони тактико-технічних дій. В той же час результати досліджень впливу рівня передстартової активації свідчать про суперечність отриманих даних і їх трактування. Однією з причин цього є індивідуальна своєрідність передстартових реакцій юного борця вільного стилю.

Аналіз змагальної практики показав, що близько 50 % юних борців вільного стилю в екстремальних умовах змагань знижують результативність тактико-технічних дій у порівнянні з тренувальними сутичками [1, с. 55]. Негативний вплив обстановки змагання на результативність юних борців вільного стилю здійснюється через неадекватні зрушення їх стану в передзмагальному і передстартовому періодах, початок яких визначається відповідно моментами цілепокладання на змагання і на сутичку з конкретним супротивником.

Характер зрушень стану перед змаганнями обумовлений, головним чином, рівнем сили нервової системи юних борців. У 45 % з них рівень сили нервової системи відносно середній; 35 % належать до «слабких» і лише 20 % юних борців вільного стилю володіють відносно сильною нервовою системою.

Індивідуальна обумовленість станів, пов'язаних з участю в змаганнях, пояснюється тим, що юні борці вільного стилю з великим рівнем сили нервової системи мають меншу активацію за фізіологічними показниками в ранніх передстартових ситуаціях, але більший вегетативний спокій і більший тонус м'язової системи і центральної нервової системи перед сутичками. Крім того, вони мають вищі показники настрою і особливо фізичного самопочуття практично в усіх ситуаціях. Перед сутичками вищий рівень сили нервової системи обумовлює ще і більший рівень бажання боротися.

Поліпшення передзмагальної підготовки юних борців вільного стилю досягається за допомогою комплексу педагогічних засобів і методів, доступних широкому колу тренерів, що включають перебудову мети, варіювання мірою упевненості, відвернення від думок, пов'язаних з майбутніми змаганнями і спортсменів, що враховують індивідуальні особливості [2, с. 23]. Підвищення

ефективності змагальної діяльності юних борців з сильною нервовою системою досягається профілактикою стану пересичення і монотонії в передзмагальному періоді і формуванням емоційної напруженості перед сутичкою. Збереження або підвищення результативності змагальної діяльності юних борців з низьким і середнім рівнем сили нервової системи досягнуто профілактикою емоційної напруженості в передзмагальному періоді і концентрацією уваги спортсмена на тактико-технічних діях, які необхідно реалізувати в майбутньому поєдинку, тобто формуванням операційної напруженості.

Індивідуалізоване комплексне управління станом юних борців вільного стилю в передзмагальному періоді дозволило зберегти належний рівень нервово-психічної свіжості на початок змагань, добитися оптимальних зрушень стану перед стартом і підвищити за рахунок цього результативність змагальної діяльності.

1. Ручка Є.В. Вдосконалення техніко-тактичної підготовки юних борців вільного стилю: проблеми і перспективи / Є.В. Ручка // Единоборства № 2 : Научний журнал / Матеріали XII междунар. научної конференції [«Проблеми и перспективы развития спортивных игр и единоборств в высших учебных заведениях»] (7–8.02. 2016 г., г. Харьков, Украина). – С. 54–57.

2. Пакулін С. Л. Вдосконалення підготовки фахівців у галузі фізичної культури і спорту на кафедрі одноборств / С.Л. Пакулін, К.В. Ананченко, Р.І. Любич // Materials of the XII International scientific and practical conference, [«Proceedings of academic science», – 2016] (August 30 – September 7, 2016). – Vol. 4. – Sheffield : Science and education LTD, 2016. – S. 22–28.

Секція 11. Культура та мистецтво

ВИКОРИСТАННЯ ФОРМ МУЗЕЙНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В УКРАЇНІ

Бобер Катерина

СНУ імені Лесі Українки, м. Луцьк

У сучасному українському суспільстві музеї виконують важливу функцію збереження національної спадщини, формування духовності суспільства. Своєрідним містком між музеєм і суспільством виступає музейна комунікація – процес взаємодії і спілкування, котрий відбувається не лише в музеї, але й поза музеєм із застосуванням музейних засобів.

Теорія музейної комунікації була розроблена канадським музеологом Д. Камероном. На його думку, музейна комунікація є спілкуванням відвідувача з музейними експонатами. В основі такого спілкування лежить, з одного боку, уміння творців експозиції вибудовувати за допомогою експонатів особливі невербальні просторові «висловлювання», а з іншого боку – здатність відвідувача розуміти «мову речей» [1, с. 243].

Музейна комунікація неможлива без залучення відвідувача до музею. Для цього вітчизняні музеї продовжують використовувати традиційні форми роботи: екскурсії, лекторії, дитячі ранки, конференції, різного типу музейні заняття та ін. Новими для музеїв формами спілкування з аудиторією стали спектаклі, концерти, майстер-класи, реконструкції та ін. Все більшого розмаху набуває проектна діяльність як нова технологія в музейній справі.

Українські музеї запроваджують зарубіжний досвід розвитку музейної комунікації. Так, Національний музей мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків пропонує дітям та їх батькам цікаву гру під назвою “Шукачі в музеї”. Новим нетиповим форматом співпраці Волинського краєзнавчого музею з молоддю стали Музейні посиденьки. Інтерактивною формою взаємодії з різновіковою аудиторією є в музеях різноматичні свята.

У 2005 р. музеї України приєдналися до проведення музейних форумів, організувавши український музейний фестиваль у Дніпропетровську з нагоди 150-річного ювілею корифея музейної справи Дмитра Яворницького. У 2008 р. перші українські музеї взяли участь у загальноєвропейській культурно-освітній акції «Ніч музеїв».

Проект музейної арт-терапії втілили в Національному музеї

мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків. Вітчизняні фахівці розробили декілька спеціальних екскурсій для дітей із порушеннями слуху, а також для груп із діагнозом ДЦП і різним рівнем інтелектуальної обмеженості. Вибір форм комунікації з аудиторією і широта їх використання залежать від стратегічної програми музею, а також від реальних здібностей, амбіцій і мотивацій співробітників музею, що відповідають за культурно-освітню діяльність установи.

Українські музеї прагнуть добитися того, щоб відвідувач повертався до музею, продовжував пізнавати у його стінах щось нове. Своє завдання вони вбачають не лише у тому, щоб зберегти культурну спадщину, але й активно популяризувати її. Для цього музеї плідно співпрацюють з громадськими товариствами, клубами, меценатами, ЗМІ. Серед проблем на шляху успішного застосування форм музейної комунікації в Україні є – небажання людини приходити в музей (гіркий досвід в дитинстві, зайнятість, недоцільність такого рішення та ін.) і відсутність фінансової підтримки держави.

Організація роботи музеїв на засадах комунікаційного підходу дозволяє їм по новому виконувати свою місію: «Не виховувати, а поєднувати і співчувати; не повчати, а спробувати дати відвідувачам інтелектуальне і почуттєве задоволення; приваблювати відвідувачів; давати їм можливість щось створювати, віддавати, брати; не забувати, що мета існування музею полягає не в ньому самому та не в його об'єктах, а в тому, що він є медіумом і засобом у важливій справі розповсюдження освіти» [2, с.137].

1. Гопенко І. В. Музей та засоби масової інформації / І. В. Гопенко // Музей на межі тисячоліть. – Дніпропетровськ, 1999. – 369 с.

2. Юрєнева Т. Ю. Музееведение : Учебник для высшей школы / Т. Ю. Юрєнева. – М. : Академический Проспект; Альма Матер. – 2007. – 560 с.

ФОРМИ РОБОТИ З ВІДВІДУВАЧАМИ У ДЕРЖАВНОМУ МУЗЕЇ АУШВІЦ-БІРКЕНАУ

Голуб Алла

СНУ імені Лесі Українки, м. Луцьк

Сьогодні у світі існує безліч визначних і важливих меморіальних місць та музейних комплексів. Кожен з них несе свою

індивідуальну місію для громадськості, виконує відповідні функції і має індивідуальні риси та методи комунікації з суспільством та громадою.

Серед них виділяються особливі місця пам'яті – колишні нацистські табори смерті. З часу їх звільнення вони зазнали меморіалізації, кардинально змінили свій вектор діяльності і слугують збереженню пам'яті, консолідації суспільства у прагненнях до миру та протистоянні расовій і національній нетерпимості.

Одним з найбільш відомих нацистських винищувальних таборів був Аушвіц. У 1947 р. в знак пам'яті жертв на території табору уряд Польщі сформував музей, згодом було споруджено меморіальний комплекс. Територія Аушвіц занесена до списку світової спадщини ЮНЕСКО. Щороку музей приймає більше 700 000 відвідувачів.

Таке місце пам'яті має і свої особливі, характерні для нього форми роботи з відвідувачами. Меморіальний комплекс Аушвіц-Біркенау привертає до себе увагу широкого кола громадськості, людей різної національності, віку та соціального статусу. Тому основним напрямом роботи з відвідувачами є культурно-освітня діяльність. З виховною та освітньою цілями музей відвідують учні та студенти переважно з європейських країн та Ізраїлю.

Нерідко тут можна зустріти і молодих батьків зі своїми дітьми, яким вже змалку хочуть прищепити любов до своєї нації та держави і показати, які наслідки може мати політична агресія, зумовлена расизмом та антисемітизмом. З метою запобігання повторення історії на екскурсії до Аушвіцу запрошуються представники політичних структур, керівники держав. Задля усвідомлення уроків Голокосту, підняття бойового духу та підвищення патріотизму Аушвіц відвідують ізраїльські солдати, які входять до складу офіційних військових делегацій.

Незважаючи на склад музейної аудиторії (будь то школярі чи дорослі), екскурсії для всіх проводяться однакові. Це є значним недоліком в організаційній роботі музею.

На території музею працює власний акредитований фотограф, який за бажанням туриста може зробити на пам'ять фото «Я в Освенцимі». У музеї діє власна пошта, завдяки якій кожен може надіслати листівку «Привіт з Освенцима». Про таку форму роботи, або залучення відвідувачів можна говорити *pro et contra*.

Державний музей Аушвіц-Біркенау практикує і таку форму роботи з відвідувачами як консультація. Вона допомагає науковцям та студентам або пересічним відвідувачам знайти відповідь на хвилюючі

запитання, які стосується теми. Музей співпрацює з науковими та освітніми установами, допомагає у вирішенні конкретних питань.

Ще одним напрямом роботи з відвідувачами є популяризаторська діяльність. Музей Аушвіц співпрацює із багатьма організаціями як в Польщі, так і за її межами. Він запрошує до себе на стажування здібних студентів, які набувають навичок екскурсовода, фотографа, адміністратора та ін. З цією метою створюються та реалізуються спеціальні проекти. Зокрема, відомим є «Міжнародний дім зустрічей для молоді» в Освенцимі.

Попри багатоаспектність роботи з відвідувачами у діяльності музейних працівників варто використовувати вузькотематичні лекції з різних проблем Голокосту в окремих місцях експозиції. Було б правильним запрошувати на такі лекції молодь, школярів, дітей молодших класів і доступно та в інтерактивний спосіб подавати матеріал.

Отже, Державний музей Аушвіц-Біркенау застосовує у своїй практиці різноманітні форми роботи з відвідувачами. Вони допомагають ефективно і повно розкривати історію табору та питання Голокосту загалом, залучати до відвідування якнайширшу аудиторію і викарбувати у її свідомості необхідність пам'ятати про минуле, розуміння неможливості повторення подібного у майбутньому.

ЗМІНИ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ ВОЛИНСЬКОГО КРАЄЗНАВЧОГО МУЗЕЮ (1991–2016 рр.)

Мельничук Олександр

СНУ імені Лесі Українки, м.Луцьк

Роки українського державотворення стали часом трансформаційних змін у всіх сферах життєдіяльності суспільства. У музейній галузі відбулися зміни принципів відбору та представлення пам'яток, форм взаємодії працівників із відвідувачами, зазнала удосконалення мережа музейних закладів.

У Волинській області ці процеси торкнулися в першу чергу Волинського краєзнавчого музею (далі – ВКМ) як провідної установи краю. Структурні зміни детермінувалися двома головними чинниками: переоцінкою духовних цінностей на ґрунті деідеологізації культури, утвердженням плюралістичної культурної реальності і законодавчим закріпленням нової для країни форми власності – комунальної.

У 1991 р. відокремилися від ВКМ і перейшли в районне підпорядкування Лобненський музей партизанської слави і Володимир-Волинський історичний музей, у 1992 р. – Маневицький краєзнавчий і Ковельський історичний музеї. У 1995 р. Кортеліський історичний музей отримав статус самостійного комунального музею районного підпорядкування [2, с. 172]. Продовженням таких змін стало передання з балансу ВКМ у спільну власність територіальних громад сіл, селищ і міст Ківерцівського району Лопатенського музею партизанської слави (2002 р.).

Комунальні музеї тісно пов'язані з місцевою громадою, яка бере активну участь у комплектуванні їх фондів і просвітницькій діяльності. Сьогодні вони є переважно моделлю провінційного музею, який виконує властиві йому функції щодо зібрання, зберігання і презентації колекцій.

У першій половині 1990-х рр. постало питання про функціонування у приміщенні костелу святих Петра і Павла в Луцьку відділу ВКМ – Музею історії релігій. В умовах боротьби за збереження фонду сакрального мистецтва музейні працівники обґрунтували ідею створення нової унікальної установи – Музею волинської ікони (відкритий у 1993 р.) [1, с. 114].

Збереження в с. Затурцях Локачинського району історичного середовища, пов'язаного з родиною Липинських, необхідність вивчення і популяризації діяльності видатного політичного і громадського діяча В. К. Липинського стали підґрунтям реалізації музейниками краю задуму відкриття ще однієї музейної установи. Згідно наказу управління культури Волинської облдержадміністрації від 29 травня 1995 р. розпочато організацію меморіального музею-садиби В'ячеслава Липинського з правами відділу ВКМ.

У 2004 р. в урочищі Нечимне біля с. Скулин (17 км. від с. Колодяжне) було відкрито сектор Колодяжненського літературно-меморіального музею Лесі Українки (філіалу ВКМ) – Музей «Лісової пісні». Відкриття 27 вересня 2011 р. ще одного відділу ВКМ – Музею історії Луцького братства – стало результатом відновлення в Луцьку (вересень 1990 р.) діяльності Волинського крайового братства святого апостола Андрія Первозванного.

Станом на 1 січня 2016 р. структурними підрозділами ВКМ є 5 діючих музеїв: Колодяжненський літературно-меморіальний музей Лесі Українки (філія); Художній музей м. Луцька, Музей волинської ікони, Музей історії Луцького братства, Затурцівський меморіальний музей В'ячеслава Липинського. Якщо в радянський час

профільними підрозділами ВКМ були лише історичні і художній музеї, то в добу незалежності до них додався меморіальний.

1. Ковальчук Є. І. Формування фонду сакрального мистецтва у Волинському краєзнавчому музеї (1929–2012 рр.): Монографія / Є. І. Ковальчук. – Луцьк : Волинські старожитності, 2013. – 296 с.

2. Надольська В. В. Нові музейні установи Волинської області: формування та діяльність / В. В. Надольська// Матеріали наукової історико-краєзнавчої конференції «Лицар ордена культури», присвяченої 90-річчю від дня народження Б. Г. Возницького, Героя України, Почесного громадянина міста Дубна. – Рівне : Дятлик М., 2016. – С. 172–176.

ФОРМИ РОБОТИ З ВІДВІДУВАЧАМИ У МУЗЕЯХ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Якубенко Катерина

СНУ імені Лесі Українки, м. Луцьк

Музей як соціокультурний інститут у своїй діяльності виконує завдання не лише збереження історико-культурної спадщини, дослідження музейних пам'яток, але й залучення до їх вивчення та осягнення якнайширшого кола відвідувачів. У сучасних умовах воно вимагає урізноманітнення форм роботи з музейною аудиторією, врахування якнайширших запитів відвідувачів.

У музеях краю відвідувачі знайомляться з музейними предметами, представленими в експозиції та у виставкових залах, стають безпосередніми учасниками екскурсій. Загалом у 2015 р. для 75 тис. осіб у Волинському краєзнавчому музеї (далі – ВКМ) було проведено 3946 екскурсій [1].

Екскурсійна робота пов'язана не лише з постійною експозицією музеїв. Значну зацікавленість відвідувачів викликають й тимчасові виставки. Працівники музеїв постійно здійснюють підготовку різноманітних виставок – етнографічних, краєзнавчих, історичних, персональних та ін. Особливістю сучасної виставкової роботи є залучення до цього процесу мешканців різної вікової категорії, а також представників творчої інтелігенції. Проявом найбільш видозмінюючої динамічної форми роботи музеїв є пересувні виставки.

Активно впроваджується музеями області в останні десятиріччя такі форми роботи з відвідувачами як вечір-портрет («Ім'я в історії Волині», «Доля людини в історії краю», ВКМ), усні журнали

(«Дорогами, які сходив Тарас», ВКМ, 2009 р.), дитячі ранки («Птахи – наші друзі», ВКМ, 2009 р.), вікторини («Велика дочка Волині», Іваничівський народний історичний музей, 2001 р.). З 2008 р. у Музеї Волинської ікони започаткований новий творчий проєкт – «Різдвяні зустрічі», що своєрідно поєднує два види церковного мистецтва – музику та іконопис, і націлений на розширення музейної аудиторії.

Можливості для виявлення і розвитку творчих здібностей особистості надають такі форми культурно-освітньої діяльності як гуртки та школи. Наприклад, при Рокинівському музеї історії сільського господарства Волині діє школа «Козацького гарту». У ній проводиться навчання з програми психофізичної підготовки воїнів Запорізької січі.

Однією з найпопулярніших форм роботи з відвідувачами у музеях Волині є майстер-класи, до проведення яких залучають талановитих майстрів народної творчості. Великої популярності серед жителів усієї області набули конкурси різдвяно-новорічної атрибутики «Над Вертепом зоря ясна», писанкарства, які відділ етнографії і народних промислів ВКМ проводить щорічно. На базі Колодяжненського літературно-меморіального музею Лесі Українки традиційно проводиться обласний конкурс читців «Мій любий краю», присвячений дню народження Лесі Українки.

Новою формою роботи ВКМ з відвідувачами стало започаткування у листопаді 2015 р. музейних посиденьок, головним завданням яких визначено надання слова музейним предметам, здатним оживити і наблизити певні події. Вони відбуваються у неформальній обстановці, дають можливість всім зацікавленим долучитися до обговорення актуальним проблем минулого [1].

Музей історії Луцького братства презентував і успішно реалізує проєкт «Музей – громаді», перетворюючись у місце для дискусій з історичної тематики. Учасниками проєкту є представники міської громади, історики (вчителі, викладачі вишів), музейники, медійники, працівники сфери туризму тощо. 22 березня 2016 р. літературною акцією «Поетичний простір», присвяченою Всесвітньому дню поезії, при ВКМ започаткував свою роботу «Музейний клуб» [1].

Отже, музейні працівники з метою залучення до музейного поля якомога більшої кількості відвідувачів урізноманітнюють форми роботи з аудиторією.

1. Музейний простір Волині [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://volyn-museum.com.ua/>.

Секція 12. Міжнародні відносини

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ УПРАВЛЕНИЯ РИСКАМИ ПРИ СОЗДАНИИ НАЦИОНАЛЬНОЙ СИСТЕМЫ ПОДДЕРЖКИ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Феклистов Михаил Вениаминович

Орловский филиал ФГБОУ ВО «РАНХиГС при Президенте РФ»
(г. Орел, Россия)

Основные риски при создании национальной системы поддержки внешнеэкономической деятельности (ВЭД) связаны с тем, что в случае нереализации или неполной реализации предлагаемых мероприятий произойдет существенное ослабление конкурентных возможностей российских предприятий и организаций на внешних рынках, продолжатся неблагоприятные тенденции в товарной структуре экспорта, ухудшатся показатели товарной, географической и фирменной диверсификации экспорта. К числу наиболее значимых рисков относятся:

- недостаточное бюджетное финансирование институтов, программ и мероприятий поддержки развития ВЭД;
- непредоставление государственных гарантий, покрывающих обязательства по договорам страхования Российского агентства по страхованию экспортных кредитов и инвестиций, что не позволит в полной мере обеспечить конкурентоспособность, востребованность и доступность услуг Агентства для российских экспортеров;
- ослабление мотивации государства к созданию национальной системы поддержки развития ВЭД под влиянием высоких мировых цен на основные товары экспорта страны;
- административная реформа, ведущая к дальнейшей децентрализации функций управления ВЭД, снижающая возможности программно-целевого развития, координации и оказания государственных услуг в сфере ВЭД;
- значительное падение конкурентоспособности российских товаров и услуг под влиянием факторов внутрихозяйственного развития и/или под воздействием опережающего роста конкурентоспособности зарубежной продукции, что будет трудно компенсировать за счет ресурсов и возможностей национальной системы поддержки развития ВЭД;
- несогласованное и несбалансированное развитие элементов национальной системы поддержки развития ВЭД, с одной стороны, и

национальной системы поддержки развития ВЭД и системы государственного регулирования и администрирования ВЭД, с другой стороны, что может девальвировать усилия на одних направлениях за счет их отсутствия или торможения на других и в целом значительно снижать эффективность реализации подпрограммы для участников ВЭД;

– отсутствие эффективного целеполагания в деятельности институтов и механизмов развития ВЭД, слабый учет актуальных приоритетов внешнеэкономической политики страны.

Мероприятия по совершенствованию управления рисками при создании национальной системы поддержки ВЭД включают:

– резервирование бюджетных средств на цели обеспечения функционирования национальной системы поддержки развития ВЭД, в том числе решение вопроса о предоставлении государственных гарантий по обязательствам Российского агентства по страхованию экспортных кредитов и инвестиций по договорам страхования;

– усиление координации деятельности федеральных органов исполнительной власти и органов власти регионов при осуществлении ими функций в сфере поддержки и развития ВЭД;

– активизация ВЭД в рамках ЕАЭС [1, с. 212];

– комплексный подход к развитию всей системы институтов и механизмов поддержки ВЭД, согласованный с развитием системы государственного регулирования и администрирования ВЭД, что обеспечит получение синергического эффекта для участников ВЭД.

Создание национальной системы поддержки ВЭД будет способствовать существенному повышению эффективности внешнеэкономической деятельности страны

1. Цыбаков Д. Л. Повышение эффективности внешнеэкономической деятельности малых и средних предпринимательских структур / Д. Л. Цыбаков, М. В. Феклистов // Проблемы та перспективи розвитку підприємництва: Матеріали Х Міжнар. наук.-практ. конф. – Х.: ХНАДУ, 2016. – Т. 2. – С. 212–213.

Секція 13. Журналістика, видавнича справа та редагування

ЕФЕКТИВНІСТЬ СОЦІАЛЬНИХ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Андріюк Олександр

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

Безпосередньо саме від журналіста залежить успіх його матеріалів. Працівник засобів масової інформації повинен уміти майстерно і чітко передати ідею, думки та перекласти це мовою газетної публіцистики, радіо, телебачення чи новітніх медіа. Сьогодні актуалізуються матеріали, вибудовані на основі фактів суспільного життя. Це зумовлює необхідність постійного професійного зростання журналістики як соціального інституту. Результативність журналістських репрезентацій залежить від розуміння та знання освітнього рівня читача/слухача/глядача, його світогляду, інформаційних запитів, потреб, смаків та вподобань.

Ефективність журналістських звернень зумовлена такими факторами:

- об'єктивною потребою в інформації, яка має соціальну цінність;
- рівнем професійної підготовки та потребою зв'язатися з моральними координатами;
- рівнем політичної культури аудиторії та наявністю переконань соціального характеру.

Кожен журналіст, вибудовуючи матеріал, налаштований на позитивний результат та дієвий вплив на аудиторію. Він мимоволі визначає масштаб можливих змін у суспільному житті, викликаних засвоєнням реципієнтом думок та поглядів автора матеріалу [1]. Навіть більше: подібне зумовлене проектними розрахунками контенту. Відтак троє учасників інформаційного процесу (журналіст, видавець та аудиторія) однаково сподіваються, що матеріал, оприлюднений за посередництвом будь-якого із засобів масової інформації, повинен так чи інакше вплинути на реальне життя та створити певний ефект.

То яким же критеріям повинен відповідати журналістський матеріал, щоб вплинути на читача, налаштувати його на позитивні соціальні дії? Загальновідомо, що основне завдання ЗМІ – виробити спільну понятійну мову; об'єднати суспільство для досягнення єдиної

мети; віддзеркалювати повну та вичерпну інформацію сьогодення; досягти ефекту співпереживання з боку аудиторії; інформувати про духовні цінності та культурне життя громадськості. Досягти успіху, реалізуючи ці завдання, доволі непросто. По-перше, слід привернути увагу до ідеї. По-друге, необхідно забезпечити її зрозумілість, тобто наблизити до читача і його соціальної практики. По-третє, спробувати витворити умови, за яких вона буде сприйнята (а це можливо лише тоді, коли читач побачить користь засвоєння ідеї для себе). По-четверте, варто налаштувати читача, аби той включив у власний світогляд позиції автора. Це можливе лише за умови, що інформація множитиме нові духовні цінності, які не суперечать світогляду реципієнта, а доповнюють та розширюють його. По-п'яте, читач повинен одержати імпульс для дій.

Такі психологічні умови ефективності друкованого слова зумовлені тим, що людина інтерпретує навколишній світ поетапно: уважно вивчаючи, сприйнявши, прагне зрозуміти та засвоїти нове знання [2].

Сприйняття аудиторією змісту журналістського матеріалу може набути позитивного або негативного забарвлення, подекуди навіть критичного, скептичного чи загалом байдужого. Залежно від суспільної затребуваності та того, як читач інтерпретує запропонований контент, окреслюється ймовірність можливих суспільних змін.

1. Дзюба М. Т. Роль засобів масової інформації в формуванні громадської думки // Сучасні інформаційні технології у сфері безпеки та оборони. – К., 2008. – С. 77–81.

2. Лаврик О. В. Соціальна проблематика газетних виступів : навч.-метод. посіб. для студ. зі спеціальності «Журналістика». – Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2010. – 72 с.

ІЛЮСТРАЦІЯ ЯК ХУДОЖНІЙ ЗАСІБ ТА ЕЛЕМЕНТ СРУКТУРИ ДИТЯЧОГО ВИДАННЯ

Бик Тетяна

Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки, м. Луцьк

Термін «ілюстрація» походить від латинського слова «*illustratio*» та означає «освітлення, наочне зображення». *Ілюстрація* – і

«зображення, що супроводжує і доповнює текст», і «пояснення словесної інформації за допомогою візуальних засобів», і галузь образотворчого мистецтва, пов'язана з образним тлумаченням літературного твору. У книжках для наймолодших читачів, які лише починають опановувати техніку читання, саме ілюстрація із закладеним у неї змістом становить найважливіше джерело інформації.

М. Єфімова виділяє шрифтовий, предметний, сюжетно-тематичний, орнаментально-декоративний, символічний типи ілюстрацій [1].

Шрифтова ілюстрація – це графічна ілюстрація, яка комбінує різні види типографських, декоративних, акцидентних шрифтів. Для *предметної ілюстрації* властива чіткість вираження зображуваного предмета або явища у зв'язку зі специфікою текстового повідомлення. Використання таких ілюстрацій в оформленні підвищує змістовність і наочність викладу. *Сюжетно-тематична ілюстрація* будується на вираженні зв'язків із тематичною основою твору за допомогою конкретних образів. Широке використання декоративних елементів та орнаментів у дитячій книзі дозволяє говорити про *орнаментально-декоративну ілюстрацію*. *Символічна ілюстрація* будується на асоціативному відображенні зв'язків зі змістом твору. Природа символу передбачає, з одного боку, алегоричність, можливість асоціативного домислу, деяку метафоричність, а з іншого – наявність прихованої ідеї або поняття.

Ю. Федіна наголошує на важливості естетичного навантаження ілюстрацій: вони мають збуджувати естетичну уяву дитини, формувати відчуття кольору, форми, гармонії, ритму, пропорції, прилучати її до культури мистецтва загалом і книжкового, зокрема. Дослідниця виділяє пізнавальну, виховну, естетичну, компенсуючу функції ілюстрацій у дитячому виданні [2].

Пізнавальна функція забезпечена за допомогою відображення в ілюстраціях реалій навколишнього світу, які сприяють впізнаваності предметів і явищ. *Виховна функція* звизначена зв'язком ілюстрацій із моральною ідеєю, що становить основу змісту книги. *Естетична функція* ілюстрації зумовлена якістю її виконання, і тут важливим критерієм оцінки стає критерій художньої цінності. *Допоміжна функція* ілюстрацій пов'язана з можливістю зображення розширити розуміння тексту, показати частину в межах цілого або, навпаки, уявити ціле за складовими частинами. Відповідно до функцій, які виконує ілюстрація, та особливостей її сприймання дітьми були

розроблені вимоги до ілюстрування дитячих книг: 1) тісний зв'язок малюнка зі змістом літературного твору; образне, реалістичне розкриття його ідей, явищ життя; 2) реалістичний і динамічний характер малюнка, чіткість його контурів, яка дає гарне відмежування предметів від простору; 3) емоційна жвавість, веселість, динамічність образів у малюнку, використання художником рухів у малюнку, жестів героїв; 4) яскравий колорит малюнка, в якому поєднання кольорів може бути реалістичним або казковим; 5) простота та чіткість композиції, розташування головних героїв в центрі і на передньому плані, на задньому плані – оточення нейтральне, яке не відволікає увагу дитини [2].

1. Єфімова М. П. Дизайн дитячої книги України: проектно-художні принципи і засоби [Електронний ресурс] : дис. ... канд. мистецтвознав. / М. П. Єфімова. – Режим доступу : <http://www.ksada.org/doc/yefimova-diss.pdf>. – Назва з екрана. – Дата звернення : 08.06.2016.

2. Федіна Ю. Освітньо-виховний потенціал ілюстрації дитячої книги [Електронний ресурс] : [стаття] / Юлія Федіна. – Текст. дані. – Режим доступу : <file:///C:/Users/%D0%A2%D0%B0%D0%BD%D1%8F/Desktop/Do> (дата звернення : 09.06.2016). – Назва з екрана.

**ТЕМАТИКА ВИДАННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ
ВЗАЄМОВІДНОСИН ТЕКСТОВОГО І ЗОБРАЖАЛЬНОГО
МАТЕРІАЛУ В СУЧАСНОМУ РЕГІОНАЛЬНОМУ ВИДАННІ
«ВІСНИК+К»**

Вакуліч Вікторія

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк

Газета – один з найбільш поширених засобів інформації. «Газета – це періодичне видання з постійною назвою, що виходить через певні, короткі проміжки часу, містить офіційні документи, оперативну інформацію і матеріали з актуальних громадсько-політичних, наукових, питань, а також рекламу». [5].

Ознакою якісного видання є його чітка організація. Для того, щоб матеріал краще сприймався використовують рубрикацію. Рубрикація – це система постійних розділів і рубрик при розміщенні матеріалів на полосі друкованого видання і в номері в цілому.

Рубрикація є неодмінним складником композиційно-тематичного моделювання видання [4].

Газета «Вісник+К» описує події і явища суспільно-політичного, економічного і культурного життя. У номерах наявні такі рубрики: «Хроніка подій», «Вчора, сьогодні, завтра», «Отак і живемо», «Для вас і про вас», «Вісті з регіону», «Сім'я», «Різне», «Драма», «На часі», «В думках і на устах», «Сторінки історії» або «Це вже історія», «Актуально», «З Богом у серці», «На замітку», «Здоров'я», «До зустрічі». У зазначених рубриках міститься інформація про події у світі, державі, політиці, про досягнення у спорті, а також про історичні факти та цікавих людей.

Характерною ознакою газети «Вісник+ К» є послідовне дотримання основних принципів оформлення друкованої продукції: єдність стилю, пропорційність, шрифтове виділення та ілюстрацій. «Вісник+К» друкують у форматі А3. «Формат газети визначається розміром газетної сторінки, встановлюється видавцем та узгоджується з поліграфічним підприємством залежно від її обсягу та формату паперу» [1]. Менший формат передбачає більшу кількість сторінок у номері. Обсяг газети «Вісник+ К» 20 – 24 сторінки. Кількість текстових колонок: від чотирьох до п'яти. На шпальті, яка містить короткі повідомлення, зазвичай використовують п'ять колонок, а більші за обсягом матеріали розміщують у чотири.

Дубина Н. зазначає, що «від формату газети залежить кількість і обсяг надрукованих у номері текстових та ілюстрованих матеріалів, а також їх розташування й оформлення»[2]. На сторінках газети багато ілюстрацій. Перша та середня шпальти кольорові, а інші – чорно-білі. Редакція, переважно, подає фото до всіх великих матеріалів. Ілюстрації на шпальті розміщені вдало, є доречними, займають приблизно 5–35 % площі.

Іванов В. Ф. наголошує, «що для виділення в тексті слова, абзацу або цілого матеріалу застосовують шрифти тих самих гарнітур, як для набору самих текстів – напівжирні прямі чи курсивні» [3]. У газеті можна виділити основний шрифт, яким заповнено більшість тексту, та додатковий – має менший обсяг. Основний текст друкують 8–9,5 кеглем, заголовки – 28–32. Для заголовка застосовують жирне накреслення. Великий за обсягом матеріал буде краще сприйматися, якщо матиме підзаголовок.

Висновки: проаналізувавши видання «Вісник+К» було визначено тематику та з'ясувано, що подання текстового і зображального матеріалу відповідає нормам.

1. Державний стандарт Газети. Поліграфічне виконання. Загальні технічні вимоги. ГСТУ 29.3-2000 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.chytomo.com/standards/hazety-polihrafichne-vykonannya-zahalni-tekhnichni-vymohy-hstu-293-2000>

2. Дубина Н. Основи оформлення газети / Н. Дубина [Електронний ресурс] // Комп'юАрт. – 2005. – № 12. – Режим доступу: <http://www.compuart.ru/article.aspx?id=15410>

3. Іванов В. Ф. Техніка оформлення газети: Курс лекцій. / В. Ф. Іванов К. ; Вид-во «Знання», КОО, 2000. – 222 с.

4. Конспект лекцій Тематична рубрикація газети [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://sdamzavas.net/1-7679.html>

5. Лисакова І. П. Типи газети і стиль публікації / І. П. Лисакова – Л.: Вид-во ЛГУ, 1989. – 327 с.

НОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПОЛІГРАФІЧНІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ (НА ПРИКЛАДІ КНИГ ВИДАВНИЦТВА А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА)

Володько Світлана

Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки, м. Луцьк

Постановка проблеми та її значення. Від розвитку поліграфічної промисловості залежить і освітній розвиток населення. Якість друкованої продукції впливає не лише на економіку, а й на поширення певної інформації та засвоєння її людьми. Удосконалення поліграфії, навіть як однієї із форм впливу на суспільство, – є важливим.

Аналіз основних досліджень. Основними дослідженнями стану та розвитку поліграфічної промисловості стали праці таких учених, як Б. Дурняка [1], Р. Машталіра, Ж. Ковби [2], О. Розума[3]. Всі вони з різних аспектів досліджували тему поліграфічної промисловості, визначаючи проблеми та перспективи розвитку.

Мета. Виявити нові технології та шляхи удосконалення в поліграфічній промисловості, відшукати плюси та мінуси у використанні таких технологій на прикладі дитячих та креативних видань видавництва «А-ба-ба-га-ла-ма-га».

Виклад основного матеріалу з обґрунтуванням отриманих результатів. Дитячі видання можна назвати найбільш особливими виданнями серед усієї поліграфічно-видавничої продукції, адже

створюються вони для найменших, які на оформлення книги звертають уваги більше, ніж на сам зміст. Тому найбільшим завданням для видавництва – це створити видання з найрізноманітнішими вигадками та цікавинками, щоб потенційних читачів було якнайбільше. В сучасній поліграфії існує дуже багато різноманітних креативних підходів для створення дитячого видання: незвичайне оформлення обкладинки, створення книжок-іграшок, поєднання тексту із завданнями для малюка. Окрім оригінального підходу в цікавому поєднанні змісту і форми подання матеріалу в книзі, використовуються шрифтові та буквенні нововведення.

Наприклад, вступна частина в книзі «100 казок. 1-й том» видавництва «А-ба-ба-га-ла-ма-га» зображена у формі яйця. У книзі «100 казок. 2-й том» передмова у вигляді круга. Палітурка книги антології молоді поезії США цього ж видавництва має оригінальне оформлення назви «Поезія», яка заверстана креативним способом за смугами ліній.

Не можна не згадати найрізноманітніші ілюстрації, хоч вони не є нововведенням у сфері поліграфічної продукції, та все ж відіграють чи не найважливішу роль в оформленні книги «А-ба-би-га-ла-ма-ги», яке використовує ілюстрації відомих художників, зокрема Євгенії Гапчинської («Матильда», «Ліза та її сни»), Костя Лавра («Казка про котика та півника», «Ніч перед Різдом» та ін.), Наталі Колпакової («Літачок-рятівничок») та інших. Готується до друку видання частин «Гаррі Поттера», які будуть повністю проілюстровані. Нове видання «Аеропорт» створене взагалі на основі фотографій, знятих у найгарячіші дні в донецькому аеропорту.

Цікавим нововведенням видавництва є інтерактивна книжка для iPad «Снігова королева». Кожна сторінка такої книги містить сюрприз, а персонажі і предмети інтерактивні, все рухається, звучить, розважає і зачаровує.

Висновки. Отже, завдання працівників поліграфії – вміти подати зміст у гарному оформленні. Це сприятиме не тільки успіху самого видавництва, а й розвитку книговидавництва в Україні. Не зважаючи на підвищення вартості такої продукції та інколи незручності у використанні, можна було б досягнути бажаного стану поліграфічної промисловості в країні.

1. Дурняк Б. В. Видавнича справа та поліграфічна діяльність в Україні : монографія / Б. В. Дурняк, А. М. Штангрет, О. В. Мельников, Я. М. Угрин. – Львів : Укр. акад. друкарства, 2009. –

150 с.

2. Машталір Р. М. Розвиток поліграфії на Україні : монографія / Р. М. Машталір, Ж. М. Ковба, М. Д. Феллер. – Львів : Вища школа, 1974. – 188 с.

3. Розум О. Ф. Тасмниці друкарства. / О. Ф. Розум. – К. : Техніка, 1980. – 143 с. – (Полігр. : Минуле. Сучасне. Майбутнє).

ОСОБЛИВОСТІ РЕДАКТОРСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ ТЕЛЕВІЗІЙНОГО ТЕКСТУ

Горєлова Альона

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, м.
Луцьк

Постановка проблеми та її значення. За допомогою телевізійного тексту відбувається візуально-вербальна комунікація з аудиторією. Якість телетексту визначає, чи сприймає споживач отриману інформацію, чи впливає вона на реципієнта, чи навпаки – залишає байдужим.

Аналіз основних досліджень. Телевізійний текст як об'єкт вивчення цікавить сучасних науковців. Так, телетекст як взаємодію візуально-вербальних образів комунікації розглядає дослідниця В. Гоян [1]. Науковець А. Дрижак у своїй праці зазначає, що «мова сучасних телевізійних програм – рушійний складник на шляху донесення інформації до споживача» [2]. Л. Моржук студіює технологічний дискурс телевізійного слова [3]. **Мета** – з'ясувати особливості підготовки телевізійного тексту редактором (на прикладі одного випуску новин телеканалу UA. Перший).

Виклад основного матеріалу з обґрунтуванням отриманих результатів. Працюючи над змістом телевізійного тексту, редактору слід пам'ятати, що це не газетний матеріал, а продукт, створений для телебачення (синтетичний). Редактор слідкує за тим, щоб думка в повідомленні була максимально чітко та зрозуміло виражена. Яскравість, простота, оригінальність та доступність – ось чим має володіти якісний телевізійний текст. Під час його опрацювання редактор має дотримуватися літературних норм, не переобтяжувати багатослів'ям і водночас уникати надмірного лаконізму, уникати неточностей у виборі слів, граматичних, пунктуаційних та інших помилок, а також суб'єктивної оцінки повідомлення. Все це може негативно вплинути на рецепцію тексту аудиторією. Прикладом для

аналізу ми обрали телеканал – UA. Перший, а саме один із випусків рубрики «План на завтра» – зустріч із Тамарою Сухенко, психологом та громадським діячем. Супровідної картинки або сюжетів немає, у кадрі присутні лише ведуча та гостя. Часто фіксуємо вживання іменника та займенника поруч: «Більшість представників середнього класу, вони мріють жити за містом», «Відомі спеціалісти зі стрітарту, вони роблять концепцію», «Ваше село, воно має бути приєднаним до інших...», «Реформа централізації, вона дає можливість...». Неправильним є словосполучення «місцеві мешканці», оскільки місцевими можуть бути лише жителі, а мешканці – будинку або ж квартири. Вислів «все рівно» також поза українською нормою, варто сказати: «все одно». Висловлювання гості також не позбавлене помилок, як-от: відмінювання числівників («близько п'ятидесяти годин» – правильно сказати: «близько п'ятдесяти годин»), ступені порівняння прикметників («більш ширше коло громади» – правильний варіант: «більш широке коло громади»), вислів «під відкритим небом» (правильно «просто неба»). Постійною помилкою є вживання слова «ціль»: «...і коли активна частина громади бачить ціль...» (в українській мові потрібно вживати слово «мета і використання активних дієприкметників: «починаючі громади» (можливо, правильно буде: «громади, що тільки починають діяти»). Фіксуємо неправомірне використання словосполучення «наша боль» (правильно: «біль» у чоловічому роді – «наш біль»).

Висновки. Телевізійному редактору необхідно чітко дотримуватися законів жанру, брати до уваги специфіку програми, для якої він пише текст, вималювати для себе чіткий план дій та дотримуватися його. У цьому контексті можна говорити про якісний телевізійний текст, який виконає усі покладені на нього функції.

1. Гоян В. Інформаційна телевізійна програма: типологічна характеристика, параметри діяльності журналіста [Електронний ресурс] / В. Гоян. – К., 1999. – Режим доступу: <http://www.ukrreferat.com/index.php?referat=79454>

2. Дрижак А. Редагування телевізійних новин: мовний аспект [Електронний ресурс] / А. Дрижак. – Режим доступу: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/2690>.

3. Моржук Л. Телевізійний текст у технологічному дискурсі [Електронний ресурс] / Л. Моржук. – Режим доступу: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=2078>.

ХУДОЖНЄ ОФОРМЛЕННЯ ОБКЛАДИНОК ДИТЯЧИХ ЖУРНАЛІВ

Дмитріюк Юлія

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк

Художньо-технічне оформлення дитячих видань має велике значення у контексті впливу на потенційну аудиторію. Йдеться, передусім, про обкладинку та формат як елементи візуалізації концепції книги чи журналу. Різні аспекти підготовки та випуску дитячих видань вивчають Ю. Бондаренко [1], Е. Огар [2], М. Рожило [3] та ін.

Мета нашої розвідки – розглянути художнє оформлення обкладинок сучасних українських дитячих журналів («Ангелятко», «Пізнайко», «Жирафа Рафа»).

Журнал «Жирафа Рафа» та «Пізнайко від 6 років» має традиційний для цього типу видань формат А 4. «Пізнайко від 2 до 6» та «Ангелятко» є досить широкими та меншими від попередніх журналів (63×96/16). Тобто під час створення цих видань враховували фізіологічні та психологічні аспекти розвитку дітей.

Щоб привернути увагу дитини, обкладинка має бути кольоровою. Усі аналізовані нами журнали виконують цю умову. На обкладинках журналу «Жирафа Рафа» зображено малюнок, який відповідає тематичному замислу номера. Окрім того, обкладинка видання містить відомості про назву, номер випуску та вік читацької аудиторії. Назва дитячого видання є уніфікована в усіх випусках, що цілком відповідає нормам ДСТУ. Художнє оформлення номера випуску та віку відрізняється відповідно до класифікації читацької аудиторії. Так, журнал «Жирафа Рафа» першої вікової категорії інформує, що він всеукраїнський розвивально-пізнавальний журнал для дітей 3–5 років шрифтом більшого кеглю, ніж журнал «Жирафа Рафа» другої вікової категорії.

Обкладинка журналу «Ангелятко» розсіює увагу дитини. Назва видання жива (букви «трансформовані» в обличчя, а з першої літери виглядає постать ангела), яскрава, окрім того вона дублюється вертикально. На обкладинці – анонс, який художньо-технічно не уніфікований із назвою видання та розміщений хаотично зліва. Відзначимо, що головний малюнок обкладинки – чіткий, не містить зайвих деталей та легко сприйматиметься дітьми. Окрім цього, на обкладинці журналу подано інформацію про номер ISSN та нагороди

журналу, які оформлені у вигляді медалі, однак немає відомостей про читацьку аудиторію (її слід шукати на звороті).

Обкладинка журналу «Пізнайко від 2 до 6» є цікавою та водночас простою в оформленні. Вона логічно структурована – поділена на три частини: головний малюнок, назва видання та тематична спрямованість номера. «Пізнайко» від 6 років, тобто другої вікової категорії, не має чіткої схеми обкладинки, проте сторінка «дихає» за відсутності анонсів, будь-яких дрібних надписів та неяскраво вираженого порядкового номера видання. Сторінку заповнює малюнок – офіційний атрибут журналу із зображенням борсука. Назва, вік читацької аудиторії та тематичне спрямування видання художньо уніфіковані. Зокрема, «Пізнайко від 2 до 6» виділяється привабливою обкладинкою. Оскільки це зимовий номер, дизайнери «граються» з холодними кольорами, і вже за оформленням обкладинки журналу можна визначити, про яку пору року йдеться.

Художнє оформлення обкладинок сучасних українських дитячих журналів «Ангелятко», «Пізнайко», «Жирафа Рафа» у цілому відповідає існуючим вимогам до видань цього типу: враховано вікові та психологічні особливості читацької аудиторії.

1. Бондаренко Ю. В. Медіапсихологічні проблеми сучасних дитячих періодичних видань / Ю. В. Бондаренко // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Серія: Філологічні науки. – 2010. – Вип. 21. – С. 208–210.

2. Огар Е. І. Дитяча книга: проблеми видавничої підготовки: навч. посібн. для студ. вищ. навч. закл. / Українська академія друкарства. – Львів: Аз-Арт, 2003. – 160 с.

3. Рожило М. А. Сучасні тенденції розвитку релігійного книговидавання для дітей / М. А. Рожило // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки. – Кам'янець-Подільський: ПП «Медобори-2006», 2011. – Вип. 25. – С. 242–244.

ТЕКСТОВА КУЛЬТУРА ВІТЧИЗНЯНИХ ДИТЯЧИХ ВИДАНЬ

Лазука А. І.

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Сучасна українська дитяча книга є важливим засобом виховання як окремої особистості, так і цілої нації. Саме література для дітей є

першим міцним підґрунтям для навчання покоління молодшого віку, формування його загального світобачення, розвитку комунікативних здібностей, естетичних уявлень, моральних та культурних цінностей.

Мета нашої розвідки – на конкретних прикладах дитячих видань за 2010–2015 роки проаналізувати сучасний стан такого типу книг з огляду на кількісно-якісний показник їх текстового наповнення: оцінити зміст тексту, відповідність його обсягу та рівня складності із читацькою аудиторією, а також довести необхідність особливо копіткої роботи редакторів над змістовим наповненням літератури для дітей.

До проблеми видавничої культури дитячої літератури зверталось чимало дослідників: Н. Кіт [1], Е. Огар [2, 3], Н. Шевченко [4] та ін. Так, Е. Огар звернула свою увагу на редакційно-видавничу підготовку видань для дітей і психологію сприйняття текстів маленьким читачем [2] та визначила критерії видавничої оцінки видань для наймолодших [3].

Одним із основних показників якості аналізованого нами типу видань є оптимальне співвідношення у ньому тексту та ілюстрацій, яке коливається відповідно до віку дитини. Так, у книгах для найменших тексту повинна бути мінімальна кількість – від 3 до 5 рядків, решту простору на сторінках відводять для зображень, які точно ілюструють текст. Для дітей молодшого шкільного віку в книзі варто витримувати співвідношення приблизно 50 % на 50 % – дитина вже починає самостійно читати, але при цьому їй цікаві й картинки, які дають можливість не перевантажувати мозок текстовою інформацією. У книгах для дітей середнього шкільного віку, як правило, залишають невелику кількість ілюстрацій – по одній сторінці на кожну десятку сторінку друкованого тексту. У проаналізованих виданнях ця вимога переважно дотримана. Наприклад, на сторінках книги “Вчимо розпорядок дня” харківського видавництва “Пегас”, яка розрахована для дошкільнят, текст коливається від 4-х до 6-ти рядків; у збірнику пригодницьких історій “Таємниця золотої печери” видавництва “Веселка” для дітей молодшого шкільного віку кількість тексту та ілюстрацій рівномірна. Якщо аналізувати шрифтове оформлення тексту в обраних виданнях, можна помітити таку тенденцію: застосування однакового кеглю у книгах для як дошкільного, так і молодшого шкільного віку, що не відповідає правилам оформлення дитячої літератури. Чим молодшою є дитина, на яку розраховане видання, тим більшим повинен бути шрифт, аби краще та легше сприймати написане.

У текстах проаналізованих дитячих видань трапляються порушення правил сучасної української літературної мови: правописні (неправильне написання слів, порушення норм милозвучності), лексичні (калькування, використання незрозумілих для дітей слів), морфологічні, синтаксичні, пунктуаційні помилки.

Отже, ретельна підготовка якісного матеріалу для дитячих книг складна та вимагає чимало часу, проте, створюючи оптимальну літературу для наймолодших читачів, ми дбаємо про виховання достойного майбутнього покоління.

1. Кіт Н. О. Особливості конструктивно-композиційного вирішення журналів для дошкільнят. Єдність у різноманітності / Н. О. Кіт// Наук. зап. Ін-ту журналістики. – К. : Ін-т журналістики КНУ ім. Тараса Шевченка, 2003. – Т. 10. – С. 84.

2. Огар Е. І. Дитяча книга: проблеми видавничої підготовки : навч. посіб. / Е. І. Огар. – Львів : Аз-Арт, 2002. – 158 с.

3. Огар Е. Критерії видавничої оцінки видань для наймолодших / Е. Огар // Квалілогія книги : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. – Львів : УАД, 1998. – С. 47–51.

4. Шевченко Н. Тендерний аналіз текстів літератури для дітей: лексико-граматичний зріз мови / Н. Шевченко // Стиль і текст. – К. : Ін-т журналістики КНУ ім. Т. Шевченка, 2005. – Вип. 6. – С. 157.

РОБОТА РЕДАКТОРА НАД КОНТЕНТОМ ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Манюхіна А. Ю.

Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки, м. Луцьк

На сьогодні в Україні досить суттєвою є проблема мови й культури дитячих видань. Специфіка роботи редактора над мовною тканиною тексту дитячого твору зумовлена тим, що однією з важливих його функцій є сприяння розвитку писемного й усного мовлення дитини. Від якості мовного оформлення тексту, адресованого дитині, залежить ефективність процесу опанування нею навичок читання (у читачів-початківців), загальної мовної і мовленнєвої культури (у читачів, що навчилися читати) [2].

Мета нашої розвідки – систематизувати й проаналізувати основні вимоги, які ставлять до ілюстрацій у книгах та до самих книг

для дітей у редакторсько-видавничій практиці; виявити найбільш поширені аномалії.

У наш час батьки часто купують своїм дітям книги зарубіжних авторів, опубліковані українською мовою. Зважаючи на це, переклад книги обов'язково має відповідати її оригіналу, тобто людина, яка працює над матеріалом дитячого видання, ні в якому випадку не повинна дофантазувати і змінювати суть книги. Перекладач обов'язково має передати саме той зміст, який закрив автор.

Перекладений текст має бути структурно простий, легкозрозумілий, щоб читач міг добре його опанувати. Повинна бути абсолютна гармонія між текстом і малюнком. Адже сьогодні багато є таких випадків, коли малюнок суперечить змісту. Це говорить про некомпетентність художника-ілюстратора, а відповідно і редактора, який це пропустив. Також обов'язково має бути збережена форма твору (римовані тексти повинні залишатися римованими, звуконаслідування має передаватися звуконаслідуванням тощо).

Під час роботи з перекладеним твором редактор повинен дотримуватися педагогічних цілей. Якщо оригінальний текст несе в собі повчання (а дитячі книги, як правило, не можливі без дидактики), якщо протягом всієї книги реалізується певна настанова, глобальна ідея (наприклад, боротьба добра зі злом), то завданням такого редактора є не спотворити цю ідею, а навпаки – донести її до юних читачів хоча б і в завуальованій формі, якщо таким здається задум автора [3].

А автори, редактори, видавці, в свою чергу, повинні дотримуватись елементарних вимог до контенту та мовного оформлення дитячої літератури:

1. Текст має бути коротким за змістом.
2. Спосіб викладу повинен бути простим.
3. У творах для дітей обов'язково має бути відсутній похмурий колорит і присутній моральний: вчити добру, чемності, чесності.
4. Кожна інформація повинна давати нові знання і враховувати особливості місцевості, де проживають діти (знайомити сільських дітей із життям міста і навпаки).
5. Видання повинно бути доступним за змістом, цікавим, правдивим у зображенні явищ життя, художнім [1, с. 101–102].

Отже, не лише автори, які створюють дитячу книгу, а також редактори повинні відповідально поставитися до підготовки видання до друку й випуску його у світ. Адже перші контакти дитини із літературною мовою відбуваються саме через книгу.

1. Все починається в житті з малого... [Електронний ресурс] // Поступ. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу : <http://postup.brama.com/usual.php?what=64152> (дата звернення : 04.12.2016). – Назва з екрана.

2. Лебединська Т. Проблеми та перспективи розвитку регіонального книговидавництва для дітей [Електронний ресурс] : [стаття] / Тетяна Лебединська // Український інформаційний простір. – Текст. і граф. дані. – С. 98–102. – Режим доступу : http://ijimv.knukim.edu.ua/zbirnyk/1_1/lebedynska_t_m_problemy_ta_perspektyvy_rozvytku_rehionalnoho_knyhovydannia.pdf (дата звернення : 25.05.2016).

3. Огар Е. І. Дитяча книга: проблема видавничої підготовки : навч. посіб. / Е. І. Огар. – Львів : Аз-Арт, 2002. – 159 с.

СПОРТИВНИЙ ДОДАТОК ДО ГАЗЕТИ «СІМ'Я І ДІМ»: КОНЦЕПЦІЯ І ВИДАВНИЧЕ ВТІЛЕННЯ

Паршенко Вікторія

Східноєвропейський національний університет імені Лесі
Українки, м. Луцьк

Необхідною умовою розвитку спорту є активне висвітлення спортивних подій засобами масової інформації. Обсяги інформації, присвяченої спорту чи різноаспектному висвітленню фізичної культури, в контенті періодичних видань розвинених країн світу посідають п'яту сходинку; загалом спортивній тематиці присвячується в загальному до 20 % обсягу газет [2]. У праці М. С. Дерепи, зокрема зазначено: «ЗМІ сприяють удосконаленню діяльності всієї сфери фізичної культури і спорту. Преса як один з найбільш значущих засобів масової інформації формує громадську думку, визначає ціннісні орієнтації читачів, популяризує сучасний спорт і спортсменів» [1]. Впродовж останніх років значно підвищився рівень підготовки і загалом зацікавлення населення спортом. Мета розвідки зумовила потребу дізнатись, чи вистачає молодим людям якісного спортивного контенту. Зокрема було проведено опитування у м. Луцьку. Вік опитуваних – 18–25 років, кількість – 100 осіб. На запитання: «Чи займаєтесь Ви спортом стабільно (3–4 рази на тиждень)?», респонденти відповіли: так – 44, ні – 56. Наступне запитання, орієнтоване на осіб, які відповіли «ні»: «Чому Ви не займаєтесь спортом?». Варіанти відповідей: а. немає часу; б. мала

інформованість про ті чи інші спортивні події; в. незацікавленість жодним видом спорту. Результати відповідно розподілились так: «а» – 20, «б» – 20, «в» – 16. Після аналізу результатів можна стверджувати, що популяризаторських матеріалів про спорт на загал недостатньо. Що власне ще раз підтверджує актуальність та злободенність появи спортивного додатку.

Вибір вже існуючого періодичного видання очевидний – волинський щотижневик «Сім'я і дім». Спортивний додаток органічно доповнить змістові контури періодичного видання й сприятиме його популярності серед читачів.

Спортивний додаток до газети «Сім'я і дім» може мати назву «Спорт – життя», (вона чітка і буде зрозуміла для аудиторії, відразу пояснює спрямування додатку й мимоволі наштовхує на усвідомлення позитивного впливу спорту на здоров'я і самопочуття). Видавати додаток заплановано у форматі А4, що обумовлене зручністю в користуванні окремо від газети. Виходити додаток буде кожного останнього четверга місяця, тобто з останнім місячним випуском газети. Такий вибір обґрунтованих психологічними мотивами, адже багато наукових досліджень висувають теорію, що люди полюбляють відкладати все на завтра, або ж на початок тижня (тобто понеділок) чи місяця. Додаток складатиметься з 8 сторінок. Перша шпальта міститиме білий (як традиційний колір у виданнях), зелений (як символ природи, спокою, здоров'я) кольори, в середині додатку домінуватиме м'який блакитний колір (оскільки доведено, що в приміщенні з блакитними стінами, результати спортсменів покращуються, він приємний і не збудливий).

У додатку будуть міститись фото візуальних трансформацій волинян, висвітлено їх успіхи, розміщено мотиваційні вислови чи коментарі, актуальні інформаційні матеріали, рекомендації, пояснення особливостей людського організму, розроблений професійним тренером комплекс вправ, який можна буде виконувати навіть вдома.

1. Дерепя М. С. Основные направления совершенствования освещения спорта в периодической печати Украины // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : зб. наук. пр. під ред. С. С. Єрмакова. – Харків : ХДАДМ (ХХП), 2002. – № 10. – С. 83–91.

2. Чепик В. Д. Физическая культура в социальных процессах. – М., 1995. – С. 43–46.

ФУНКЦІОНУВАННЯ ВИДАВНИЧОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ: ІСТОРИЧНИЙ КОНТЕКСТ

Фенко Ярослав

Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки, м. Луцьк

Книгодрукування було невід'ємною частиною існування людини. Внаслідок різноманітних політичних, економічних та культурних впливів, воно зазнало як значного зростання, так і різкого падіння. За минулих 500 років багато чого змінилося. А знання у сфері книгодрукування було своєрідним індикатором розвитку, могутності та свободи народу, не лише „основним засобом збереження та передавання різноманітної інформації, а й серйозним культурним і соціальним явищем” [1, с. 17], визначальним чинником формування духовності та національної самосвідомості.

Мета нашої розвідки – вивчити особливості формування національної видавничої термінології та особливості її функціонування й упорядкування.

Зародження видавничої справи в українців проходить паралельно із появою книг. Саме відтоді бере свій початок історія українська видавнича термінологія (далі – УВТ). Це ремесло, як і його компоненти пройшли нелегкий шлях формування.

На розвиток видавничої справи та її термінології припадає п'ять періодів. В основі періодизації лежить виробничо-технологічний чинник, тобто науково-технічний прогрес. Отже, виокремлюємо такі етапи: 1) поява перших видавничих термінів у часи рукописного способу виготовлення книжки та зародження українського друкарства; 2) розвиток УВТ у період розмежування видавничих і друкарських (виробничих) процесів; 3) становлення УВТ як наслідок самостійного розвитку видавничої справи; 4) розбудова УВТ на етапі наукового осмислення видавничої справи; 5) розвиток УВТ в умовах комп'ютеризації видавничої галузі та активізації термінотворчих процесів в українській мові кінця ХХ – початку ХХІ ст.

Як зазначають дослідники середньовічної рукописної книги, вона була досконалою „в усіх елементах складного книжкового організму” [2, с. 10].

Продуктивним способом термінотворення було запозичення із інших ремеслах, зокрема ливарництва і різьбарства.

Неважко зрозуміти, що терміни творилися цілком природними, закономірними, логічними і передбачуваними способами. По-перше,

вплив на формування термінів мали братства, організації під владою релігії, державні утанови. По-друге, національно свідомі люди: науковці, дослідники, філософи, редактори, видавці, плюс, суміжні професії, тобто людьми та вивертами їхньої уяви. По-третє, це вже різні впливи, переклади, запозичення, перероблення, кальки, копіювання, переосмислення і таке подібне, із зарубіжних мов.

На перших етапах розвитку УВТ більшість видавничих термінів утворилася семантичним способом. Морфологічний спосіб використовувався для творення нових термінів упродовж усього періоду формування УВТ. Найбільшу активність на сучасному етапі розвитку УВТ виявляє аналітична деривація. У процесі становлення УВТ постійно зазнавала суттєвого впливу з боку чужих мов. Визначальним був вплив давньогрецької та латинської, англійської, німецької, німецької, французької, іспанської, угорської, польської, словацької та російської мов.

Здобутком у розвитку УВТ другої половини ХХ ст. є випуск першого перекладного й тлумачного галузевого словника – „Короткого російсько-український словник поліграфічних і видавничих термінів” В. І. Бови і М. П. Доломіно.

1. Взори черенок печатні О. О. Василян в Жовкві. – Жовква: Печатня О. О. Василян, 1914. – 40 с.

2. Дорошенко Д. І. Українські видавництва за кордоном в 1918–1921 рр. // Книжка. – 1921. – Ч. 3. – С. 47–52.

3. Огар Е. І. Етапи та чинники формування української друкарської термінології. – Львів: політехнічного ін-ту, 1992. – С. 45–48.

ФАКТИЧНІ ПОМИЛКИ У МОВІ ЖУРНАЛІСТСЬКИХ ТЕКСТІВ (НА МАТЕРІАЛІ РЕГІОНАЛЬНИХ ЗМІ)

Шульська Н. М.

Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки, м. Луцьк

Текстова культура журналістських матеріалів постає чи не найважливішою проблемою в контексті якісного представлення електронних і друкованих ЗМІ. Фактологічне оформлення багатьох текстів на сторінках газет та в інтернет-виданнях часто абсолютно не відповідає журналістським стандартам, що викликає сміх у читача,

який потребує сьогодні не лише якісної інформації, але і її кваліфікованої презентації. У зв'язку з цим постає необхідність фіксації і дослідження фактичних помилок – одного з різновидів текстових анормативів, що виникають через неправильне відношення матеріалу до дійсності [1]. Як відомо, факти у журналістському тексті мусять бути точними, реальними, перевіреними мінімум за трьома джерелами. Якщо котрась із цих вимог порушена, виникають фактичні ненормативні утворення, що не лише спотворюють текст, а й передають хибне уявлення про розказане. Як зазначають дослідники, «їхнє виникнення зумовлене психологічними особливостями сприйняття та інтерпретації дійсності, надзвичайною швидкістю комунікативних процесів, пов'язаних із поширенням інформації та недбалістю журналістів на етапі перевірки достовірності відомостей» [2, с. 264].

Матеріалом для нашої розвідки слугували фактичні помилки, зафіксовані в інтернет-текстах волинських електронних ЗМІ («ВолиньPost», «Таблоїд Волині», «Волиньinfo», «Волинь 24», «Волинські новини», «Вісник К», «Район Луцьк»).

Неодноразово анормативне подання фактологічного матеріалу виникає при недостовірних вказівках дат, географічних назв тощо: *Мар'янівський округ* замість правильного *Мар'янівський* («ВолиньPost», 31.03.2015); *Цей рекреаційний пункт ковельські лісівники запланували збудувати у комплексі зі зведенням лісової дороги між селами Зелене та Білашів* (правильно село Зелена) («Волинські новини», 20.11.2016). У публікації *«Центр: студенти обурені станом будівлі біля університету»* помилково вказано вулицю: *Степана Бандери, 18* замість *Волі, 15* («Район Луцьк», 20.11.2016).

Інші фактичні помилки спричинені неправильним потрактуванням відомостей про осіб (імен і прізвищ, посад, фаху тощо). Так, у матеріалі *«Що читає Ігор Гузь? Розмова у книгарні»* зазначено, що народний депутат історик за фахом, хоча насправді він політолог («Волинь 24», 18.11.2016). У публікації *«На факультеті волинського вишу встановили міні-ліжка»* виявлено неправильно подане ім'я викладача, у якого взято коментар: *Василь Пришляк* (потрібно *Володимир Пришляк*) («Таблоїд Волині», 11.11.2016). Невиправдано також у матеріалі *«Лісову пісню» та волинський ліцей «потрусять»* журналістові називати ліцей училищем, адже відомо, що ліцей – це навчальний заклад середньої базової освіти (20.11.2016).

Інколи у ЗМІ натрапляємо на свідоме чи несвідоме

перекручування фактів, що теж призводить до хибного тлумачення поданої інформації. Найчастіше цю недостовірність фіксуємо через заголовковий комплекс, коли заголовок чи лід не відповідають наведеному у повідомленні або є виразно гіперболізовані. Так, у новині «ДТП у Луцьку: маршрутка дзеркалом збила жінку» заголовок повністю не підтверджує інформацію, наведену нижче в повідомленні: «Зокрема маршрутне таксі № 11 зачепило дзеркалом жінку, яка спробувала перейти дорогу на старому пішохідному переході» («Волинські новини», 21.11.2016).

Отже, фактичні помилки порушують істинну сприйняттєву картину журналістського тексту, а тому мусять бути виявлені та усунені ще на етапі його ретельного вичитування як журналістом, так і випусковим редактором.

1. Партико З. В. Загальне редагування. Нормативні основи : навч. посіб. / З. В. Партико. – Львів : Афіша, 2001. – 416 с.

2. Цапок О. Фактичні помилки в заголовках українських друкованих ЗМІ / Олена Цапок // Мовознавчий вісник : зб. наук. пр. – 2011. – Вип. 12–13. – С. 264–267.

АНАЛІЗ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ДП «РАДЕХІВСЬКЕ ЛМГ»

Бручко Крістіна, Караїм Ольга

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Лісове господарство є однією із провідних галузей економіки України, проте нині лісокористування не завжди відповідає екологічним вимогам сьогодення [3]. Охорона та раціональне використання лісових екосистем – одна із найважливіших екологічних проблем сучасності. Лісові ресурси є важливим екологічним стабілізатором і чинником збереження придатного для існування сучасного природно-антропогенного середовища, тому здійснення еколого-економічної діяльності лісгосподарських підприємств повинно бути під особливим контролем.

До лісового фонду ДП «Радехівське ЛМГ» належить 35020 га. На підприємстві діє постійна лісонасіннева база, де вирощують високоякісний посадковий матеріал. На обліку підприємства знаходиться 78,8 га плюсових насаджень, 42 шт. плюсових дерев, 27,8 га постійних клонових лісонасінневих плантацій, 117,4 га постійних лісонасінневих ділянок та 495,7 га генетичних резерватів. У 2015 р. посадка лісових культур здійснена на 166 га. Вирощено 1852,1 тис. шт. садивного посадматеріалу. Заготовлено 59414 кг лісового насіння.

Важливим завданням при веденні мисливського господарства є збереження оптимальної кількості тварин і створення сприятливих умов для їх існування в мисливських угіддях. Середній бонітет угідь козулі – 2,8; кабана – 3,0; зайця – 2,4. Чисельність козулі – 64 шт.; кабана – 12 шт.; зайця – 204 шт. На площі 7409 га створено приписне мисливське господарство. Тут проводиться повний комплекс робіт, пов'язаних з охороною і відтворенням мисливської фауни, а саме : козулі європейської, свині дикої, зайця-русака, куниці лісової, сірої куріпки та пернатої і водоплаваючої птиці [1; 2].

На підприємстві застосовується комбінований на селекційній основі метод проведення рубок догляду за лісом, при якому відбираються однозначно гірші дерева, що відстають в рості і дерева типу «вовк», з врахуванням господарських і біологічних ознак. Протягом 2015 р. проведено рубки догляду за лісом на площі – 354 га, догляд за лісовими культурами здійснено на 1115 га. Заготівля ліквідної деревини на рубках формування і оздоровлення лісів

становила 19285 м³.

Підприємство має затверджений обсяг рубок головного користування, який ґрунтується на розрахунковій лісосіці, що становить 44,08 тис. м³, щорічно. У 2015 р. заготівля деревини від рубок головного користування становила 42546 м³.

У ДП «Радеківське ЛМГ» організована переробка деревини, на експорт якої припадає 80 %. Потужності підприємства дозволяють переробляти до 20 тис. м³ деревини в рік. Цехи лісозаводу підприємства оснащені сучасним лісопилним обладнанням, яке дає змогу для раціонального використання сировини. Основними видами продукції є: пиломатеріали обрізні експортні, шпала та заготовки пилені для європіддонів [1; 2].

Однак, необхідно зазначити, що однією з актуальних проблем підприємства є високий клас пожежної безпеки, що зумовлений великою питомою вагою хвойних насаджень, а також масовим відвідуванням лісу місцевим населенням. Територія підприємства за способами виявлення лісових пожеж і боротьби з ними відноситься до зони наземної охорони лісів. З метою попередження пожеж, підприємство приділяє велику увагу роз'яснювальній роботі серед населення, а також пропаганді пожежної безпеки в лісі.

1. Львівське обласне управління лісового та мисливського господарства. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.lvivlis.com.ua>

2. Державне підприємство «Радеківське лісомисливське господарство». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://radekhivforest.org.ua/public.html>

3. Шершун М. Х. Еколого–економічні аспекти лісовідновлення та лісорозведення у забезпеченні збалансованого розвитку лісового господарства України / М. Х. Шершун, О. І. Дребот // Агроєкологічний журнал. – 2011. – № 4. – С. 13–17.

ОСНОВНІ ГІДРОХІМІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЯКОСТІ ВОДИ РІЧКИ ПУТИЛІВКА(ПРИТОКА ПРИП'ЯТІ)

Волощук Віталій

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Актуальність: надмірна кількість забруднювачів у воді, донних відкладах та накопичення їх у живих організмах може не лише уповільнювати ферментативні процеси, а й змінювати інтенсивність

та направленість обміну речовин, суттєво впливати на біоенергетичні процеси, ритм розмноження, функціонування репродуктивної системи.

Річка Путилівка належить до басейну р. Прип'яті і є її правою притокою II порядку. Басейн річки розташований в межах лісової зони. Протікає річка по території Волинської та Рівненської області.

Довжина річки 63,6 км, площа водозбору 491 км². Лісистість 27,9%, заболоченість 3,8%, розораність 52,8%. За витік річки прийнята точка земної поверхні розташована в 1 км на захід від с. Корито Млинівського району Рівненської області. [1]

Таблиця 1

Основні гідрохімічні характеристики якості води річки Путилівка

Характеристика якості води	Розмірність	Основна річка	
		Путилівка 25 км	Путилівка гирло
Мінералізація і головні іони			
HCO ₃ ⁻	мг/л	341,71	256,28
SO ₄ ²⁻		99,90	12,97
Cl ⁻		13,12	17,72
Ca ²⁺		31,36	71,74
Mg ²⁺		18,00	10,70
Na ⁺ + K ⁺		61,30	12,50
Біогенні компоненти			
Азот амонійний	мг/л	0,7	0,6
Азот нітритний NO ₂		0,085	0,007
Азот нітратний NO ₃ ⁻		2,25	0,2
Залізо загальне		0,40	0,42
Кисень	мг/л	12,0	16,0

На екологічний стан річки впливають різноманітні фактори, які тісно взаємопов'язані, а саме: забруднення ґрунтів, атмосфери, зміна ландшафтної структури, неефективна робота каналізаційно-очисних споруд та забруднення і засмічення річки побутовими та іншими відходами.

Однією з основних причин екологічної проблеми даної водойми є скид неочищених та недостатньо очищених стічних вод, що призводить до забруднення річки органічними речовинами, біогенними елементами.[3]

Господарський комплекс басейну представлений в основному сільським господарством зерно-тваринного напрямлення з розвиненим

виробництвом технічних культур, а також місцевою промисловістю по переробці сільськогосподарської продукції,

Сільськогосподарські угіддя басейну становлять 30,34 тис. га, 61,8% від його загальної площі. Орні землі займають 25,84 тис. га, 85,17% від усіх сільгоспугідь. [2]

З таблиці 1 можна констатувати, що перевищення ГДК азоту амонійний і азоту нітратного спричинене внесенням добрив на сільськогосподарських угіддях. Також присутнє перевищення рівня заліза у 4 рази відносно норми. Усі інші показники не перевищують рівня ГДК, лише рівень SO_4 перебуває на межі перевищення.

1. Хімко Р. В. Малі річки – дослідження, охорона, відновлення /Р. В. Хімко, О. І. Мережко, Р. В. Бабко – К. : Інститут екології. – 2003. – 380 с.

2. Паспорт річки Путилівка «Волиньводпроект» -Луцьк. -1994.

3. Кадастр іхтіофауни Рівненської області / Гроховська Ю. Р., Воловик Г. П., Кононцев С. В. і ін.; Під ред. Мошинського В. С. і Гроховської Ю. Р. – Рівне: Дока-центр, 2012. – 200 с.

ЕКОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРИРОДНО-ТЕРИТОРІАЛЬНИХ КОМПЛЕКСІВ ХУСТЬСЬКОГО РАЙОНУ ЗАКАРПАТСТКОЇ ОБЛАСТІ

Данилюк Ірина, Фечка-Перванчук Оксана, Джам Олена
Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки, м. Луцьк

Закарпатська область – унікальна прикордонна територія України, розміщена в центрі Європи, яка межує із чотирма країнами Центральної Європи (Словаччиною, Угорщиною, Румунією, Польщею), Львівською та Івано-Франківською областями. Її площа становить 12,8 тис. км², адміністративний устрій охоплює 13 сільських районів та 5 міст обласного підпорядкування. Хустський район розташований у південно-західній частині Закарпатської області, на заході межує із Виноградівським та Іршавським районами, на сході – з Тячівським, на півночі – з Міжгірським районом.

Дослідження та детальне вивчення природно-територіальних комплексів (ПТК) Хустського району Закарпатської області, а також його фізико-географічне районування допоможе визначити оптимальний підхід для подальшого раціонального використання

природних ресурсів регіону.

В основу фізико-географічного районування Хустського району покладено зональні (клімат, ґрунти, рослинний покрив) і азональні (рельєф, геологічна будова) фактори.

На основі комплексного аналізу зональних і азональних факторів, вивчених у процесі польових досліджень в межах Хустського району, виділено п'ять основних ландшафтів: ландшафт денудаційної поверхні вирівнювання, ерозійно-аккумулятивний ландшафт, карстовий ландшафт, ландшафт гравітаційних ділянок, антропогенний ландшафт. Формування цих ландшафтів почалось в міоцені, після настання континентального режиму і триває й дотепер. Головну роль у формуванні сучасного рельєфу відіграли процеси вивітрювання, поверхневі води, акумуляція уламкового матеріалу, схилі процеси, підземні води та багато інших. Всі ці процеси безпосередньо впливали на четвертинну геологічну будову, рельєф, клімат, висотну поясність.

До ландшафтів денудаційної поверхні вирівнювання відносять три поверхні вивітрювання, що лежать на території району: Скридейська, Боронявська, Копанська. Ландшафт денудаційної поверхні вирівнювання (рівень Скридей) представлений ерозійним залишком виположеної вершини, що знаходиться біля с. Нижнє Селище. Ландшафт Боронявської поверхні вирівнювання знаходиться на сході району, де безпосередньо межує з Солотвинською котловиною, яка прилягає до рівня Скридей з північного сходу. Ландшафт Копанської поверхні простягається у вигляді смуги різної ширини від с. Велика Копаня на південному заході, до м. Хуст на південному сході.

До ерозійно-аккумулятивних ландшафтів відносяться балки та яри, річкові долини. Річки району (р. Ріка, р. Теремлі, р. Тиса) переважно гірського типу і характеризуються глибоко врізаними долинами.

Поява карстових ландшафтів пов'язана із наявністю розчинних гірських порід (гіпс, ангідрит, калійна сіль), активним гідродинамічним режимом, сприятливими кліматичними умовами та хімізмом води. За генезисом, морфологією, гідрологічними умовами, серед карстових ландшафтів Хустського району можна виділити три типи: поверхневий, перехідний та підземний.

До ландшафтів гравітаційних ділянок належать зсуви, осипища, обвали, які характерні для Верховинської морфоструктури (на півночі району).

Антропогенні ландшафти представлені двома видами: техногенними та сільськогосподарськими. Техногенний ландшафт зустрічається на північному сході району в межах штучного водосховища, створеного у зв'язку з будівництвом Терєблівської ГЕС. Сільськогосподарський ландшафт зустрічається майже по всьому районі, оскільки усі землі, придатні для обробки, використовуються у сільському господарстві.

ОЦІНКА ЕКОЛОГІЧНОГО СТАНУ ЗОЛОЧІВСЬКОГО РАЙОНУ

Дунська Марта

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Малі міста практично не досліджувались, хоча функціонування малих міст формує ряд чинників, які можуть навіть змінювати екологічну ситуацію окремих регіонів. Тому обґрунтування оцінки екологічного стану середовища Золочівського району та розробка заходів раціонального природокористування є важливим, актуальним і своєчасним.

Золочівський район є одним із 20 районів Львівської області та розташований в східній її частині. З півночі межує з Бродівським, Буським, на заході з Пустомитівським, на півдні з Перемишлянським районами Львівської області, на сході із Тернопільською областю.

Даючи оцінку сучасному стану земельних ресурсів Золочівського району слід зазначити, що Львівська область характеризується високою сільськогосподарською освоєністю та розораністю земель. На кінець 2010 року сільськогосподарські угіддя Золочівського району займали площу 51,2 тис. га, рілля – 39,0 тис. га, величина посівної площі становила 39,7 тис. га [4].

В районі домінують чорноземи та дерно-підзолисті ґрунти. Завдяки рівнинному рельєфу сільське господарство району спеціалізується на виробництві продукції рослинництва, зокрема на вирощуванні зернових культур. Однак у 2010 році зерновими було засіяно дещо меншу площу, ніж у попередньому році. Якщо у 2009 році посівна площа під зерновими культурами займала 28,9 тис. га або 71,5% всієї посівної площі району, то у 2010 році зерновими культурами було засіяно 20,5 тис. га або 51,6% посівної площі району. [2]. На теренах Золочівщини бере початок річка Західний Буг, джерело якої б'є з висоти 340 м над рівнем моря в мальовничому селі

Верхобуж. Західний Буг проходить територією Польщі та впадає у Балтійське море [2].

Однією з основних причин екологічних проблем поверхневих вод Золочівщини є скид неочищених та недостатньо очищених стічних вод. Майже у всіх населених пунктах сільської місцевості спостерігається підвищений вміст нітратів та нітритів, загальної мінералізації. Скид неочищених та недостатньо очищених комунальних і промислових стоків відбувається через фізичний знос очисних споруд, відсутність коштів на їх будівництво, ремонт та реконструкцію [1].

Стан атмосферного повітря залежить насамперед від обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними та пересувними джерелами. Викиди від пересувних джерел дещо збільшуються, що ставить цю проблему на одне з головних місць серед екологічних проблем району [3].

Проблема побутових та промислових відходів пов'язана з незадовільним станом полігону ТПВ в селі Єлиховичі, який потребує впорядкування і постійного нагляду з боку комунальної служби. Крім того, є проблема відсутності полігонів твердих побутових відходів на території сільських населених пунктів, причиною чого є відсутність коштів на розробку документації та будівництво полігонів ТПВ.

Отже, екологічні проблеми існують і в, на перший погляд, «чистих» районах України. При тому більшість екологічних проблем пов'язані з кризою екологічної свідомості людей. Тому необхідно вивчити сучасний стан екологічної свідомості людей та запропонувати дієві методи для її зміни.

1. Звіт про результати моніторингу природного довкілля Львівщини за 2011 рік // Державне управління охорони навколишнього природного середовища в Львівській області. – Львів. – 2012. – с. 141.

2. Рослинництво Львівської області. Статистичний збірник// Державний комітет статистики України. Головне управління статистики у Львівській області. – Львів, 2011. – 128

3. Соціально-економічна характеристика Золочівського району [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zolochivvrda.gov.ua/ekonomika.htm>

4. Статистичний щорічник Львівської області за 2010 рік. Частина 2 // Державний комітет статистики України. Головне управління статистики у Львівській області. – Львів, 2011. – 128

РАРИТЕТНА СКЛАДОВА ВИДОВОГО РІЗНОМАТТЯ БАБОК (INSECTA, ODONATA) ФАУНИ УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ

Гуштан Катерина

Державний природознавчий музей НАН України, Львів

Для території Українських Карпат зареєстровано 49 видів бабок із 24 родів та 9 родин (Горб та ін., 2000; А. Мартинов, В. Мартинов, 2008; Holuša, 2009; Екосистеми..., 2014).

Згідно з тлумачним словником іншомовних слів (Штепа, 1977) «раритет» - обрідка, рідкість. Раритет є одним із чотирьох ключових критеріїв цінності біоти (екосистем) разом з такими критеріями, як різноманіття, ряснота і охоронний статус (Sutherland, 2000). Отже, раритетними ми вважаємо види: включені до офіційних охоронних списків (IUCN, Бернська конвенція, European Red List of Dragonflies та Червоної книги України), затверджені регіональні охоронні списки (Червона книга Українських Карпат, «Червона книга» Буковини, «Рідкісні та зникаючі види тварин Львівської області»); види рекомендовані до охорони (Carpathian List Of Endangered Species, Червона книга Українських Карпат).

Для територій Українських Карпат вказано 6 видів бабок, які включені до міжнародних (*Cordulegaster bidentatus* (Selys, 1843) (NT), *Anax imperator* Leach, 1815 (LC), *Calopteryx splendens* (Harris, 1782) (LC), *C. virgo* (Linnaeus, 1758) (LC), *Leucorrhinia caudalis* Charpentier, 1840 (LC), *Ophigomphys cecilia* (Fourcroy, 1785) (LC), *Sympetrum pedemontanum* Allioni, 1766 (LC) – IUCN та 1 вид (*Ophigomphys cecilia* (Fourcroy, 1785) (II) – Бернської конвенції; 49 видів включені до європейського – European Red List of Dragonflies (2010) та 5 видів – національних охоронних списків (*Calopteryx virgo* (Linnaeus, 1758) (вразливий); *Anax imperator* Leach, 1815 (вразливий); *Cordulegaster bidentatus* (Selys, 1843) (зникаючий); *Sympetrum pedemontanum* Allioni, 1766 (вразливий); *Ophigomphys cecilia* (Fourcroy, 1785) (вразливий)) – Червона книга України (2009). До регіональних списків віднесено 5 видів бабок (*Calopteryx virgo* (Linnaeus, 1758), *Sympetrum pedemontanum* Allioni, 1766, *Anax imperator* Leach, 1815, *Cordulegaster bidentatus* (Selys, 1843), *Ophigomphys cecilia* (Fourcroy, 1785) Львівська обл., 2013).

Крім цього, до «Червоного» списку Карпат (Carpathian List Of Endangered Species, 2003) включено 4 види (*Calopteryx splendens* (Harris, 1782); *C. virgo* (Linnaeus, 1758); *Cordulegaster bidentatus* Selys,

1839; *Ophigomphys cecilia* (Fourcroy, 1785)) і до Червної книги Українських Карпат (2011) – 6 видів (*Calopteryx virgo* (Linnaeus, 1758) (LC); *Anax imperator* Leach, 1815 (NT); *Cordulegaster bidentatus* (Selys, 1843) (NT); *Ophigomphys cecilia* (Fourcroy, 1785) (EN); *Sympetrum pedemontanum* Allioni, 1766 (LC); *Somatochlora alpestris* Selys, 1840 (EN)).

Таким чином, згідно згаданих вище критеріїв до раритетних видів в Українських Карпатах відносимо 49 видів бабок.

1. Горб С. Н. Стрекозы (Odonata) Украины: Фаунистический обзор / С. Н. Горб, Р. С. Павлюк, З. Д. Спуріс // Вестник зоологии / Supplement. – 2000. - № 15. – 155 с.

2. Екосистеми лентичних водойм Чорногори (Українські Карпати) / Микітчак Т., Решетило О., Костюк А., (та ін.). – Львів: ЗУКЦ. 2014. – С. 2015-221.

3. Мартынов А. В. Стрекозы (Insecta, Odonata) Национального природного парка «Гуцульщина» / А. В. Мартынов, В. В. Мартынов // Природничий альманах. Серія: Біологічні науки. Збірник наукових праць. Вип. 11., 2008. – С. 100-106.

4. Рідкісні та зникаючі види тварин Львівської області / ред. А.-Т. Башта, Ю.В. Канарський, М. П. Козловський – Львів: Ліга- Прес, 2013. – 224 с.

5. Штепа П. Словник чужомовних слів і термінів. – Торонто, 1977. – 452 с.

6. Holuša O. New records of *Cordulegaster bidentata* and *Somatochlora alpestris* in the Ukrainian Carpathians (Odonata: Cordulegastridae, Corduliidae) // *Libellula*. – 2009. – 28(3/4). – P. 191-201.

7. Sutherland W. J. Setting conservation priorities // *The conservation handbook: research, management and policy*. – Oxford: Blacwell Science Ltd., 2000. P. 21-35.

ОЦІНКА ЕКОЛОГІЧНОГО СТАНУ Р. КОНОПЕЛЬКИ ТА РОЗРОБКА ЗАХОДІВ ПО ЇЇГО ПОЛІПШЕННЮ

Закрижевський Максим

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

З метою зменшення негативного антропогенного впливу в багатьох країнах вживаються заходи по охороні навколишнього

природного середовища. В нашій країні такі заходи отримали широкий розвиток, прийнято ряд законів та постанов, спрямованих на вирішення цього завдання.

Інформація про стан природного середовища потрібна в щоденному житті людей, при веденні господарства, в будівництві, у разі надзвичайних ситуацій – для попередження небезпечних явищ природи. Зміна навколишнього природного середовища проходить і під дією біосферних процесів, які пов'язані з діяльністю людини.

Метою даного дипломного проекту є розробка природоохоронних заходів для басейну річки Конопелька за результатами екологічного аудиту.

Річка Конопелька протікає по території Волинської області і належить до басейну річки Стир. Довжина - 48 км, площа водозбору 370 км², залісненість 32,7%, заболоченість 1,49%, розораність 39%. Вода річки відноситься до гідрокарбонатно-кальцієво-магнієвого класу, жорсткість її складає 6,2 мг-екв/л, загальна мінералізація 485,6 мг/л. Клімат басейну помірно континентальний з відносно сухим холодним періодом і більш вологим теплим.

Гідрографічна сітка басейну річки розвинута добре. Густота розчленування рельєфу складає 0,8-0,2 км/км². Глибина ерозійного врізу складає 2,5-20,0.

Народногосподарський комплекс басейну представлений в основному сільським господарством зерно-тваринницького напрямку з розвиненим виробництвом технічних культур, а також місцевою промисловістю по переробці сільськогосподарської продукції.

В дипломному проекті буде проведена оцінка природних умов басейну р. Конопельки, проаналізується сучасний стан використання і охорони природних ресурсів, екологічний аудит стану басейну р. Конопелька, буде розроблено компенсаційні природоохоронні заходи для оптимізації екологічного стану басейну річки. Об'єкт досліджень – природний комплекс басейну р. Конопельки, а предмет – особливості сучасного екологічного стану басейну річки та перспективи його екологічної оптимізації.

Мета досліджень – проведення екологічного аудиту для відстеження впливів основних забруднювачів на стан малої річки Конопелька, екологічна оцінка якості води та розробка природоохоронних заходів для зменшення обсягів надходження забруднюючих речовин із стічними водами підприємств, розташованих в басейні річки.

Буде виділено найбільш суттєві джерела реального та

потенційного впливу на стану басейну. Здійснення розрахунку рівня антропогенного навантаження на басейн річки Конопелька.

Запропонуємо конкретні рекомендації з метою зменшення впливу на навколишнє середовище. Зокрема, схема організації сільськогосподарського виробництва в басейні річки за екологічними вимогами, гідротехнічні компенсаційні заходи відновлення річкової екосистеми, лісомеліоративні та біологічні меліорації в басейні річки.

1. Мацнев А. І., Проценко С. Б., Саблій Л. А. Практикум з моніторингу та інженерних методів охорони довкілля – Рівне: ВАТ “Рівненська друкарня”, 2002 р. – 462 с.

2. Мольчак Я.О., Мігас Р.В. Річки Волині. – Луцьк: Надстир’я, 1999. – 176 с.

3. Паспорт р. Конопельки. – Луцьк: АТ Інст. “Волиньводпроект”, 1994. – 98 с.

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ

ДП «ГОРОХІВСЬКЕ ЛМГ»

Корнейко Олеся, Караїм Ольга

Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки, м. Луцьк

Лісове господарство – одна з провідних галузей економічного комплексу Горохівського району. Політика ведення лісового господарства, що в недалекому минулому була орієнтована в переважній більшості на використання сировинних ресурсів лісу – деревних і недеревних, призвела до негативних екологічних та економічних наслідків, деградації цих ресурсів та збільшення цін на них [1].

Метою дослідження є аналіз особливостей ведення лісового господарства в ДП «Горохівське ЛМГ» за еколого-економічними показниками.

Загальна площа земель лісового фонду ДП «Горохівське ЛМГ» становить 16051 га, в тому числі вкрита лісовою рослинністю 14977 га. Основними лісоутворюючими породами є дуб звичайний (43,1 % вкритих лісовою рослинністю земель), дуб червоний (12,8 %), сосна звичайна (22,2 %), ялина європейська (5,1 %) [2]. Природно-заповідний фонд займає площу 4170 га, що складає 26 % від загальної площі лісів.

У лісовому господарстві запроваджуються принципи збалансованого розвитку, що передбачають посилення екологічних, соціальних та сировинних функцій лісів. Свідченням достатньо зваженого лісокористування є показник використання річного приросту запасів деревини. За останні роки використання приросту складає 39 %. Загальний запас деревини в лісах господарства складає 3127,13 тис. м³. Вікова структура лісів є близькою до оптимальної. У лісовому фонді домінують середньовікові деревостани, які займають площу 8,9 тис. га, молодняки – 2,8 тис. га, пристигаючі – 2,1 тис. га, стиглі і перестійні – 1,2 тис. га.

Хоч проблеми охорони і захисту лісів перебувають на постійному контролі лісомисливського господарства проте у 2014 р. виявлено 5 м³ самовільно зрубаної деревини. Збитки нанесенні лісовому господарству становлять 11 тис. грн, зусиллями працівників державної лісової охорони виявлено 24 порушники. За 7 місяців 2015 р. виявлено 2,5 м³ самовільно зрубаної деревини, збитки нанесенні лісовому господарству становлять 5,6 тис. грн, зусиллями працівників державної лісової охорони виявлено 8 порушників.

Відповідно санітарного огляду лісів 1072,5 га насаджень пошкоджені шкідниками та хворобами. У пошкоджених насадженнях проводяться санітарно-оздоровчі заходи, шляхом проведення вирубки пошкодженої деревини [2].

Під час дослідження особливостей еколого-економічної діяльності ДП «Горохівське ЛМГ» виявлено низку проблем:

- неврегульованість ринку лісоматеріалів;
- правове неврегулювання питань охорони лісових ресурсів;
- незаконне функціонування пилорам, які є споживачами незаконно добутої лісопродукції;
- випалювання сухої рослинності у пожежонебезпечний період, що призводить до виникнення пожеж у лісах;
- наявність 100 га всихаючі ялинових насаджень.

Для того щоб вирішити ці аспекти необхідно: покращити роботу лісової охорони із попередження та виявлення фактів лісопорушень та забезпечення надійної охорони лісових ресурсів; ввести в дію сертифікат походження деревини при реалізації деревини на внутрішній ринок; забезпечити догляд за сільськогосподарськими землями та здійснювати їх обробіток, а також посилити нагляд та відповідальність за скоєння навмисних підпалів польових угідь; провести роботи по заміні всихаючі ялинових лісів на корінні деревостани.

1. Замула Х. П. Сучасний стан ведення лісового господарства в Україні. / Х. П. Замула // Агросвіт. – 2013. – № 19. – С. 54 – 59.

2. Волинське обласне управління лісового та мисливського господарства. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lis.volyn.ua/?p=3455>.

ЕКОЛОГІЧНИЙ СТАН РІЧКИ ОКОНКА

Кравчук Павло

Східноєвропейський національний
університет імені Лесі Українки м. Луцьк

Інтенсивне використання природних ресурсів призводить до значних порушень у режимі природних комплексів, і появи небажаних, часто шкідливих процесів. Господарський тиск на ландшафти досить значний, цьому сприяє велика розораність земель, значна урбанізація, наявність промислових об'єктів. Ще більше цей тиск впливає на умови існування та особливості поверхневих вод, що проявляється як через непродумані зміни гідрографічної мережі та водоформуючих територій так і через зростаюче забруднення водостоків промисловими, сільськогосподарськими та побутовими стоками[2].

Територія басейну розташована в межах Волино-Подільського артезіанського басейну. Народногосподарський комплекс представлений в основному лісовим і сільським господарством. Сільськогосподарське освоєння басейну невисоке і складає 22,8%, що на 43,2% нижче освоєння території в цілому[1].

Найбільшими водоспоживачами в даний час є комунально - побутове і рибне господарство. Сумарна потреба у воді складає приблизно 4 тис. м³ за рік, а безповоротне використання 990 тис. м³ за рік[3].

Проведені дослідження дозволили встановити фонові концентрації основних речовин, які визначають загальний мінеральний склад та головні забрудники води р. Оконка (табл. 1).[4]

Таблиця 1.

Фонові концентрації основних речовин, які визначають загальний мінеральний склад та головні забрудники води р. Оконка

Назва забруднюючої речовини	Фонова концентрація, мг/л	Категорія якості
Завислі речовини	2,9	I
Азот нітрат	0,65	III
Азот нітрит	0,016	III
Хлориди	14,18	I
Азот амоній	1,14	IV

Отже, екологічний стан річки Оконка, в цілому, характеризується невисоким рівнем забруднення. Слід відмітити високу концентрацію азоту амонійного, що зумовлена можливо зливом органіки з сільських угідь або з промислових об'єктів. Для покращення ситуації варто було б посилити контроль за стічними водами та над використанням добрив.

1. Мольчак Я. О. Луцьк : сучасний екологічний стан та проблеми / Я. О. Мольчак, В. О. Фесюк, О. Ф. Картава. – Луцьк : РВВ ЛДТУ, 2003. – 488 с.

2. Хімко Р. В. Малі річки – дослідження, охорона, відновлення / Р. В. Хімко, О. І. Мережко, Р. В. Бабко – К. : Інститут екології. – 2003. – 380 с.

3. Запольського А. К. Водопостачання, водовідведення та якість води / А. К. Запольського – К. : Вища школа, 2005. – 319 с.

4. Паспорт річки Оконка «Волиньводпроект» -Луцьк. -1996.

ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ДЕВАСТОВАНИХ ЛАНДШАФТІВ МІСТА НОВОВОЛИНСЬКА

Ліщук С., Музиченко О.

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк

Інтенсивне ведення господарської діяльності та нераціональне використання природних ресурсів часто спричиняють серйозні зміни в

довкіллі, як в глобальному масштабі так і на рівні окремих екосистем чи ландшафтів. Внаслідок стрімкого збільшення населення, зростає потреба в енергетичних та матеріальних ресурсах. Це веде до збільшення масштабів видобутку корисних копалин, що в свою чергу, тягне за собою низку негативних екологічних наслідків.

Основною проблемою видобувної промисловості, на сьогодні, є значне накопичення відвалів пустої породи та утворення кар'єрів, які займають великі території та порушують цілісність земної поверхні.

Виробничі відвали, так звані терикони, та кар'єри, створюють види ландшафтів, які називають девастованими або зруйнованими.

Такі види ландшафтів мають свої певні морфологічні та фітоценотичні особливості, тому потреба аналізу їх екологічного стану стає все більш актуальною.

Метою дослідження є аналіз екологічного стану девастованих ландшафтів міста Нововолинська.

На території Нововолинського гірничопромислового району розташовано 28 териконів, в яких нагромаджено понад 32 млн. т шахтної породи. Породні відвали складаються з уламків аргіліту, пісковиків, вапняку з включеннями вугілля. У породах протікають процеси фізичного вивітрювання, окиснення, гідролізу, гідратації, метасоматозу та ін.

На даний час терикони частково задерновані, біля підніжжя обсажені деревами та кущами, відбувається поступове їх самозаростання. Проте спостерігаються випадки самовільної розробки породних відвалів для потреб підприємств та організацій міста та регіону, що призводить до виникнення несприятливих екологічних ситуацій, а саме, зсувів породи та знищення рослинного покриву териконів. Одночасно відбуваються явища поверхневого змиву та яроутворення біля підніжжя териконів [4].

Серед негативних процесів в даному районі є підтоплення понад 260 га земель, оскільки повністю заповнені усі накопичувачі шахтних вод та хвостосховищ, що розташовані на піщано-супіщаних відкладах з великою здатністю до інфільтрації. В межах підроблених територій земна поверхня зазнала просідання, внаслідок чого народному господарству нанесені значні збитки [3].

Екологічною проблемою є скид забруднених високомінералізованих шахтних вод у річку Студянка, складування відходів на її берегах, що веде до зміни гідрохімічного та гідродинамічного режимів річки [1].

Поблизу териконів фіксується підвищений радіаційний фон до

0,25 мкЗв/год., що перевищує допустимий рівень у 2,27 рази.

Отже, на сьогодні екологічний стан териконів та ландшафтів м. Нововолинська є незадовільним. Для запобігання виникнення небезпечних геологічних процесів необхідно раціонально використовувати природні ресурси, здійснювати рекультивацию та фітомеліорацію девастрованих ландшафтів [2].

1. Волинський інформаційний портал: Екоінспектори щорічно перевіряють Нововолинські шахти. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vip.volyn.ua/ekoinspektori-shchorichno-pereviruyut-povovolinski-shahti>.

2. Кучерявий В. П. Фітомеліорація / В. П.Кучерявий. – Львів : Світ, 2003. – 540 с.

3. Музиченко О. С. Сучасний екологічний стан Нововолинського промислового району Львівсько-Волинського гірничодобувного регіону / О. С. Музиченко // Науковий вісник Волинського державного університету імені Лесі Українки. – Луцьк: РВВ Вежа. – 2005. – №3. – С. 217–221.

4. Терещук О. Вплив відвалів гірничодобувної промисловості на навколишнє середовище Нововолинського гірничопромислового району // Вісник Львівського університету. – Сер. Географічна, 2007. – Вип. 34. – С. 279–285.

ЕКОЛОГІЧНИЙ СТАН РІЧКИ МИХАЙЛІВКА

Ляшук Інна, Лавринюк Зоряна

Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки, м. Луцьк

Проблема забезпеченості та якості води є однією з найбільше важливих і має глобальне значення. Оскільки, стан водних джерел за якістю води не відповідає нормативам. Проте, незважаючи на всі складнощі сьогодення, колективними зусиллями можливо втримати екологічну ситуацію під контролем. Це, насамперед, завдяки комплексу практичних заходів, а також внаслідок зменшення негативного антропогенного навантаження на водні об'єкти. Кількість та якість води відновлюється, якщо забезпечуються для цього умови. Однак розвиток промисловості, транспорту, сільського господарства, урбанізація; призвели до того, що природні водойми вже не можуть самоочищатися. Тому моніторинг якості води у природних водоймах

є актуальним [1].

Михайлівка – річка у Сарненському районі, Рівненській області. Ліва притока Случа, басейн Прип'яті. Довжина 33 км. Площа водозбору – 128 км², витікає з болотного масиву за 4 км. на схід від села Тутовичі. Тече переважно на північний схід: у Тутовичах, Ремчицях, Любиковичах, Стрільську. Впадає в р. Случ в с. Стрільську. Річище має по всій протяжності випрямлене і перетворене на магістральний канал осушувальної системи. Заплава заболочена, широка. Похил річки 0,53 м/км. Притоки невеликі потічки та меліоративні канали. МК – 27. В басейні річки на території району розташована осушувальна система «Яринівка» - 4876га, ставок у с. Любиковичах. Біля с. Яринівка здійснюється кріплення берегів – 0,9 км. Річку перетинає автодороги: Стрільськ – Любиковичі, Сарни – Яринівка; залізнична колія Сарни – Дубровиця. На річці розташовані мости: с. Яринівка, с. Стрільськ; шлюзи: С. Яринівка, с. Стрільськ. Живлення мішане, з переважанням снігового (понад 60 %). Замерзає у грудні, розмерзає у березні [1]. Оцінка якості води річки Михайлівка подана у таблиці 1.

Таблиця 1

Концентрації основних речовин, які визначають загальний мінеральний склад та головні забрудники води р. Михайлівка

№	Показники	Вміст мг/л	Клас якості
1	Хлориди	350	II
2	Залізо	1,3	III
3	Алюміній	0,2	II
4	Нітрати (NO ₃)	12,0	IV
5	Загальний фосфор	0,4	II
6	Кисень	2	I
7	Розчинені речовини	720	III
8	Зависні речовини	25	II
9	Загальна жорсткість	24	III

Отже, вода річки помірно забруднена, може умовно використовуватись для зрошування, рибальства та купання, але є непридатною для інших цілей. Для покращення ситуації варто було б посилити контроль за дотриманням режиму раціонального використання водних ресурсів річки.

1. Хімко Р. В. Малі річки – дослідження, охорона, відновлення /Р. В. Хімко, О. І. Мережко, Р. В. Бабко – К. : Інститут екології. – 2003. – 380 с

ЕКОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ БАСЕЙНУ РІЧКИ СТРИПА

Панасюк Іванна, Караїм Ольга

Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки, м. Луцьк

За останні десятиріччя басейни річок Західного Полісся зазнали значних змін. Гостро постала проблема забруднення поверхневих вод, якість яких оцінюється як погана та дуже погана. У зв'язку з цим виникає потреба комплексної оцінки екологічного стану басейнів великих і малих річок [4].

Річка Стрипа протікає в межах Горохівського та Іваничівського району. Вона впадає в річку Луга і є правою притокою другого порядку р. Західний Буг. Надходження з водами Західного Бугу забруднюючих речовин до цієї невеликої за масштабами річки ускладнює процес водопідготовки і вимагає збільшення енергозатрат на нього.

За результатами екологічного аналізу водойми встановлено, що річка Стрипа характеризується III класом якості води. Рівень техногенного навантаження в басейні в басейні є досить високим. Найбільший вплив на якість води р. Стрипа має ВАТ „Павлівський пивзавод“, який експлуатує споруди повної біологічної очистки [1; 2].

Проаналізувавши динаміку блокового індексу сольового складу якості води в р. Стрипа встановлено, що ситуація у водному об'єкті добра, якість води за критеріями належить до I та II класів. Екологічна оцінка трофо-сапробіологічного блоку свідчить про те, що якість води належить до III класу – „задовільні“, і „забруднені“ води. Основна причина цього стану річки – надмірний вміст у воді сполук азоту амонійного. Джерелами надходження сполук азоту в природні води р. Стрипа можуть бути: забруднені атмосферні опади, що інфільтруються в підземні води; неорганічні азотні добрива та гній; стічні води тваринницьких комплексів, побутові й виробничі стічні води; стоки сміттєзвалищ тощо. Значення індексів специфічних речовин токсичної дії свідчать про зростання забрудненості річки. Тут вода характеризується як перехідна за якістю від „добрих“, „задовільних“, до „середніх“, „помірно забруднених“. Присутня тенденція до підвищення вмісту марганцю, проте поки що показники знаходяться в межах норми [3; 4; 5].

За показником лісистості рівень використання земель в басейні р. Стрипа оцінюється як „низький“. Загальна площа земель з природним покривом у басейні відповідає „дуже низькому“ рівню.

Сільськогосподарське освоєння басейну відповідає „високому“ рівню. Екологічною проблемою в басейні р. Стрипа та її приток є значний рівень розораності території [1].

Виходячи з екологічного аналізу басейну р. Стрипа, необхідним є здійснення організаційних заходів, щодо поліпшення її санітарного та екологічного стану. На нашу думку найкращим і найбільш оптимальним варіантом покращення стану водойми буде проведення агротехнічних і лісомеліоративних заходів. За допомогою яких можна врегулювати повені і паводки, покращити гідрологічний режим (оскільки лісові насадження добре трансформують поверхневий стік у підземний), попередити ерозійні процеси, запобігти міграції забрудників. Створення гідрологічного поста на р. Стрипа дасть можливість більш детально вивчити гідрологічний режим річки і покращити гідроморфологічний клас якості, через врахування при оцінюванні деяких гідрологічних параметрів.

1. Західно-Бузьке басейнове управління водних ресурсів [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт. – Режим доступу : <http://www.zbbuvr.lutsk.ua/node/150екту>

2. Звіт інструментально-лабораторного контролю державної екологічної інспекції у Волинській області. – Луцьк. – 2013. – 68 с.

3. Методика екологічної оцінки якості поверхневих вод за відповідними категоріями / В. Д. Романенко, В. М. Жукинський, О. П. Оксіюк, А. В. Яцик. – К. : Символ. – 1998. – 28 с.

4. Мольчак Я. О. Річки Волині / Я. О. Мольчак, Р. В. Мігас. – Луцьк : Надстир'я, 1999. – 176 с.

5. Паламарчук М. М. Водний фонд України. Довідковий посібник / М. М. Паламарчук, Н. Б. Закорчева / – К. : Ніка-Центр, 2001. – 388 с.

ОЦІНКА РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОЗЕРА СВЯТЕ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Приймак Ю., Музиченко О.

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк

Важливою складовою сучасних ландшафтів Українського Полісся є озерні водойми. Озера мають велике природне і народногосподарське значення. Їм належить провідна роль у регулюванні й формуванні стоку річок, процесів самоочищення води,

нагромадження речовини. Акваторія та береги є місцем існування багатой і різноманітної фауни і флори, яка включає рідкісні види, що охороняються. В озерах зосереджені великі запаси природних ресурсів: водних, біологічних, мінеральних і рекреаційних. Озера часто виконують роль ядра особливо охоронюваних територій – національних парків, заповідників і заказників різного рівня [3].

До критеріїв оцінки рекреаційної придатності водних об'єктів відноситься географічне положення, доступність водойми, можливість для купання, риболовлі, водного спорту, ступенем забруднення водойм і типом берегів, наявністю інфраструктури

Метою дослідження є оцінка рекреаційного потенціалу озера Святого.

Озеро Святе розташоване поблизу сіл Раків-Ліс та Підріччя, що знаходяться в Камінь-Каширському районі Волинської області. Озеро карстового походження і належить до басейну річки Турія, загальною площею водного дзеркала 0,805 км², шириною – 244,0 м, довжиною – 392,6 м та переважаючими глибинами: середня – 1,81 м, максимальна – 2,27 м, водозбірна площа становить 2900 км². Живлення озера відбувається за рахунок атмосферних опадів та підземних вод.

Кліматичні умови басейну озера Святе характеризуються помірно-континентальним кліматом, переважно невеликими коливаннями температури, достатньою кількістю опадів. Річний прихід сумарної сонячної радіації становить 92,7 ккал/см². Число годин сонячного сяйва залежить від тривалості дня, хмарності. Найменше значення тривалості сонячного сяйва – в грудні, найбільше – у червні і липні [2].

Температура води озера є сприятливою для відкриття купального сезону з другої декади червня і триває в середньому 80 днів (до другої декади вересня).

Береги озера Святе неправильної еліпсоїдної форми, видовженої з півночі на південь. Вони пологі, з північно-західної сторони озеро оточене піщаним берегом та лісовими насадженнями сосни, з північної, північно-східної та південно-східної сторони – ліс з переважанням вільхи, берези та верби.

Береги озера в основному низинні. Озеро помірно заросле з берегів, має багату іхтіофауну, є місцем мешкання водоплавних птахів. Ступінь заростання водного дзеркала озера вищою водною рослинністю становить 10 %.

Озеро має відносно чисту прозору воду, крізь яку добре видно вкрите піском дно дуже світлого, майже білого кольору.

Аналіз індивідуальних морфометричних показників засвідчив, що озеро Святе для таких контактних видів відпочинку як купання, стрибки у воду та ін. має сприятливі умови.

Отже, кліматичні умови озера Святого а також естетична привабливість аквальних ландшафтів у поєднанні з лісовими масивами сприятливі як для розвитку рекреації так і для розвитку іхтіофауни, розведення різних видів риб та підвищення рибопродуктивності в озері.

1. Андрусак Н. С. Методика комплексної оцінки екологічного стану водних рекреаційних ресурсів / Н. С. Андрусак // Ученые записки Таврического нац. ун-та имени В. И. Вернадского. Серия: География. – Том. 24 (63). – 2011. – № 2. – Ч. 2. – С. 3–7.

2. Ільїн Л. В. Озера Волині: лімно-географічна характеристика / Л. В. Ільїн, Я. О. Мольчак. – Луцьк : Надстир'я, 2000. – 140 с.

3. Лопух П. С. Общая лимнология: пособие для студентов геогр. фак. [Электронный ресурс] / П. С. Лопух, О. Ф. Якушко. – Минск : БГУ, 2011. – 366 с. – Режим доступа : <http://www.elib.bsu.by>.

ОСОБЛИВОСТІ ВИРОЩВАННЯ ЛОХИНИ ВИСОКОРОСЛОЇ (*Vaccinium corymbosum* L.) В ІНДИВІДУАЛЬНИХ ГОСПОДАРСТВАХ Ревко І., Петрик М.

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, м.
Луцьк

Оскільки ягоди лохини володіють винятково корисними властивостями – підвищеним вмістом вітаміну С та інших мінералів і вітамінів, здатністю виводити радіонукліди з організму, вони необхідні у раціоні кожної людини. Тому дуже важливе значення має вирощування лохини на присадибних ділянках, дачних масивах. Однак багато дачників відмовляються від її вирощування лише тому, що не знають, як правильно вирощувати лохину. Хоча цей чагарник зовсім не вибагливий у догляді й не потребує особливих зусиль, необхідно дотримуватися деяких обов'язкових правил при вирощуванні лохини високорослої [1; 2].

Метою роботи є пропаганда передових методів вирощування лохини для значного збільшення валових зборів й споживання

населенням цих ягід.

Біологічною особливістю лохини високорослої є її здатність рости лише у кислому ґрунті – ідеальною вважається рН 3,5–4,5. Вже при рН 5,0 (а тим паче при нижчій кислотності ґрунту) затримується ріст й розвиток рослин, вони не можуть нормально зростати, а тим більше – плодоносити. У той же час більшість овочевих, плодових культур для нормального розвитку потребують нейтральних чи слабо кислих ґрунтів (рН 6,0–7,0). Відтак на своїх присадибних ділянках садівники намагаються досягти сприятливої для них рН ґрунтового розчину, іноді вапнуючи ґрунт, що абсолютно не підходить для лохини.

Оскільки кущі лохини високорослої зростають на одному місці мінімум 30 років, тому до їх посадки необхідно старанно підготувати ділянку ґрунту. Тут загалом можливі, на нашу думку, два основні підходи.

Перший з них полягає у внесенні на обмеженій території саду (найзручніше у рядах) кислого торфу, піску, тирси з тим, аби створити сприятливий для лохини кислотний режим ґрунту. У підготовлений таким чином ґрунт висаджують лохину. Поверхню поля старанно мульчують для пригнічення розвитку бур'янів, збереження вологи у ґрунті.

Суть другого методу полягає у створенні постійної, з оптимальною для лохини реакцією ґрунту, земляної споруди, куди й висаджуватимуть кущі лохини. Для цього у придатному для зростання лохини місці копають траншею шириною 1,5 м й необхідної довжини, виймаючи наявний тут ґрунт до глибини приблизно 40–50 см. Тому ми пропонуємо називати цей метод підготовки ґрунту та подальшого вирощування лохини траншейним.

Запобігання перемішуванню ґрунту зони кореневої системи лохини з ґрунтом сусідньої ділянки досягається шляхом ізоляції викопаної траншеї з використанням бордюрної стрічки, інших, придатних для цього матеріалів, – дощок, дерев'яних брусків, шиферу, цеглу тощо.

Після заповнення траншеї кислим поживним субстратом поверхню її вирівнюють й місце для вирощування лохини підготовлене.

Добрі результати дає висаджування низькорослих сортів лохини у зокремлені ємкості різних розмірів. В останньому варіанті порівняно легко досягається та у подальшому підтримується оптимальна для лохини реакція ґрунтового розчину. Необхідну для рослин вологість

грунту у таких ємкостях можна забезпечити шляхом облаштування системи краплинного зрошення.

Загалом при будь-якому способі вирощування лохини необхідно здійснювати лабораторний контроль за реакцією ґрунтового розчину.

1. Андрусів Б. М. Вирощуймо чорницю! / Б. М. Андрусів. – Львів: вид-во нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2006. – 110 с.

2. Вирощування лохини в Україні [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://berry-farm.com/ua/post/19>.

ЕКОЛОГІЧНИЙ СТАН ТА ОХОРОНА ВОДНИХ РЕСУРСІВ БАСЕЙНУ РІЧКИ ВИЖІВКА (В МЕЖАХ РАТНІВСЬКОГО РАЙОНУ)

Різніченко Аліна

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Характерною рисою сучасного етапу розвитку людства є зростання антропогенних навантажень на природу. Погіршення екологічного стану природного середовища басейнів малих річок, а у зв'язку з цим і якості води в малих річках басейну Прип'яті в останні 25-35 років зумовлюється масштабними гідротехнічними меліораціями.

Збільшилась площа сільськогосподарських угідь, а також площа дефляційно небезпечних, кислих та змитих ґрунтів. Рівень ґрунтових вод знизився, а введення малих річок у меліоративні системи часто спричиняє незворотні зміни їхнього гідрологічного режиму. Порушились умови відтворення дикої флори та фауни, різко зменшились площі і кількість болотних видів рослин. За таких умов особливої актуальності набувають раціональне використання і охорона природних ресурсів, у тому числі водних [2].

Річка Вижівка належить до басейну р. Прип'ять і є її правою притокою першого порядку. Вона бере початок північніше с. Олеськ (Турійського району) на висоті 207 м над рівнем моря, і впадає в річку Прип'ять біля с. Якушів Ратнівського району на висоті 153 м. Напрямок течії – з південного-заходу на північний-схід. Протікає річка по території чотирьох районів Волинської області: Ратнівському, Старовижівському, Любомильському, Турійському [1].

Довжина річки становить 90 км, а водозбірна площа – 1272 км². Довжина річкової мережі з притоками менше 10 км – 1001,4 км і

більше 10 км – 197,48 км. Основні притоки річки Вижівка: р. Особик (13 км), р. Став (11 км), р. Кизівка (22 км), р. Заставка (13 км), р. Черноплеска (11 км). Гідромережа Вижівки належить до деревоподібного типу. Коефіцієнт густоти річкової мережі – 0,85 км/км². За гідрологічним режимом річки басейну Вижівки належать до мішаного типу з переважанням снігового живлення [1].

Басейн р. Вижівка має грушовидну форму, витягнуту з півдня на північ. Долина має типово поліський вид – русло річки помітно відхиляється на північний схід, досить широке, без крутих схилів, мало виразне. Ширина заплави 200-600 м. Береги низькі, пологі, висотою 1,0-1,5 м, подекуди зарослі чагарником, торф'янисті [1].

Водні ресурси басейну використовуються в нинішній час помірно. Основна кількість використаної з природних ресурсів води витрачається для потреб промисловості, комунально-побутового водопостачання, а також для зволоження осушених сільськогосподарських угідь. Усього в річку скидається 0,17 млн м³ стічних вод, а безповоротне використання річкового стоку оцінюється в 0,85 млн м³ води [3].

Стан окремих факторів природного середовища, напрям процесів, які в ньому проходять, величина і напрям антропогенного навантаження зумовлюють задовільний екологічний стан річки Вижівка. З негативних явищ, які відбуваються в басейні річки, слід виділити: замулення окремих ділянок джерела русла, забруднення побутовими відходами, втрата рибогосподарського і рекреаційного значення [2].

З метою охорони вод річки Вижівки від забруднення і засмічення та збереження її водоносності вздовж річки встановлюються прибережні смуги. Згідно зі статтею 88 Водного Кодексу прибережні смуги встановлюються по обидва боки річки для малих річок – шириною 25 м від меженого рівня [4].

1. Вишневський В. Гідрологічні характеристики річок України / В. Вишневський, О. Косовиць. – К.: Ніка-Центр. – 2003. – 324 с.

2. Екологія, водне господарство та проблеми водних ресурсів Волинської області: Матеріали наук.-практ. конф – Луцьк, 1997. – 303 с.

3. Малі річки України: Довідник / За ред. А. В. Яцика. – К., 1991. – 295 с.

4. Паспорт річки Вижівка / Ін-т «Волиньводопроєкт». – Луцьк: [б.в], 1999. – 72 с.

ЕКОЛОГІЧНИЙ СТАН БАСЕЙНУ РІЧКИ РУДКА

Смик Святослав

Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки,
м.Луцьк

Актуальність дослідження екологічного стану басейну річки Рудка зумовлена тим, що ця річка є основним фактором формування поверхневого водотоку у Маневицькому районі, а також є великою правою притокою Стиру.

Об'єктом дослідження є басейн річки Рудка в межах Маневицького та Ківерцівського районів.

Мета дослідження – визначення екологічного стану басейну річки Рудка.

Річка Рудка належить до басейну р.Стир і являється її правою притокою першого порядку.[3]

Басейн річки розміщений в межах лісної зони. Довжина річки 25,5 км, площа водозбору – 187км², залісненість 35%, заболоченість 5.8%, розораність 30.7%

Падіння річки 37,5 м, середньозважений нахил 2,3м/км.

Власний стік річки зарегульований слабо. Вода річки відноситься до гідрокарбонатно-кальцієво-хлоридно-магнієвого класу, жорсткість її складає 5,3 мг-екв/дм³. [1]

Кліматичні умови районування характеризуються значною кількістю атмосферних опадів, помірною температурою та підвищеною вологістю, що приводить до досить слабого випаровування і великої інфільтрації атмосферних вод в пористі породи, постійно поповнюючи запаси ґрунтових вод та більш глибоких водоносних горизонтів.

Водоносні горизонти приурочені до відкладів четвертинної, крейдяної, силурійської, кембрійської та протерозойської систем.

Місцевим водоупором ґрунтовим водам служить зона кольматації мергельно-крейдяної товщі потужністю 0.5-17.0 м, регіональним-товщільних, мололітніх мергелів і крейди, які залягають в підшві верхньокрейдяних відкладів.[2]

Аналізуючи дану таблицю ми бачимо перевищення ГДК по ряді показників, а саме: NH₄ перевищена в понад 3 рази; NO₂ перевищена в 2 рази в першому створі, та в 11 разів у другому; Na⁺+K⁺ перевищена в майже 5 разів у першому створі, та близько 2х разів у другому.

Таблиця 1

Осносні гідрохімічні і бактеріологічні характеристики якості води(мг/дм³)(укладено автором за [2])

Характеристики/показники якості води	Основна річка	
	Створ I	Створ II
Мінералізація і головні іони		
HCO ₃ ⁻	317.3	262.37
SO ₄ ²⁻	80.0	35.2
Cl ⁻	19.86	34.04
Ca ²⁺	86.17	74.15
Mg ²⁺	13.38	18.24
Na ⁺ +K ⁺	46.69	18.17
Біогенні компоненти		
NH ₄ ⁺	1.86	1.78
NO ₂ ⁻	0.15	0.86
NO ₃ ⁻	0.9	0.85
Fe ²⁺	0,4	0,6

Для зменшення рівня даних забруднюючих речовин потрібно обмежити кількість внесення органічних добрив у ґрунт.

1. Географічна енциклопедія України : у 3 т. / редколегія: О. М. Маринич (відпов. ред.) та ін. – К. : «Українська радянська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 1989. – 480с.

2. Паспорт річки Рудка «Волиньводопроєкт». – Луцьк, 1992. - 148с.

3. Геринчук М. П. Географія Волинської області / М. П. Геринчук. – Луцьк, 1988

ГІДРОМОРФОЛОГІЧНА ОЦІНКА РІЧКИ БИСТРЯК Стьопкіна Людмила

Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Річка Бистряк є притокою першого порядку Західного Бугу. Намагання України інтегруватися у поважні європейські структури, її зобов'язання щодо гармонізації всього національного екологічного законодавства з екологічними нормативами Євросоюзу, передбачають подальшу транскордонну співпрацю у галузі охорони довкілля.

Для вирішення поставленого завдання нами на р. Бистряк було вибрано 3 ділянки обстеження (ДО), які охоплюють усі характерні відрізки річки – верхів'я, середню течію і пригирлову частину.

Перша ДО на р. Бистряк знаходиться на захід від с.Рівне в нижній течії річки, в умовах низовини. Середня висота прибережної місцевості становить 170 м н. р. м. Довжина ДО №1 –200 м, глибина русла річки коливається від 0,4 до 0,6 м.

В результаті проведених обстежень і узагальнень виявлено, що ДО №1 відповідає 1-му відмінному класу гідроморфологічної якості, кінцевий сумарний показник якості становить 1,66.

Друга ДО на р. Бистряк знаходиться на схід від с. Борове у середній течії річки в умовах низовини. Середня висота приурізної місцевості становить 175 м н.р.м. Довжина ДО №2 200 м, а глибина річки тут коливається від 0,1 до 0,3 м.

В результаті проведених обстежень і узагальнень виявлено, що ДО №2 відповідає 2-му доброму класу гідроморфологічної якості, кінцевий сумарний показник якості становить 1,90.

Третя ДО на р. Бистряк знаходиться біля с. Сокіл, у верхів'ї річки в умовах низовини. Середня висота приурізної місцевості становить 182 м н. р. м. Довжина ДО №3 – 200 м, а глибина русла тут коливається від 0,5 до 0,2 м.

В результаті проведених обстежень і узагальнень виявлено, що ДО №3 відповідає 1-му відмінному класу гідроморфологічної якості, кінцевий сумарний показник якості становить 1,46.

1. Звіт про проведення спільних українсько-польсько-білоруських гідроморфологічних досліджень на річці Солокія (10–13 жовтня 2005 р.) під керівництвом експерта О. Ярошевича та професора О. Г. Ободовського.

2. Клементкова Е. Оценка экологической устойчивости сельскохозяйственного ландшафта / Е. Клементкова, В. Гейниге. // Мелиорация и водное хозяйство. – 1995. – №5. – С. 33–34.

ПІДВИЩЕННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ДЕРЕВОСТАНІВ В ЛЮБОМЛЬСЬКОМУ ЛІСГОСПІ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Шевчук А., Музиченко О.

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Ліс виступає основою асиміляційного потенціалу конкретного регіону, незалежно від його спеціалізації та природно-кліматичних

умов. Основним завданням лісового господарства є вирощування високопродуктивних і стійких насаджень на основі інтенсифікації біологічних процесів, які проводяться із застосуванням взаємозв'язаних заходів та з врахуванням конкретних екологічних умов кожної лісової території Волинської області.

Рубки догляду за лісом – важливий та необхідний лісогосподарський захід на сучасному етапі ведення лісового господарства в Україні, який забезпечує вирощування високопродуктивних лісостанів, господарсько-цінних порід дерев.

Метою дослідження є аналіз заходів щодо підвищення продуктивності лісостанів ДП «Любомльське лісове господарство» Волинської області.

Рубки догляду передбачають періодичне вирубування дерев з метою поліпшення природного складу насаджень, підвищення їх якості, продуктивності і біологічної стійкості, скорочення строків вирощування технічно стиглої деревини, посилення водоохоронно-захисних функцій та інших корисних властивостей лісу [3].

Під час проведення польових досліджень були виявлені насадження, які потребують проведення рубок догляду за лісівничими вимогами у ДП «Любомльський лісгосп».

В Любомльському лісгоспі у чистих насадженнях берези, вільхи, осики, сосни з повнотою 0,8 і нижче в сухих і дуже сухих типах лісорослинних умов рубки догляду не здійснюються.

Рекомендованим методом проведення рубок догляду за лісом є комбінований, який вміщує елементи низового і верхового методу [1].

В лісах ДП «Любомльський лісгосп» виявлено в насадженнях 20,78 тис. м³ сухостійного, 14,05 тис. м³ перестійного лісу на площі 1700,4 га. Захарашеність виявлена на площі 590,8 га із загальним запасом деревини 4,09 тис. м³.

Головними причинами утворення сухостійної деревини і захарашеності є всихання похідних ялинових насаджень, природний відпад, механічні пошкодження дерев при проведенні рубок головного користування та рубок догляду.

Очищення від захарашеності в лісгоспі необхідно провести на площі 188,0 га із загальним запасом 2,73 тис. м³, ліквіду 0,90 тис. м³. Рекомендований щорічний обсяг робіт становить 188,0 га із запасом 2,73 тис. м³, ліквіду 0,90 тис. м³.

На території лісгоспу виявлено 4,15 тис. м³ поодиноких дерев на площі 228 га. Частину поодиноких дерев планується вирубати під час проведення рубок догляду. Решту поодиноких дерев не проектується в

рубку, так як вони знаходяться в середньовікових насадженнях [2].

Не було виявлено стиглих і перестійних деревостанів, виключених із розрахунку головного користування лісом, що втрачають захисні, водоохоронні та інші корисні властивості, тому проведення лісовідновних рубок не проектується.

Отже, станом на 2015 р. щорічний обсяг користування лісом в Любомльському лісгоспі Волинської області з усіх видів рубок складає 112,0% від визначеного попереднім лісовпорядкуванням і 107,15% від середнього відпуску за два останні роки.

1. Генсірук С. А. Лісове господарство і формування оптимальної лісистості в Західному Лісостепу і Поліссі / С. А. Генсірук, С. М. Іваницький. – Львів : НТШ, 1999. – 242 с.

2. Довідник лісозаготівель / Державний комітет лісового господарства України; Волинське обласне управління лісового господарства. – Луцьк : Надстир'я, 2001. – 40 с.

3. Гірс О. А. Лісовпорядкування / О. А. Гірс, Б. І. Новак, С. М. Кашпор. – К. : Арістей, 2004. – 384 с.

ВПЛИВ ЗАВОДУ “ГОРСТАЛЬ” НА НАВКОЛИШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ М. ГОРОХІВ

Шевчук І., Савчук Л.

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк

Екологічний стан навколишнього середовища є чи не найважливішим аспектом існування всього живого. Життя і здоров'я людини та інших живих організмів у великій мірі залежить від якості повітря, поверхневих і підземних вод та стану ґрунтів. Сьогодні проблема негативного впливу на навколишнє середовище набула глобального характеру.

На даний час провідне місце за інтенсивністю впливу на довкілля посідає промисловий комплекс. Основними причинами цього є застарілі технології виробництва та обладнання, висока енергомісткість та матеріаломісткість, відсутність належних природоохоронних систем (очисних споруд, оборотних систем водозабезпечення тощо), низький рівень експлуатації існуючих природоохоронних об'єктів.

Оскільки у наш час антропогенний вплив на довкілля з року в

рік збільшується, то вивчення оцінки масштабів його проявів у містах і прилеглих до них територіях є дуже важливим екологічним завданням сьогодення.

Метою дослідження є оцінка впливу на навколишнє середовище заводу “Горсталь” у м. Горохів Волинської області.

Завод “Горсталь” займає площу розміром 63033,0 м² і спеціалізується на виробництві металевих виробів, литті чавуну, сталі та інших кольорових металів, а також на механічній обробці та нанесенні покриття на метал. Підприємство належить до 4 класу небезпеки з розміром санітарно-захисної зони 100 м [1;2].

На заводі отримуються високоякісні моделі для підготовки та впровадження як великих, так і середніх та одиночних серій випуску відливок широкого спектру марок сталей і чавуну.

Основний вплив від діяльності підприємства полягає у викидах забруднюючих речовин в атмосферне повітря від технологічного обладнання. Основними компонентами викидів є пил, оксиди вуглецю і сірки, сірководень і оксиди азоту. Крім цього виділяються і більш небезпечні сполуки: піримідинові основи, ароматичні вуглеводи, феноли, аміак, 3-4 бензопирен, синильна кислота та інші [3;5].

В результаті діяльності підприємства спостерігаються залишкові впливи у вигляді відходів та скидів. Тверді побутові відходи утворюються в кількості 5,4 т/рік і вивозяться на полігони твердих побутових відходів. Поверхневі стічні води на території даного заводу утворюються за рахунок атмосферних опадів. Відвід стічних вод побутової каналізації здійснюється у внутрішню мережу каналізації.

Завод “Горсталь” належить до списку тих об’єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку за п. 4 відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 28 серпня 2013 р. №808 [4].

Отже, для забезпечення нормативного стану навколишнього середовища м. Горохів потрібен комплекс природоохоронних заходів, який включає санітарно - гігієнічний моніторинг населених місць, екологічно безпечне поводження з відходами, застосування сучасних конструктивних технологій, встановлення нового сучасного обладнання.

1. Довкілля Волині 2014 : стат. зб. / за ред. В. Ю. Науменка. – Луцьк : Гол. упр. статистики у Волин. обл., 2015. – 161 с.

2. Довкілля Волині 2015 : стат. зб. / за ред. В. Ю. Науменка. – Луцьк : Гол. упр. статистики у Волин. обл., 2016. – 158 с.

3. Регіональна доповідь про стан навколишнього природного

середовища у Волинській області за 2015 рік. Волинська обласна державна адміністрація. Управління екології та природних ресурсів. – Луцьк, 2016. – 143 с.

4. Про охорону навколишнього середовища [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 25 червня 1991 р. № 1264 - XII]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1264-12/page2>.

5. Клименко М. О. Моніторинг довкілля : навч. посіб. для студ. / Клименко М. О., Прищепа А. М., Вознюк Н. М. – К. : Академія, 2006. – 350 с.

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

Коленда Н. В. – к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту, голова Ради молодих вчених Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Цюпак Ю. Ю. – к.п.н., доцент кафедри спортивно-масової та туристичної роботи

Кузьмук О. М. – к.соціол.н., доцент кафедри соціології та соціальної роботи

Зінченко М. О. – к.б.н., старший викладач кафедри теорії та методики природничо-математичних дисциплін початкової освіти

Шматковська Т. О. – к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту

Андрієвська В. В. – к.ф.н., доцент кафедри романських мов та інтерлінгвістики

Макарук Л. Л. – к.ф.н., доцент кафедри прикладної лінгвістики

Яворський А. Ю. – к.ф.н., старший викладач кафедри історії та культури української мови

Фролова О. В. – к.п.н., старший викладач кафедри загальної та соціальної психології

Разиграєв О. В. – к.і.н., доцент кафедри всесвітньої історії

Мозолюк М. Ю. – к.х.н., старший лаборант кафедри неорганічної та фізичної хімії

Степанюк Т. А. – к.фіз-мат.н., старший викладач кафедри диференціальних рівнянь та математичної фізики

Коренга Ю. В. – к.ю.н., старший викладач кафедри теорії та історії держави і права

Кицюк І. В. – к.е.н., доцент кафедри міжнародних економічних відносин та управління проектами

Погребський Т. Г. – к.геогр.н., старший викладач кафедри економічної та соціальної географії, заступник декана з інноваційно-грантової міжнародної співпраці

Теплюк В. С. – к.б.н., доцент кафедри зоології

**Рада молодих вчених Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки**

Ми в мережі Інтернет:

<http://eenu.edu.ua/uk/rada-molodih-vchenih-shidnoievropeyskogo-nacionalnogo-universitetu-imeni-lesi-ukrayinki>

<https://www.facebook.com/groups/1743768439219614/>

Наукове видання

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПРИРОДНИЧИХ ТА
ГУМАНІТАРНИХ НАУК

Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної
конференції

(15 грудня 2016 року)

Друкується в авторській редакції

Відповідальність за інформацію, викладену в публікаціях,
несуть автори

Коректор Н. В. Коленда, М.О. Зінченко
Технічний редактор Н. В. Коленда, М.О. Зінченко

